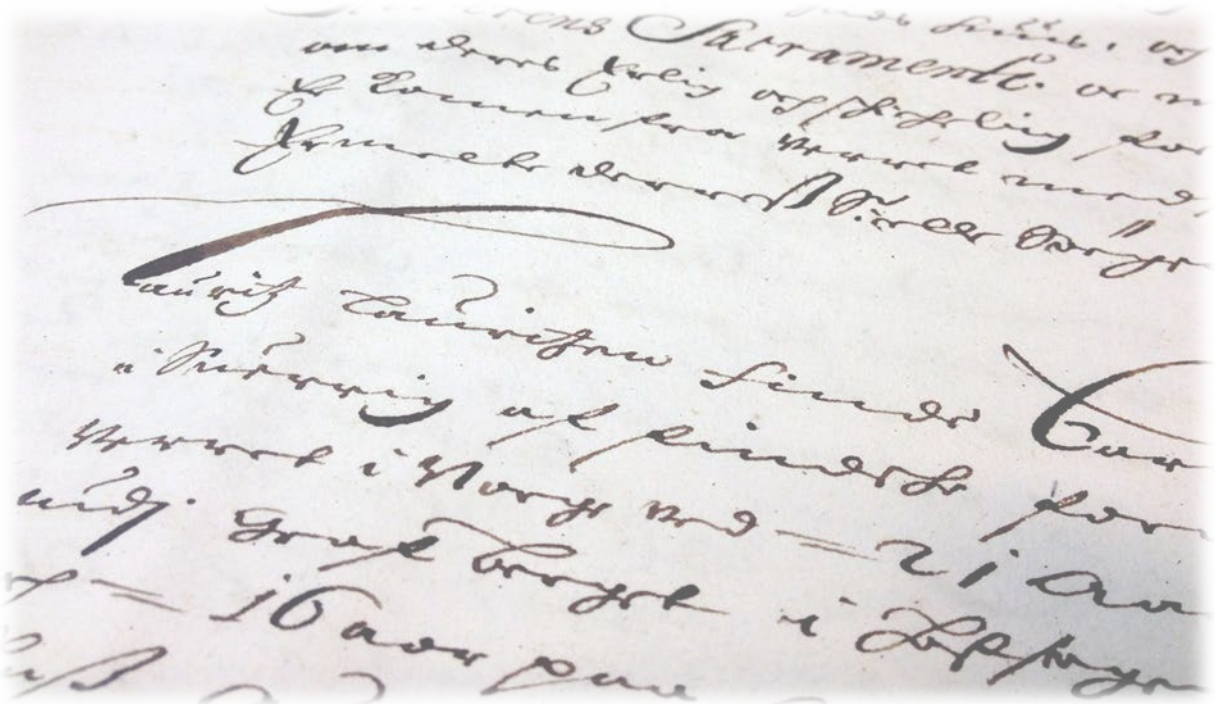

”At sådan ukrutt måtte ganske utryddes”

Om de finske innvandrerne på Østlandet på 1600-tallet, og deres møte med det norske bondesamfunnet

Annikken Johansen

Masteroppgave ved

Institutt for arkeologi, konservering og historie

Universitetet i Oslo

Høsten 2014

© Annikken Johansen

2014

”At sådan ukrutt måtte ganske utryddes”

Trykk: Reprosentralen, Univesitetet i Oslo

Tittelen er hentet fra en supplikk fra allmuen i Sigdal (Norske supplikker, annet bind, s. 177,) og modernisert av undertegnede.

Bildet er fra *Finnemanttallet* (Det norske Riksarkivet, Danske Kanselli, Skapsaker, Skap 15, pakke 125 B, Litr. L.) og tilsvare s. 123 i trykket utgave.

Sitatet på motstående side er *Lämminkäinens* ord, da han i *Kalevala* reiste til et fremmed land og møtte lokalbefolkningen. (Kalevala, svensk tolkning av Björn Collinder, 1960, s. 222.)

”Har ni plats på denna holme, finns det rum på ön tillräckligt,
någon liten bit med björkskog, någon liten lapp med mylla
där jag skulle kunna svedja, röjda mig en brukbar bränna?”

- Fra Kalevala

Forord

Det er med blandende følelser at jeg tar farvel med skogfinnene på Østlandet. Selv om det er godt se det ferdige resultatet, er det også en del av meg som gjerne vil holde på med dette en stund til. For selv om arbeidet til tider har vært krevende, har det også gitt meg stor glede og tilfredsstillelse. Jeg har blitt kjent med et interessant kildemateriale, som til stadighet har lært meg noe nytt om skogfinnene og deres liv i de østnorske skogene.

Dessuten har jeg møtt noen flotte mennesker gjennom dette arbeidet. Takk til mine medstudenter som har stått for verdifulle avbrekk av latter og moro, interessante diskusjoner og oppmuntrende ord. Takk spesielt til kollokviegruppa som har gitt gode tilbakemeldinger på alt fra det første utkastet til den store helheten. Lykke til videre med egne oppgaver! Takk til Ringerike Slekthistorielag som utstyrte meg med ei Norgespakke med tingbokavskrifter, og til Jan Myhrvold for en hyggelig samtale om skogfinner. Takk også til Knut Kjeldstadli og Lars Lørdahl for gode litteraturtips.

Den største takken går imidlertid til min veileder Hilde Sandvik, som har gitt meg verdifulle råd gjennom hele prosessen. Takk for gode tilbakemeldinger og oppmuntrende ord, helt inn i de siste ukene og dagene.

Blindern, 8. november 2014

Annikken Johansen

Innhold

1. Introduksjon	s. 1
Tema og problemstilling	s. 1
Avgrensninger	s. 1
Oppgavens struktur og kildegrunnlag	s. 2
Tidligere forskning	s. 3
Generell innvandringsteori	s. 3
<i>Etnisitet på 1600-tallet?</i>	s. 3
<i>Etnisitet og stereotyper</i>	s. 4
<i>Møtet mellom innvandrere og mottakersamfunn</i>	s. 4
<i>Integrasjon</i>	s. 5
Tidligere skrevet om skogfinner	s. 6
Noen generelle avklaringer	s. 7
Finner eller skogfinner?	s. 7
Plass eller bruk?	s. 8
Sitering av originalkilder	s. 8
2. Bakgrunn	s. 9
Skogfinnene	s. 9
Før avreisen	s. 9
Veien vestover	s. 10
Svedjebruket	s. 11
Om skogfinnene i sagn og tidlig historieskriving	s. 12
Det norske samfunnet på 1600-tallet	s. 14
Bondesamfunnet	s. 14
Myndighetene og deres interesser	s. 17
3. Finnemanttallet	s. 19
Generelt om materialet	s. 19
Hvorfor <i>Finnemanttallet</i> ?	s. 19
Utfordringer med <i>Finnemanttallet</i> som kilde	s. 20
Praktiske valg	s. 21
<i>Normalisering av person- og stedsnavn</i>	s. 21
<i>Avvik fra kilden</i>	s. 22
<i>Antall og etnisitet</i>	s. 22
<i>Fraflyttede finner</i>	s. 23
<i>Om skatt</i>	s. 23
Hva <i>Finnemanttallet</i> forteller om finnene i Norge generelt	s. 24
Aker herred	s. 24
Østre Bærum, vestre Bærum og Asker sogn	s. 25
Skedsmo prestegjeld	s. 25
Enebakk sogn	s. 25
Aurskog prestegjeld	s. 26

Nes sokn	s. 26
Eidsvoll prestegjeld	s. 27
Nannestad sokn	s. 27
Stange sokn	s. 28
Ringsaker sokn	s. 28
Løten sokn	s. 28
Romedal sokn	s. 29
Odalen prestegjeld	s. 29
Vinger prestegjeld	s. 30
Grue prestegjeld	s. 30
Hof prestegjeld	s. 31
Elverum prestegjeld	s. 32
Hadeland og Jevnaker prestegjeld	s. 33
Vardal prestegjeld	s. 33
Toten prestegjeld	s. 33
Land prestegjeld	s. 34
Lier fogderi	s. 34
Sigdal prestegjeld	s. 34
Modum Prestegjeld	s. 35
Norderhov prestegjeld	s. 35
Hole prestegjeld	s. 36
Andre sogn og prestegjeld	s. 36
Oppsummert	s. 37
Mer utfyllende om finnene i fokusområdene	s. 38
Ringerike	s. 38
Aker	s. 39
Solør	s. 41
Sammenfatning	s. 42
4. Tingbøkene	s. 44
Generelt om materialet	s. 44
Hvorfor tingbøkene?	s. 44
Utfordringer med tingbøkene som kilde	s. 44
Praktiske valg	s. 46
<i>Bruk av transkribert materiale</i>	s. 46
<i>Bruk av registre og søkefunksjoner</i>	s. 46
<i>Fogderegnskaper</i>	s. 47
<i>Type saker</i>	s. 48
<i>Finnenes rolle</i>	s. 49
<i>Normalisering av person- og stedsnavn</i>	s. 49
<i>Sitering av kilden</i>	s. 49

Sakene	s. 50
Ringerike	s. 50
<i>Kronologisk fordeling av saker</i>	s. 50
<i>Geografisk fordeling av saker</i>	s. 50
<i>Type saker</i>	s. 51
<i>Finnenenes rolle i sakene</i>	s. 55
<i>Sammenlignet med saker i allmuen</i>	s. 56
<i>Oppsummert</i>	s. 58
Aker	s. 60
<i>Kronologisk fordeling av saker</i>	s. 61
<i>Geografisk fordeling av saker</i>	s. 61
<i>Type saker</i>	s. 61
<i>Finnenenes rolle i sakene</i>	s. 62
<i>Sammenlignet med saker i allmuen</i>	s. 62
<i>Oppsummert</i>	s. 65
Solør	s. 66
<i>Kronologisk fordeling av saker</i>	s. 66
<i>Geografisk fordeling av saker</i>	s. 67
<i>Type saker</i>	s. 67
<i>Finnenenes rolle i sakene</i>	s. 70
<i>Sammenlignet med saker i allmuen</i>	s. 71
<i>Oppsummert</i>	s. 73
Sammenfatning	s. 75
 5. Supplikker og lover	 s. 77
Generelt om materialet	s. 77
Hvorfor supplikker og lover?	s. 77
Utfordringer med supplikker og lover som kilder	s. 78
Praktiske valg	s. 79
<i>Bruk av registre og søkefunksjoner</i>	s. 79
<i>Normalisering av person- og stedsnavn</i>	s. 80
<i>Sitering av kilden</i>	s. 80
Sakene	s. 80
1640-årene	s. 80
1650-årene	s. 81
1660-årene	s. 82
1670-årene	s. 85
1680-årene	s. 85
1690-årene	s. 85
Oppsummert	s. 86
<i>Kronologisk</i>	s. 86
<i>Tematisk</i>	s. 86
<i>Geografisk</i>	s. 87
Sammenfatning	s. 88

6. Analyse	s. 91
Mulige grunner til konflikt	s. 91
Ulovlig bosetting	s. 91
Utarming av skogens ressurser	s. 92
<i>Ulovlig jakt og fiske</i>	s. 92
<i>Svedjebruk</i>	s. 92
Et ”fantefolk” av røvere og barbarer?	s. 94
<i>Tyveri</i>	s. 94
<i>Tigging og løsgjengeri</i>	s. 95
Oppsummert	s. 96
Grad av faktisk konflikt	s. 97
Ringerike	s. 97
Aker	s. 99
Solør	s. 99
Hele landet	s. 101
Oppsummert	s. 102
Grad av integrering	s. 102
Ringerike	s. 102
Aker	s. 103
Solør	s. 104
Hele landet	s. 104
Oppsummert	s. 105
7. Konklusjon	s. 106
Trykte kilder	s. 108
Utrykte kilder	s. 112
Litteratur	s. 113
Vedlegg	
I- Just Høgs brev	
II- Nøkkelpersoner i <i>Finnemanttallet</i>	
III- Referat fra tingbøkene	
IV- Tabell over tingboksaker	
V- Tabell over <i>Finnemanttallet</i>	

Tabeller

Tabell 1: Antall saker som involverte finner på Ringerike, sortert etter år.	s. 50
Tabell 2: Finnenes rolle i sakene på Ringerike.	s. 55
Tabell 3: Finner og andre i drapssaker på Ringerike.	s. 57
Tabell 4: Finner og andre i tyveri- og voldssaker på Ringerike.	s. 58
Tabell 5: Finner og andre i hugst- og bråtebrenningssaker på Ringerike.	s. 58
Tabell 6: Antall saker som involverte finner i Aker, sortert etter år.	s. 61
Tabell 7: Finnenes rolle i sakene i Aker.	s. 62
Tabell 8: Finner og andre i drapssaker i Aker.	s. 64
Tabell 9: Finner og andre i tyveri- og voldssaker i Aker.	s. 64
Tabell 10: Finner og andre i hugst- og bråtebrenningssaker i Aker.	s. 64
Tabell 11: Antall saker som involverte finner i Solør, sortert etter år.	s. 67
Tabell 12: Antall saker som involverte finner i Hof, sortert etter år.	s. 67
Tabell 13: Finnenes rolle i sakene i Solør.	s. 70
Tabell 14: Finner og andre i drapssaker i Solør.	s. 72
Tabell 15: Finner og andre i tyveri- og voldssaker i Solør.	s. 72
Tabell 16: Finner og andre i hugst- og bråtebrenningssaker i Solør.	s. 73
Tabell 17: Antall supplikker, lover, forordninger etc. som nevner finner, sortert etter tiår.	s. 86
Tabell 18: Oversikt over sakenes opphavspersoner.	s. 86

1. Introduksjon

Tema og problemstilling

For snart 400 år siden dukket det opp et fremmed folk i de østnorske skogene. Nykommerne kom opprinnelig fra det sørøstlige Finland, og hadde tatt seg over Bottenviken, til Sverige, i løpet av 15- og 1600-tallet. Det skulle ikke ta lang tid før flere av dem også krysset grensa til Norge. De bosatte seg gjerne i øde skoger, hvor få andre holdt til. Man kalte dem derfor *skogfinner*. Til tross for at mange av skogfinnene bodde svært øde til, var de fleste av dem på et eller annet tidspunkt nødt til å forholde seg til samfunnet rundt. Det er dette møtet jeg ønsker å ha fokus på i denne oppgaven.

Et møte mellom innvandrere og mottakersamfunn kan arte seg på mange måter. Ulik grad av konflikt og samhandling vil gjøre ethvert tilfelle unikt. Jeg vil i denne oppgaven forsøke å gi et svar på hvordan møtet mellom skogfinner og norsk bondesamfunn var. I hvilken grad var forholdet mellom skogfinner og nordmenn preget av konflikter? Og i hvilken grad ble skogfinnene integrert i det norske samfunnet? Hovedfokuset vil ligge på skogfinnenes forhold til allmuen, men jeg vil også undersøke deres forhold til myndighetene.

Avgrensninger

For det første må jeg sette en grense i tid, for at ikke oppgaven skal bli for stor. Ettersom skogfinnene var en gruppe hvor mange beholdt noe av sin skogfinske identitet helt frem til 1900-tallet, kunne jeg i utgangspunktet undersøkt forholdet mellom dem og deres norske naboer i en 300 år lang periode. For det første hadde det blitt for mye jobb, og for det andre er det i hovedsak det første møtet jeg ønsker å undersøke. Derfor vil denne oppgaven bare omhandle 1600-tallet.

Geografisk sett er det også nødvendig å ta noen valg. Som nevnt holdt skogfinnene til på begge sider av den svensk-norske grensa. Slik sett kunne jeg også undersøkt de svenske skogfinnenes forhold til sine naboer og myndigheter. Jeg har imidlertid valgt å begrense undersøkelsen til å gjelde Norge, da det å forholde seg til kilder fra begge sider av grensa ville blitt i overkant mye arbeid, med tanke på tidsramma på en slik oppgave. Samtidig har jeg ikke alltid utelatt svenske skogfinner helt fra fremstillingen, da de noen ganger dukker opp i norsk materiale. Ettersom det ville blitt mye arbeid å skille svenske og norske skogfinner er altså

alle saker som angår skogfinner tatt med i betraktning. Men det vil da bare omhandle deres forhold til norsk allmue og norske myndigheter.

Ellers har jeg ikke valgt å gjøre noen store geografiske begrensninger innad i Norge. Mange tenker kanskje at skogfinnene bare holdt til i de områdene vi i dag kjenner som *Finnskogen*, området som strekker seg på begge sider av den svensk-norske grensa fra Eidskog i sør, til Trysil i nord. Dette er riktignok det stedet hvor skogfinnene beholdt sin egenart lengst, men skogfinner bosatte seg over mer eller mindre hele Østlandet. Forholdet mellom skogfinner og nordmenn kan også ha variert fra sted til sted. Det er derfor et poeng i å undersøke flere områder.

Da jeg allikevel har valgt ut tre hovedområder, er dette delvis for å gå dypere inn i de tre områdene som skilte seg ut etter arbeidet med *Finnemantallet*. Å undersøke alle områder like godt ville blitt for omfattende. Delvis er det også fordi materialet begrenser seg selv. Det foreligger nemlig ikke transkriberte tingbøker for alle områdene. Dette bringer meg inn på det som er den tredje avgrensningen i denne oppgaven. Jeg har nemlig valgt å bare forholde meg til det av kildemateriale som er transkribert og relativt enkelt å bruke. Å bruke tid på å transkribere store mengder materiale for å finne noen få saker som angikk skogfinner, ville blitt for mye arbeid i forhold til den tiden som er til rådighet på en masteroppgave. Det samme ville det være å lese transkribert materiale fra perm til perm. Derfor har jeg stort sett bare brukt materiale med søkefunksjoner og registre. Hvordan dette er gjort blir forklart grundigere i forbindelse med hver enkelt kildetype.

Oppgavens struktur og kildegrunnlag

For å svare på min problemstilling er det i hovedsak tre kildetyper som vil bli benyttet. Alle vil de bli viet et kapittel hver, før jeg vil sammenfatte funnene fra hver kildetype i et analysekapittel. Der vil jeg også trekke inn mer av tidligere forskning.

Jeg vil presentere hver kildetype grundigere i innledningen til hvert kapittel. Der vil jeg også kommentere de metodiske problemene som melder seg i forbindelse med arbeidet hver og en kildetype. Her følger imidlertid en kort presentasjon av kildene.

En svært nyttig kilde i arbeidet med skogfinner i Norge er *Finnemantallet*. Dette ble nedtegnet i 1686, og er et relativt detaljert manntall over alle finner som oppholdt seg i Norge på det tidspunktet.

Ettersom dette er en undersøkelse som i stor grad dreier seg om konfliktnivå, er det også naturlig å bruke tingbøker. Jeg har benyttet meg av tingbøker fra tre ulike områder.

Det siste kildekapittelet vil bli viet litt ulike kildetyper. For det første vil jeg bruke såkalte *supplikker*, som var skriv til kongens administrasjon der man kunne fremsette klager og ønsker. Andre typer korrespondanse mellom allmue og myndigheter vil også bli undersøkt i den grad jeg har funnet dette. Samtidig vil jeg også se på de dokumentene som kongens administrasjon sendte ut til folket, slik som lover og forordninger.

Å bruke disse tre kildetypene i forbindelse med undersøkelser av skogfinnenes forhold i Norge er ikke uvanlig, som gjennomgangen av tidligere forskning vil vise. Derimot har jeg ikke funnet eksempler på at alle de tre kildetypene er satt opp mot hverandre og tatt i betraktning i samme undersøkelse.

Tidligere forskning

Generell innvandringsteori

Etnisitet på 1600-tallet?

Ettersom etnisitet er et relativt nytt begrep, kan man diskutere hvorvidt det er fruktbart, eller i det hele tatt forsvarlig å bruke disse begrepene i arbeidet med eldre historie. Anne Minken har drøftet dette spørsmålet i sin doktoravhandling om tatere, og det gjelder også for mitt arbeid med skogfinner.

Det kan argumenteres for at bruken av begrepet etnisitet på eldre historie vil gjøre historien til noe den ikke var, noe som er skapt i vår moderne verdensforståelse.¹ Samtidig kan man også argumentere for at begrepet etnisitet i en utvidet betydning handler om aktørenes forståelse av seg selv og sin kultur.² ”I kilder fra tidlig nytid kan vi finne begrepene ”nation” og ”folk” brukt på en måte som synes å ligge svært nært opp til vår tids begrep *etnisk gruppe*”.³

I mitt kildemateriale har jeg i stor grad sett at både skogfinner og nordmenn definerte seg selv og hverandre som ulike grupper. De har helt klart vært bevisste på at de ikke tilhørte samme gruppe, eller som vi ville sagt *etnisitet*. På grunn av deres egne tanker om ulikhet, må det gå an å bruke et slikt utvidet etnisitetsbegrep også i forbindelse med skogfinner på 1600-tallet.

¹ Minken, Anne. *Tatere i Norden før 1850. Sosio-økonomiske og etniske fortolkningsmodeller*. Ph.D.avhandling. Universitetet i Tromsø, 2009, s. 48-49.

² Minken, *Tatere i Norden før 1850*, s. 49.

³ Minken, *Tatere i Norden før 1850*, s. 49.

Etnisitet og stereotypier

”Etnisitet er *mellom* og ikke *inni*” skriver Thomas Hylland Eriksen og Torunn Arntsen Sørheim.⁴ Med dette menes at en gruppe mennesker som deler samme kultur ikke kan være en etnisk gruppe i kraft av seg selv, men at dette oppstår i relasjoner med andre grupper.⁵ Nordmenn er altså ikke en etnisk gruppe i seg selv. I relasjonen med andre nordmenn vil vi nemlig ikke ha noe behov for å definere oss selv på en slik måte. Kanskje vil vi heller legge vekt på at vi er østlendinger, trøndere eller bergensere, alt etter hvor vi kommer fra. Nordmenn som etnisk gruppe oppstår først som en motsetning til noe annet, for eksempel kinesere eller italienere.

I forlengelse av dette kan man også si at ”Kulturkonflikt, diskriminering og rasisme [...] finnes *mellom* gruppene og bare der”.⁶ Det er også i dette møtet med andre etniske grupper, at *stereotypiene* vokser frem. Det kan virke som mennesker har et behov for å generalisere og ordne verden i skjemaer.⁷ Da dette skjer i møte med en annen etnisk gruppe oppstår det gjerne stereotypier. Mens stereotypiene sier mye om hva vi *tror* vi vet om den andre gruppa, trenger det ikke alltid å ha sammenheng med realitetene. Ofte er stereotypier overdrevne eller generaliserende versjoner av faktiske forhold, men de kan også være fullstendig ubegrunnede, bygget på rene fordommer.⁸

Møtet mellom innvandrere og mottakersamfunn

Hva som skjer når innvandrere møter det etablerte samfunnet på sitt nye hjemsted avhenger av mange faktorer. Egenskaper i både mottakersamfunn og innvandrergruppe må legges til grunn.⁹ Det er også funnet at konfliktnivå mellom etniske grupper kan variere fra kontekst til kontekst, og fra tid til annen. Dersom det er urolige tider med store omveltninger, eller knapphet på ressurser og arbeid, kan dette føre til konflikter mellom gruppene. Dette er i utgangspunktet ikke så rart, da det blir mer press på de knappe ressursene, og større

⁴ Hylland Eriksen, Thomas og Torunn Arntsen Sørheim. *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Gyldendal, 2006, s. 54.

⁵ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 54.

⁶ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 55.

⁷ Kjeldstadli, Knut. *Samensatte samfunn, Innvandring og inkludering*. Oslo: Pax forlag, 2008, s. 70.

⁸ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 57, Kjeldstadli, *Sammensatte samfunn*, s. 70.

⁹ Kjeldstadli, *Sammensatte samfunn*, s. 84.

konkurransen om de samme jobbene. Man frykter rett og slett for egen situasjon, noe som er fullstendig rasjonelt.¹⁰

Da man allikevel finner at de aktuelle innvandrergруппene for eksempel innehar en forsvinnende liten del av de aktuelle jobbene, eller i det store og hele ikke bruker så mye ressurser, må man i tillegg søke forklaringer i noe annet enn rasjonalisme. Det har vært ment at dette ”andre” kan være strukturelle forhold i samfunnet, som gjør at man skiller mellom de som er etablerte, og de som kommer utenfra. Dette gjør at den etablerte gruppa kan opphøye seg selv i forhold til nykommerne.¹¹ På denne måten spiller de omtalte relasjonene mellom de etniske gruppene en stor rolle i hvordan innvandrerne blir mottatt. Å utvikle og formidle stereotypier blir også viktig i slike sammenhenger.

Dersom man leter etter god forklaring på hvordan innvandrere blir tatt i mot i ulike samfunn mener Kjeldstadli at både rasjonelle og strukturelle faktorer må legges til grunn. Det kan nemlig virke som at konfliktnivået øker dersom det er vanskelige tider i det etablerte samfunnet selv om innvandrerne ikke er den egentlige grunnen til det, eller utgjør noe stort problem i den sammenheng. Selv om omveltningene kan ha helt andre grunner, er det lett å knytte dem til innvandrerne og deres ankomst.¹²

Integrasjon

Når to etniske grupperinger, gjerne en minoritet og en majoritet, lever sammen, er det mange måter å løse motsetningen på. Et alternativ er *segregering*. Det innebærer en adskillelse av de to gruppene, ofte med en tanke om at minoriteten er mindreverdig.¹³ I visse tilfeller kan også minoriteten prøve seg på løsrivelse fra majoritetssamfunnet.¹⁴ Neste trinn vil være *integrasjon*. Det vil si at minoriteten inkluderes i majoritetens samfunn, men bevarer noe av sin egenart.¹⁵ Det siste steget er *assimilasjon*. Det vil si at minoriteten fullstendig oppslukes av majoriteten, og mister sin egenart.¹⁶

¹⁰ Kjeldstadli, *Sammensatte samfunn*, s. 84-85.

¹¹ Kjeldstadli, *Sammensatte samfunn*, s. 87.

¹² Kjeldstadli, *Sammensatte samfunn*, s. 88.

¹³ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 79.

¹⁴ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 81.

¹⁵ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 79.

¹⁶ Hylland Eriksen og Arntsen Sørheim, *Kulturforskjeller i praksis*, s. 79.

Tidligere skrevet om skogfinner

Det er skrevet en ikke ubetydelig mengde litteratur om skogfinnene. Blant denne litteraturen er det dessverre bare en brøkdel som dreier seg om forholdet mellom finner og nordmenn i den perioden jeg undersøker. Gjerne handler det om andre aspekter ved skogfinnenes liv i Norge, eller hvordan forholdene var på et senere tidspunkt.

Av de fremstillingene som likevel tar opp denne første perioden av skogfinnenes liv og virke i Norge, bør man først og fremst nevne Kristian Østbergs artikkelserie fra 1931-39. I denne vies et helt kapittel til ”Innvandrerne forhold til den norske befolkning og myndighetene”.¹⁷ Kildene som er brukt i den forbindelse er i all hovedsak korrespondanse mellom allmue og øvrighet og kongens administrasjon fra 1600-tallet. Dette tegner etter hvert et dystert bilde av forholdet mellom skogfinner og nordmenn. Det vitner om at allmuen viste misnøye med innvandrerne, og et forhold preget av konflikt. Østberg tok også tak i enkeltsaker fra tingbøker, men gjorde ikke noen fullstendig gjennomgang av slik materiale, og brukte heller ikke *Finnemantallet* som kildegrunnlag i dette kapittelet.

Østbergs artikkelserie ble utgitt på nytt på 1970-tallet, og har lenge stått som en bauta i finneinnvandringsforskningen. Det er tydelig at denne fremstillingen har vært til inspirasjon for senere fremstillinger, slik som Sølvi Sogners kapittel om skogfinner i *Norsk innvandringshistorie*. Sogner tar opp mange av de samme sakene som Østberg, dog i en forkortet versjon, og konfliktperspektivet ligger hele tiden som et bakteppe i hennes fremstilling. Heller ikke Sogner ser ut til å ha tatt andre kilder i betraktning enn de Østberg allerede hadde behandlet.

Noe som i mindre grad bygger på Østbergs artikkelserie er Einar Niemis avsnitt om skogfinner i *Norsk historisk leksikon*. Dette er mer nøytralt fremstilt og har ikke det samme bakteppet av konflikt som man finner i fremstillingene til Østberg og Sogner. Det store fokuset på supplikkmaterialet er da heller ikke tilstede i denne artikkelen. Allikevel skriver han at konflikter i møtet med lokalbefolkningen ikke var til å unngå, ”noe mange rettssaker vitner om”.¹⁸ Så noe konflikt regner også han med, men, i motsetning til Østberg, med utgangspunkt i tingbøkene.

¹⁷ Østberg, Kristian. *Finnskogene i Norge*. Grue. 1978, s. 125.

¹⁸ Niemi, Einar. ”Skogfinnene” i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 393-395. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 395.

Dersom man setter av noen minutter til å søke etter informasjon om skogfinner og finneinnvandring i dag, vil man raskt finne påstander om at det tidligere fokuset på konflikt må modereres.¹⁹ De fleste som er bevandrede i det skogfinske miljøet i dag vil fremholde at forholdet mellom skogfinner og nordmenn sannsynligvis ikke var så dårlig som man tidligere trodde. Hvordan man har nådd en slik konklusjon, er derimot ikke like tydelig. Det har nemlig ikke lyktes meg å finne noe publisert materiale som omhandler dette.

Altså har er det to synspunkter. For det første konfliktperspektivet, som i all hovedsak springer ut fra Østbergs fremstilling fra 1930-tallet. Dette er en fremstilling som nesten bare tar utgangspunkt i én type kildemateriale, nemlig supplikkene. Selv om Østberg benyttet seg av enkelte tingboksaker, og gjorde en grundig gjennomgang av *Finnemanttallet* i et annet kapittel, er ikke disse kildene særlig godt behandlet med tanke på forholdet mellom skogfinner og nordmenn. Artikkelserien ble også skrevet for snart 100 år siden, i en tid hvor forholdet mellom skogfinner og nordmenn på 1800-tallet kanskje fremdeles lå friskt i minne.²⁰ Det mer modererte perspektivet er med tanke på manglende publisering vanskelig tilgjengelig og usikkert.

Noen generelle avklaringer

Finner eller skogfinner?

Det er viktig å skille mellom *finner* og *skogfinner*. Dette fordi det fantes, og fremdeles finnes, flere finske grupper i Norge. Det kan være samer, som tidligere gjerne ble kalt finner. Kvener, som for så vidt innvandret til Norge på et noe senere tidspunkt,²¹ eller finske enkeltinnvandrere som ikke hadde noe med skogfinnene å gjøre. Det er også viktig å huske på at skogfinnebetegnelsen først dukket opp etter at finnene hadde slått seg ned i Norge og Sverige. På samme måte som det ikke var norsk-pakistanere som innvandret til Norge på 1970-tallet. Det ble de først etter ankomsten.

I mange av mine kilder er skogfinnene allikevel omtalt bare som finner, selv om de åpenbart var skogfinner. Mange ganger er det også uklart om man skal bruke *finne* eller *skogfinne*, spesielt dersom man omtaler finnene like etter, eller rundt ankomsten til Norge. Derfor blir begrepet *finne* også gjerne brukt om skogfinner i denne oppgaven. Dersom jeg ønsker å

¹⁹ Skasdammen, Åsmund. "Om Finnskogen" ved Finnskogen Turistforening, 2000. <http://arkiv.finnskogen-turistforening.no/omfinnskogen.html>

²⁰ Se kap. 2, *Om skogfinnene i sagn og tidlig historieskriving*, s.12

²¹ Men som skogfinner, etter egen erfaring, allikevel ofte forveksles med.

referere til alle slags finner, eller for så vidt også andre finske grupperinger, vil jeg selvsagt presisere det.

Plass eller bruk?

Jeg har forsøkt å skille mellom husmannsplasser og leilendingsbruk, slik at *plass* blir brukt om det første, og *bruk* om det siste. Det er ikke alltid enkelt å skille mellom de to, da det noen ganger er usikkerhet rundt hvorvidt noen var husmann eller leilending. Rydningsplasser forekommer også. I motsetning til husmannsplasser var dette et slags bruk med egen skatteklasse.²² At dette har fått navnet rydnings*plass* kan derfor være litt forvirrende. Selv om jeg har forsøkt å bruke betegnelsene plass og bruk riktig, er jeg selvsagt åpen for innvendinger på noen av de valgene jeg her har vært nødt til å ta.

Sitering av originalkilder

Jeg har valgt å sitere en del av originalkildene, da jeg føler at språket i flere av disse kildene gir et bedre innblikk i sakene enn jeg noensinne kan klare å gjengi med egne, moderne ord. Jeg har også valgt å beholde den opprinnelige skrivemåten, da dette gir mest nærhet til avsenderen, og utelukker feiltolkninger fra min side. 1600-tallets rettskriving kan imidlertid virke forunderlig på moderne språkbrukere. For dem som ikke er vant til dette kan det være oppklarende å vite at v, w og u ofte brukes om hverandre. Det samme gjelder i og j. Å bruke d der hvor vi ville brukt t, og f der vi i dag forventer v, var også vanlig praksis. Derfor vil for eksempel det mye brukte ordet *uti*, som i ”uti skogen”, kunne staves *wdj*.

Man må også forvente en inkonsekvent og delvis tungvinn stavemåte, og en uvant tegnsetting.

²² Imsen, Steinar og Knut Johannessen. ”Gårdklasser” i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 149-150. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 149.

2. Bakgrunn

Skogfinnene

Før avreisen

De store, øde og ufremkommelige skogene i Midt-Finland hadde siden langt tilbake delt landet i to deler. En vestlig del som i stor grad var påvirket av vestlige tanker og ideer, og en østlig del som var mer influert av naboene i øst.²³ Blant disse østfinnene finner vi skogfinnenes forfedre. De hadde nemlig sine røtter i det sørøstlige Finland, i de nordligste delene av området Savolax.²⁴

En gang før 1500 må savolakserne ha lært seg en ny dyrkningsteknikk, nemlig svedjeformen *huutha*. Noen hevder at kunnskapen ble ervervet i løpet av middelalderen, andre mener det må ha vært enda tidligere.²⁵ Det er også usikkert hvor de fikk kjennskap til denne teknikken, men man antar at det kom østfra, fra slaviske folkegrupper.²⁶ Jeg skal gå nærmere inn på denne teknikken senere, men kort fortalt kan man si at den gjorde det mulig å nyttegjøre seg de store barskogene i Finlands indre. Det førte til at de store utmarksområdene som tidligere hadde vært ubebodde jakt- og fiskeområder, nå kunne brukes til faste bosetninger. Savolakserne strømmet dermed ut av de etablerte bygdene, og ut i utmarka. Først ble nordre Savolax kolonisert, og siden vendte man seg mot ødemarkene i det nordre Tavastland.²⁷ Det sistnevnte området ble i 1560 utgangspunktet for opprettelsen av et nytt sogn, nemlig Rautalampi.²⁸ Her sto savolaksere for opp mot 80% av befolkningen.²⁹ Så dette var, om noe, en savolaksisk koloni.

Det var dette området som skulle bli utgangspunktet for vandringen vestover, mot Sverige og videre.

²³ Sundén-Cullberg, Ann. *Tolvmilaskogen. Om svedjefinnarna i Skandinaviens skogar*. Oslo: Spartacus forlag, 2001, s. 27.

²⁴ Tarkiainen, Kari. *Finnarnas historia i Sverige 1. Inflyttarna från Finland under det gemensamma rikets tid*. Helsinki: SHS, 1990, s. 138-139.

²⁵ Holm, Ingunn. "Skogfinsk og norsk svedjetradisjon" i *Heimen- lokal og regional historie, nr. 2, 2013*. s. 162-177. Trondheim: Landslaget for lokallhistorie, 2013, s. 162.

²⁶ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 137-138.

²⁷ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 138-139.

²⁸ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 139.

²⁹ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 140.

Veien vestover

At finner bosatte seg i Sverige var ikke noe nytt. Folk fra det vestlige Finland hadde i generasjoner søkt seg til nabolandet i vest.³⁰ Det nye denne gangen, var at det var finner fra de østlige områdene som satte seg på båten over Bottenviken.

Det har vært mye diskutert hvorfor svedjefinnene fra øst brøt opp fra hjemtraktene og søkte lykken andre steder. Sannsynligvis kan det ikke forklares av én grunn alene, men en blanding av faktorer. Dårlige kår, med fattigdom og misvekst i årene rundt utflyttingen må nok ta litt av skylda.³¹ Det effektive, men arealkrevende, jordbruket kan nok også være en forklaring. Med en økende befolkning i Finland var det nemlig vanskelig å finne store nok områder til å drive det tradisjonelle svedjebruket.³² En tredje faktor kan ha vært krigene som Sverige til stadighet var innblandet i. Spesielt har Klubbekrigen, en rekke bondeopprør vinteren 1596-97,³³ vært nevnt som en mulig grunn til at finnene ønsket seg til andre steder.³⁴

Alle disse faktorene, og sikkert flere til, førte til at de svært mobile svedjefinnene i Rautalampi begynte å bevege på seg. I tillegg til å vende seg mot Sverige, gikk det innvandringsstrømmer både østover og sørover i denne perioden.³⁵ Men at Hertug Karl ga seks års skattefrihet og gode vilkår for alle som ville slå seg ned i de hans hertugdømmer i Sverige, bidro nok til at mange finner søkte lykken nettopp der.³⁶

Noen av finnene som kom til Sverige reiste raskt videre til Amerika, til den nyetablerte kolonien "Nya Sverige".³⁷ Enkelte andre fant arbeid på et av de svenske bergverkene.³⁸ De fleste slo seg nok allikevel ned på et bruk eller en plass, og levde av jorda og svedjebruket. På 1620-tallet begynte finnene å komme inn i Värmland i stor skala, og spredte seg i de store skogsområdene der.³⁹ Hvor lang tid det så tok før de kom inn over den norske grensa, er vanskelig å si.⁴⁰ Man har lenge ment at de første finnene i Norge bosatte seg ved sjøen

³⁰ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige I*, s. 133.

³¹ Sogner, Sølvi. "Over kjølen" i *Norsk innvandringshistorie, bind 1. I kongens tid, 900-1814*. Av Erik Opsahl og Sølvi Sogner. s. 333-355. Oslo: Pax forlag, 2003, s. 341, Niemi, "Skogfinnene", s. 394.

³² Sogner, "Over kjølen", s. 34, Niemi, "Skogfinnene", s. 394.

³³ Fagerlund, Rainer. "Den äldre vasatiden 1523-1617" i *Finlands historia bd 2*. Av Rainer Fagerlund, Kurt Jern og Nils Erik Villstrand. s. 11-124. 2. opplag. Schildts, 1996, s 78.

³⁴ Sogner, "Over kjølen", s. 341, Niemi, "Skogfinnene", s. 394.

³⁵ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige I*, s. 140, Niemi, "Skogfinnene", s. 394.

³⁶ Niemi, "Skogfinnene", s. 395, Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige I*, s. 144.

³⁷ Sogner, "Over kjølen", s. 341.

³⁸ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige I*, s. 191.

³⁹ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige I*, s. 191-192.

⁴⁰ Sogner, "Over kjølen", s. 341.

Røgden i Grue på 1620-tallet.⁴¹ *Finnmantallet* omtaler også to finner som i 1686 oppga å være født i Grue i henholdsvis 1622 og 1624,⁴² men det kan være oppgitt feil alder eller fødested. Andre har ment at dette anslaget må være i tidligste laget, da det ikke er ført skogfinner i norske skattemantall før i 1650.⁴³ Dette får imidlertid være en diskusjon for en annen tid, og et annet sted enn dette.

Grunnen til at noen finner begynte å bevege seg over grensa til Norge er også sammensatt. Delvis skyldes det nok at grensene var noe diffuse i denne perioden.⁴⁴ De svenske og norske områdene fløt i hverandre, og bevisstheten om akkurat hvor grensa lå var ikke nødvendigvis så stor. Skikkelig enighet om grensetrekkingen var det da heller ikke i dette området før i 1751.⁴⁵ Samtidig ble forholdene for skogfinnene i Sverige stadig vanskeligere, og fra 1640-tallet var forordninger og lover på plass for å regulere dem og deres aktiviteter. Det kom oppfordringer om å brenne opp finnenes hjem og avlinger, slik at livsgrunnlaget forsvant, og de ble tvunget ut av skogene.⁴⁶ Slike forfølgelser kan også ha vært medvirkende til at mange skogfinner forflyttet seg østover.

De områdene finnene kom til i Norge, var i all hovedsak kongsallmenning.⁴⁷ Det var også vanlig at de bosatte seg i øde områder, der det var plass til å rydde nye hjem, og å drive det tradisjonelle svedjebruket.

Svedjebruket

Den spesielle jordbruksmetoden som finnene hadde med seg til Norge var en variant av det vi kaller svedjebruk, eller gjerne også bråtebruk. Dette er en teknikk som er godt kjent i store deler av verden, og går ut på å brenne ned vegetasjon, for så å så korn eller andre matplanter i aska.⁴⁸ Denne teknikken var kjent i Norge selv fra før skogfinnene ankom landet, men da i en litt annen form.

Denne formen, som hadde vært kjent og brukt i Norge og Skandinavia i uminnelige tider, var hovedsakelig et tillegg til det tradisjonelle åkerbruket. Man kunne bruke det som en måte å ta

⁴¹ Niemi, "Skogfinnene", s. 395.

⁴² *Finnmantallet 1686, utgitt for Kjeldeskriftfondet av Erik Opsahl og Harald Winge*. Oslo: 1990, s. 75 og 83.

⁴³ Faldaas, Willy M. "Finsk innvandring til Norge 350 år 1645-1995. – men hvor ble det av jubileet?" i *Finnkultur nr. 2- 2007*. s. 18-25. Solør-Värmland Finnkulturforening, 2007, s. 18-25.

⁴⁴ Sogner, "Over kjølen", s. 341.

⁴⁵ Sogner, "Over kjølen", s. 341.

⁴⁶ Lillevold, Eyvind. *Vinger bygdebok. Gards- og slektshistorie, bd. 3. Austmarka med Varaldskog*. 1977, s. 64.

⁴⁷ Sogner, "Over kjølen", s. 341.

⁴⁸ "Svedjebruk" i *Store norske leksikon*. Hentet 01.10.14, <https://snl.no/svedjebruk>.

opp åker og eng på, eller som en binæring på linje med jakt og fiske.⁴⁹ For østfinnene, derimot, var svedjebruket hovednæringa.⁵⁰

Hovedregelen for den tradisjonelle svedjingen i Norge var at den foregikk i lauvskog.⁵¹ Dette stemmer overens med svedjetradisjonene i resten av Skandinavia. Også i skogfinnenes gamle hjemtrakter i det østlige Finland var dette en velkjent form for svedjebruk, på finsk kalt *kaski*.⁵² Det var nemlig svært vanskelig å få matplanter til å vokse i aske etter grov gran- og furuskog.⁵³

Den store nyvinningen i Øst-Finland var den tidligere omtalte *huuhta*, en revolusjonerende form for svedjebruk som gjorde at også barskogen kunne nyttegjøres. Hemmeligheten var en ny type toårig rug, som busket seg og trivdes godt i den ellers ubrukelige barskogaska.⁵⁴ Det var denne teknikken som gjorde at savolakserne kunne kolonisere de tidligere øde barskogene i Midt-Finland. At rugen busket seg gjorde også at folllallene skjøt i været. Man snakker om et gjennomsnitt på 20 foll ved bruk av *huuhta*, men 30-40 foll var heller ikke uvanlig.⁵⁵ Det finnes også legendariske fortellinger om ”jätteskördar på 100 bärgade korn mot ett sått”, men at ”marken efter dessa skördar var så utsugen att det inte ens växte vildgräs där”.⁵⁶ Slike eventyrlige avkastninger var kanskje ikke så vanlig, men at *huuhta* ga høye folllall i forhold til vanlig åkerbruk, er det ikke tvil om.

Det var altså denne teknikken østfinnene tok med seg på flyttelasset over Bottenviken. Også i Norge og Sverige lå barskogene i innlandet stort sett uutnyttet på denne tiden, og dette ga gylne muligheter for innvandrerne. Selv om svedjing var kjent og brukt i Norge fra før, førte finnenes dyktighet på området til at de ble viden kjent for svedjebruket.

Om skogfinnene i sagn og tidlig historieskriving

Selv om finnene i de fleste bygdene etter få generasjoner ble såpass assimilerte at lite skilte dem fra andre nordmenn, var det ett område som var annerledes. Dette var de store skogene langs den svensk-norske grensa, i Värmland og Solør. Her hadde finnene vært såpass mange, og områdene så øde og tynt befolket av andre, at innvandrerne i stor grad holdt på sin kultur

⁴⁹ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 134, Holm, ”Skogfinsk og norsk svedjetradisjon”, s. 167 og 171.

⁵⁰ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 134.

⁵¹ Holm, ”Skogfinsk og norsk svedjetradisjon”, s. 168 og 170.

⁵² Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 134, Holm, ”Skogfinsk og norsk svedjetradisjon”, s. 165.

⁵³ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 134, Holm, ”Skogfinsk og norsk svedjetradisjon”, s. 170.

⁵⁴ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 134.

⁵⁵ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 136.

⁵⁶ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige 1*, s. 136.

og sitt finske språk. Den særegne kulturen, og avstanden til resten av samfunnet, førte til at skogfinnene ble gjenstand for mange myter.

Det var blant annet en utbredt oppfatning, som står sterkt den dag i dag, at skogfinnene var trollkyndige. Selv de fleste av oss kanskje ikke lenger tror på magi og overtro, er dette et aspekt som fremdeles preger fremstillingen av skogfinner. At finnene ble sett på som trollkyndige kan nok delvis forklares i at nordmenn som hørte det ukjente finske språket fikk inntrykk av at dette måtte være besvergelses og trylleformler. Delvis kan det også forklares i den særegne folketroen som østfinnene hadde med seg til Norge, der troen på naturens iboende krefter var stor.⁵⁷

At skogfinnene var så isolerte som de var, var også med på å fyre opp under andre slags forestillinger om dette mystiske folket. I 1848 besøkte Eilert Sundt skogfinnene i forbindelse med forarbeidet til verket *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*. Han hadde ikke så høye forventninger til hva han kom til å møte, og tenkte seg ”Finnerne som et Slags Fantefolk og reiste op til dem med den Tanke, at jeg vilde komme midt op i et Fanterede”.⁵⁸ Dette inntrykket hadde han fått ved å lese tidligere fremstillinger av skogfinnene, slik som Pontoppidans fra *Norges naturlige Historie* fra 1750-tallet, og Krafts i *Beskrivelse over Norge* fra 1820. Beretninger fra personer som hadde vært på Finnskogen og møtt dette tilbaketrukne folket hadde heller ikke hjulpet på inntrykket.⁵⁹ Sundts fordommer illustrerer godt hvordan den tidlige historieskrivingen om skogfinnene var. De ble sett på som fattige og kulturelt mindreverdige, ofte beskrevet som røvere og fanter. Sundt forteller videre:

Da jeg tog afsked fra den sidste Sæter, var det med en Følelse, som om jeg skulde begive mig ind i et fremmed Land. De regnsvangre Skyer laa tungt over de mørke Aase; der var dystert rundt omkring, og ingen Vei, men kun Sporene af Skogfinners Fødder [...] Jeg var halv ænstelig, da jeg efter to miles Ridt nærmede mig til den første Finnegaard, Græsbjerget ved Skadsen-Søen, og henvendte mig til den første Fin.⁶⁰

Til sin store overraskelse fikk Sundt en høflig og god velkomst, og han måtte etter hvert revurdere sitt syn på skogfinnene. Han skrøt av maten, gjestfriheten, språket og kulturbevisstheten. I badstuene fant han ”Gamle og Unge, Mænd og Kvinder i en meget

⁵⁷ Sundén-Cullberg, *Tolvmilaskogen*, s. 139-154.

⁵⁸ Sundt, Eilert. *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge. Bidrag til Kundskab om de laveste Samfundsforholde*. 2. opplag. Christiania: 1852. s. 193.

⁵⁹ Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, s. 193.

⁶⁰ Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, s. 194.

ugeneret Blanding”.⁶¹ Og selv om han mente at det siste nok var for ”naturlig til, at det skulde kunne passe for vore Forholde”, skulle han ønske ”at der stod en Badstue paa hver norsk Bondes Gaard, og at dens flittige Brug kunde smykke hans Person og hans Hus med en saadan Renlighed som den, der i høi Grad udmærkede Finnerne”.⁶²

Selv om Sundt gjennom dette møtet fikk bedret sitt inntrykk av skogfinnene, var det nok fremdeles mange som hadde sterke fordommer mot dem. Sogner forteller om en underregistrering av finsk navneskikk i folketellingen av 1801, nettopp fordi skogfinnene ikke ønsket å røpe sin finske herkomst i møte med det offentlige.⁶³ Åsta Holth skildret også, i sine romaner om livet på Finnskogen, overgrep og undertrykking av skogfinnene.⁶⁴ Slike eksempler må tyde på at det fantes negative holdninger til finner på 18- og 1900-tallet. Denne spenningen mellom finner og nordmenn har, som vist i kapittel 1, i stor grad preget historieskrivingen om skogfinner frem til våre dager.

Det norske samfunnet på 1600-tallet

Bondesamfunnet

Det samfunnet finnene kom til, var et bondesamfunn. Nesten alle som bodde i bygdene var bønder som på et eller annet vis levde av jorda.⁶⁵ I det norske bondesamfunnet sto leilendingssystemet sterkt. Mens jorda i mange andre land gjerne var eid av adelen, var ikke dette tilfelle i Norge. Selv ikke før innføringen av eneveldet i 1660. Her var det først og fremst krona og bøndene som eide jord.⁶⁶ Store deler av både krongods og bondeeid jord var leid ut, mot at leietakerne, eller *leilendingene*, betalte avgifter i form av landskyld og bygsel.⁶⁷ Så lenge denne avgiften ble betalt, fikk leilendingene i stor grad styre over eget bruk uten innblanding fra jordeieren.⁶⁸ Det var allikevel en forventning om at alle innrettet seg etter fellesskapets regler da det kom til bruk av ressurser i utmark og allmenning.⁶⁹ Ettersom leilendinger hadde så stor mulighet til å styre eget bruk og egen hverdag, var det ikke

⁶¹ Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, s. 196.

⁶² Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, s. 196.

⁶³ Sogner, ”Over kjølen”, s. 345-346.

⁶⁴ Brenden, Randi. ”Åsta Holth” i *Norsk biografisk leksikon*. Hentet 02.10.14, https://nbl.snl.no/%C3%85sta_Holth.

⁶⁵ Dyrvik, Ståle. *Norsk historie 1625-1814. Vegar til sjølvstende*. Oslo: Det Norske Samlaget, 1999, s. 77.

⁶⁶ Ersland, Geir Atle og Hilde Sandvik. *Norsk historie 1300-1625. Eit rike tek form*. Oslo: Det Norske Samlaget, 1999, s. 171-172.

⁶⁷ Ersland og Sandvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 172.

⁶⁸ Ersland og Sandvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 172.

⁶⁹ Ersland og Sandvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 172.

nødvendigvis noe verre å være leilending enn selveier, verken sosialt eller økonomisk.⁷⁰ Alt i alt var det mange flere leilendinger i Norge enn selveiere, og selv en del selveiere valgte også å sitte som leilending på en annen gård mens de leide ut sin egen.⁷¹

Å være leilending var altså normalen i Norge, inntil flere og flere ble *husmenn* utover 1600-tallet. Da finnene kom til Norge i første halvdel av 1600-tallet, var husmannsvesenet ennå ikke skikkelig etablert. Men i løpet av de påfølgende tiårene begynte det å utvikle seg på Østlandet, og i 1660-åra var flere registrert som husmenn i manntallene.⁷² Husmannsvesenet oppsto som en konsekvens av folkeveksten i denne perioden. Lenge hadde man drevet nyrydding og bruksdeling, men det ble stadig mindre plass til å ta opp nye bruk. For å unngå at bruk ble delt i for små parter, ble husmannsvesenet viktig. Det var gårdbrukere som enten eide eller leide jord som avsto små stykker av brukene sine til slike husmannsplasser.⁷³ Husmannsplassene var ikke skyldsatt, noe som i praksis betyr at husmannen var fritatt fra landskyld og skatt, og ikke betalte annet enn leie for plassen. Skattene og eventuelt landskylda var det leilendingen som tok seg av. Man kan se på det som en slags bruksdeling av plassen, uten at skylda ble delt.⁷⁴

Mens leilendinger ikke trengte å være dårligere stilt enn selveiere, var husmenn i en annen situasjon. De klarte seg sjelden av den lille jorda de var tildelt, og var gjerne nødt til å ta lønnet arbeid for å klare seg. Ofte arbeidet de for den gårdbrukeren de leide plassen av,⁷⁵ men å gjøre småjobber for andre i bygda var også et alternativ. Det var heller ikke uvanlig at noen måtte ty til tigging for å overleve.⁷⁶

Kombinasjonsbruk var i grunnen vanlig for alle de nevnte gruppene. Det vil si å kombinere gårdsdriften med annet inntektsgivende arbeid.⁷⁷ Det kunne være produksjon av ulike bruksgjenstander, eller arbeid på et verk i nærområdet. I kyststrøkene var selvfølgelig fisket viktig, og i skogsområdene ble hugging, kjøring og fløting av tømmer viktige attåtninger.

⁷⁰ Ersland og Sandvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 172.

⁷¹ Ersland og Sandvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 172.

⁷² Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 76-77.

⁷³ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 131.

⁷⁴ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 131.

⁷⁵ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 132.

⁷⁶ Kalberg, Torbjørn. *Samfunnsendring og sosial kontroll. Bidrag til norsk løsgjengerhistorie*. Oslo: Universitetet i Oslo, 1974, s. 17.

⁷⁷ Ersland og Sandvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 177.

En annen gruppe i bondesamfunnet var tjenestefolk. Både små og store husholdninger kunne ha tjenestefolk, selv om det forutsatte en viss standard. Småkårsfolk hadde sjeldent tjenere.⁷⁸ For unge jenter og gutter var tjeneste en måte å komme ut i samfunnet og skaffe både tak over hodet og livserfaring. Det sistnevnte gjorde at ikke bare de på det laveste trinnet av rangstigen dro ut for å tjene. En gårdbruker kunne også sende sønner og døtre i tjeneste for at de skulle få den nødvendige sosialiseringa og kunnskapen.⁷⁹ Altså var de fleste ungdommer ute i tjeneste før de giftet seg.⁸⁰

På utsiden av det etablerte bondesamfunnet sto de som ikke hadde fast bosted. Omstreiferne, eller løsgjengerne som de også ble kalt, var langt ned på rangstigen og ble ofte forfulgt. Dette gjaldt både norske og utenlandske løsgjengere.⁸¹ De uten fast bosted var en gruppe som i stor grad ble førsøkt regulert av myndighetene, og kongelig forbud mot løsgjengeri ble gjentatt flere ganger utover 15- og 1600-tallet.⁸² Det var imidlertid ikke så enkelt for løsgjengere å slå seg ned, da de manglet det nettverket og de rammene som ofte var nødvendig for å få innpass i ei bygd. Dermed havnet de ofte i en ond sirkel, der de ikke tok seg ut av omstreifertilstanden, selv om de kanskje ønsket det.⁸³ Å bekjempe løsgjengeriet med strenge, og gjerne ydmykende straffer var dermed ikke alltid så vellykket, og løsgjengeri fortsatte å være vanlig.⁸⁴ Selv når løsgjengere var saksøkt for andre forseelser enn selve løsgjengeriet fikk de ofte mye strengere straff enn de bofaste. Erling Sandmo har undersøkt dette, og funnet flere saker som viser ”hvordan en utenforstående, en fremmed, straffes hardere enn andre, fordi han er fremmed”.⁸⁵ Å være omstreifer var altså ikke så enkelt. Man måtte tåle å bli utfrysst og sett ned på. Man måtte også klare seg uten det sikkerhetsnettet som bygda og fellesskapet var for de aller fleste. Men ved å reise rundt og ta på seg småjobber, ble løsgjengerne på sett og vis en del av maskineriet i det samfunnet de egentlig sto utenfor. Gjerne tok de på seg arbeidsoppgaver som andre helst ikke ville utføre,⁸⁶ og kunne på den måten være et nyttig innslag for bøndene, tross alt.

⁷⁸ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 95.

⁷⁹ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 96.

⁸⁰ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 96.

⁸¹ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 136.

⁸² Kalberg, *Samfunnsendring og sosial kontroll*, s. 16.

⁸³ Sandmo, Erling. *Voldssamfunnets undergang. Om disiplineringen av Norge på 1600-tallet*. Oslo: Universitetsforlaget, 2002, s. 192.

⁸⁴ Gotaas, Thor. *På loffen. Landstrykere og vagabonder langs norske landeveier*. Spartacus forlag, 2013, s. 19.

⁸⁵ Sandmo, *Voldssamfunnets undergang*, s. 193.

⁸⁶ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 136.

Myndighetene og deres interesser

Frem til 1660 hadde adelen i Danmark-Norge en sterk posisjon. Det var adelen som skulle representeres i det danske riksrådet, og gjennom dette organet fikk de en ikke ubetydelig makt over kongen og styret av staten.⁸⁷ I 1660 skjedde det imidlertid noe som skulle forandre det politiske landskapet i lang tid fremover. Fredrik 3. gjorde statskupp, og ble med dette eneveldig hersker i Danmark-Norge.⁸⁸ Nå var det kongen og hans rådgivere som uten særlig innblanding kunne styre riket.

Selv om hendelsene i København kunne virke fjernt for de avsidesliggende bygdene i Norge, fikk innføringen av eneveldet konsekvenser også der. Lokaladministrasjonen ble annerledes, da kongen fikk mer makt over utnevningen av embetsmenn.⁸⁹ Det ble også satset på effektivisering og profesjonalisering av lokalforvaltningen, ved at ulike etater tok over den gamle lensherrens oppgaver.⁹⁰ For å stable en skadeskutt økonomi på beina, solgte man også unna store mengder av krongods, noe som tidligere hadde vært en viktig inntektskilde for staten. For å kompensere for dette økte man fokuset på innhenting av skatter og avgifter fra befolkning og vareomsetning.⁹¹

En av de viktigste norske produktene i den omtalte vareomsetninga, var trelast. Allerede før 1400 var for eksempel Eiker og Modum et viktig utskipssted for trelast.⁹² Interessen for næringa ble ikke mindre da oppgangssaga ble vanlig, i 1520-årene.⁹³ Nå kunne man foredle treverket mer effektivt, og dermed øke fortjenesten.

Handelen med trelast ga sårt tiltrengte kroner i statskassa, først i form av direkte inntekter fra kongssager. I 1662 ble det imidlertid bestemt at alle kongens sager skulle selges,⁹⁴ og inntektene skulle nå i større grad komme av skatter og toll. Det var imidlertid ikke bare kongen som hadde interesser i denne næringa. Bøndene kunne tjene penger på å hugge i skogen, skjære til planker på oppgangssagene og fløte tømmer til kjøpstedene. Byborgerne fikk inntekter ved å agere som mellommenn mellom bønder og utenlandske kjøpere. I 1662 fikk byborgerne også en etterlenget enerett på å handle med trelast. Selv om bønder

⁸⁷ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 20.

⁸⁸ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 30-36.

⁸⁹ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 137.

⁹⁰ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 40.

⁹¹ Dyrvik, *Norsk historie 1300-1625*, s. 43.

⁹² Fryjordet, Torgeir. *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene. Bind I, Skogsforhold, skogbruk og skogadministrasjon fram til 1850*. Landbruksdepartementet og direktoratet for statens skoger, 1992, s. 21.

⁹³ Fryjordet, *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene*. s. 24.

⁹⁴ Fryjordet, *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene*. s. 32.

fremdeles handlet ulovlig med utlendingene, fikk borgerne etter hvert overtaket på handelen. Ikke mest på grunn av eneretten, som stadig ble brutt, men på grunn av deres økonomiske posisjon.⁹⁵

Den storstilte eksporten av trelast gjorde at områdene rundt de mest populære utskipshavnene snart var uthugget. Allerede i 1630 ba allmuen i Akershus om å få slippe levering av tømmer til kronens sager, på grunn av tømmermangel.⁹⁶ I 1634 klaget også bønder i Øvre og Nedre Romerike og Follo på at skogen var uthugget, og det var vanskelig å oppdrive tømmer til plikthugsten.⁹⁷ Mot midten av 1600-tallet var avskoginga i kystnære strøk så alvorlig at man måtte se seg om etter nye skogsområder. Østlandet, dette skogkledde innlandsområdet, ble løsningen i første omgang.⁹⁸ Tømmeret måtte riktignok fraktes et stykke før det nådde havnene, men det fantes heldigvis elver som egnet seg til tømmerfløting.

For å hindre ytterligere uthugging av områder, ble uttaket av skogen ble forsøkt regulert på flere måter. Det var allikevel vanskelig, da både konge, borgere og bønder var avhengige av inntekten trelasten ga. Et konkret forsøk på å minske uttaket var sagbruksprivilegiene av 1688. En dirkete følge av denne bestemmelsen var at mange sager ble nedlagt, og at flere andre fikk redusert mengden de kunne skjære lovlig. En indirekte følge var at bønder i praksis ble utestengt fra sagbruksnæringa.⁹⁹

⁹⁵ Fryjordet, *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene*, s. 54.

⁹⁶ Fryjordet, *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene*, s. 36.

⁹⁷ Fryjordet, *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene*, s. 36.

⁹⁸ Dyrvik, *Norsk historie 1625-1814*, s. 106.

⁹⁹ Dyrvik, *Norsk historie 1625-1814*, s. 106.

3. *Finnemanttallet*

Generelt om materialet

I løpet av 1600-tallet kom det flere tiltak for å fornorske skogfinnene, og forhindre at de ødela skogen med bråter. I et reskript av 1685 fikk visestattholder Just Høg i oppgave å ta opp et manntall over alle finner i Norge.¹⁰⁰ Manntallet skulle inneholde detaljerte opplysninger om finnenes navn, bosted, om de betalte landskyld for brukene sine, hvorvidt de søkte ting og kirke, drev svedjebruk og generelt hvordan de skikket seg og forholdt seg til allmuen. Visestattholderen instruerte deretter landets fogder.¹⁰¹ Manntallet ble tatt opp i tingstuene rundt om i landet i en periode fra 4. januar til 13. mars 1686, av fogd, sorenskriver og seks lagrettemenn.¹⁰² Siden ble de enkelte svarbrevene sendt til det Danske Kanselli i København.¹⁰³

Det originale manntallet ligger i dag i Riksarkivet, men er transkribert og utgitt i bokform helt eller delvis ved flere anledninger.¹⁰⁴ Den mest fullstendige versjonen er utgaven fra 1990, redigert av Erik Opsahl og Harald Winge. Denne utgaven er også utgangspunkt for min analyse.

Hvorfor *Finnemanttallet*?

I dette kapitlet vil jeg bruke dette unike dokumentet til å kartlegge finnesituasjonen i Norge på slutten av 1600-tallet. Jeg vet at *Finnemanttallet* kan gi svar på en del praktiske spørsmål, som hvor mange finner det var i Norge, og hvordan de fordelte seg mellom områdene. Det vil også kunne si noe om hvorvidt finnene skattet og skyldte, søkte ting og kirke og ellers oppførte seg som andre nordmenn. Dette kan være en pekepinn på hvilken status finnene fikk i det norske bondesamfunnet, og hvorvidt allmuen hadde grunnlag for irritasjon. Ettersom det også er ført opp navn på ektefeller, arbeidsgivere, jordeiere og så videre, kan *Finnemanttallet* også si noe om hvilke relasjoner skogfinnene inngikk i.

Fordi *Finnemanttallet* også er ført som en sammenhengende tekst, og ikke en tabell, kan det i mange tilfeller også svare på spørsmål utover det rent praktiske. Forhåpentligvis kan

¹⁰⁰ *Finnemanttallet*, s. 9

¹⁰¹ Se vedlegg I.

¹⁰² *Finnemanttallet*, s. 12

¹⁰³ *Finnemanttallet*, s. 9

¹⁰⁴ *Finnemanttallet*, s. 10 og 13

Finnemanttallet på denne måten røpe noe om hvordan forholdet mellom skogfinner og nordmenn var i 1686.

Utfordringer med *Finnemanttallet* som kilde

Ettersom *Finnemanttallet* er ført i pennen av ulike mennesker fra ulike områder er det, tross instruksene, ikke alltid samsvar i hva som er vektlagt på de ulike stedene. På Ringerike ble manntallet tatt opp av fogd Henrik Persen, og sorenskriver Jens Tygesen Lund, og i Aker av fogd Kristen Hansen Smidt og sorenskriver Jens Karstensen. I Solørbygdene var det fogden Johan Steinkuhl og sorenskriveren Nils Arnesen som hadde ansvar for å kartlegge finnene. Disse løste oppgaven på litt ulike måter, dessuten er det tydelig at de også gjorde seg erfaringer underveis i arbeidet. Første møtedag på Ringerike, på Trøgstad tingstue, førte man bare fornavn og bostedets navn. Neste dag, i Hole, hadde man tydeligvis bestemt seg for å bruke patronymikon i tillegg. Også i Solør er det eksempler på endringer underveis. Bare i Vinger viste finnene pass, noe som kan bety at ingen av finnene i Hof og Grue hadde pass, eller at man rett og slett bestemte seg for å droppe dette punktet etter hvert. Det samme gjelder med bruk av finske familienavn, som det er registrert mest av i Hof og Grue. Det kan bety at det faktisk var mer utbredt å bruke disse navnene der, eller kanskje mer sannsynlig; at det bare var der de ble nedtegnet. På grunn av dette vil det bli svært risikabelt å trekke konklusjoner ut fra opplysninger som ikke foreligger.

I tillegg til valgene som nedtegnerne har gjort, må man også forholde seg til de valgene finnene og allmuen selv kan ha gjort. I et slikt manntall er det alltid en sannsynlighet for at noen ikke har snakket sant, for å på en eller annen måte stille seg selv i et bedre lys. Et sted er det til og med tydelig konflikt mellom to synspunkter, der Anders Mortensen Liitiläinen mente å ha bygslet Gjuvberget for 20 riksdaler, mens den avdøde jordeierens bror mente at verken bygsel eller landskyld var betalt.¹⁰⁵ Hvem som snakket sant i et slikt tilfelle er vanskelig å vite ut fra denne teksten alene.

Et annet problem er at mange av finnene som oppholdt seg i landet i 1686 sannsynligvis ikke ble registrert i det hele tatt. I manntallet er det eksempler på finner som gjemte seg unna registrering med vilje, og andre som var utenbygds for øyeblikket. Og selv om akkurat disse tilfellene ble rapportert inn av andre likevel, er det naturlig å anta at mange har gått under radaren på denne måten. Det ser også ut til at noen finske tjenestefolk kan ha blitt glemt. For eksempel skal Pål Steffensen på Mangstranda i Nes ha hatt ei datter som tjente på

¹⁰⁵ *Finnemanttallet*, s. 108-109.

Eidskogen.¹⁰⁶ Det er imidlertid ikke nevnt noen tjenestefolk med ”Pålsdatter” som patronymikon i Vinger, heller ikke tjenestejenter som ikke er navngitt. Slike eksempler tyder også på at det kan ha vært en underregistrering av finner.

Det er heller ikke alltid så lett å forstå hvor mange barn det har vært i de ulike familiene. I et eksempel fra Toten er det nedtegnet at Jakob Bruen har hatt ”tou døttre som ere giefft her udj Sognet med Norsche mend”.¹⁰⁷ Kanskje var de begge barnløse, men man kan også tenke seg at de kan ha hatt barn som ikke ble nedtegnet.

Praktiske valg

Normalisering av person- og stedsnavn

Jeg har valgt å være trofast mot personnavn- og stedsnavnregistrene i *Finnemanttallet* når jeg har normalisert navn, selv der jeg vet at dette er feil. For eksempel gjelder dette gården Kolbjørnsrud i Vinger, som i *Finnemanttallets* register har blitt til Kolbensrud.¹⁰⁸ Eller den kjente Anna Krefting på Bærum jernverk, som i *Finnemanttallet* av uvisse årsaker omtales som Anniken Krefting.¹⁰⁹ I registeret har man også slått sammen slik at for eksempel både ”Lars” og ”Laurits” skives ”Lars”, og ”Ola” dekker både ”Ole”, ”Ola”, ”Olaf” og ”Oluf”. Altså blir for eksempel sognepresten i Grue, som i de fleste andre kilder er omtalt som Laurits, til Lars.

Da jeg allikevel har valgt å være trofast mot registeret, er det delvis fordi det vil være enklere å bruke min oppgave opp mot *Finnemanttallet* senere, og delvis for å gjøre det likt i alle områder og med alle navn. Det ville selvsagt være enkelt for meg å rette opp i slike feil i områder jeg har kjennskap til, eller der det er snakk om kjente personer. Dette arbeidet med ville imidlertid bli unødvendig stort dersom jeg måtte sjekke alle person- og stedsnavn mot andre kilder.

Der registret ikke sier noe om en person eller et sted, eller at heller ikke registeret har normalisert, har jeg forsøkt å la navnene stå som i originalteksten.

¹⁰⁶ *Finnemanttallet*, s. 37.

¹⁰⁷ *Finnemanttallet*, s. 144.

¹⁰⁸ *Finnemanttallet*, s. 205.

¹⁰⁹ *Finnemanttallet*, s. 219.

Avvik fra kilden

Det er ikke bare når det gjelder navn at *Finnemanttallet* avviker fra andre kilder jeg har kommet over. For eksempel står det at Johan Pedersen hadde kjøpt gården Fagernes,¹¹⁰ mens det i virkeligheten er ganske uomtvistelig at han fikk gården som pant for et lån til Ole Langfoss.¹¹¹ Kildene strides også om hvorvidt han fikk skjøte på gården.¹¹² I dette, og andre lignende tilfeller, har jeg valgt å være tro mot de opplysningene jeg finner i *Finnemanttallet*. Jeg mener dette blir mest riktig, da dette skal være et kapittel som er basert på nettopp dette dokumentet.

Antall og etnisitet

Jeg har telt meg til 1225 finner i *Finnemanttallet*. Norsk Skogfinsk Museum har med utgangspunkt i samme materiale funnet 1065 helblods finner, og 160 halvblods.¹¹³ Det samme tallet oppgir Einar Niemi i *Norsk historisk leksikon*.¹¹⁴ Altså har vi kommet frem til samme tall, selv om jeg ikke har delt inn i hel- og halvblods. Jeg ser derimot at jeg har kommet frem til et annet antall finner i Hadeland og Jevnaker enn fogden summerte det til i 1686.¹¹⁵ Sannsynligvis ble det telt riktig den gang, men man kan jo tenke seg at ikke alle ble skrevet ned. Fortrinnsvis gjelder vel dette barn.

Selv om mine tall samsvarer med tallene som Norsk Skogfinsk Museum presenterer, er det vanskelig å gi noe eksakt tall på hvor mange finner som lot seg innskrive i manntall disse vinterdagene i 1686. Det hender nemlig at det er uklarhet rundt enkelte familiemedlemmers etnisitet. Mange steder er bare mannens identitet oppgitt, og dermed kan det være vanskelig å vite om kona var norsk eller finsk. Selv om jeg antar at det ville vært opplyst om det dersom kona var norskfødt, kan jeg selvsagt ikke være sikker, og får dermed litt usikkerhet rundt disse tallene. Jeg har allikevel valgt å telle disse konene som finske dersom noe annet ikke er oppgitt.

Også i tilfeller der det står svart på hvitt at det dreier seg om finner, har jeg ofte blitt skeptisk på grunn av norsk- eller svensklingende navn, som gjerne er utypiske for skogfinner. Av

¹¹⁰ *Finnemanttallet*, s. 68

¹¹¹ Engen, Jorunn I. *Eidskog bygdebok, bd. 3, gnr. 34-52*. Eidskog kommune, 1988, s. 317, Lillevold, *Vinger bygdebok bd 3*, s. 497

¹¹² *Finnemanttallet*, s. 68, Lillevold, *Vinger bygdebok bd. 3*, s. 497

¹¹³ Norsk Skogfinsk Museum. "Skogfinner" Hentet 16.05.14.

<http://www.skogfinskuseum.no/index.php?name=Skogfinner.html>

¹¹⁴ Niemi, "Skogfinnene", s. 395.

¹¹⁵ *Finnemanttallet*, s. 131. (Dette er sjekket opp mot originalen, og er ikke en transkriberingsfeil.)

dem kan nevnes ”Margrete”, ”Sven” og ”Mons”. Jeg har allikevel valgt å stole på nedskriverne i disse tilfellene, og kategorisert dem som finner. Det må jo være en grunn til at de havnet i et slikt manntall.

Det er også verdt å opplyse om at ytterst få av de registrerte finnene var født i Finland. Jeg vil allikevel regne dem som finner, ettersom de var født av finske foreldre. De gangene det dreier seg om halvfinner, har jeg valgt å telle dem med uten videre kommentar, uansett om det var far eller mor som var finsk. Som med de norskklingende navnene gjelder også her at jeg ser det faktum at de er tatt med i et slikt manntall som en indikasjon på at de må ha vært ansett som finner i sin egen samtid.

Fraflyttede finner

Jeg har valgt å ta med noen fraflyttede eller døde finner i registreringen. Disse er selvsagt ikke tatt med i opptelingen av antall finner innenfor de ulike prestegjeldene, og er bare tatt med dersom det er interessante opplysninger knyttet til dem. For eksempel har jeg ikke skrevet om tjenestepika Gjertrud Olsdatter i Elverum på to steder, selv om hun var ”barnefødt udj Rodtberig i Hof sogn”.¹¹⁶ Mer interessant er det med for eksempel den fraflyttede Per Henriksen på Løten, som hadde ”nedfelt Vsiggelige megen schoug til braatte Land”,¹¹⁷ og attpåtil rømt fra alt sammen da krigen kom.¹¹⁸

Om skatt

På Ringerike er det vanlig at det er brukt begreper som ”schatter og Contribuerer aarlig”,¹¹⁹ mens det andre steder er gjerne står slik ”skatter och thiender af gaarden som andre almue, och er udj Soldatterleg”.¹²⁰ Altså er det flere ulike begreper som blir brukt.

Kontribusjonsskatten eller leilendingsskatten ble i 1686 beregnet ut fra landskylda, og var den viktigste skatten på landsbygda. I praksis skulle den betales av både leilendinger og selveiere.¹²¹ Tienden var en skatt som skulle betales av produksjon og formue, ikke av jord. I perioden da *Finnemantallet* ble nedtegnet var tienden kommet i skyggen av andre skatter, og

¹¹⁶ *Finnemantallet*, s. 127.

¹¹⁷ *Finnemantallet*, s. 56.

¹¹⁸ *Finnemantallet*, s. 55.

¹¹⁹ *Finnemantallet*, s. 165.

¹²⁰ *Finnemantallet*, s. 69.

¹²¹ Winge, Harald. ”Leilendingsskatt” i *Norsk historisk leksikon, Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 255-256. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 255.

forholdet mellom produksjon og tiende hadde sklidd ut.¹²² Det siste begrepet, soldatlegd, var en gruppe gårder som sammen pliktet å holde en soldat med mat og utstyr. Plikten til å delta i soldatlegd gjaldt all matrikulert jord, bortsett fra de gårdene som stilte med dragoner.¹²³

Hva som menes med begrepet ”skatt” som dukker opp flere ganger, er vanskelig å si noe sikkert om. Kanskje kan det være en samlebetegnelse på flere slags skatter ble utskrevet fra tid til annen. Simen Mattissen i Vinger prestegjeld er oppgitt å ha betalt folkeskatt for 1681 og ”for 1682 ochsaa En rdr. i Kopskatt”.¹²⁴ Noen få i den gruppa jeg har undersøkt har kanskje også betalt odelsskatt, jeg tenker da fortrinnsvis på de tre selveierne. Uansett hva det måtte stå for, er det viktigste for meg å vite hvem som bidro til statskassa, og hvem som ikke gjorde det. Derfor har jeg også valgt å bare operere med en kategori for skatt, selv om det i kilden er brukt mange ulike kategorier.

Hva forteller *Finnemanttallet* om finnene?

Her vil hvert område bli presentert, i samme rekkefølge som de er nedtegnet i Opsahl og Wings utgave av *Finnemanttallet*.

Aker herred

Det ser ikke ut til å ha vært store problemer rundt de 36 finnene i Aker. Riktignok hadde ingen av finnene her bygselsbrev, men en god del hadde bevilling.¹²⁵ De aller fleste hadde også forbedret og ryddet plassene og brukene sine.¹²⁶ Det er beskrevet bare noen få bråter, og dette hadde stort sett foregått i forbindelse med oppryddingen.¹²⁷

To finnefamilier var blitt tilsagt å flytte ned i bygda samme vår.¹²⁸ Det er allikevel ikke notert noen klager på disse finnene.

Tvert i mot fikk de fleste av finnene i Aker gode referanser av naboer og allmue,¹²⁹ og noen var også gift med norske menn og kvinner.¹³⁰ Tre av dem hadde også fått arbeid på Etatsråd Lunds tømmerbruk.¹³¹

¹²² Bratrein, Håvard Dahl. ”Tiende” i *Norsk historisk leksikon, Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 446-447. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 447.

¹²³ Winge, Harald. ”Soldatlegd” i *Norsk historisk leksikon, Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 407. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 407

¹²⁴ *Finnemanttallet*, s. 85

¹²⁵ *Finnemanttallet*, s. 19, 20 og 21.

¹²⁶ *Finnemanttallet*, s. 19, 20 og 21.

¹²⁷ *Finnemanttallet*, s. 19, 20 og 21.

¹²⁸ *Finnemanttallet*, s. 22.

Østre Bærum, vestre Bærum og Asker sogn

Til tross for noe bråtebrenning,¹³² ser det ut som de 30 finnene i Asker og Bærum hadde godt rykte hos sine naboer. Fire av de fem familiene betalte skatt og landskyld som folk flest, søkte ting og kirke og betalte tiende av de få bråtene de hadde.¹³³ Flere av medlemmene i disse familiene arbeidet på jernverket.¹³⁴

Den siste familien stikker seg ut ved at de var i hus hos andre finner, og måtte tigge og ta strøjobber for livets opphold.¹³⁵ Men heller ikke denne familien var det klager på.

Skedsmo prestegjeld

De 23 finnene i Skedsmo fikk stort sett godt skussmål fra sine norske naboer.¹³⁶ Relativt mange av dem hadde bidratt som soldater,¹³⁷ og noen var gift med nordmenn.¹³⁸

Det eneste mulige problemet var bråtebrenningen, som to av de finske familiene holdt på med.¹³⁹ Selv om begge hadde fått tillatelse fra jordeieren, ser det ut som at det ene av disse tilfellene hadde endt med stor ødeleggelse av skogen.¹⁴⁰ Allikevel fikk også denne familien godt skussmål fra allmuen.¹⁴¹

Enebakk sogn

Det ser ikke ut til å ha vært store problemer med de 13 finnene i Enebakk. Noen bråter hadde de nok, men da med jordeierens tillatelse.¹⁴² Ellers var det flere av finnene her som var gift med norske kvinner.¹⁴³ Bortsett fra dette må finnene i Enebakk sies å være ganske anonyme, med få interessante opplysninger knyttet til seg.

¹²⁹ *Finnemannntallet*, s. 19, 20, 21 og 22.

¹³⁰ *Finnemannntallet*, s. 19, 20 og 21.

¹³¹ *Finnemannntallet*, s. 21 og 22.

¹³² *Finnemannntallet*, s. 25, 26 og 27.

¹³³ *Finnemannntallet*, s. 24, 25, 26, 27 og 28.

¹³⁴ *Finnemannntallet*, s. 24 og 25.

¹³⁵ *Finnemannntallet*, s. 26.

¹³⁶ *Finnemannntallet*, s. 30.

¹³⁷ *Finnemannntallet*, s. 29, 30 og 31.

¹³⁸ *Finnemannntallet*, s. 31.

¹³⁹ *Finnemannntallet*, s. 30 og 31.

¹⁴⁰ *Finnemannntallet*, s. 31.

¹⁴¹ *Finnemannntallet*, s. 30.

¹⁴² *Finnemannntallet*, s. 32.

¹⁴³ *Finnemannntallet*, s. 31 og 32.

Aurskog prestegjeld

Av de 7 finneklassene i Aurskog ble det skattet og betalt landskyld eller husleie etter vanlige regler av samtlige plasser og bruk.¹⁴⁴ Det var heller ikke tiggere eller løsgjengere av finsk opprinnelse i Aurskog.

Fire av familiene søkte ting og kirke,¹⁴⁵ men det er ikke meldt om gifte på tvers av etnisitet, finner i norsk soldattjeneste eller lignende. Ei finnejente tjente imidlertid hos nordmenn.¹⁴⁶

Flere av finnene i Aurskog benyttet seg av skogens ressurser.¹⁴⁷ Både i form av jakt og fiske, men også i form av relativt mange bråter. Noen eksplisitte klager er det allikevel ikke meldt om.

Nes sokn

Av de 15 finnene i Nes er det et par som skiller seg ut. For det første er det Per Nettmangen, som ikke møtte på tinget i frykt for utkastelse.¹⁴⁸ Bortsett fra denne episoden er det ikke så mye å si om ham. Det ser ikke ut til at han hadde begått andre lovbrudd, eller vært til større irritasjon for allmuen.

Den andre er Pål Steffensen på Mangstranda. Han hadde bodd på bruket tidligere, og tatt det opp fra grunnen den gangen. Da hadde han også betalt skatt og landskyld.¹⁴⁹ I 1686 bebodde han stedet for annen gang, denne gangen uten bygselbrev og uten å betalte skatt og landskyld.¹⁵⁰ Bøndene i området klaget på ham fordi han hadde brukt for mye av skogen, slik at de tok skade av dette. Spesielt gjaldt det neverflekking, så bøndene hadde mangel på taknever.¹⁵¹ Det ble også klaget over at finnen hadde fått den gamle setra, slik at det måtte oppføres ny.¹⁵² Om det var jordeieren, assessor Simensen, som hadde gitt ham denne setra, eller om dette var noe han hadde tatt for seg på egenhånd, er det ikke forklart noe om. Finnen hadde også bevilling til å skjære på assessorens sag.¹⁵³

¹⁴⁴ *Finnemannntallet*, s. 33-35.

¹⁴⁵ *Finnemannntallet*, s. 33, 34 og 35.

¹⁴⁶ *Finnemannntallet*, s. 35.

¹⁴⁷ *Finnemannntallet*, s. 33, 34 og 35.

¹⁴⁸ *Finnemannntallet*, s. 39.

¹⁴⁹ *Finnemannntallet*, s. 37.

¹⁵⁰ *Finnemannntallet*, s. 37.

¹⁵¹ *Finnemannntallet*, s. 47.

¹⁵² *Finnemannntallet*, s. 47.

¹⁵³ *Finnemannntallet*, s. 37.

Bortsett fra dette Pål var det også en annen finne som hadde ryddet plass fra grunnen i Nes, nemlig Mattis Mikkelsen.¹⁵⁴ Både han og den omtalte Pål Steffensen hadde norske koner,¹⁵⁵ og Mattis solgte også jaktbytter til prostens Jens Colstrup.¹⁵⁶

I Nes var det også noen finner som tjente hos nordmenn på gårder i sognet,¹⁵⁷ og ved to av familiene er det notert at det ikke var klager på dem.¹⁵⁸

Eidsvoll prestegjeld

I Eidsvoll får man inntrykk av at en stor andel av bygdas finner var ganske fattige. Noen måtte tigge,¹⁵⁹ og minst én var i ”Stoer Armoed”.¹⁶⁰ Om mange er det også sagt at de ikke hadde noe å skatte av.¹⁶¹ Til tross for fattigdommen og tiggingen ble det ikke klaget på noen av finnene i Eidsvoll, og de som hadde bygslet jord betalte både skatt og landskyld.¹⁶²

De aller fleste av Eidsvolls 67 finner søkte både ting og kirke,¹⁶³ og et par hadde norske koner.¹⁶⁴ Bråter var det ikke noe av i 1686, men en fraflyttet finne hadde tidligere hatt bråter sammen med, eller på omgang med bønder i prestegjeldet.¹⁶⁵

En av finnene her hadde rømt fra Sverige på grunn av et drap han hadde begått, men det er ikke nevnt noe mer i forbindelse med dette.¹⁶⁶

Nannestad sokn

Det var nok ikke så godt stelt med de 9 finnene i Nannestad. På den ene plassen måtte man nemlig ty til tigging.¹⁶⁷ Samme plass var ryddet av finnen selv, men det ble ikke betalt skatt og landskyld av dette på grunn av fattigdom og misvekst.¹⁶⁸

¹⁵⁴ *Finnemanttallet*, s. 39.

¹⁵⁵ *Finnemanttallet*, s. 37 og 38-39.

¹⁵⁶ *Finnemanttallet*, s. 39.

¹⁵⁷ *Finnemanttallet*, s. 38.

¹⁵⁸ *Finnemanttallet*, s. 38.

¹⁵⁹ *Finnemanttallet*, s. 41.

¹⁶⁰ *Finnemanttallet*, s. 41.

¹⁶¹ *Finnemanttallet*, s. 43 og 44.

¹⁶² *Finnemanttallet*, s. 40, 41, 42 og 43.

¹⁶³ *Finnemanttallet*, s. 40-44.

¹⁶⁴ *Finnemanttallet*, s. 40 og 43.

¹⁶⁵ *Finnemanttallet*, s. 40.

¹⁶⁶ *Finnemanttallet*, s. 44.

¹⁶⁷ *Finnemanttallet*, s. 45.

¹⁶⁸ *Finnemanttallet*, s. 45.

Til tross for dårlige kår er det oppført en gjetepike hos denne finnefamilien.¹⁶⁹ Det er usikkert hvilken nasjonalitet det var på denne tjenestejenta, men jeg har tatt henne med som finsk i opptellingen. Sannsynligvis ville det vært opplyst om det dersom hun var norsk.

Det er ikke rapportert om bråter, og heller ingen klager er registrert.

Stange sokn

Bortsett fra store bråter på Nordre Spetalen, er det ikke så mye å si om de fem finnene i Stange. Den aktuelle finnen hadde betalt tiende for disse bråtene, og de var senere blitt til nytte for de som drev med seterdrift.¹⁷⁰ Finnen på Nordre Spetalen hadde bygslet et skogstykke sammen med en norsk mann, og hadde i tillegg norsk kone.¹⁷¹

Begge finnebrukene var bygslet, det ble betalt skatt og landskyld av dem, og de var representert på kirke og ting.¹⁷²

Ringsaker sokn

De fleste av finnene i Ringsaker hadde hatt bråter på et eller annet tidspunkt.¹⁷³ Mange av dem hadde leid skog til dette av ulike nordmenn.¹⁷⁴ Det er allikevel ikke nevnt noen klager i forbindelse med dette.

Det var norske koner på to av de fire brukene,¹⁷⁵ og tre av de 14 finnene hadde også vært soldater.¹⁷⁶

Løten sokn

Det er ikke så mye å si om Løtens 16 finner, bortsett fra at de nok hadde en del bråter. Både de som bodde der i 1686, men også tidligere beboere hadde hatt bråter.¹⁷⁷

Ellers hadde tre av de fire husbondene vært reservesoldater.¹⁷⁸ En av dem var også skiløper under krigen, men var ”casserit” fordi han ikke ”raader sig wel i hofuedet”.¹⁷⁹

¹⁶⁹ *Finnemannntallet*, s. 45.

¹⁷⁰ *Finnemannntallet*, s. 49.

¹⁷¹ *Finnemannntallet*, s. 48-49.

¹⁷² *Finnemannntallet*, s. 48-50.

¹⁷³ *Finnemannntallet*, s. 50-54.

¹⁷⁴ *Finnemannntallet*, s. 52 og 54.

¹⁷⁵ *Finnemannntallet*, s. 52 og 53.

¹⁷⁶ *Finnemannntallet*, s. 52 og 53.

¹⁷⁷ *Finnemannntallet*, s. 53, 55 og 56.

¹⁷⁸ *Finnemannntallet*, s. 56 og 57.

Romedal sokn

Det var to finnehusholdninger i Romedal. Den ene plassen var ikke bygslet, men finnen hadde skutt fugl og ferskmat for jordeieren som betaling.¹⁸⁰

Finnen på det andre bruket hadde muligens vært innblandet i noen konflikter rundt bråtebrenning tidligere, da han bodde i Odalen. Det ble nemlig påstått at bråtene han da hadde var i Romedals allmenning.¹⁸¹ Bortsett fra denne episoden ser det ikke ut til at forholdet mellom finner og allmue i Romedal var særlig anspent, og den ene finnens søster var gift med en norsk mann.¹⁸²

Odalen prestegjeld

Bortsett fra ett tilfelle var det ingen klager på finnene i Odalen. Noen hadde godt skussmål i pass fra andre steder,¹⁸³ og flere hadde stilt opp under krigen.¹⁸⁴ Bortsett fra det nevnte tilfellet, var det heller ingen bråter i Odalen. Unntaket på det som ellers virker som et uproblematisk forhold, var Erik Larsen på Songnes. Verken jordeieren eller finnen han var i hus hos ville ha ham der. Han hadde bråter, ruinerte skogen, drev med ulovlig jakt, og truet folk på livet.¹⁸⁵

En ganske stor andel av Odalens 38 finner hadde ikke egne plasser eller bruk, men var i tjeneste eller husvære hos andre. Minst 8 var i tjeneste rundt om i bygda, og stort sett gjaldt dette halv voksne barn.¹⁸⁶ Også den mislikte Erik Larsens datter var i tjeneste hos en nordmann.¹⁸⁷ De som hadde eget bosted var nok i hovedsak husmenn. Dermed var det heller ingen som skattet eller betalte landskyld. De aller fleste hadde lønnet arbeid i tillegg til plassen.¹⁸⁸ En måtte også tigge i tillegg til arbeidet.¹⁸⁹

Det kan også nevnes at finnen som havnet i konflikt på grunn av bråter i Romedal, hadde bodd i Odalen den gangen konflikten oppsto.¹⁹⁰

¹⁷⁹ *Finnemannntallet*, s. 56.

¹⁸⁰ *Finnemannntallet*, s. 58.

¹⁸¹ *Finnemannntallet*, s. 58.

¹⁸² *Finnemannntallet*, s. 58-59.

¹⁸³ *Finnemannntallet*, s. 63.

¹⁸⁴ *Finnemannntallet*, s. 62 og 64.

¹⁸⁵ *Finnemannntallet*, s. 60-62.

¹⁸⁶ *Finnemannntallet*, s. 62, 64 og 65.

¹⁸⁷ *Finnemannntallet*, s. 62.

¹⁸⁸ *Finnemannntallet*, s. 62, 64 og 65.

¹⁸⁹ *Finnemannntallet*, s. 65.

¹⁹⁰ *Finnemannntallet*, s. 58.

Vinger prestegjeld

Det spesielle med Vinger er de tre selveierne.¹⁹¹ Dette er de eneste tilfellene av selveiende finner i hele *Finnemanttallet*. Ellers ble det skattet og betalt landskyld av så godt som alle bygslede bruk.¹⁹²

Det er bare registrert en bråte i Vinger,¹⁹³ men det ble også påpekt at det burde gjøres en inspeksjon i skogen til våren.¹⁹⁴

Det var ingen av de 163 finnene i Vinger som hadde norske ektefeller, men det var en del som tjente hos nordmenn.¹⁹⁵ Selv lensmannen hadde finsk tjenestejente.¹⁹⁶ En av finnegårdene hadde en svensk dreng.¹⁹⁷

Noe annet som utmerker seg i Vinger er det høye antallet tiggere og løsgjengere. De er noen ganger beskrevet som fanter, og mange levde i stor fattigdom og armod.¹⁹⁸ Allikevel finnes det ikke eksplisitte klager på noen av finnene i Vinger, og noen hadde brev med godt skussmål fra ulike deler av Østlandet.¹⁹⁹

Krigsinnsatsen blant finnene i Vinger var noe varierende. En hadde drevet etterretning,²⁰⁰ og en annen hadde hjulpet norske soldater å rømme fra Sverige, under stor livsfare.²⁰¹ Ellers var det en relativt liten andel av finnene i Vinger som var, eller hadde vært soldater. Et par av finnene i Vinger hadde derimot vært svenske soldater, og hadde rømt fra krigstjeneste.²⁰² Noen av finnene i Vinger hadde også blitt utplyndret under krigen.²⁰³

Grue prestegjeld

Heller ikke blant de 159 finnene i Grue er det rapportert om noe særlig bråtebruk. Én av finnene hadde hatt noen få bråter som han hadde bevilling på.²⁰⁴ Samme finne bodde også i

¹⁹¹ *Finnemanttallet*, s. 68 og 75.

¹⁹² *Finnemanttallet*, s. 67-86.

¹⁹³ *Finnemanttallet*, s. 77.

¹⁹⁴ *Finnemanttallet*, s. 86.

¹⁹⁵ *Finnemanttallet*, s. 83, 84 og 86.

¹⁹⁶ *Finnemanttallet*, s. 84.

¹⁹⁷ *Finnemanttallet*, s. 69.

¹⁹⁸ *Finnemanttallet*, s. 71, 73, 76, 81, 84 og 86.

¹⁹⁹ *Finnemanttallet*, s. 72 og 82.

²⁰⁰ *Finnemanttallet*, s. 69.

²⁰¹ *Finnemanttallet*, s. 85.

²⁰² *Finnemanttallet*, s. 76 og 84.

²⁰³ *Finnemanttallet*, s. 68 og 80.

²⁰⁴ *Finnemanttallet*, s. 102.

en gammel bråte, men den ser ut til å ha vært hugget av jordeieren selv.²⁰⁵ Inspeksjon av skogen skulle foregå til våren.²⁰⁶

Det ble betalt skatt og landskyld for fire av de fem bygglede brukene.²⁰⁷ Den femte var ikke skyldsatt.²⁰⁸ Det var i hovedsak ulike fogder som hadde gitt finnene bygsel. En finne hadde ryddet bruket fra grunnen.²⁰⁹

To finner satt også på plasser under lensmannen Arne Grinder, for å passe på disse mot utplyndring av svenske finner.²¹⁰ Annen kontakt mellom finner og nordmenn begrenser seg til noen finner som tjente eller arbeidet hos nordmenn.²¹¹ Det er ikke registrert ekteskap på tvers av etnisitet i dette området.

I Grue er det registrert en del tiggere og "Løss Karel".²¹² De fikk imidlertid ingen klager. Det at Grue ligger like ved Sverige gir også utslag i et par hendelser. To hadde nemlig rømt til Norge for drap og mishandling av svenske finner,²¹³ og en hadde rømt til Sverige etter å ha gitt falsk etterretning i krigen.²¹⁴ To hadde også rømt til Sverige for å slippe registrering i manntallet.²¹⁵

Hof prestegjeld

Av de 175 finnene i Hof, er det én mann og hans familie som er spesielt interessante. Dette gjelder Simen Henriksen Markkuinen. Han holdt egentlig til på den svenske sida av grensa, i Gransjön. Lensmannen Arne Torsteinsen Arneberg mente imidlertid at finnen hadde kommet over grensa, og brukte hans eiendommer i området uten tillatelse, og at han ruinerte skogen der.²¹⁶ Hvem av de to som hadde retten på sin side, vet jeg ikke.

Bortsett fra dette tilfellet er det ikke meldt om ulovlige bråter eller utplyndring av skogen i Hof. Som i de to foregående prestegjeldene skulle en inspeksjon imidlertid foregå til våren.²¹⁷

²⁰⁵ *Finnemannntallet*, s. 102.

²⁰⁶ *Finnemannntallet*, s. 103.

²⁰⁷ *Finnemannntallet*, s. 88, 91, 96 og 99.

²⁰⁸ *Finnemannntallet*, s. 101.

²⁰⁹ *Finnemannntallet*, s. 96.

²¹⁰ *Finnemannntallet*, s. 90 og 95.

²¹¹ *Finnemannntallet*, s. 32, 93, 96, 100 og 102.

²¹² *Finnemannntallet*, s. 93.

²¹³ *Finnemannntallet*, s. 97-98.

²¹⁴ *Finnemannntallet*, s. 99.

²¹⁵ *Finnemannntallet*, s. 90.

²¹⁶ *Finnemannntallet*, s. 107.

²¹⁷ *Finnemannntallet*, s. 120.

De aller fleste som hadde bygslet et bruk, betalte også skatt og landskyld av dette.²¹⁸ Det er imidlertid en konflikt her også, og nok en gang involverte den lensmannen på Arneberg. Finnen i Gjuvberget påstod nemlig å ha betalt både bygsel og landskyld, men Arne Torsteinsen, som var jordeierens bror, mente at ingen av delene var betalt.²¹⁹ Heller ikke her er det godt å vite hvem av dem som har rett.

Ellers bodde hele fem av finnefamiliene i bygda med allmuen.²²⁰ Flere finner i Hof hadde også norske koner.²²¹ Én hadde også blitt oppfostret av en nordmann,²²² og flere av finnene tjente i bygda, den ene hos sorenskriverens enke.²²³

En ganske liten andel av finnene i Hof hadde vært i det militære, eller på noen måte deltatt under krigen. En av de oppmøtte var svensk soldat som hadde rømt til Norge for å slippe tjeneste.²²⁴

I motsetning til i de andre Solørbygdene, er det ikke oppført verken tiggere eller løsgjengere i Hof.

Elverum prestegjeld

De 58 finnene i Elverum var stort sett fordelt over de tre stedene Galåsen, Tørrberget og Osheden. På grunn av sin geografiske plassering, var to av disse bosetningene til god nytte for blant andre presten, når han skulle mellom de to kirkene i henholdsvis Elverum og Trysil.²²⁵

Det var derimot nesten ingen av finnene som selv besøkte kirke eller ting. Dette kan ha med store avstander å gjøre.

Det var heller ikke kjente bråtebruk i Elverum. To av finnene tjente, eller hadde tjent, hos nordmenn.²²⁶

²¹⁸ *Finnemanttallet*, s. 104-120.

²¹⁹ *Finnemanttallet*, s. 109.

²²⁰ *Finnemanttallet*, s. 116, 117, 118 og 119.

²²¹ *Finnemanttallet*, s. 116, 117 og 118.

²²² *Finnemanttallet*, s. 119.

²²³ *Finnemanttallet*, s. 117.

²²⁴ *Finnemanttallet*, s. 119.

²²⁵ *Finnemanttallet*, s. 129 og 130.

²²⁶ *Finnemanttallet*, s. 122 og 127.

Hadeland og Jevnaker prestegjeld

Jeg teller 143 finner i Hadeland og Jevnaker prestegjeld, fordelt over rundt 28 plasser og bruk. En ganske høy andel av dem var bygslet eller bevilget, hele 21 av dem. Litt over halvparten av disse igjen betalte skatt og landskyld.

Noen av finnene her hadde bråter, men betalte da også tiende for det.²²⁷ Det bemerkes imidlertid at skadeomfang burde sjekkes til våren.²²⁸ Det ble meldt om ett tilfelle av ulovlig hogst, hvor Henrik Høvra hadde hugget bråter med løsfinner.²²⁹ Han var egentlig dømt til å forlate landet, men hadde ikke gjort dette da manntallet ble tatt opp. Han hadde heller ikke råd til å betale bota.

Flere av finnene i området var gift med norske kvinner.²³⁰ Mange var også i tjeneste, en del av dem i bygda.²³¹ To av finneplassene var også i selve bygda, sammen med allmuen.²³² Så noe kontakt mellom gruppene må det ha vært. De aller fleste søkte også kirke og ting.

Vardal prestegjeld

Det var norske koner i alle de tre finnehusholdningene i Vardal.²³³ To av dem fikk godt skussmål,²³⁴ mens den tredje ble beskyldt for ulovlig hugst.²³⁵ En av de to andre hadde også hatt bråter, men dette ser ikke ut til å ha vært et problem.²³⁶

Alle de tre brukene ble representert i kirke og ting, og blant de tolv finnene var det verken tiggere eller løsgjengere.

Toten prestegjeld

De aller fleste av de syv husholdningene skattet da de hadde noe å skatte av, men bare en av dem betalte landskylda fast.²³⁷

Tre av finnene i prestegjeldet var gift med nordmenn.²³⁸ Et av brukene var i allmenning,²³⁹ og et i bygda hos allmuen.²⁴⁰

²²⁷ *Finnemannntallet*, s. 133.

²²⁸ *Finnemannntallet*, s. 132, 133 og 136.

²²⁹ *Finnemannntallet*, s. 138.

²³⁰ *Finnemannntallet*, s. 132, 133, 135, 136, 137 og 141.

²³¹ *Finnemannntallet*, s. 37, 131, 132, 140 og 141.

²³² *Finnemannntallet*, s. 141.

²³³ *Finnemannntallet*, s. 142-143.

²³⁴ *Finnemannntallet*, s. 143.

²³⁵ *Finnemannntallet*, s. 143.

²³⁶ *Finnemannntallet*, s. 143.

²³⁷ *Finnemannntallet*, s. 147.

Ellers er det ingen klager, selv om noen hadde hatt litt bråter i leid skog.²⁴¹ En hadde også ryddet skog for sognepresten, så han skulle få seter til dyrene sine.²⁴²

Det var to finner på Toten som tjente hos nordmenn i prestegjeldet, den ene hos Baron Løvendahl, og den andre for blant andre lensmannen.²⁴³

Land prestegjeld

Det var 35 finner i Land prestegjeld i 1686. Av de 8 gifte parene på, var ingen av konene finske. Seks av finnene hadde nemlig norske koner,²⁴⁴ og to hadde svenske.²⁴⁵

En av finnene her hadde forødet skogen med bråter,²⁴⁶ men alle, ham inkludert, fikk godt skussmål av allmuen.

En av finnehusholdningene hadde to tjenestefolk, og det er veldig usikkert om dette var nordmenn eller finner. De hadde i alle fall vokst opp på Land.²⁴⁷

Lier fogderi

Det er ikke mange negative tilbakemeldinger å finne på de 16 finnene i Lier. Det er ikke registrert klager, bråtebrenning, løsgjengere eller annet.

Tvert i mot var den ene av de to finnebrukene i området blitt forbedret av finnen, ettersom han hadde gjort om bråtelandet, som hadde vært der fra før hans ankomst, til åker og eng.²⁴⁸ Også angående den andre plassen er det registrert at bonden ikke hadde skade av finnene.²⁴⁹

Sigdal prestegjeld

I Sigdal var det ingen finner da manntallet ble tatt opp, men det er skrevet om en finne som hadde bodd der tidligere. Han hadde fått bevilget bruket av noen privatpersoner i bygda, og

²³⁸ *Finnemannntallet*, s. 144-145.

²³⁹ *Finnemannntallet*, s. 145.

²⁴⁰ *Finnemannntallet*, s. 147.

²⁴¹ *Finnemannntallet*, s. 50-51.

²⁴² *Finnemannntallet*, s. 51.

²⁴³ *Finnemannntallet*, s. 51 og 145.

²⁴⁴ *Finnemannntallet*, s. 150-151.

²⁴⁵ *Finnemannntallet*, s. 149 og 151.

²⁴⁶ *Finnemannntallet*, s. 150.

²⁴⁷ *Finnemannntallet*, s. 150.

²⁴⁸ *Finnemannntallet*, s. 158.

²⁴⁹ *Finnemannntallet*, s. 158.

tatt det opp fra grunnen. Landskyld og skatt ble betalt av bruket, og finnen søkte både ting og kirke. Han hadde ikke hatt bråter, og stedet var i 1686 bebodd av nordmenn.²⁵⁰

Modum Prestegjeld

Det er ikke veldig mye å si om de 33 finnene i Modum. De åtte familiene var stort sett fordelt på tre bygglede bruk, der minst to av dem svarte skatt og landskyld.²⁵¹ To av de åtte familiene hadde norske koner,²⁵² og en av de finske konene hadde tidligere tjent for norske bønder.²⁵³ Et par av finnene i Modum hadde også vært soldater.²⁵⁴

Det er ikke registrert noe bråtebruk eller klager i Modum.

Norderhov prestegjeld

Det må ha vært ganske stor misnøye med de 19 finnene i Norderhov. For det første er det registrert to enkeltsaker som kan tyde på dette. Den ene av dem var Mattis i Heggeli, som ble beskyldt for å gjøre stor skade på seterhavn og ”andet meere”.²⁵⁵ Mattis hadde heller ikke bygsel på plassen sin. Imidlertid hadde han bidratt under krigen, og betalte skatt.²⁵⁶

Det andre mulige konkrete tilfellet av konflikt kan sees på plassen Stubbdal, der finnen Mattis hadde måttet flytte fra stedet fordi det ble frakjent ham etter ”heimeretten”.²⁵⁷

I tillegg til disse to mulige enkeltkonfliktene, ble det også klaget generelt på finnene i Norderhov og Hole. Allmuen mente at ”alle forbemelte finder [...] schougene gandsche hafuer Ruinered, til braader Nedhugget og opbrendt”, og at de følte seg fortrent av finnene.²⁵⁸ De mente også at plassene og brukene urettmessig var bevilget finnene, og at jordeierne var vel så mye skyld i dette som finnene selv. Det virker som at allmuens misnøye i stor grad dreide seg om rettigheter til områdene. Mange av finnene fikk bosette seg på steder som allmuen oppfattet som sine, i form av allmenninger og seterskoger. Det er vanskelig å si hvor mye jordeierne hadde å si i denne saken, for bare en av finnene hadde bygselsbrev. Om de andre plassene og brukene var bevilget finnene på noen måte står det ingenting om.

²⁵⁰ *Finnemanntallet*, s. 161-162.

²⁵¹ *Finnemanntallet*, s. 162-163.

²⁵² *Finnemanntallet*, s. 163.

²⁵³ *Finnemanntallet*, s. 162.

²⁵⁴ *Finnemanntallet*, s. 162-163.

²⁵⁵ *Finnemanntallet*, s. 164.

²⁵⁶ *Finnemanntallet*, s. 164.

²⁵⁷ *Finnemanntallet*, s. 165.

²⁵⁸ *Finnemanntallet*, s. 167.

Dermed vet vi ikke om de var bosatt med eller uten jordeierens tillatelse. Det som er klart er at under halvparten betalte noen form for landskyld eller husleie.

Det var ikke mye personlig kontakt mellom finner og allmue i Norderhov. Det var ingen giftermål med nordmenn, og heller ingen tjenestefolk på tvers av etnisitet. Et par av finnene hadde dog gjort en innsats under krigen,²⁵⁹ og en familie ble beskrevet som ”effter almuens tilstand”.²⁶⁰

Hole prestegjeld

Som i Norderhov gjaldt den generelle klagen på finnene også her.²⁶¹ Forskjellen er at det ikke finnes enkeltklager på de 45 finnene i Hole prestegjeld. I motsetning til i nabobygda, hadde de fleste finnene i Hole også bygsel på brukene sine. Et par av dem var tatt opp og skyldsatt etter finnenes ankomst.²⁶²

Noe kontakt med allmuen må det også ha vært i Hole. Tre familier arbeidet nemlig i bygda.²⁶³

Andre sogn og prestegjeld

Det er flere sogn og prestegjeld i *Finnemanttallet* som jeg ikke har tatt med i denne fremstillingen. Som oftest fordi det ikke fantes finner der i det hele tatt. Dette gjelder i for eksempel Eiker, Lesja og Bamble.

I et par tilfeller er det slik at det er registrert finner, men det er tydelig at det er snakk om samer. *Finnemanttallet* skulle jo omhandle alle slags finner, en kategori som samene også ble satt i på denne tida. Men ettersom jeg ikke er interessert i samer i denne sammenheng, har jeg ikke registrert disse i det hele tatt. Indikasjoner på at det er samer som er registrert, er blant annet geografi. I områder som ligger utenfor Østlandet, og spesielt et stykke nordover, har jeg vært observant. Blant annet gjelder dette Oppdal og Snåsa.²⁶⁴

Leser man så videre om disse menneskene, kommer det tydelig frem at dette ikke var skogfinner. For eksempel fortelles det om en finne som ”nærer sig af sine Reensdiur, huor af hand siger sig at eje 100 støcher”.²⁶⁵ Andre igjen bodde i telt på fjellet.²⁶⁶ Denne livsstilen

²⁵⁹ *Finnemanttallet*, s. 164-165.

²⁶⁰ *Finnemanttallet*, s. 165.

²⁶¹ *Finnemanttallet*, s. 167.

²⁶² *Finnemanttallet*, s. 166.

²⁶³ *Finnemanttallet*, s. 166-167.

²⁶⁴ *Finnemanttallet*, s. 174-175 og 176-177.

²⁶⁵ *Finnemanttallet*, s. 176.

passer mye bedre på samer enn på skogfinner. Personene det gjelder er også markert som ”sørsame” i registeret.

Oppsummert

På bakgrunn av gjennomgangen av *Finnemanttallet* får jeg inntrykk av at skogfinnene i Norge var en sammensatt gruppe. Noen fikk godt skussmål av allmuen, mens andre ble klaget på av både norske og finske naboer. Noen få var selveiere, mens andre var tiggere og uten fast bosted. Flesteparten var leilendinger og husmenn. Flere hadde kjempet under norsk fane i krigen, mens andre hadde rømt landet etter å ha gitt falsk etterretning. Et par ble også tatt ut av det militære for sin ”v-døchtighed schyld”.²⁶⁷ Noen finner var til stor nytte for både prest og godtfolk på veien mellom kirkene i de store skogsområdene, mens andre igjen fikk nytte av det øde landskapet i form av gjemmested etter å ha begått drap og andre ugjerninger i Sverige. Noen var godt integrerte, hadde norske koner og bodde i bygda med allmuen, mens mange andre holdt seg mest med sine egne.

Alt i alt kan man si at dette var en akkurat så broket gruppe som man ville forvente noen å være. Som i de fleste andre grupper var det både ærlige og uærlige mennesker, fattige og rike, nyttige og unyttige. Som ungdommer flest måtte mange finske gutter og jenter ut i tjeneste, og som fattigfolk flest måtte noen ty til tigging for å overleve. Slik sett skilte ikke skogfinnene seg stort fra den norske allmuen.

Selv om jeg vil påstå at finnene var som folk flest på denne tida, er det noen områder som skiller seg ut på en eller annen måte. Ringerike er uten tvil et slikt område med tanke på de mange klagene som kom på finnene i dette området. Spesielt gjelder det Norderhov prestegjeld.

Et område som skiller seg positivt ut må være bygdene rundt Christiania, i det gamle Aker sorenkriveri. Det er ingen klager på finnene i Aker, så vidt jeg kan se ut fra *Finnemanttallet*. Derimot var det en stor andel av dem som hadde tatt opp plassene sine fra grunnen og forbedret dem slik at ”der som var øde schoug og march før er nu baade huus og hiem og Agger og Eng”.²⁶⁸ I flere tilfeller kunne allmuen i Aker vitne om at finnene ikke var til skade, men tvert om kunne være til god hjelp.²⁶⁹ Heller ikke i Asker og Bærum finner man klager på

²⁶⁶ *Finnemanttallet*, s. 174.

²⁶⁷ *Finnemanttallet*, s. 117.

²⁶⁸ *Finnemanttallet*, s. 19.

²⁶⁹ *Finnemanttallet*, s. 19.

finner. Det ble også gitt godt skussmål til de fleste av finnene, til tross for at de her hadde hatt noe bråtebruk, og at en av finnene tigget.

Det siste området som skiller seg ut i forhold til de andre bygdene er Solør. For det første var dette det området hvor de aller fleste finnene i Norge bodde. For det andre var det et område som var fylt av store kontraster innad i finnebefolkningen. For det tredje var dette også et område hvor finnene i stor grad fikk være i fred for allmuen. De store skogsområdene var nemlig vanskelige å ha kontroll over. Hva som gjennom årene har skjult seg i disse skogene av både bortgjemte finneplasser og ulovlig bråtehugst er ikke godt å si. Sannsynligvis var det mer enn det som ble registrert på tinget i mars 1686.

Mer utfyllende om finnene i fokusområdene

Ringerike

Ikke i noen andre bygder ble det klaget så intenst over finnene som på Ringerike. Selv om bare en person fikk klager direkte rettet mot seg, ønsket allmuen å understreke at *alle* finnene, og ”deris formend”, var til stor skade.²⁷⁰ Dette med ”deris formend” er ganske interessant. Tydeligvis var allmuen like irritert over jordeierene som hadde gitt finnene tillatelse til å slå seg ned, som det de var over finnene selv. Det hele bunner ut i at allmuen mente at skogfinnenes plasser og bruk hadde blitt tatt opp i deres allmue og seterskog. De mente også jordeierene urettmessig hadde gitt finnene lov til denne oppbyggingen, og at ”saaledis allene effter Egen tyche af de beboende og til for handlende ladet Jndføre for anførde schyld”.²⁷¹

Dersom allmuens anklager mot både finner og jordeiere stemte, var dette selvsagt alvorlig. De aller fleste som ga finner lov til bosetting på Ringerike var private jordeiere i Christiania, som eide store landområder. Bøndene og allmuen mente at områdene var allmenning, mens jordeierne tydeligvis hadde andre tanker om dette.

Et sted har da også en finne blitt frakjent bostedet sitt etter heimeretten, og måttet flytte derifra.²⁷² Heimeretten kan i dette tilfelle bety ”den hjemlige retten”, altså det lokale tinget. Ut fra sammenhengen mener jeg allikevel at det mest sannsynlig er det i dette tilfelle er snakk om heimeretten i forstand av ”lex non scripta”. Heimeretten, i denne forstand, kan defineres som de muntlige lovene eller sedvanene som finnes i tillegg til, eller også i motsetning til, den

²⁷⁰ *Finnemanttallet*, s. 167.

²⁷¹ *Finnemanttallet*, s. 167.

²⁷² *Finnemanttallet*, s. 165.

skrevne loven innad en spesiell gruppe.²⁷³ I dette tilfellet bøndene og allmuen. For at en sedvane skulle bli til heimerett, måtte det være mulig å gi sanksjoner ved brudd på denne.²⁷⁴ Det ble det jo også gjort i dette tilfellet, med at finnen måtte flytte. At finnen ble frakjent bruket sitt etter gammel sedvane, sier ingenting om hvorvidt det var finnen og jordeieren eller allmuen som hadde den offisielle, skrevne loven på sin side, ettersom det ikke behøvde å være samsvar mellom disse.²⁷⁵

At finnene som gruppe skal ha gjort noe ulovlig her er uansett ikke lett å se. De aller fleste, i alle fall i Hole, hadde bygslet brukene sine. Bråtehugst var det heller ikke veldig mye av i følge *Finnemanttallet*. Det gjaldt bare et par av de fraflyttede finnene på Krokskogen.²⁷⁶ De hadde også betalt tiende for bråtebruket. De fleste skattet, og noen bidro også på norsk side under krigen.²⁷⁷ Noen enkeltpersoner hadde nok kanskje tatt seg til rette, både med bosetting uten bygsel, og med bråtehugst. Men dette gjaldt et desidert mindretall.

Noen av finnene nærte seg med arbeid i bygda, så noe kontakt med lokalbefolkningen må det også ha vært. Et par av finnene som tidligere hadde bodd på Krokskogen, hadde også vært i tjeneste hos nordmenn. En av dem som skytter for Justitiarius Lund. Allikevel kan man se at det sammenlignet med andre områder var lite kontakt mellom skogfinner og allmue på Ringerike. Giftermål på tvers av etnisitet forekom ikke, og finnene bodde et stykke unna bygda.

Av de to områdene er det Norderhov som i størst grad skiller seg ut som problemområde. Det er her de konkrete klagene på skogfinner er registrert. De finnene som var i kontakt med nordmenn gjennom arbeide og tjeneste, var også fra Hole. Altså var det en viss forskjell innad i Ringeriksbygdene.

Aker

Som tidligere nevnt er dette et område som skiller seg ut med et tilsynelatende svært så harmonisk forhold mellom finner og allmue. Av de 66 finnene som bodde her, ble det ikke klaget på en eneste en. Om en ble det sagt at han ”er Dennem intet till Schade, mens gierne

²⁷³ Sandnes, Jørn. ”Lex non scripta. Den norske heimeretten” i *Historisk tidsskrift* bd. 78. Oslo: Universitetsforlaget, 1999. s. 146

²⁷⁴ Sandnes, ”Lex non scripta”, s. 146

²⁷⁵ Frydenlund, Bård. ”*Stor av stand, større av velstand*” - innblikk i Christiania-elitens makthegemoni 1750-1814. Hovedfagsoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 2002, s. 43.

²⁷⁶ *Finnemanttallet*, s. 24 og 27.

²⁷⁷ *Finnemanttallet*, s. 164-165.

tenestAchtig med huad hand formaahr”.²⁷⁸ Mange fikk også skryt for å ha ryddet nye plasser og bruk.

Et unntak må være de to familiene på Etatsråd Lunds eiendommer som var tilsagt å flytte til bygda. Disse finnene fikk allikevel godt skussmål av allmuen, og sannsynligvis kan denne fraflyttingen settes i sammenheng med en forordning fra 1648, gjentatt i 1673.

Noen av finnene her hadde hatt bråter. Men da var det som regel som et ledd i å ta opp nye plasser og bruk. Om Peder på Venneren ble det for eksempel sagt at ”huad som hand hafuer brugt till braadteland, det hafuer hand Røddet og Slettet som det Kand ofuer fares med Rifue og lia, pladssen er forbedret og bebyggt af Raae Roed, der som var øde schoug og march før er nu baade huus og hiem Agger og Eng”.²⁷⁹

De aller fleste av finnene som hadde eget bruk betalte skatt og landskyld. Riktignok ble landskylda gjerne betalt med ”Noglee Arbeidz Dage”.²⁸⁰ Noen hadde også avtaler om fritak for landskylda mot at de tok opp bruket. Bare i et tilfelle blir det nevnt en finne som ikke betalte landskyld uten noen form for kompensasjon. Denne plassen var ikke skyldsatt, og det forelå ingen avtale mellom jordeier og leilending om betaling av landskyld. Ellers var det ingen av finnene i dette området som hadde fått bygslet eller bevilget brukene sine av fogden. Alle bodde på områder som tilhørte privatpersoner. Per Nilsen var en av de som hadde flest finneleilendinger.²⁸¹

To av finnene i området var gift med norske kvinner, og to finske søstre hadde norske menn. En hadde også svensk kone. I tillegg til å ha kontakt med nordmenn gjennom giftermål, var det flere av finnene i dette området som arbeidet eller tjente hos nordmenn. Tre arbeidet på Etatrådens tømmerbruk, og tre på Bærum jernverk. Et par andre tjente i bygda hos allmuen. Slik sett må det ha vært en del kontakt med allmuen. Inntrykket er i all hovedsak at finnene i dette området var ganske godt integrerte.

Spesielt gjelder dette i Aker, som kanskje er det området som skiller seg mest ut som harmonisk. Selv om det ikke later til å ha vært store konflikter i Asker og Bærum heller, så var det i Aker at finnene i størst grad fikk godt skussmål. Det er også her giftermålene på tvers av etnisitet er registrert.

²⁷⁸ *Finnemanntallet*, s. 19

²⁷⁹ *Finnemanntallet*, s. 19.

²⁸⁰ *Finnemanntallet*, s. 21.

²⁸¹ Etternavnet er ikke notert i disse tilfellene, men etter all sannsynlighet er det snakk om Per Nilsen Leuch.

Solør

Det er registrert 501 finner i de tre Solørbygdene, og det er kanskje mest i antall at de utmerker seg fra resten av landet. Mens de fleste bygdene hadde i underkant av 50 finner hver, var det fire bygder som hadde et tresifret antall finner innenfor grensene. Det gjaldt alle de tre Solørbygdene, i tillegg til og Hadeland og Jevnaker. Det er riktignok vanskelig å bruke disse tallene til å si noe om tettheten av finner, da noen bygder var større enn andre. Men at det var mange finner i Solør er ganske sikkert. De store, øde skogsområdene inntil svenskegrensa egnet seg godt til finnebosetning.

Ellers var Solør et område med store kontraster. Dette er det eneste stedet jeg har funnet selveiende finner, og de fleste av finnefamiliene med egne tjenestefolk bodde her. Samtidig holdt så mange som 10 av landets 15 finske tiggerfamilier til i dette området, sammen med alle de 9 løsgjengerfamiliene. Slike kontraster finnes det ikke i blant finnene i de andre delene av landet. At det var enklere for finnene å slå seg opp stort her enn andre steder i landet, har kanskje sammenheng med at dette var et tynt bebodd område fra før. Dette var jo delvis også grunnen til at så mange finner kom nettopp hit. Forklaringen på den store andelen av tiggere kan kanskje være at hvis man først blir nødt til å tigge, er det muligens lønnsomt å gjøre dette hos sine egne, altså i et område der mange finner bodde.

Ellers er det rapportert om oppsiktsvekkende få bråter i Solør, i forhold til i resten av landet. Man skulle jo kunne tro at grunnen til dette er at det ikke var noe særlig bråtebrenning her, men det er mer nærliggende å tro at det bare ikke hadde blitt oppdaget i de øde skogene. At det nesten ikke forekommer klager på finnene i Solør i det hele tatt, skyldes nok mye av det samme. Selv om det er få klager og ingen rapportert bråtebrenning i dette området, er det tydelig at skogene har huset en del uærlige mennesker. Ikke noe annet sted kan man lese om så mange finner som hadde rømt til Norge fra Sverige på grunn av diverse ugjerninger. Noen hadde stukket over grensa til Sverige for å slippe registrering, og andre ble beskrevet som ”nogle fandter”.²⁸²

Lensmannen i Hof hadde nok heller ikke et veldig godt forhold til finnene, for han var involvert i begge klagene som er registret på finner i Solør. Om lensmannen tilfeldigvis hadde vært litt uheldig med finnene han hadde hatt med å gjøre, eller om han smurte litt tykt på for sin egen saks skyld, er vanskelig å vite. Men det skal absolutt ikke utelukkes at det var et par tilfeller av dårlig oppførsel fra finnenes side i disse sakene.

²⁸² *Finnemanntallet*, s. 76.

Samtidig er det eksempler på finner i Solør som har oppført seg langt mer eksemplarisk enn dette. For eksempel gjelder dette Simen Mattissen i Vinger, som hadde hjulpet 7 soldater med å rømme fra fienden under krigen, til tross for at han satte eget liv i stor fare.²⁸³ Noen hadde også ganske tett kontakt med øvrighetspersoner i bygda. En tjente hos sorenskriverens enke,²⁸⁴ og ei annen hos lensmannen i Vinger.²⁸⁵ Også lensmannen i Grue må ha hatt tillit til finnene, for han satte to av dem til å passe sine seterhavner, riktignok da mot utplyndring av svenske finner.²⁸⁶

Tette bånd mellom skogfinner og nordmenn var det nok allikevel relativt lite av i Solør. Noen bodde riktignok tett på allmuen, og noen få andre var gift med nordmenn. En del arbeidet eller tjente også i bygda. I forhold til antallet finner i området gjaldt dette allikevel en liten andel. Igjen gjelder det nok at avstandene var så store at kontakt ikke var nødvendig. Integreringen i dette området var nok, som konfliktnivået, preget av kontraster. Noen finner her møtte kanskje aldri en nordmann, mens andre hadde god kontakt.

Spesielt skiller Hof seg ut som det prestegjeldet hvor flest finner bodde i bygdelagene, og det eneste stedet i Solør hvor norsk gifte forekommer. Dette området hadde heller ingen tiggere og løsgjengere, slik Grue og Vinger hadde. Samtidig var det i Hof at de to konfliktene som involverte lensmannen foregikk.

Sammenfatning

Forholdet mellom skogfinner og nordmenn preges i hovedsak av individuelle forskjeller. Ut fra *Finnemannntallet* ser det ut som at noen var godt integrerte, andre var det ikke. Noen var godt likt, andre ble klaget over i stor skala. Noen oppførte seg som nordmenn flest, skattet, betalte landskyld og besøkte kirke og ting. Andre gjorde ingen av delene, bodde ulovlig og gjemte seg da manntallet skulle tas opp. Noen var få var velstående, de fleste fattige husmenn. Slik sett speiler skogfinnene resten av befolkningen på mange måter.

Store konflikter mellom skogfinner og nordmenn på generell basis er det egentlig bare et eksempel på, nemlig på Ringerike. Uenighetene synes å i større grad ha vært av individuell karakter, basert på enkeltfinner og -nordmenns oppførsel, mer enn etnisitet og gruppetilhørighet. Slike konflikter kunne nok like gjerne oppstått nordmenn imellom.

²⁸³ *Finnemannntallet*, s. 85.

²⁸⁴ *Finnemannntallet*, s. 117.

²⁸⁵ *Finnemannntallet*, s. 84.

²⁸⁶ *Finnemannntallet*, s. 90 og 95.

De tre områdene jeg har undersøkt videre, skiller seg noe fra hverandre. I Solør har vi de enorme og øde skogsområdene som huset svært mange finner. Her kan det se ut som at finnene var en broket gruppe, som besto av alt fra selveiere til løsgjengere, krigshelter til drapsmenn. Til tross for noen sorte får i Solør, var det få klager på finner her. Det var dog heller ikke så mye direkte positiv tilbakemelding, slik det var i Aker. Av det man ser av *Finnemannntallet* kan det nesten virke som at allmuen var litt likegyldige til finnene. Dette kan imidlertid skyldes måten manntallet ble ført på i Solør.

Det kan nok tenkes at finnene i dette området i stor grad dro nytte av at områdene var så øde som de var. Det kan ha ført til at finnene hadde mulighet til å ha minimalt med kontakt med allmuen, og holde seg mer for seg selv. Allikevel er det noen få eksempler på giftermål med nordmenn, og noen på tjenstefolk på tvers av etnisitet. I tillegg var det en del av dem som bodde ganske sentralt til i bygdelagene. Slik sett må noen allikevel ha hatt en del kontakt med allmuen, til tross for de store skogsområdene. Kanskje er svaret så enkelt at allmuens tilsynelatende likegyldighet til finnene kom av at de store områdene hadde nok av ressurser til både finner og nordmenn.

I tillegg til de øde og usentrale Solørområdene, har vi de to mer sentrale områdene, nemlig Ringerike og bygdene rundt Christiania. Her var finnetettheten noe lavere, og nærheten til allmuen sannsynligvis noe tettere. Til tross for likhetene, er det svært store forskjeller mellom disse to områdene. I Aker soren skriveri ser forholdene ut til å ha vært ganske harmoniske. Det ser ut som at finner og nordmenn har levd side om side, med lite konflikt og godt forhold til hverandre. Det er relativt mange giftermål på tvers av etnisitet, og flere finner i arbeid og tjeneste hos nordmenn. Alt i alt får man inntrykk av at dette området huset noen godt integrerte finner.

Som den store kontrasten til dette har vi Ringerike. Her ble finnene klaget over i stor skala. Til tross for at de fleste skattet og skyldte, hadde bygslet plassene sine, og sånn sett gjort alt etter loven, viste allmuen stor misnøye med finnene. Mye av uenigheten ser ut til å skyldes uenigheter rundt landområder, som i vel så stor grad omhandlet jordeierne som finnene. Noen finner hadde arbeid i bygda, ellers var det ikke noe giftermål med nordmenn i dette området. Slik sett ser finnene på Ringerike ut til å ha hatt mye mindre kontakt med allmuen enn i Aker.

Dette aspektet med kontakt tror jeg har mye å si for forståelsen av finnene. Ut fra situasjonen i Aker og Ringerike kan det faktisk se ut som at misnøyen med finnene var mindre jo mer kontakt allmuen hadde med dem.

4. Tingbøkene

Generelt om materialet

En kongelig forordning i 1633 gjorde det påbudt å føre tingbok i underretten i Norge.²⁸⁷

Tingbøkene ble ført av sorenskriveren, og var et slags referat av alt som skjedde på tinget. I den perioden jeg undersøker var det ennå ikke vanlig å dele inn i ulike bøker og protokoller, så tingbøkene skulle dekke mange funksjoner. Her finnes alt fra skifter og tinglysinger, til drapssaker og andre alvorlige forbrytelser. Tingbøkene skulle også brukes både til å gjengi detaljerte vitnemål, og til å nedtegne hvilken straff forbryteren skulle ha. Det tingbøkene dessverre ikke sier noe om er hvorvidt straffen ble gjennomført.

Hvorfor tingbøkene?

Ettersom jeg vil undersøke konflikter mellom finner og nordmenn, er tingbøkene en selvsagt kilde å bruke. Med dette kapitlet ønsker jeg å kartlegge konfliktnivået rundt finnene i de tre hovedområdene mine. Hvor stor andel av sakene var finner egentlig involvert i?

Ettersom tingbøkene har den formen de har, med referater av hva vitner har sagt på tinget og så videre, har jeg også mulighet til å undersøke hva som ble sagt om finner, selv der de ikke var direkte involvert i saken. Det betyr at jeg i tillegg til å kartlegge konfliktnivået rundt finnene, også kan finne informasjon om hva allmuen syntes om dem, og hvilken status de hadde i samfunnet.

Utfordringer med tingbøkene som kilde

Som med de fleste andre kilder fra denne perioden er det ikke bare å stole blindt på det som står skrevet. Det mest påfallende problemet med nettopp tingbøkene må være at de er nedtegnet i en situasjon der de involverte hadde sterke personlige interesser i saken. Selv om vitnemålene ble tatt opp under ed, er det lett å tenke seg at mange kan ha pyntet på sannheten til fordel for seg selv og egen sak.

Stort sett ser det ut til at de som uttaler seg i sakene er ganske enige om hendelsesforløp og innbyrdes forhold. Men noen ganger er det motstridende versjoner, som da Mattis Stubdal påstod at fogden hadde fått kopi av bygselsseddelen hans, mens fogden ikke kunne huske noe

²⁸⁷ Imsen, Steinar. "Tingbok" i *Norsk historisk leksikon, Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 448-449. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 449.

slikt.²⁸⁸ I slike tilfeller blir det vanskelig å si noe om hvem som hadde rett ut fra dette dokumentet alene.

Et annet problem når man jobber med en etnisk minoritet som finnene, som kanskje ikke var så godt likt i lokalsamfunnene, er at det kan ha vært partiskhet hos de som har laget den offisielle versjonen. Jeg tenker da både på de som vitnet, de som dømte, og den som formulerte referatene. Jeg kan ikke si at jeg har kommet over tilfeller med konkrete eksempler på dette, men i et tilfelle med ulovlig bråtehugst forekommer det en viss forskjellsbehandling av finnene på Krokskogen i forhold til de norske bøndene. Finnene måtte levere tilbake alt kornet de hadde høstet, mens bøndene fikk mulighet til å søke om nåde, fordi ugjerningen tross alt var begått under stor nød.²⁸⁹ Grunnen til forskjellsbehandlingen skal ha vært den store skade finnene hadde gjort gjennom mange år, så den kan godt ha vært legitim. Tinget var i utgangspunktet et sted som skulle være rettferdig.

En annen type forskjellsbehandling som for så vidt kan gi nyttig tilbakemelding med tanke på problemstillingen min, er hvor ofte finnene ble saksøkt i forhold til sine norske naboer. Dersom finner var overrepresentert på tinget, må ikke det nødvendigvis bety at de begikk mer kriminalitet enn sine norske naboer. Det kan være slik at finner ble saksøkt oftere enn nordmenn, fordi det var misnøye med dem. Man kunne jo ikke saksøke noen bare for å *være* finne, så kanskje måtte man benytte de anledningene som bød seg. Saker som derfor ikke ville kommet til tinget dersom man hadde et godt forhold til gjerningsmannen, kunne godt gjøre det dersom forholdet ikke var så godt, slik situasjonen muligens var med finnene.

Nok en usikkerhetsfaktor med tingbøkene er at det kan ha foregått mange konflikter som aldri kom til tinget. På mange måter kunne det være enklere å løse en konflikt seg i mellom, før den kom så langt som til rettsapparatet. Spesielt kan dette gjelde en gruppe som skogfinnene. Kanskje kan de ha hatt en annen konfliktløsingskultur enn nordmenn flest, eller ha slitt med å ta saker til tinget på grunn av språkvansker. Slike ikke-registrerte saker er det vanskelig å finne ut noe om. Det gjelder altså å være forsiktig med å trekke konklusjoner om fredlig sameksistens på bakgrunn av mangel på saker.

²⁸⁸ *Tingbok for Ringerike, Bok 29, 1684*, fol. 46b/
Vedlegg III, sak 47.

²⁸⁹ *Tingbok for Ringerike, Bok 24, 1681*, fol. 84b-85b/
Vedlegg III, sak 45.

Praktiske valg

Bruk av transkribert materiale

Det er bevart tingbøker fra store deler av landet i den aktuelle perioden. Mye av dette er også fotografert og lett tilgjengelig på digitalarkivets nettsider. Problemet er at mesteparten av materialet ikke er transkribert. Å lese mengder med utranskribert materiale for kanskje å finne en eller to finnesaker i året, ville være sløsing av tid. Derfor har jeg vært nødt til å forholde meg til transkribert, og helst søkbart, materiale. For Aker betyr dette at jeg bare har hatt mulighet til å se på et lite utvalg tingbøker i perioden 1681-1687. For Solør finnes det transkriberte tingbøker for 1638-1658, og referat av finnesaker fra 1650-årene og utover. Kildesituasjonen for Ringerike er gjennomgående ganske god. Der er det transkribert tingbøker fra 1652 og utover, med noen hull her og der.

En annen utfordring med det transkriberte materialet kommer jeg over spesielt for Ringerike og siste halvdel av Solør. Her er ikke transkriberingen tro mot originalen, slik den er i Aker og første halvdel av Solør, men er skrevet som et sammendrag av sakene i de originale tingbøkene. For siste halvdel av Solør er det bare transkribert finnesaker, og jeg vet ikke hvor systematisk denne gjennomgangen har vært og hvilke utvalgsriterier som har vært brukt. På denne måten kan det ha forsvunnet saker som hadde vært relevante for meg, men jeg håper jeg uansett har fått til et greit utvalg av saker.

For Aker og første halvdel av Solør er tingbøkene ført som en nøyaktig avskrift, men her sliter jeg desto mer med et ufullstendig materiale. Spesielt gjelder det Solør. Der er det flere år hvor store deler av tingbøkene mangler. Derfor kan statistikken bli litt unaturlig. I noen tilfeller kan fravær av saker rett og slett ha å gjøre med et dårlig kildegrunnlag det året.

Sist, men ikke minst, har jeg et par steder oppdaget at jeg ikke klarer å spore den transkriberte utgaven av tingbøkene til den originale. For eksempel stemmer ikke nummer og sidehenvisninger i den transkriberte utgaven av tingboka for Ringerike i 1689 overens med den på digitalarkivets nettsider. Om dette kommer av feil i transkriberinga, eller av dubletter der den ene er transkribert og den andre lagt ut på digitalarkivets sider, er meg ukjent.

Bruk av registre og søkefunksjoner

Jeg har stort sett benyttet meg av registre for de trykte tingbøkene, og søkefunksjonene for de digitaliserte. Der har jeg lett etter saker som inneholder ord som "finne", "finde", "skovfinde"

og så videre. Jeg har ikke søkt etter ”svenske” og lignende, fordi det er svært vanskelig å se hvilke av disse ”svenskene” som faktisk er svensker, og hvilke som er finner.

For å finne flest mulig saker hvor finner var involvert, kunne jeg i utgangspunktet også søkt på saker om ”bråter” eller ”ulovlig hugst”, eller andre saker som blir forbundet med finner. Problemet er, som med svenskene, at det er svært vanskeig å si om det er finner eller nordmenn som er involvert i sakene dersom det ikke står oppført. Derfor har jeg bare sett på saker der ordet ”finne” i en eller annen skrivemåte dukker opp.

For mange av de trykte tingbøkene finnes det heller ikke sakregistre, men bare navnregistre. I disse tilfellene vil jeg derfor ikke ha fanget opp ikke-navngitte personer, slik som ”finnene på Krokskogen”, som var enkle å spore opp med den digitale søkefunksjonen. Jeg vil heller ikke ha fått med meg navngitte personer med mindre de er titulert med ”finne”. Flere steder har jeg funnet finner som jeg kjenner igjen navnet på i navnregistrene, uten at de er titulert ”finne”. Det er enkelt å kjenne igjen de som har litt spesielle navn, slik som ”Mikkel Ågårdslia” eller ”Kari Sørum”, og disse kunne i utgangspunktet vært med i fremstillingen. Det er derimot verre når navnene er ”Per Henriksen” eller ”Morten Johansen”. Er dette da de finnene jeg har sett tidligere, eller en tilfeldig nordmann? Derfor har jeg valgt å holde alle slike gjenkjente navn utenfor, for å være konsekvent med tanke på hvem som skal med i fremstillingen og ikke. Et unntak fra denne regelen er i de sakene som går over flere tingmøter, og hvor vedkommende blir titulert med ”finne” en av gangene. Da har jeg også tatt med oppfølgingsmøtet og/eller det foregående møtet der dette har vært lett tilgjengelig. Angående den omtalte Kari Sørum har jeg også sjekket noen saker der hun ikke er titulert ”finne”. Hennes tilfelle er nemlig litt spesielt.

For noen år finnes det også transkriberte tingbøker som mangler register og/eller søkefunksjon. I et par av disse tilfellene har jeg skummet gjennom alle sakene på jakt etter finner. Men for eksempel Ringerike 1666, hvor det er et omfattende materiale, har jeg ikke tatt meg tid til dette. Derfor er det flere lakuner i mitt arbeide enn det er i det transkriberte materialet.

Fogderegnskaper

Jeg kunne også ha sjekket fogderegnskapene, for å se om finner hadde betalt bøter. Dette har jeg imidlertid ikke hatt tid til, da heller ikke fogderegnskapene er transkriberte.

Fogderegnskapene ville uansett ikke gitt et skikkelig bilde over finnesaker, da de bare tar opp de sakene hvor det ble betalt bøter til kongen.

Type saker

Jeg ønsker å konsentrere meg om tre sakgrupper, og gå i dybden på disse. Den første kategorien er kanskje den mest alvorlige forbrytelsen man kan begå, både i dag og på 1600-tallet, nemlig drap. Den andre kategorien er tyveri og vold. Dette er en interessant kategori ikke bare fordi det er, og var, alvorlige forbrytelser, men også fordi voldsnivået mellom finner og nordmenn kan si noe om forholdet dem imellom. Som vi skal se i kapittel 5, ble finner også ofte beskyldt for å være tyver, så dette er viktig å undersøke. Den siste kategorien er spesielt aktuell for finnene, og omhandler bråtebrenning uten tillatelse, og ulovlig hugst. Dette var forbrytelser som finnene ofte ble assosiert med. Derfor er det spesielt interessant å se hvor ofte det forekom, og ikke minst; hvor ofte allmuen var involvert i slike saker.

En fjerde sakstype som kunne vært med i fremstillingen er trolldomssaker. Å forsøke å bekjempe trolldom gjennom rettssaker og påfølgende straffer, var vanlig gjennom hele det århundret jeg undersøker.²⁹⁰ Samtidig ble skogfinner, som tidligere nevnt, gjerne ansett å være trollkyndige. At det kunne forekomme trolldomssaker som involverte skogfinner hadde derfor ikke vært utenkelig. I det materialet jeg har undersøkt kommer det imidlertid bare opp én sak angående trolldomsbeskyldninger, og det er dessverre ikke nedtegnet nok detaljer om denne saken til å si noe særlig om den. Han som beskyldte finnejenta for trolldom var imidlertid selv finne.²⁹¹

For å sette finnesakene i perspektiv har jeg også valgt å undersøke hvor ofte allmuen var innblandet i hendelser av de tre ulike saktypene. For å undersøke dette har jeg brukt sakregistre og søkbare kilder.

I tillegg til å fokusere på disse saktypene vil jeg ta opp enkeltsaker fra andre kategorier, dersom de kan si noe om forholdet mellom finner og nordmenn. Spesielt gjelder dette saker angående ulovlig bosetting.

²⁹⁰ Næss, Hans. "Trolldomsprosesser" i *Norsk historisk leksikon, Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 459-460. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 460.

²⁹¹ *Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete*. Transkribert av Arild Kompelien. Skogfinsk Genealogi, fennia.nu, s. 7.

Finnenes rolle

Når jeg ser på finnenes rolle i sakene, bruker jeg fire kategorier. Hovedkategoriene er selvsagt *saksøkt* og *fornærmet*. At sistnevnte kategori ikke heter *saksøker* kommer av at finnene ikke alltid hadde påtalen selv. Det vil se rart ut i blant annet en gjeldssak, men samtidig vil det bli mer riktig enn å kalle alle fornærmede finner for saksøkere. Det er nemlig et stykke unna sannheten.

I tillegg til å være saksøkt og fornærmet, ble finner også nevnt i saker, uten at de var direkte involvert som en av partene i saken. I de tilfellene har jeg valgt å bruke *negativ omtale* og *nøytral omtale/vitne*. Ettersom jeg bare har valgt å føre hver aktør én gang per sak, betyr det at jeg har måtte velge en kategori for de som egentlig kunne gått under begge. Det er for eksempel vanlig at en som er saksøkt også får negativ omtale. Jeg har da alltid valgt en av hovedkategoriene, nemlig *fornærmet* eller *saksøkt*.

Jeg har ingen kategori som heter *positiv omtale*. Det var nemlig ikke så ofte positiv omtale ble notert ned på tinget, verken om finner eller andre. Og dersom det forekommer, var det gjerne i sammenheng med et vitneutsagn som var ment å få noen frikjent, eller å få en motpart dømt. Derfor faller disse sakene ofte under en av hovedkategoriene. Å få godt skussmål på tinget var selvsagt også en mulighet, men det er ikke noe som har dukket opp i mine kilder, annet enn under opptaket av *Finnemantallet* i 1686.

Normalisering av person- og stedsnavn

Dette har vært litt vanskelig, da navnene er normalisert i noen av tingbøkene, og i andre ikke. Jeg har allikevel forsøkt å normalisere etter beste evne, og oftest i samsvar med den eventuelle normaliseringen som ble gjort i transkriberingen. Spesielt der en person eller et sted dukker opp flere ganger har jeg forsøkt å være konsekvent med skrivemåten. Der hvor jeg kjenner igjen personen eller stedet fra *Finnemantallet*, har jeg benyttet meg av skrivemåten derfra for å få en viss kontinuitet.

Sitering av kilden

Spesielt for tingbøkene fra Ringerike og siste halvdel av Solør, er som nevnt at de er skrevet som et referat. Der hvor jeg har ønsket å sitere direkte fra teksten har jeg derfor i hovedsak gått til originalkilden, og sitert denne. For første del av Solør og hele Aker har jeg derimot

stolt på den transkriberte utgaven og sitert denne. Det samme gjelder en sak fra Ringerike, der jeg ikke finner igjen originalen.

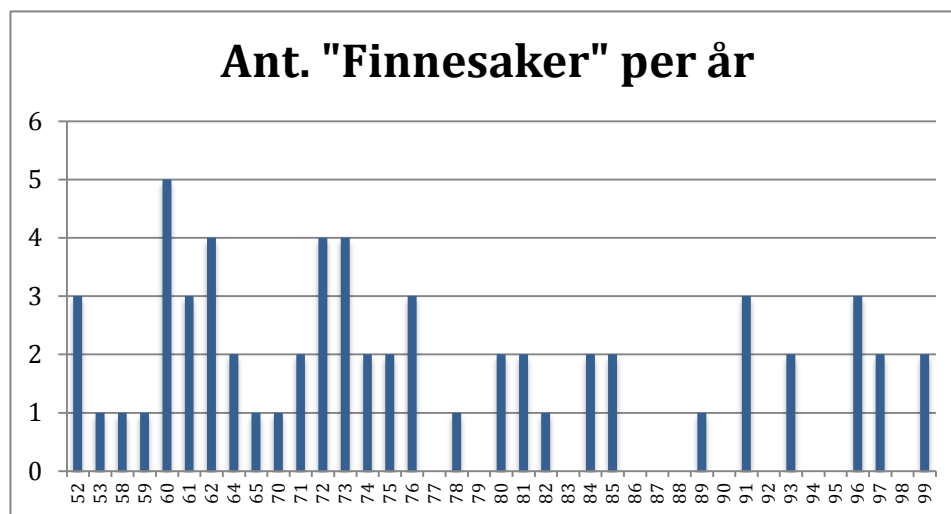
Henvising til sakene der det ikke er direkte sitat, vil alltid være til den transkriberte versjonen, også for Ringerike og siste halvdel av Solør. Der det er mulig har jeg også valgt å henvise til vedlegg III, som er et referat av sakene. På denne måten kan leseren få et greit innblikk i de aktuelle sakene uten å være avhengig av å ha alle tingbøkene foran seg.

Sakene

Ringerike

For Ringerike finnes det transkriberte tingbøker fra så å si hele perioden mellom 1652 og 1699. Det som på grunn av lakuner i materialet, eller manglende registre ikke er undersøkt, er 1654-1657, 1663 og 1666-1669, altså til sammen åtte år. De resterende 41 årene er derimot registrert. Jeg fant 62 saker angående finner, som fordeler seg på 28 av disse årene.

Kronologisk fordeling av saker

Tabell 1: Antall saker som involverte finner på Ringerike, sortert etter år.

De første sakene angående finner kom i 1652. Majoriteten av sakene er samlet i første halvdel av perioden, mellom 1660 og 1676.

Geografisk fordeling av saker

31 av sakene er registrert i Norderhov, og 26 i Hole. En sak gjelder begge steder, og det er også registrert noen som ikke er kategorisert etter denne inndeling. Men fordelinga er altså relativt lik, med en liten overvekt av saker i Norderhov.

Hvis man allikevel skal trekke frem en forskjell, må den mest påfallende være fordelingen av de alvorligste sakene. Av fire drapssaker ble nemlig tre begått i Hole, alle av finner. Den siste ble begått i Norderhov, av en nordmann. Den samme tendensen kan man kanskje se med volds- og overfallssaker, der alle tre ble begått i Norderhov av nordmenn. Det er allikevel såpass små tall at det vanskelig å si noe generelt om tilstandene i de to prestegjeldene.

Type saker

Som nevnt er det registrert noen drapssaker hvor finner var involvert. Det dreier seg egentlig om tre rene drapssaker, og en siste der et drap er nevnt i forbindelse med en annen sak. Den første drapssaken var i 1662 i Hole.²⁹² Det var et par menn fra allmuen som hadde mishandlet Henrik finne på Sørums, slik at han døde av skadene noen dager senere. Bakgrunnen for ugjerningen skal ha vært at Henriks sønn hadde skutt en hest som tilhørte en av gjerningsmennene. De hadde først klarert med lensmannen at det var i orden å "Slaae Arme och been i thue paa hannem",²⁹³ før de hadde drukket noen kanner øl og brennevin hos Kresten i mølla, som også hadde utstyrt dem med våpen og noen oppmuntrende ord om å ta finnen. Så hadde de gått til Sørums for å finne Henrik, og mishandlet ham i hans eget hus. Det ble ført vitner fra allmuen til finnenes fordel, i tillegg til en finne. En av gjerningsmennene ble dømt til "At miste Sinn Fred, och Lide paa Sinn Halss", og hodet skulle så opp på stake.²⁹⁴ Det var Henriks kone, Kari, som hadde saksøkt drapsmennene.

I to tilfeller hadde også finner drept, og siden rømt. I det ene tilfellet var drapet begått på en nordmann,²⁹⁵ i det andre tilfellet var offeret også finne.²⁹⁶ Det siste drapet fant sted i en ølbod rundt påsketider 1673.²⁹⁷ De ti innstevnede vitnene var alle alle finner, og enige om at det nok var løsfinnen Simen som hadde begått ugjerningen. Om offeret var finne eller nordmenn sies det ingenting om.

²⁹² *Tingbok for Ringerike IV, 1662*, fol. 14a, 15a, 18a, 29a og 73b/
Vedlegg III, sak 15.

²⁹³ *Tingbok I 4, 1662-1662*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 16a
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/18/

²⁹⁴ *Tingbok I 4, 1662-1662*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 17b
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/20/

²⁹⁵ *Tingbok for Ringerike V, 1664*, fol. 49b/
Vedlegg III, sak 20.

²⁹⁶ *Tingbok for Ringerike, Bok 10, 1671*, fol. 34b/
Vedlegg III, sak 25.

²⁹⁷ *Tingbok for Ringerike, Bok 12, 1673*, fol. 85a/
Vedlegg III, sak 31.

Av finner i tyveri- og voldssaker er det syv tilfeller, i tillegg til en sak der finner beskyldes for å ha huset en tyv. Det ble da begjært at tre finner skulle arresteres for å ha huset tyven. Fogden mente imidlertid at to av dem hadde skikket og forholdt seg vel, bygget opp plassene sine langsommelig, og skattet og skyldt av dette.²⁹⁸ Derfor kunne han ikke fengsle dem uten dom.

Av sakene som hvor finner var direkte involvert i tyveri- og voldssaker, omhandler den første en finne som var frastjålet en elghud.²⁹⁹ I denne saken hadde fogden påtalen, og tyven måtte bøte. I 1670 stevnet Lars finne også en nordmann for retten for å ha stjålet geværet hans.³⁰⁰ Lars førte to vitner fra allmuen, og også i dette tilfellet ble tyven ble dømt. En annen sak omhandler to finner som var blitt slått ned og ranet på gaupejakt.³⁰¹ Her var det et norsk vitne til hendelsen som hadde stevnet gjerningsmennene, og han mente at finnene burde ha erstatning for det tapte.

En sak handler om Kresten i mølla som skulle ha overfalt finnen Kari på Sørum på vei til kirka.³⁰² Han vitnet om at han ikke fikk være i fred for henne ”med hinds Proses”.³⁰³ Videre fortalte han at han når han så henne fikk han så vondt i øynene at ”dj maa Sprethe vd”.³⁰⁴ Både nordmenn og finner vitnet til Karis fordel, og Kresten måtte betale bøter og omkostninger. Det var finnekona selv om hadde påtalen i saken.

Den samme Kari var også involvert i en annen voldssak et år senere. Denne gangen ble også Henrik, den senere drepte mannen hennes, rammet. Begge skal ha blitt stukket med kniv av Per Stubdal.³⁰⁵ Per var også finne, selv om det ikke er nevnt i tingboka i forbindelse med denne saken.

²⁹⁸ *Tingbok for Ringerike I-11, 1675*, fol. 91a/
Vedlegg III, sak 37.

²⁹⁹ *Tingbok for Ringerike I, 1652-1653*, fol. 37b/
Vedlegg III, sak 1.

³⁰⁰ *Tingbok for Ringerike, Bok 8, 1670*, fol. 29b og 48a/
Vedlegg III, sak 23.

³⁰¹ *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660*, fol. 64a/
Vedlegg III, sak 5.

³⁰² *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660*, fol. 197b og 106b/
Vedlegg III, sak 6.

³⁰³ *Tingbok I 2, 1656-1660, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri*, fol. 106b.
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/109/

³⁰⁴ *Tingbok I 2, 1656-1660, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri*, fol. 97a-97b,
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/99/, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/100/

³⁰⁵ *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662*, fol. 29a/
Vedlegg III, sak 11.

En annen tyverisak hvor en finne var tiltalt, er saken om Morten som hadde tatt noe lin uten lov.³⁰⁶ Linet var riktignok dyrket på en del som Morten leide, og han hadde derfor tatt det uten lov. Finnen måtte føre linet tilbake og bøte for ugjerningen. I den siste tyverisaken, fra 1685, var finnene innkalt som vitner i en sak mellom folk fra allmuen.³⁰⁷

Av saker angående bråtebrenning og ulovlig hugst finner jeg ti som involverte finner, i tillegg til en mistanke om påsatt skogbrann i 1678.³⁰⁸ Den første saken kom i 1662, da Kresten Krestensen stevnet Kari Sørnum for ødeleggelse av borgermesterens skog.³⁰⁹

En stor andel av denne typen saker kom i årene rundt 1672. Først ble flere bønder, og finnene på Krokskogen, stevnet av fogden for ulovlig hugst i allmenning.³¹⁰ I den forbindelse mente bøndene at de hadde rett til slik hugst, men at finnene ikke burde ha det, fordi de ikke hadde gårder å skatte av. Neste gang temaet var oppe på tinget, var det løsfinner i Hole som ble saksøkt.³¹¹ Denne gangen for å bruke jord og skog uten bygsel eller lov. Det ble bestemt at de skulle bøte til kongen det de hadde høstet av ressurser. Etter fordordningen av 1648 skulle de også "for føye sig bort her af fougderien" med mindre de slo seg ned og skattet og skyldte som andre undersåtter.³¹² Det var også en lignende sak i Norderhov samme år.³¹³ Også året før hadde det vært en lignende sak, hvor en jordeier hadde stevnet flere menn for ulovlig hugst.³¹⁴ Blant dem var husmannen Peder finne, som innrømmet å ha hugget noe med leilendingens tillatelse.

Etter de mange sakene på begynnelsen av 1670-tallet, skulle det gå nesten ti år før finner var på tinget for ulovlig hugst. I 1681 ble nemlig mange innstevnet av fogden for ulovlig bjelke-

³⁰⁶ *Tingbok for Ringerike V, 1664*, fol. 67b/

Vedlegg III, sak 21.

³⁰⁷ *Tingbok for Ringerike, Bok 31, 1685*, fol. 16b/

Vedlegg III, sak 49.

³⁰⁸ *Tingbøker for Ringerike 1678 (I-14), 1679 (I-7)*, fol. 5b/

Vedlegg III, sak 41.

³⁰⁹ *Tingbok for Ringerike IV, 1662*, fol. 23b/

Vedlegg III, sak 17.

³¹⁰ *Tingbok for Ringerike, Bok 11, 1672*, fol. 59a og 90a/

Vedlegg III, sak 26.

³¹¹ *Tingbok for Ringerike, Bok 11, 1672*, fol. 119a/

Vedlegg III, sak 27.

³¹² *Tingbok I 10, 1672-1672*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 120a

http://arkivverket.no/URN:rg_read/29322/129/

³¹³ *Tingbok for Ringerike, Bok 11, 1672*, fol. 120b og 122b/

Vedlegg III, sak 28.

³¹⁴ *Tingbok for Ringerike, Bok 10, 1671*, fol. 32b/

Vedlegg III, sak 24.

og bråtehugst.³¹⁵ Av de som hadde drevet bråtehugst nevnes syv nordmenn og seks finner. Det ble da bestemt at finnene hadde gjort så stor skade i mange år, at de måtte levere tilbake avlingene. Bøndene skulle derimot få beholde kornet frem til sakens videre behandling.

Den største saken angående finners ulovlige bruk av skog og mark kom imidlertid til tinget i 1684.³¹⁶ Da ble flere finner på Krokskogen stevet av bønder og allmue i Norderhov. Saken resulterte i at finnene måtte ”forføye sig aff disse for om Rørte shouffer och marcher”, og å flytte til bygden eller annet sted hvor de kunne holde seg med lovlig næring og arbeide.³¹⁷ Hvis ikke skulle man kunne rive og ødelegge boplassene deres. Et par av jordeierne forsvarte sine finske leilendinger, men det ble også satt spørsmålstegn ved retten jordeierene hadde til å bortbyggle de omtalte områdene. Det ble derfor bestemt at de som hadde skaffet seg landområder fra tidligere fogder nå skulle få pengene tilbake, og at områdene igjen skulle være til allmuens bruk. Bare et par dager etter at denne saken var avsluttet, kom en sak hvor en finne skulle ha brent ned skog ved Østentjernet.³¹⁸

I et par tilfeller ble finner også nevnt i forbindelse med andres ulovlige bråtehugst. I et tilfelle som tidligere beboer av en plass,³¹⁹ og en gang som vitne.³²⁰

I tillegg til sakene fra de tre hovedkategoriene kan nevnes ti gjeldssaker der finner, blant mange andre, var involvert.³²¹ Det er også registrert tre leiermålssaker og to tilfeller av barnefødsler for raskt etter giftermålet,³²² ett skifte,³²³ noen tinglysninger,³²⁴ og et par tilfeller

³¹⁵ *Tingbok for Ringerike, Bok 24, 1681*, fol. 76a og 84b/
Vedlegg III, sak 45.

³¹⁶ *Tingbok for Ringerike, Bok 29, 1684*, fol. 46a og 56b/
Vedlegg III, sak 47.

³¹⁷ *Tingbok I 18, 1684-1684*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 57b
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29337/64/

³¹⁸ *Tingbok for Ringerike, Bok 29, 1684*, fol. 68b/
Vedlegg III, sak 48.

³¹⁹ *Tingbok for Ringerike, Bok 31, 1685*, fol. 94b/
Vedlegg III, sak 50.

³²⁰ *Tingbok for Ringerike, Bok 25, 1682*, fol. 51b/
Vedlegg, sak 46.

³²¹ *Tingbok for Ringerike I, 1652-1653* fol. 40b og 45a, *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660*, fol. 23b og 26b, *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662*, fol. 23b og 77a, *Tingbok for Ringerike II-3, 1674*, fol. 2b og 12b, *Tingbøker for Ringerike 1676 (I-12), 1677 (I-13)*, fol. 51, *Tingbok for Ringerike, Bok 40, 1691*, fol. 159b/
Vedlegg III, sak 3, 4, 9, 10, 12, 17, 34, 35, 40 og 54.

³²² *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662*, fol. 25b og 26b, *Tingbøker for Ringerike 1676 (I-12), 1677 (I-13)*, fol. 27b, *Tingbok for Ringerike, Bok 40, 1691*, fol. 110, *Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1693*, fol. 139b./
Vedlegg III, sak 16, 18, 39, 52 og 55.

³²³ *Tingbok for Ringerike VI, 1665*, fol. 2a/
Vedlegg III, sak 22.

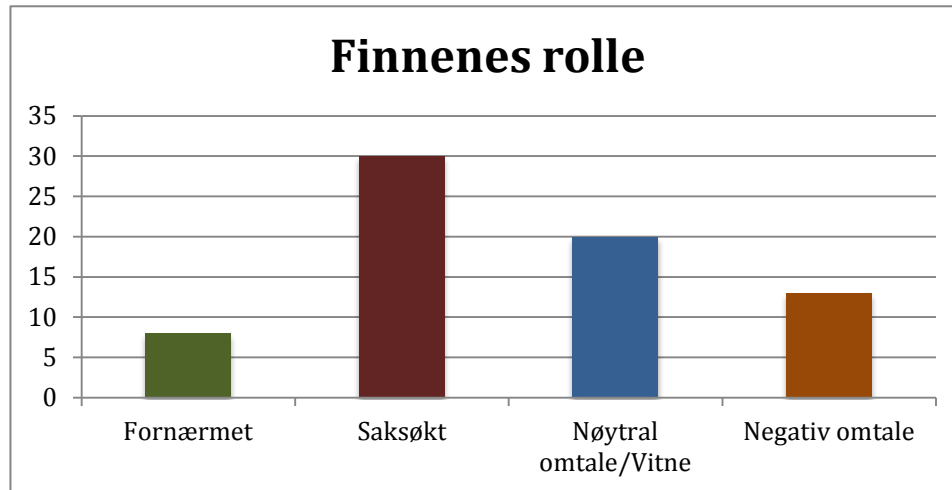
³²⁴ *Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1696*, fol. 50a, *Tingbok for Ringerike, Bok 34-41-42 + skifteprotokoll 2, 1699*, fol. 121b/
Vedlegg III, sak 59 og 62.

av finner som ikke hadde møtt på tinget.³²⁵ Det er også en sak som vitner om ekteskap på tvers av etnisitet.³²⁶

Av de mer alvorlige sakene kan også nevnes et par tilfeller hvor finner var saksøkt for utskjelling og trusler.³²⁷ I et av tilfellene gjaldt dette Henrik og Kari på Sørumsund, som er omtalt i både volds- og drapssaker over. De var tiltalt for overfall og trusler mot Franz Nilsen, i hans eget hus, og ble dømt.³²⁸ Som overfall, innblanding i et drap og så videre viser, må omstendighetene rundt Kari og Henrik på Sørumsund ha vært noe turbulente. Spesielt ser forholdet til Kresten i mølla ut til å ha vært dårlig. Retten ser ikke ut til å ha forskjellsbehandlet noen når disse partene var på tinget med konflikten sine. Noen ganger ble det dømt i Krestens favør, andre ganger i finnenes. Interessant nok brukte Kresten også ordet ”finne” aktivt i sin nedsettende tale om paret på Sørumsund.³²⁹

En annen saktype som ofte kom opp på tinget på Ringerike, var finnenes ulovlige bruk av områder, som jeg også har vært inne på i noen av sakene over. Det gjaldt imidlertid ikke bare bråtebruk og hugst, men også bosetting i allmenning, fiske og inngjerding av beiteområder.

Finnenes rolle i sakene

Tabell 2: Finnenes rolle i sakene på Ringerike

³²⁵ *Tingbok for Ringerike IV, 1662, fol. 66b, Tingbok for Ringerike, Bok 11, 1672, fol. 59b, 120b og 124a. Tingbok for Ringerike, Bok 12, 1673, fol. 81b, Tingbok for Ringerike, Bok 24, 1681, fol. 84b/Vedlegg III, sak 19, 26, 28, 29, 30 og 45.*

³²⁶ *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662, fol. 77a/Vedlegg III, sak 12.*

³²⁷ *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660, fol. 121a, Tingbok for Ringerike III, 1660-1662, fol. 13b, 25b og 41a/Vedlegg III, sak 7 og 8.*

³²⁸ *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662, fol. 13b, 25b og 41a/Vedlegg III, sak 8.*

³²⁹ *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660, fol. 97b, Tingbok for Ringerike IV, 1662, fol. 16a/Vedlegg III, sak 6 og 15.*

I 30 av sakene er finner oppført som saksøkt. Det var først og fremst gjeldssaker. Ellers skjuler det seg også fire leiermålssaker i denne kategorien, og noen tilfeller av å ikke møte på tinget. I tillegg kommer selvsagt de omtalte draps- volds-, tyveri- og bråtebrenningssakene.

Negativ omtale forekommer også hele 13 ganger. De fleste av disse sakene er eiendomssaker eller bråtebrenningssaker, hvor finner blir omtalt i forbindelse med skade på skog. Ellers ble det også lest opp et par forordninger om skogfinner,³³⁰ og en var for eksempel nevnt som ”medskyldig” i et leiermål.

Åtte ganger var finnene på tinget som fornærmet part. Blant dem gjemmer det seg en gjeldssak, men ellers er det stort sett bare i tidligere omtalte draps- tyveri- og voldssaker. Man kan også merke seg at det ikke var noen fornærmede finner i retten etter 1671.

Ellers ble finnene i Norderhov og Hole gjerne brukt som vitner på tinget. Både i saker hvor finner var involvert, og i saker som bare gjaldt allmuen. Spesielt ser dette ut til å gjelde i eiendomssaker, der finnene på Krokskogen gjerne vitnet om gamle landemerker og grenser.

Det ser ut som at finnene selv har hatt påtalen like ofte som fogden hadde det. Dette avhenger selvsagt litt av sakstype, men selv i alvorlige saker, som drap, har finner tatt saken til tinget selv.

Det er en sak som helt sikkert kan sies å ha vært begått finner imellom, nemlig drapssaken fra 1671.

Sammenlignet med saker i allmuen

For Ringerike foreligger det ingen tingbøker med sakregister, så her har jeg måttet bruke de søkbare tingbøkene og søke på stikkord. Dette er ikke like sikkert som å bruke sakregistre, da alle voldssaker ikke trenger å inneholde ord som ”vold”, ”overlast”, ”slagsmål” eller lignende. Jeg må da i tillegg søke på ord som ”slått”, ”truet”, ”kniv” og andre ord som kan forekomme i slike saker. Da disse tingbøkene er normaliserte er dette allikevel en overkommelig oppgave, men faren for at jeg har oversett saker ved ikke å ha søkt på alle mulige ord er tilstede. Derfor kan finneandelen i disse sakene bli kunstig høy.

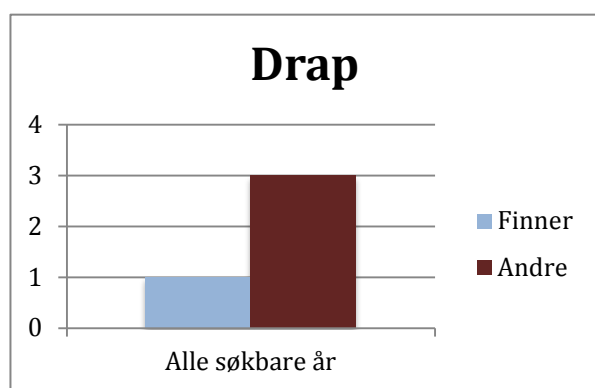
Jeg har tatt tre tilfeldige utvalg. 1670, som er den første søkbare tingboka, 1699 som er den siste søkbare tingboka, og 1685 som legger seg midt mellom disse. Ettersom finner ikke var

³³⁰ *Tingbok for Ringerike, Bok 12, 1673*, fol. 107b og 111b/
Vedlegg III, sak 32 og 33.

involvert i så mange saker i noen av disse årene, har jeg også valgt å plukke ut et år hvor finner var involvert i en del saker. Dette for å se om det er en økning i kriminaliteten også blant allmuen dette året, noe som kan skyldes en unormalt ivrig fogd, et godt kildegrunnlag eller lignende. Valget falt på 1672, et år som ligger i "toppen" for finnekriminalitet, og det året hvor finnene var involvert i flest bråtebrenningssaker.

Folketallet på Ringerike på 1660-tallet er bare delvis regnet ut. I Hole er regnet med ca. 700 innbyggere i 1665.³³¹ Det er ikke oppgitt hvordan dette tallet er regnet ut, men dersom man teller plasser i folketellingen fra 1666 og regner med et gjennomsnitt på 7 personer per husholdning, får man noe veldig nært dette tallet. Sånn sett ser det ut til å kunne stemme greit. Det er imidlertid også et usikkerhetsmoment at tallet er fra 1665. Sannsynligvis var folketallet gått opp noe til i 1685, da jeg har tall på hvor mange finner det var i Hole. Hvis jeg allikevel regner på disse to tallene, finner jeg at omkring 6% av innbyggerne i Hole var finner.

Sannsynligvis har tallet vært en del mindre i Norderhov, som var et større prestegjeld enn Hole, men bare oppviste 19 finner i 1686. Jeg har dog dessverre ikke funnet tall for Norderhov. Men dersom man bruker metoden med å telle husholdninger og gange opp med 7, får jeg ca. 1200 innbyggere både i 1664 og 1666. Dette tallet vil gi en finneandel på bare 1,5%. Gjennomsnittet for de to områdene blir derfor i underkant av 4%. Sannsynligvis også noe lavere ettersom det kan ha vært en viss folkeøkning mellom folketellinga og opptaket av *Finnemantallet*. Men dersom finner skal ha vært like mye representert på tinget som allmuen må andelen finnesaker altså ligge der omkring.

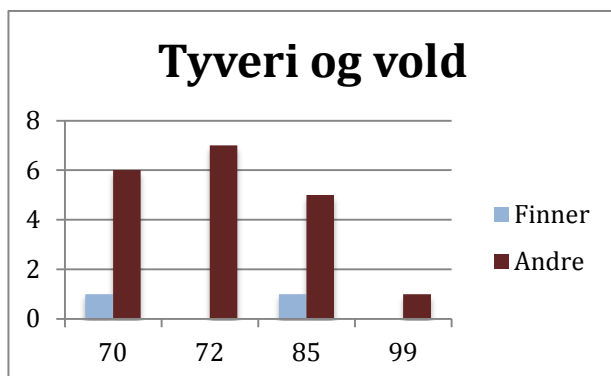

Tabell 3: Finner og andre i drapssaker på Ringerike

Det ble ikke tatt opp drapssaker som angikk verken finner eller nordmenn på tinget i de fire aktuelle årene. At drapssaker var så og si ikkeeksisterende fikk meg til å sjekke hele det søkbare materialet for Ringerike, nemlig 1671-73 og 1681-99. Det viste seg å være en rask

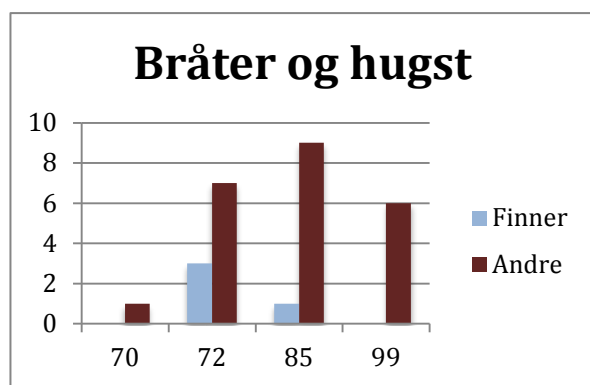
³³¹ Tveiten, Gunnar. *Hole herred, Ringerike. En bygdebeskrivelse*. Nytt opplag. 1982, s. 51.

oppgave. Det oppviste nemlig ikke mer enn fire drapssaker. Av dem var det en sak fra 1671 som involverte finner, både som saksøkt og fornærmet, noe som betyr at de var representert i hele 25% av drapssakene her. Det er allikevel et lite materiale, så det er vanskelig å si om dette er representativt.

Tabell 4: Finner og andre i tyveri- og voldssaker på Ringerike.

For de fire undersøkte årene var finner involvert i tyveri- og voldssaker to ganger. En gang som vitne, og en gang som fornærmet. Til sammenligning var det 19 slike saker innad i allmuen samme år. Finnene var dermed innblandet i 9,5% av sakene, men aldri saksøkt.

Tabell 5: Finner og andre i hugst- og bråtebrenningssaker på Ringerike.

Angående bråter og ulovlig hugst var det fire saker hvor finner var involvert. I de tre sakene i 1672 var finner saksøkt, mens i saken fra 1685 var den aktuelle finnen negativt omtalt. Ellers var nordmenn involvert i 23 saker, hvorav syv omhandlet ulovlig bråtebrenning. Altså var finnene involvert i nesten 15% av denne type saker.

Det ser ikke ut som at den toppen som finnene hadde i 1672 ble fulgt av allmuen. De hadde derimot en slik topp 13 år senere, i 1685.

Oppsummert

Det foreligger ganske mange saker på Ringerike, men så spenner også tidsrommet over nesten to generasjoner. Hovedtyngden av saker ligger helt klart i første halvdel av denne perioden,

og her finner man også så godt som alle de alvorligste forbrytelsene. Ulovlig bruk av skog og andre ressurser finner man derimot mest av i midten av perioden, fra 1672 til 1685.

Det som kanskje er mest påfallende i dette området er at finnene var involvert i en ganske stor andel av alle de tre hovedsaktypene. Hele en av fire drapssaker på Ringerike involverte finner, dersom man skal se på dette utvalget som representativt. Og dette i et område det bare 4% av innbyggerne var finner. Også i de andre kategoriene var finner innblandet i en høyere andel av sakene enn man skulle tro ut fra folketallet. Man må allikevel huske at denne statistikken kan gi noe forhøyede tall på andelen skogfinner, dersom jeg ikke har fått med alle saker i allmuen med søkemethoden min. Man må også ta i betraktning at statistikken ikke bare tar med skyldige eller saksøkte finner, men også saker der finner var vitner, fornærmede eller bare nevnt i en bisetning. For kategorien som heter tyveri- og vold gjelder dette begge finnesakene. I allmuesakene, derimot, vil gjerningsmannen derimot nesten alltid være nordmann. Slik sett ville statistikken vært litt annerledes dersom den bare hadde tatt med saker der finner var saksøkt.

Samtidig er det interessant å ta med saker der finner var fornærmet, fordi finner som ble utsatt for av vold og den slags kan si noe om hvordan allmuen oppfattet dem. I den sammenheng er det interessant å nevne at nesten alle sakene hvor finner var blitt begått urett mot, var draps- og voldssaker. Altså alvorlige saker av den typen man ville forvente at en mislikt gruppe kunne bli utsatt for. Noen av disse sakene var riktignok begått av finner, så ikke alt kan tyde på allmuens misnøye med finnene. Imidlertid er sakene mellom Kresten i Mølla og finnene på Sørumsøster sterkt tilstede i denne kategorien. Språkbruken i og frekvensen av disse sakene vitner om en slags finneforakt fra Krestens side, selv om finnene på Sørumsøster sikkert også bidro til dette gjennom dårlig oppførsel.

En annen forklaring på alvorlighetsgraden av sakene hvor finner var blitt begått urett mot, kan være at finnene her kanskje ikke var interesserte i løse småsaker på tinget. Det er i alle fall tydelig at noen av finnene må ha hatt kjennskap til hvordan denne prosessen foregikk, ettersom de ofte hadde påtalen selv i de alvorligere sakene.

Noe annet spennende med finnene på Ringerike, er at de ofte var saksøkt. Dette kan bety at de enten begikk mange uaksepterte handlinger, eller at de lett kunne bli saksøkt for småting, på grunn av allmuens misnøye. Da noen av sakene allikevel var alvorlige, og en del andre var saker hvor finner og nordmenn sto sammen på tiltalebenken, kan mye tyde på det første alternativet. Samtidig ser man at det i mange tilfeller var misnøye med finnene. Det kommer

til syne i enkeltsaker som for eksempel sakene mellom Kresten i mølla og finnene på Sørumsund, der ”finne” blir brukt som et negativt ladet ord. At finnene, og deres jordeiere, havnet i konflikt for å ha tatt seg til rette i allmenning, er også tydelig i dette materialet.

I tillegg til at finnene her ofte var saksøkt i saker når de først var på tinget, var de gjerne også innkalt som vitner. Spesielt i eiendomssaker ser det ut som finnene på Krokskogen er flittig brukt, sannsynligvis på grunn av deres nærhet og kjennskap til disse områdene. Altså må det ha vært en slags enighet om at man kunne stole på finnene som nøytrale vitner i slike konflikter. Allikevel er det et tilfelle der alle de innstevnte nektet å avgi ed i en sak, fordi de ikke fant finnen Pål ”døgtig at gjøre noen ed på hans løgnaktige foregivende”.³³²

Noe kontakt på tvers av etnisitet er det også eksempler på, med leiermål, et ekteskap og noen tilfeller av felles øldriking.

Når det kommer til den geografiske fordelinga av saker, så ser det ganske likt ut i Norderhov og Hole. Hole har kanskje noen færre saker, til tross for at dette området hadde høyest finnetetthet. Samtidig ser det ut til at alle drapene begått av finner har foregått nettopp der, sammen med en god andel av bråtebrenningssakene. Imidlertid har Norderhov størst andel alvorlige saker begått mot finner, og kan også vise til en del alvorlige saker begått av finner. Dersom man skal snakke om en tendens, er det nok derfor Norderhov som kommer dårligst ut med tanke på forholdet mellom skogfinner og nordmenn.

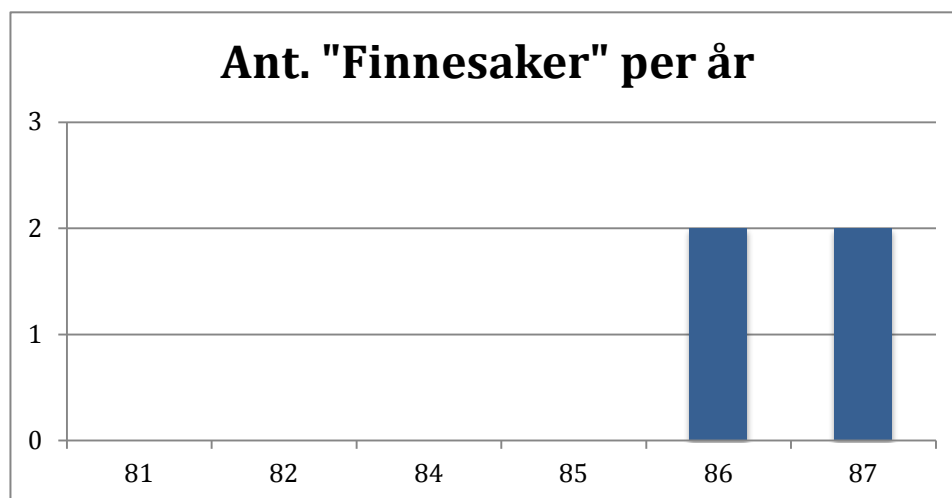
Aker

For dette området er tingbøkene i perioden 1681-1687 transkribert og gjort søkbare, med unntak av 1683. Det ser heller ikke ut til å være mye som mangler i de bøkene som er transkribert. De fleste starter i januar eller februar, og avsluttes i desember. Unntaket er kanskje tingboka for 1684, som starter i mars og avsluttes i september.

I det tilgjengelige materialet har jeg funnet fire saker hvor finner var innblandet. Dette med unntak av opptaket av *Finnemantallet* i 1686, som også ble notert i tingboka. Ettersom det er behandlet fra før, vil jeg utelate disse sakene i dette kapittelet.

³³² *Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1693, fol. 8a/*
Vedlegg III, sak 51.

Kronologisk fordeling av saker

Tabell 6: Antall saker som involverte finner i Aker, sortert etter år.

Det var fire finnesaker i perioden. To i 1686, og to i 1687. Konsentrasjonen ligger dermed ganske sent i den aktuelle perioden, i den grad man kan snakke om noe slikt med fire saker.

Geografisk fordeling av saker

En sak er fra Vestre Bærum, mens resten er fra Aker. Det er altså ingen saker fra Østre Bærum og Asker.

Type saker

Saken fra Vestre Bærum omhandler tyveri. Det var Lars Larsen finne som urettmessig hadde tatt noe rug som egentlig tilhørte brorens stedatter.³³³ Han måtte betale tilbake den rugen han hadde høstet.

Ellers var det en leiermålssak,³³⁴ en sak om en løsgjenger som hadde oppholdt seg hos finnene på Krokskogen,³³⁵ og en voldssak hvor finnen Laurits Luken var innstevnet som vitne.³³⁶

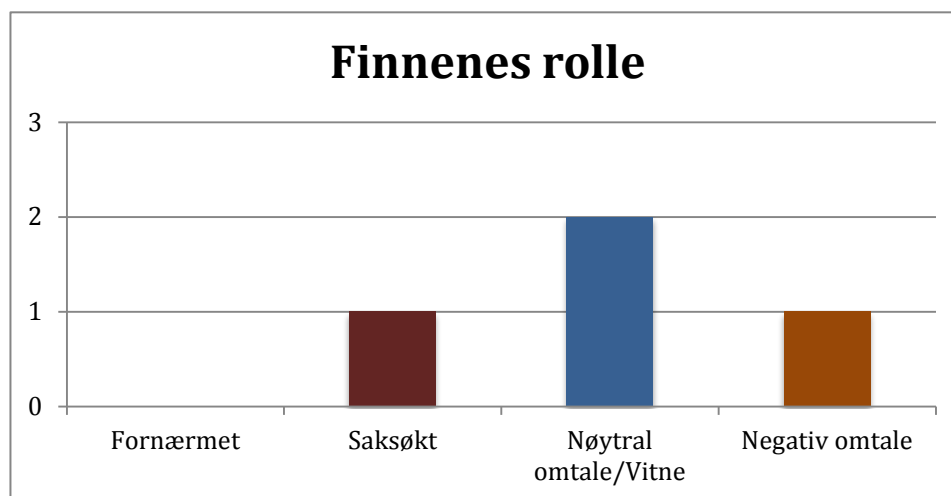
³³³ *Tingbok for Aker 1686*, fol. 6/
Vedlegg III, sak 64.

³³⁴ *Tingbok for Aker 1687*, fol. 82a/
Vedlegg III, sak 67.

³³⁵ *Tingbok for Aker 1686*, fol. 31b/
Vedlegg III, sak 65.

³³⁶ *Tingbok for Aker 1686*, fol. 73b/
Vedlegg III, sak 66.

Finnenes rolle i sakene

Tabell 7: Finnenes rolle i sakene i Aker.

Som tidligere nevnt, var det en finne på tiltalebenken i tyverisaken. Ellers var en finne innkalt som vitne i en voldssak, og en som ”medskyldig” i en leiermålssak.

I den siste saken var finnene på skogen nevnt som midlertidig oppholdssted for en norsk løsgjenger.

Ettersom det ikke var fornærmede finner i dette materialet, er det verken eksempler på finner som selv har tatt saker til tinget, eller at fogden har gjort det på deres vegne. Derimot er det et eksempel på at en finne ble innkalt som vitne.

Ingen av sakene var innbyrdes konflikter mellom finner.

Sammenlignet med saker i allmuen

Aker har søkbare tingbøker for alle de seks årene. Derimot er det bare tingboka for året 1685 som er gitt ut med sakregister. Ettersom søk i unormalisert materiale tar mye tid, og gir mer usikre resultater enn å bruke sakregistre, har jeg valgt å bare bruke 1685 som sammenligningsgrunnlag for å finne ut noe om kriminaliteten i befolkningen generelt. Derfor må man være klar over at blanke kolonner i de andre årene, ikke betyr at det ikke var saker der. De er bare ikke registrert.

Det er også viktig å være observant på at det kan være spesifikke hendelser i et av årene, som betyr at 1685 vanskelig kan sammenlignes fullt ut med de to årene jeg har funnet finnesaker. Hvis tingboka for 1685 mangler tre-fire måneder, mens de to årene jeg har funnet finnesaker

er fullstendige, vil jo sammenligningsgrunnlaget være ganske forskjellig. Dersom en ny og ivrig fogd ble innsatt i 1686, vil dette også kunne slå feil ut i statistikken.

Jeg tror allikevel at denne metoden skal kunne gi ganske greie svar i denne sammenheng. 1685 ligger tett opp mot begge årene jeg har funnet finnesaker i, og man kan forvente at forholdene har vært noenlunde de samme. Det ser ut som at verken referanseåret 1685, eller de to årene jeg har funnet finnesaker, har noe særlig lakuner. Kristen Hansen Smidt var også fogd gjennom hele perioden.³³⁷ Altså vurderer jeg det dit hen at årene er såpass sammenlignbare at det lønner seg i forhold til usikkerheten og tidsbruken ved å søke i unormalisert materiale.

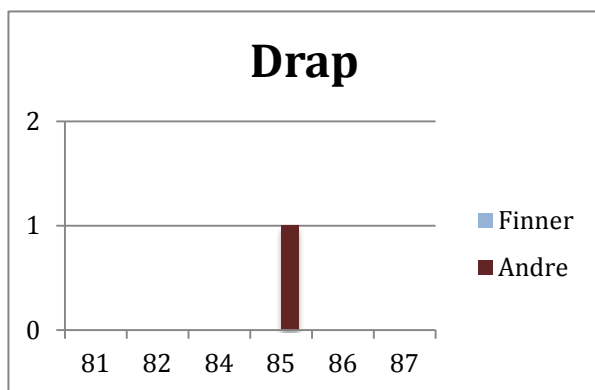
Folketallet i Aker i denne perioden er regnet ut til å være mellom 12- og 1300.³³⁸ Da må det være brukt et gjennomsnitt på 7 mennesker per husholdning. Selv om det gikk over 20 år fra denne opptellingen, til finnene ble telt i 1686, er det disse tallene man blir nødt til å ta utgangspunkt i, da de er de eneste som foreligger. Riktignok ble noen finner telt i en egen rubrikk noen steder i 1664 og -66, men disse tallene virker usikre. Derfor må det være bedre å bruke *Finnemanttallet* som grunnlag, selv om materialet da vil sprike i tid. Finneandelen i Aker må ut fra dette ha vært 2-3%.

I Asker og Bærum er folketallet regnet ut til å ha vært ca. 1550 i 1664.³³⁹ Da har man telt opp alle menn over 12 år, og lagt til estimater for kvinner og barn. Det er også gjort et tillegg for arbeiderne på Bærum jernverk, som ikke var telt med i manntallet. Finneandelen i Asker og Bærum var i følge disse tallene rundt 2%. Den gjennomsnittlige finneandelen for hele området var altså sannsynligvis rundt 2 %, eller noe mindre dersom man tar høyde for folkeveksten fra 1660-årene til 1686.

³³⁷ *Tingbok for Aker 1685*, fol. 81a, *Finnemanttallet*, s. 17, *Tingbok for Aker 1687*, fol 83a.

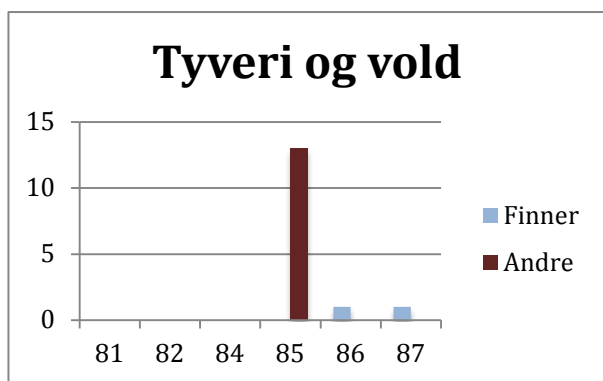
³³⁸ Bull, Edv. *Akers historie*. Kristiania: Olaf Norlis forlag, 1918, s. 150.

³³⁹ Winge, Harald. "Del II, Flere mennesker. Nye næringer. Større mangfold" i *Asker og Bærums historie. Asker og Bærum til 1840*. Av Liv Marthinsen og Harald Winge. Universitetsforlaget, 1983, s. 165.

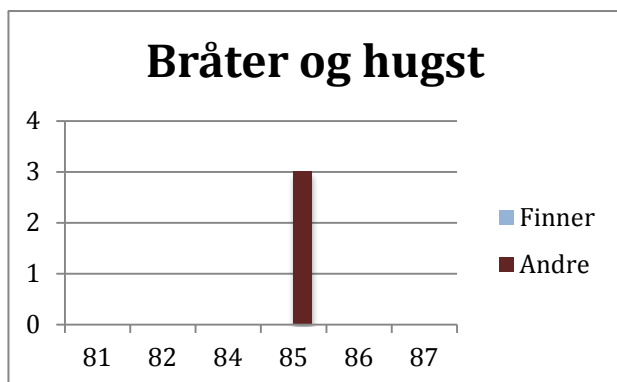
Tabell 8: Finner og andre i drapssaker i Aker.

Finner var ikke involvert i noen drapssaker i det aktuelle tidsrommet. I kontrollåret 1685 var noen fra allmuen involvert i et drap i Asker.

Tabell 9: Finner og andre i tyveri- og voldssaker i Aker.

I 1686 ble en finne saksøkt for tyveri av korn. Året etter ble en finne innkalt som vitne i en voldssak. Flere tyveri- og voldssaker enn dette har jeg ikke funnet finner i. Dersom man ser på tilsvarende saker i allmuen, var de involvert i 13 slike hendelser i 1685. Forutsatt at tallet på tyveri- og voldssaker holdt seg stabilt i allmuen i denne perioden, ser man at finner var involvert i 2,5% av slike saker. Dette blir allikevel et ganske usikkert tall, da det kan ha vært variasjoner i hvor mange slike saker det var i allmuen. Dersom dette var et topp- eller bunnår på tyveri- og voldsstatistikken, vil det kunne slå veldig feil ut.

Tabell 10: Finner og andre i hugst- og bråtesaker i Aker.

Ikke en eneste gang i perioden var en finne på tinget for ulovlig bråtebrenning eller hugst i Aker. Allmuen var derimot innblandet i slike saker tre ganger i 1685.

Oppsummert

Det er veldig få saker hvor finner var involvert i Aker. Så få at det er litt vanskelig å si noe generelt om konfliktene rundt finnene i dette området.

Det man allikevel ser er at alle finnesakene kom i slutten av perioden, med to i 1686 og to i 1687. Slik sett ser det ut til å ha blitt mer urolig rundt finnene med årene. Allikevel er det bare en av sakene omhandler en saksøkt finne, og en omhandler en finne som var medskyldig i leiermål. I de to andre sakene fikk finnene nøytral omtale, eller var innkalt som vitne. Derfor blir det også vanskelig å trekke noen konklusjoner om at finnene var mer involvert i kriminalitet i slutten av perioden. Grunnlaget for dette vil jo ikke bli større enn to saker, dersom man skreller bort det som finnene selv ikke var direkte involvert i. Det er lite nok til å være rene tilfeldigheter.

Det er heller ikke lett å se noen tendens på hvorvidt finner oftest var saksøkt eller fornærmet. Selv om jeg finner en saksøkt og en medskyldig finne, og ingen fornærmede, er det så lite materiale at det blir vanskelig å trekke konklusjoner på bakgrunn av disse opplysningene. Det man allikevel kan si, er at finner ikke var involvert i alvorlig kriminalitet i dette området i det gitte tidsrom. Voldssaken var jo ikke begått av, eller mot en finne, og tyverisaken var heller ikke så alvorlig. Ut fra eksempelet med voldssaken, kan man vel også si at det ikke må ha vært noe i veien for at finner kunne opptre som vitner i dette området.

Det er også tydelig at den lille forekomsten av finnesaker ikke kan begrunnes i dårlig kildetilfang, eller andre slike årsaker. Sammenligner man antall saker i allmuen med de to andre områdene, virker det nemlig som at kriminalitetsnivået i Aker var ganske normalt. Som tidligere nevnt trenger ikke få noterte saker bety få konflikter. Det kan ha vært andre måter å løse uoverensstemmelser på, spesielt i de skogfinske kretsene. Allikevel ser vi at finner var godt representert på tinget i andre områder, så at dette skal ha hatt et så enormt utslag i Aker virker lite trolig.

Finnene her var heller ikke overrepresentert i sakene i forhold til sine norske naboer. I både drapssaker og saker om ulovlige bråter og hugst, står finnene for 0% av sakene. I volds- og tyveristatistikken ser man at finner var involvert i omtrent like mange saker som allmuen.

Hvis man da regner gjennomsnittet av disse kategoriene, betyr det at finnene lå godt under gjennomsnittet i Aker.

Selv om de noterte sakene alle er fra Aker og Vestre Bærum, er materialet for lite til å kunne si noe om ulikheter innad i området.

Solør

I dette området har jeg hatt muligheten til å se på tingbøker i perioden mellom 1638 og 1658. I dette materialet på 21 år er det dessverre store hull. Det er årene fra 1642 til 1648 som mangler, samt 1654 og -55. I tillegg til de årene som mangler fullstendig, er det også en del år som er delvis forsvunnet. Fra 1651 er det for eksempel bare registrert ett tingmøte. I tillegg mangler cirka halve 1641 og -58, og store deler av 1650, -53, og -56. I det materialet som foreligger har jeg funnet 12 saker som involverte finner.

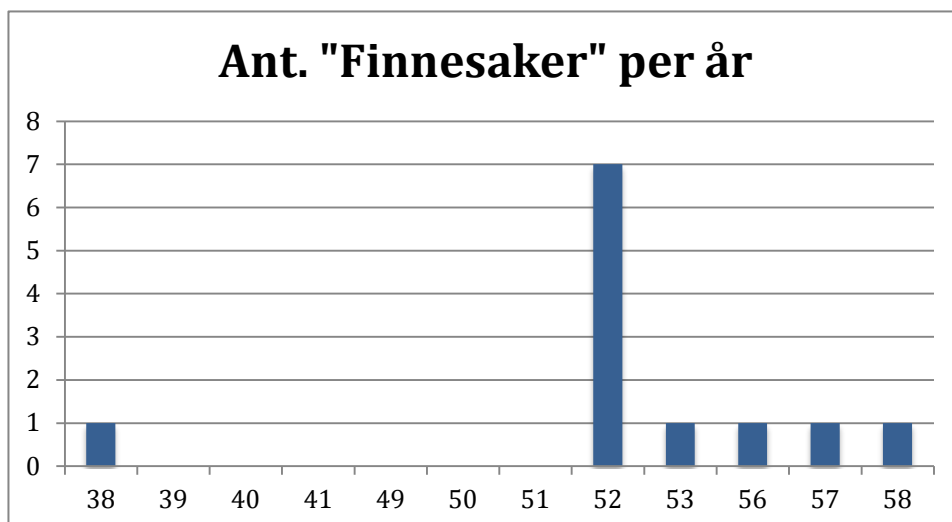
I tillegg til dette har jeg også benyttet meg av et referat av finnesaker, utarbeidet av Arild Kompelien. Referatet ser ut til å omhandle saker kun fra Hof, og dekker årene 1652 til 1772. Altså dekker det hele den perioden jeg ikke har kunnet undersøke fullstendige tingbøker. Hele teksten er tilgjengelig på hjemmesidene til Skogfinsk Genealogi.³⁴⁰ Ettersom jeg ikke har utarbeidet dette referatet selv, vet jeg ikke hvilke valg som er tatt underveis, eller hvilke år som ikke er undersøkt. Det ser ut som at tingbøkene for Solør og Østerdalen i årene mellom 1665 og 1670 ikke er bevart i det hele tatt, i likhet med 1688 og -97.³⁴¹ Mangel på saker i andre år enn dette kan jeg derimot ikke forklare. Om det er fordi disse tingbøkene ikke er gjennomgått, eller om det rett og slett mangler finnesaker i disse årene, er derfor usikkert. Det som er nedtegnet utgjør i alle fall 44 saker.

Kronologisk fordeling av saker

Fordi sakene fra Kompeliens referat bare omhandler Hof har jeg valgt å behandle sakene i to ulike tabeller. Dette for å hindre at data som åpenbart ikke er sammenlignbare havner i samme fremstilling. Av kronologiske grunner følger først sakene fra 1638-1658.

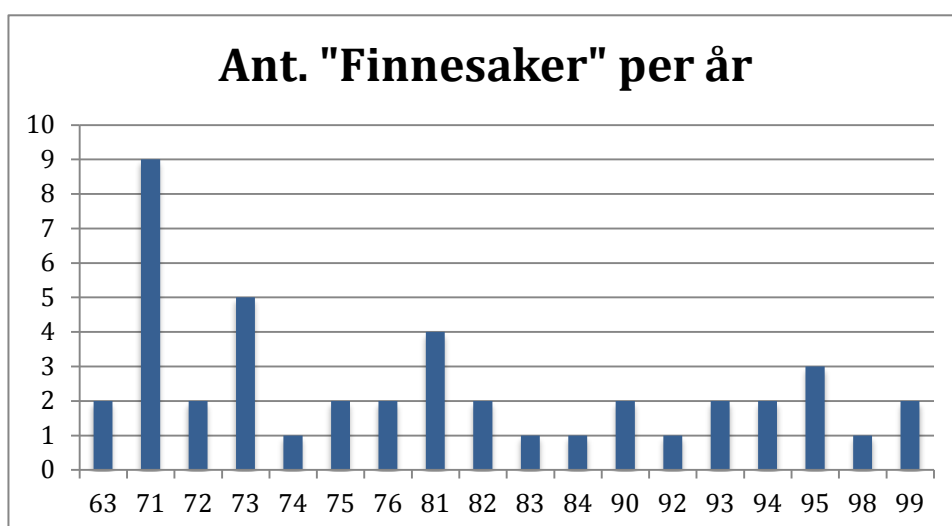
³⁴⁰ fennia.nu.

³⁴¹ Jmf. skannede tingbøker på Digitalarkivet:
http://arkivverket.no/URN:rg_read/search/?rettsinstans=&fylke=04&embete=Solør+og+Østerdalen+sorenskriveri&protokoll=&periode=1600-1700&navn=

Tabell 11: Antall saker som involverte finner i Solør, sortert etter år.

Det kom en generell klage på svenske finner i 1638, men bortsett fra dette begynner finnesakene først i 1652. I dette året er det definitivt en stor konsentrasjon av saker. Nesten alle de alvorlige lovbruddene begått mot finner kom også i nettopp dette og påfølgende år.

Tabell 12: Antall saker som involverte finner i Hof, sortert etter år.

Neste topp er i 1671, før det ser ut til å stabilisere seg på rundt to saker i året i Hof. Dette forutsatt at ingen finnesaker er oversett.

Geografisk fordeling av saker

Alle de tolv sakene som dekker hele området, er fem av sakene er fra Grue, fire fra Vinger og tre fra Hof. Det er altså ingen markant skeivfordeling innad i Solørbygdene.

Type saker

Det er ikke involvert finner i noen drapssaker i Solør i de årene jeg har undersøkt. Derimot har jeg kommet over en voldssak, hvor finnen Morten ble slått av to fra allmuen, og truet med

at de skulle ”scyde dig med din egen børs”.³⁴² De mente han skyldte noen penger, noe finnen var uenig i. Til finnens forsvar stilte flere fra allmuen. De hadde sett deler av opptrinnet og bedt om at finnen skulle få være i fred.³⁴³

En annen sak, fra 1653, omhandler både tyveri og vold. I dette tilfellet var det finnen Peder det gikk ut over. Han hadde blitt slått og frastjålet både penger og tobakk av en Halvor Gjerdrum. Det var fogden som hadde påtalen i denne saken, og til sitt forsvar mente Halvor at Peder hadde trukket kniv i en tidligere slåsskamp, og var skyldig i å flå merrer og hester. Til finnens fordel vitnet en fra allmuen, mens Halvor ikke hadde vitner.³⁴⁴

I tillegg til denne, fant jeg også fire andre tyverisaker hvor finner var involvert. I et tilfelle hadde noen fra allmuen frastjålet en finne en rekke eiendeler mens han sov.³⁴⁵ Det ble tilstått at noen eiendeler var tatt fra finnen, og at man hadde vaktet over ham til han forsvant. Dette fordi de mente at finnen hadde intensjoner om å ta seg ulovlig til rette på gården. I det andre tilfellet var det en svensk fogd som hadde stevnet noen norske bønder for retten for å ha stjålet rug av noen finner i grensetraktene.³⁴⁶ Bøndene mente at rugen var sådd på deres områder, og at de dermed hadde rett på den. De måtte likevel bøte, og levere rugen tilbake.

I to av tyverisakene ble finner negativt omtalt. I den ene saken påstod man at svenske finner hadde tatt rug fra norske bønder.³⁴⁷ I den andre er det noe uklart om det dreier seg om samer eller finner, men jeg velger å ta den med ettersom den utspilte seg i Hof, og dermed ikke i typiske sameområder. Saken dreide seg uansett om at finner hadde stjålet noen reinsdyr.³⁴⁸

Av hugst- og bråtebrenningssaker er det registrert først en sak fra 1671, hvor bønder klaget over en finne som hadde bråter tross i forbud.³⁴⁹ Samme mann var stevnet for ulovlige bråter

³⁴² *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 27b.

³⁴³ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 26b og 40b/
Vedlegg III, sak 72.

³⁴⁴ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 82a/
Vedlegg III, sak 76.

³⁴⁵ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 41b/
Vedlegg III, sak 73.

³⁴⁶ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 47b/
Vedlegg III, sak 75.

³⁴⁷ *Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete*, s. 5.

³⁴⁸ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*/
Vedlegg III, sak 78.

³⁴⁹ *Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete*, s. 2.

to år senere, mens han selv påstod at han var enig med saksøkerne på forhånd, og at de skulle ha bråten sammen.³⁵⁰

I 1681 ble svenske finner klaget over i forbindelse med ulovlige bråter og jakt og fiske i forbudte tider,³⁵¹ og 14 år senere ble Henrik Rotneberget også stevet for ulovlig tømmerhugst i Tyskeberget.³⁵²

I tillegg til de nevnte hugst- og bråtebrenningssakene ble det også påstått at finnene gjorde skade på skog og dyreliv. For eksempel ble Anders Liitiäinen stevnet for ulovlig elgjakt hele 5 ganger.³⁵³ Bruk av områder uten tillatelse og ulovlig myrslått går også igjen. Spesielt har nok den omtale Anders Liitiäinen vært til fortrenghet. Han dukker nemlig opp i en svært stor andel av sakene. Hos ham i Risberget skulle det også være så mange husfinner ”att det icke er troeligt”.³⁵⁴ Disse løp til alle kanter hvis man forsøkte å nærme seg, og forårsaket stor ødeleggelse av skogen.³⁵⁵

I en sak irriterte også fogden seg over finnene som ikke betalte skatt eller møtte på tinget.³⁵⁶ Da han spurte allmuen om disse finnene fikk han til svar at de ruinerte skogene for elg, brukte områder på bekostning av andre, og at mange fryktet finnene i den grad at de ikke turte å besøke setrene sine. I et par andre tilfeller fortelles det også om finner som hadde ulovlige bråter, men at man ikke turte å konfrontere dem fordi de hadde gevær.³⁵⁷ Altså var det flere nordmenn som av ulike grunner fryktet finner.

Av andre saker kan nevnes fem leiermålssaker, hvorav noen var på tvers av etnisitet.³⁵⁸ En del gjeldssaker var også på tinget, hovedsakelig hvor finner skyldte nordmenn penger, men også et tilfelle av det motsatte.³⁵⁹ Noen finner var på tinget fordi de hadde nektet å stille som soldater,³⁶⁰ mens to andre var tiltalt for å ha huset henholdsvis løsfinner og tyver.³⁶¹ Det var altså et bredt utvalg av saker som finner var involvert i.

³⁵⁰ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 4.

³⁵¹ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 5.

³⁵² Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 8.

³⁵³ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 2, 3, 4 og 5.

³⁵⁴ Tingbok 10, 1671-1671, Solør og Østerdalen sorenskriveri, fol. 13b.

http://arkivverket.no/URN:rg_read/28892/16/

³⁵⁵ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 2.

³⁵⁶ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 2.

³⁵⁷ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 5-6.

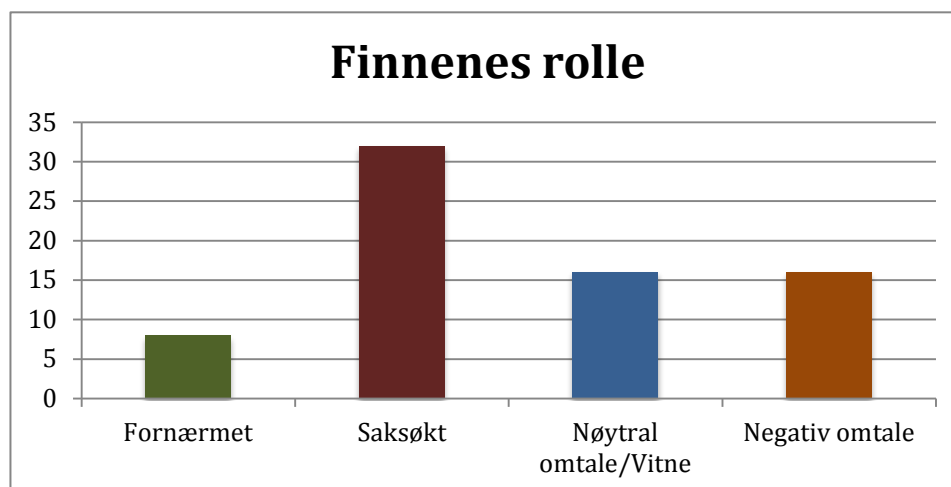
³⁵⁸ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 1, 2, 4, 5 og 7.

³⁵⁹ Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658, fol. 113b/

Vedlegg III, sak 79.

³⁶⁰ Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete, s. 5.

Finennes rolle i sakene

Tabell 13: Finennes rolle i sakene i Solør.

Det mest interessante med finennes rolle i sakene, er utviklingen over tid. Dersom man bare tar i betraktning de 12 første sakene, var finner fornærmet i halvparten av dem. Blant dem var fire tyveri- og voldssaker.³⁶² Den femte var en gjeldssak,³⁶³ og den sjette angående en hest som finnen ikke hadde fått betalt for.³⁶⁴ I tre saker var finnene saksøkt. Dette gjelder to av gjeldssakene,³⁶⁵ og i en sak om husing av løsfinner.³⁶⁶ Ellers er finner nevnt med negativ omtale både i en klagesak fra 1638,³⁶⁷ i en tyverisak³⁶⁸ og i en sak angående ulovlig elgjakt.³⁶⁹

Dersom man ser på sakene fra Hof, fra 1663 og utover, var finner saksøkt i 29 av 44 saker, og fornærmet i bare to. Negativ omtale ble også vanligere.

³⁶¹ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol. 2b, *Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete*, s. 4/

Vedlegg III, sak 77 og 94.

³⁶² *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 26b, 40b, 41b, 47b og 82a/ Vedlegg III, sak 72, 73, 75 og 76.

³⁶³ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol. 113b/ Vedlegg III, sak 79.

³⁶⁴ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 18a/ Vedlegg III, sak 70.

³⁶⁵ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 19a og 44a/ Vedlegg III, sak 71 og 74.

³⁶⁶ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol. 2b/ Vedlegg III, sak 77.

³⁶⁷ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1638-1641*, fol. 78/ Vedlegg III, sak 68.

³⁶⁸ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol. 67b/ Vedlegg III, sak 78.

³⁶⁹ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 8b/ Vedlegg III 69.

I noe under halvparten av sakene hadde fogden påtalen. Spesielt gjelder dette sakene fra den tidligste perioden, og særlig der hvor finnene var den fornærmede. Ellers var det gjerne privatpersoner som tok sakene til tinget. Det er også noen eksepler på enkelte nordmenn som tok saker til tinget for finner, eller vitnet til fordel for dem. Disse tilfellene er nesten utelukkende fra den første perioden.

I noen få tilfeller er det oppført skogfinske vitner i sakene fra Solør, men dette ser ikke ut til å ha vært vanlig.

Sammenlignet med saker i allmuen

For Solør har jeg brukt sakregistrene i de trykte bøkene for å finne saker i allmuen. Tingboka for 1656, -57 og 58 foreligger bare i søkbar utgave, så den er ikke tatt med. Dette fordi de søkbare tingbøkene ikke er normaliserte, og det derfor ville ta for mye tid å søke på alle stikkord med forskjellige skrivemåter. Årene som bare dekkes av Kompeliens referat er heller ikke tatt med, da disse tingbøkene ikke er transkribert i sin helhet. Å finne antall saker i allmuen ville derfor blitt en kjempejobb.

Jeg har funnet utregnede folketall for flere bygder i Solørområdet. Problemet er at inndelingen i dag er annerledes enn den var på 1600-tallet, og de som har regnet ut folketallet har tatt utgangspunkt i hvilket område gårdene ligger i dag, ikke hvordan det var for 300 år siden. Jeg har heller ikke funnet folketall for Hof i det hele tatt. Men hvis man ser på de enkeltundersøkelsene som er gjort, så oppgir de å ha brukt et gjennomsnitt på mellom 6 og 7 mennesker per bruk.³⁷⁰ Dersom man så bruker denne metoden for de tre prestegjeldene, kan man regne seg frem til noen brukbare tall. Det ser ut til å ha vært ca. 750 innbyggere i Vinger, 930 i Grue, og det samme i Hof. Det første tallet stemmer godt overens med de beregningene som foreligger for Vinger og Eidskog.³⁷¹ Dersom man tar høyde for forskjellig grensetrekking, kan også beregningene som finnes fra Grue og Brandval samsvare med de tallene jeg har kommet frem til.³⁷²

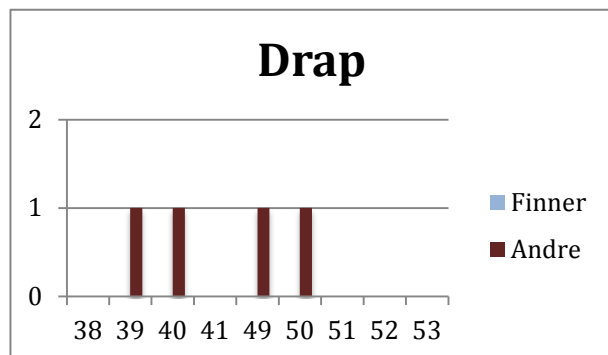
Selv om *Finnemantallet* ble tatt opp 20 år etter at manntallet ble ført, og folketallet kan ha endret seg i løpet av disse årene, har jeg ingen andre tall å basere meg på enn disse to.

³⁷⁰ Lillevold, Eyvind. *Vinger og Eidskog*. 1965, s. 63, Mandt, Gunnar. *Brandval-boka, bd. I. Bygdehistorie*. Red. Ottar Weberg. Brandval kommune, 1953, s. 204, Hveberg, Harald. *Grueboka, bd. I, Bygda*. Grue kommune, 1948, s. 168-169.

³⁷¹ Lillevold, *Vinger og Eidskog*, s. 63.

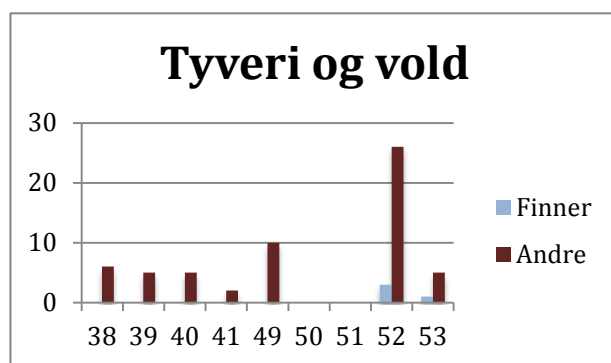
³⁷² Mandt, *Brandval-boka, bd. I*, s. 204, Hveberg, *Grueboka, bd. I*, s. 168-169.

Sammenlignet med *Finnemantallet* vil det si at det var rundt 18% finner i Vinger, 14,5% i Grue og 16% i Hof. Gjennomsnittet i Solør var da på litt over 16% finner. Folkeøkning tatt i betraktning var tallet sannsynligvis noe lavere.

Tabell 14: Finner og andre i drapssaker i Solør.

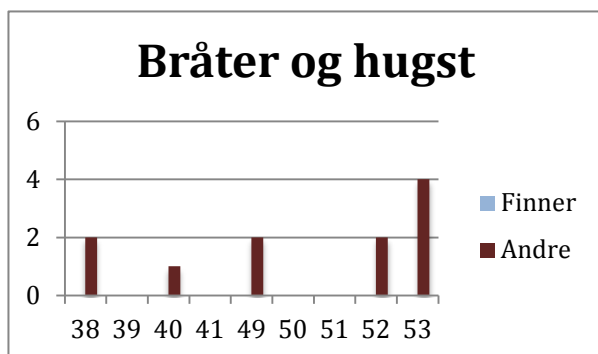
Mot null drapssaker som involverte finner, har jeg funnet fire drapssaker som involverte allmuen i samme tidsrom.

Tabell 15: Finner og andre i tyveri- og voldssaker i Solør.

For dette tidsrommet er det registrert fire tyveri- og voldssaker hvor finner var involvert, og 59 hvor de ikke var det. Det betyr at finner var representert i rundt 6,5% av sakene. I alle de disse tilfellene var finnene den fornærmede part.

I de to årene hvor finnene oftest var involvert i saker, er det også en topp i tyveri- og voldssaker for øvrig, med 26 saker i 1652, og fem i -53. Dette kan delvis forklares av kildetilgang, og vises også i statistikken over bråter og ulovlig hugst. På bakgrunn av dette kan det sannsynligvis avkreftes at finnene sto for en unormalt høy andel av sakene i denne perioden, til tross for høye tall. Det er rett og slett en generell tendens, og skyldes nok egenskaper ved kildematerialet.

Tabell 16: Finner og andre i hugst- og bråtebrenninssaker i Solør.

Mens finnene i disse årene ikke var saksøkt i noen saker angående de kanskje var mest vidgjette for, nemlig bråter og ulovlig hugst, var allmuen innblandet i 11 slike saker. For ordens skyld må det nevnes at finnene fikk negativ omtale angående ulovlig ressursbruk i klagesaken fra 1638, og at det er registrert mange slike saker i Kompeliens referat.

Oppsummert

Noe av det mest påfallende i Solør er utviklingen over tid. Ikke bare øker sakmengden drastisk utover århundret. Sakenes art, og finnenes rolle i dem endres også. I perioden frem til 1658 var finner saksøkt i 25% av sakene, mens de mellom 1663 og 1699 var saksøkt i 65% av dem. Andelen negativ omtale av finner økte også. Mens bare to av sakene i den første perioden omhandler finners ødeleggelse av skog og tæring på felles ressurser, er dette tema i en stor andel av sakene i den senere perioden. Vold og tyveri mot finner, som var tilstede i de første årene, forsvinner også etter en stund. Dette kan for så vidt skyldes at finnenes vilje eller mulighet til å ta saker til tinget, vel så mye som reelle hendelser. Dette kan kanskje også underbygges av at finner ser ut til å ha fått stadig mindre hjelp av allmuen med årene, både til å ta opp saker på tinget og som vitner.

Noe som peker i samme retning, er at de sakene hvor finner var fornærmet gjerne var alvorlige saker, slik som tyveri og vold. I Kompeliens referat kan denne tendensen selvsagt være grunnet i en aktiv utvelgelse av visse saktyper, og dermed være kunstig. Tendensen er imidlertid også tydelig i det tidligste materialet, hvor alle saker er transkribert. Dette kan selvsagt bety at dette var den eneste type kriminalitet finner ble utsatt for. En annen, og kanskje mer trolig forklaring, er nettopp den at finner ikke tok småsaker til tinget av ulike grunner. For eksempel kan man spekulere i om finnene var avhengige av at noen andre skulle ta opp sakene deres for dem, på grunn av språkvansker og manglende forståelse av systemet. Det var jo nettopp de alvorligste sakene som fogden gjerne tok tak i. Dette underbygges også av at i et av de tilfellene hvor finner ble rammet av småsaker, var det en nordmann som hadde

påtaalen. Samtidig tok finnene selv sine saker til tinget i et par tilfeller. Det betyr at i alle fall noen finner hadde kunnskapen som skulle til. Mangelen på småsaker kan kanskje også skyldes at finnene av en eller annen grunn ikke hadde noe interesse av å ta disse sakene til tinget, men heller ønsket å løse dem på annen måte.

Dersom man ser antallet finnesaker opp mot saker i resten av befolkningen i de årene hvor hele tingboka har vært analysert, ser man at det ikke har vært utpreget mange av dem. På alle statistikkene ligger allmuen godt over finnene. Samtidig må det presiseres at denne statistikken bare omhandler den første tiden etter at finner etablerte seg i Solør. At den faktiske sakmengden økte i takt med at finnene i Solør ble fler, er som forventet. Noe annet ville tydet på en reell nedgang i antall saker per finne. Om den relative andelen finnesaker også økte i takt med endringen i saktype og finners rolle i sakene, må foreløpig stå som et ubesvart spørsmål. At saktypene og finnenes rolle i dem skulle endre seg så mye, kan allikevel tyde på at forholdet mellom finner og nordmenn ble dårligere med årene, forutsatt at Kompeliens referat er et representativt utvalg.

Det var sjelden at skogfinner vitnet i saker i Solør. Om dette skyldes at deres troverdighet var ansett som dårlig eller om dette er tilfeldigheter, vites ikke. I en sak ble imidlertid finner nevnt i motsetning til ”Troverdige Mend, her aff Sognitt”.³⁷³ Samtidig kunne nordmenn gjerne vitne til finners fordel, i alle fall i den tidligste perioden.

Jeg har ikke funnet så mange saker der finner og nordmenn var på tiltalebenken sammen. Noe kontakt må det imidlertid ha vært mellom de to gruppene, da et par leiermålssaker på tvers av etnisitet kommer til syne. Noen gjeldssaker var det også, så utlån av penger mellom finner og nordmenn må ha forekommet.

Den innbyrdes fordelinga av saker mellom bygdene i Solør inntil 1658 er ganske lik, og fremviser ingen betydelige forskjeller i type saker, finnenes rolle i sakene, hvem som hadde påtaalen eller andre faktorer. Hvordan situasjonen var i de senere årene er imidlertid vanskelig å si, da sakene fra siste del av århundret bare omhandler Hof. Men på bakgrunn av det lille materialet fra første periode, kan det se ut som at Solørbygdene var ganske jevne hva angår saker som involverte finner.

³⁷³ Tingbok 12, 1673-1673, Solør og Østerdalen sorenskriveri, fol. 23a, http://arkivverket.no/URN:rg_read/28894/25/

Sammenfatning

Denne undersøkelsen avdekker relativt store ulikheter mellom de undersøkte områdene. At det er stor forskjell i antall saker trenger ikke nødvendigvis å si så mye. Det kan likeså gjerne skyldes kildegrunnlaget og antallet finner i bygdene. Det som derimot betyr noe er hva man finner når man sammenligner antall saker i forhold til antall undersøkte år, og antallet finner.

Hvis man regner med at Grue og Vinger hadde like mange finnesaker i året som Hof, vil Solør få et gjennomsnitt på rundt 5 saker i hvert undersøkte år.³⁷⁴ Ringerike lå på rundt 1,5 og Aker på 0,7. Finnene i Solør ser altså ut til å ha vært på tinget mye oftere enn de i Aker og på Ringerike. Dette inntrykket forandres imidlertid noe dersom vi tar i betraktning at finnebefolkningen, i alle fall da *Finnemantallet* ble tatt opp i 1686, var flerfoldige ganger større i Solør enn i Ringerike og Aker. Med dette tatt i betraktning er det Ringerike som oppviser flest saker per finne. For å illustrere dette deler jeg antall finnesaker per år med antall finner oppgitt i *Finnemantallet*. Disse tallene kan bli litt misvisende, da tingbokmaterialet ikke alltid sammenfaller med *Finnemantallet* rent tidsmessig, men jeg gjør allikevel et forsøk. I Solør og Aker finner jeg da at hver enkelt finne var involvert i så lite som 0,01 saker i året. For Ringerike er tallet 0,02. Det er nå tydelig å se at sannsynligheten for at en gitt finne på Ringerike var involvert i en sak var dobbelt så stor som i Aker og Solør.

Det bekreftes også av statistikken som sammenligner antall finnesaker med antall saker i allmuen. På Ringerike var finnene var innblandet i en stor andel av sakene i alle kategorier, mens de i Aker og Solør lå under gjennomsnittet. For Solør er dette imidlertid en noe misvisende statistikk, da den bare er utregnet med grunnlag i den tidligste perioden. Som vist endret sakene i dette området karakter lenger ut på 1600-tallet. Dersom jeg hadde hatt mulighet til å regne ut tall for allmuen i samme periode, ville bildet kanskje vært et litt annet.

Dersom man undersøker sakenes art er det også tydelig at et par områder skiller seg ut. Både Solør og Ringerike oppviser nemlig saker som viser tydelige tegn på et anstrengt forhold mellom skogfinner og nordmenn. Spesielt gjelder dette ulovlig bruk av områder.

Samtidig hadde både Solør og Ringerike, som i motsetning til Aker oppviser en brukbar sakmengde, en viss andel fornærmede finner på tinget. Begge steder dreier det deg seg i all hovedsak om alvorlige saker, nemlig vold, tyveri og drap. Om vold mot finner kan skyldes et

³⁷⁴ Her forutsatt at Kompeliens referat ikke dekker de årene hvor finnesaker ikke er notert. Dersom disse årene er gått gjennom, uten å finne finnesaker, vil tallet bli noe lavere.

dårlig forhold til allmuen er vanskelig å si. Som noen saker illustrerer, kan slike hendelser også bunne ut i tidligere konflikter hvor finnene kan ha begått provoserende handlinger. At nesten bare alvorlige saker ble tatt til tinget av finnene kan skyldes konfliktløsningskulturen i gruppa.

Fordi materialet ikke samsvarer helt tidsmessig er det også interessant å undersøke det som finnes av overlappende år. I denne sammenheng velger jeg å bare legge til grunn de transkriberte tingbøkene for Solør og Østerdalen, og ikke Kompeliens referat, ettersom det bare omhandler Hof. De årene som da er sammenlignbare er 1652, -53 og -58, for Ringerike og Solør, og 1681, -82, -84, -85, -86 og -87 for Ringerike og Aker. Sammenligner man de tre årene der Ringerike sammenfaller med Solør, ser man at finner var involvert i ni saker i Solør, mot fem på Ringerike. Antall finner i bygdene tatt i betraktning, ligger fremdeles Ringerike over Solør på statistikkene. I sammenligning med Aker er fire saker i Aker, mot syv på Ringerike. Antall finner i disse områdene må sies å være omtrent likt. Slik sett troner Ringerike fremdeles høyest på denne statistikken.

Det er vanskelig å si noe om den kronologiske fordelingen av finnesaker, ettersom materialet er fra forskjellige perioder. Det man allikevel ser er at Ringerike, som har transkribert materiale fra hele perioden, har en hovedvekt av saker mellom 1660 og 1675. Dersom materialet fra Hof også legges til grunn, ser man at også det har hatt en topp i antall saker i denne femtenårsperioden, og hovedsakelig mot slutten av den. At de fleste store sakene angående bråtebrenning, hugst og annen ulovlig ressursbruk legger seg i årene mellom 1670 og 1685 ser også ut til å være tilfelle i begge områder.

At antall saker endrer seg i tid, som man ser på Ringerike, kan på grunn av mine søkemetoder også ha noe med i hvilken grad man brukte tilnavnet ”finne” eller ikke. Dersom finnene mot slutten av 1600-tallet begynte å bli godt integrerte i samfunnet, slik at denne betegnelsen etter hvert falt bort, vil de ikke dukke opp i mine søk. Om det er dette som gir utslag i min statistikk, eller om antall saker som involverte finner faktisk gikk ned med tida, vites ikke.

Angående integrering er det interessant å se forekomsten av leiermålssaker blant finner. En stor andel av dem ser ut til å omhandle leiermål på tvers av etnisitet. Det betyr at det har vært, forhåpentligvis vennligsinnet, kontakt mellom finner og nordmenn. Materialet for Ringerike forteller også om et giftermål på tvers av etnisitet. Utlån av penger mellom gruppene ser også ut til å ha vært tilfelle.

5. Supplikker og lover

Generelt om materialet

I dette kapittelet vil jeg bruke flere typer kilder der skogfinner er nevnt. Først og fremst vil jeg gå gjennom det som er bevart av supplikker. En supplikk var en skriftlig melding hvor man kunne uttrykke sine ønsker eller klager direkte til kongens administrasjon. Supplikker var en viktig kanal for folk flest, ettersom de gjennom dette fikk mulighet til å påvirke styresmaktene.³⁷⁵ Gjennom hele perioden jeg jobber med var det vanlig å sende slike supplikker til kongen i København. Dette supplikkmaterialet, og annen brevveksling mellom kongen og distriktene, er tilgjengeliggjort i flere samlinger. Av dem kan nevnes *Norske supplikker 1660-1662* og *Statholderskabets Extraktprotokol 1642-1669*. Sistnevnte inneholder også myndighetenes svar på supplikkene. I *Norske kongebrev 1660-1703* har man også samlet slike supplikksvar, eller *resolusjoner*, som det også kalles. Til sammen dekker disse samlingene store deler av 1600-tallet.

En annen type dokumenter jeg vil se på, er lover og forordninger. En forordning var del av den løpende lovgivningen, en rettsforskrift som kom ut mellom de større lovverkene. Flere av forordningene er bevart i ulike samlinger, som for eksempel *Norske Rigs-registranter*. Av lover er det i hovedsak *Christian V's norske lov* fra 1687 som er interessant for min del.

Hvorfor supplikker og lover?

Supplikkene er viktige brikker for å forstå forholdet mellom skogfinner og nordmenn. Dersom det var mange klager på finner, kan jo det være en indikasjon på et turbulent forhold. Samtidig er det interessant å se hvorvidt skogfinner også benyttet seg av muligheten til å sende supplikker.

Myndighetenes svarbrev er også interessante med tanke på hvor mye eller lite medhold allmuen og finnene fikk i sine klagesaker. Dette kan si noe om hvilken innstilling myndighetene hadde til skogfinnene.

Når det gjelder lover og forordninger er det ikke bare interessant å se dette som en reaksjon på allmuens klager, men også for å få et innblikk i hva slags syn myndighetene selv hadde på skogfinnene. På 1600-tallet begynte myndighetene nemlig å fatte stor interesse for skogen på innlandet, og man kan dermed tenke seg at de så skogfinnene og deres bråter som et problem.

³⁷⁵ Imsen, Steinar. "Supplikk" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 436. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999, s. 436.

Dersom loven særbehandlet skogfinner i forhold til resten av befolkningen, kan dette også si noen om hvilken status de hadde i samfunnet.

Utfordringer med supplikker og lover som kilder

Supplikkene kan være ganske utfordrende å bruke som kilde, da deres formål var nettopp å få myndighetene til å gjøre noe med de forholdene man klaget over. For å få medhold i saken var det kanskje vanlig å overdrive litt for å vinne sympati hos leseren. Som regel ble det ikke spart på superlativene, og i en klage fra allmuen i Solør fra 1646 ble det for eksempel påstått at finnene gjorde daglig skade.³⁷⁶ Dette kan jo være tilfelle, men kan også være en overdrivelse for å ha et bedre forhandlingskort i kravet om ”nogen forlindring udj schatten”.³⁷⁷ I innstillingen fra Christiania lagdømme til *Den almindelige landcommission* i 1661 ble det også lagt vekt på at skogfinnene kunne være til skade dersom ”Gud vilde velsigne Landet med Bergverk paa saadanne øde Steder”.³⁷⁸ Det å spille på myndighetenes interesser må kunne sees som et bevisst trekk for å få medhold i egne krav. Supplikkene skulle altså være appellerende og fulle av pathos. Dette må man ha i bakhodet mens man jobber med materialet.

I flere av supplikkene var det også, som i den allerede omtalte klagen fra Solør i 1646, et ønske om skattelette som står bak. Klagene over skogfinnene var da gjerne bare et av flere punkter som ble ramset opp som argumenter for lavere beskatning eller andre goder. I slike tilfeller kan man også spørre seg om hvorvidt problemet med skogfinnene var veldig stort, eller om det bare var et beleilig argument å føre opp. I de tilfellene allmuen ba om at skogfinnene måtte fjernes eller straffes på grunn av skaden de gjorde, er det nok mer sannsynlig at finnene faktisk utgjorde et problem.

Lovene kan også by på utfordringer, ettersom de er normative, og ikke deskriptive. Man kan altså ikke uten videre gå ut fra at finner fikk dødsstraff for bråtebrenning, selv om det ble bestemt i Christian V's Norske Lov.³⁷⁹ Sannsynligvis ble dette aldri satt ut i live.³⁸⁰ Det man allikevel kan si ut fra lovene, er hvordan myndighetene ønsket å regulere ulike grupper i samfunnet, inkludert finnene. Dette igjen kan være en indikasjon på hvordan situasjonen var i forkant av at loven ble skrevet.

³⁷⁶ *Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1642-1650. Første bind 1642-1646*. Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906, s. 305.

³⁷⁷ *Statholderskabets Extraktprotokol 1642-1650. Første bind 1642-1646*, s. 305.

³⁷⁸ ”Den almindelige Landscommission 1661” i *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, indeholdende bidrag til Norges historie af utrykte kilder*, Første bind. s. 50-183. Christiania: Feilberg og Landmarks Forlag, 1870, s. 73.

³⁷⁹ *Kong Christian den femtes Norske lov 15de april 1687 med kongeloven 1665*. Universitetsforlaget, 1982, s. 266 (Bok 6, Kap. 17, Art. 30).

³⁸⁰ Sogner, ”Over kjølen”, s. 344.

Et annet problem med materialet er fordelingen i tid. Fra enkelte perioder på 1600-tallet er det bevart mer av korrespondansen mellom konge og allmue enn andre perioder. Spesielt godt er kildematerialet rundt innføringen av eneveldet i 1660. For det første var det hylling av Fredrik 3. i Christiania i 1661. I forbindelse med dette var det mange som benyttet muligheten til å ytre sine bekymringer og ønsker til kronprinsen, som var kongens stedfortreder ved hyllingen. For det andre er også nedsettelsen av landkommisjonen i 1661 en årsak til at kildetilfanget er spesielt godt i disse årene. På samme måte var det en liten oppsving i 1648, i forbindelse med den første hyllingen av samme konge.

Mens begynnelsen av 1660-åra er godt dekket, er andre perioder ikke like godt dokumentert. Det kan dermed være vanskelig å si om disse periodene faktisk var roligere, eller om det er tilgangen på kilder som er dårligere.

Praktiske valg

Bruk av registre og søkefunksjoner

På grunn av tidsrammen for masteroppgaven har jeg, som nevnt, i utgangspunktet bare forholdt meg til transkribert materiale med registre. Der har jeg sett etter finner både i sakregistrene og navneregistrene. I materiale som har navneregistre som går over mange hundre sider, har jeg bare konsultert sakregistrene. Det er nemlig enkelt å sjekke ”finne” og ”skogfinne” i de alfabetiske sakregistrene, mens navneregistrene må gjennomleses fra A-Å. Det er jo ingen som er registrert på tilnavnet ”finne”, men på sine respektive fornavn eller patronymikoner.

I tillegg til dette har jeg brukt materiale uten sak- og navneregister der hvor jeg har funnet referanser til finnesaker i annen litteratur. Blant annet gjelder dette alt av kildemateriale som er samlet i *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv og Forordninger, aabne breve etc.*

Utvalget fra slike kilder kan derfor være noe mer tilfeldig enn i det materialet der jeg har gått gjennom registrene.

Ved å bruke denne metoden håper jeg å ha fått med meg de fleste finnesakene i denne type materiale. Allikevel kan jeg selvsagt ha gått glipp av saker som ikke er nedskrevet i samlinger med registre, og jeg heller ikke har funnet referanser til i annen litteratur.

Jeg har også måttet ta et valg på hvem som skal med i fremstillingen. Der jeg har brukt navneregistrene for å finne de med tilnavn ”Finne”, har jeg måttet ta en vurdering på hvorvidt dette var skogfinner, andre typer finner, eller for så vidt også nordmenn med etternavnet

Finne. Jeg har for eksempel utelatt en finnesak fra Bergen.³⁸¹ Det er vel heller tvilsomt om den omtalte personen var skogfinne, og Bergen ligger uansett et stykke utenfor det området jeg er interessert i. I et annet tilfelle har jeg for eksempel vurdert at en Sigfrid Finne fra Toten faktisk var skogfinne, og ikke nordmann med etternavnet *Finne*.³⁸² Delvis fordi Sigfrid var et vanlig navn blant skogfinnene på Østlandet, og delvis fordi hans svogers etternavn samsvarer med en plass på Toten, som i 1686 var bebodd av en ikke navngitt finne. Sannsynligvis var dette Sigfrid eller en etterkommer av ham. Slik har jeg altså hele tiden måttet ta valg på hvem disse personene var.

Normalisering av person- og stedsnavn

Jeg har normalisert person- og stedsnavn etter beste evne. Der hvor personen eller stedet nevnes i *Finnemantallet*, vil denne stavemåten bli brukt.

Sitering av kilden

Jeg har valgt å sitere det trykte materialet uten å konsultere originalkilden. I mange tilfeller er det trykte materialet normalisert noe. Ettersom disse kildene i hovedsak ble gitt ut på sent 1800/tidlig 1900- tall, kan språket bære preg av denne perioden, vel så mye som av 1600-tall.

Sakene

1640-årene

De første finnesakene nevnt i denne type kilder kom i 1646. Først kan nevnes den allerede omtalte klagesaken fra allmuen i Solør. De ba om skattelette på grunn av den skade de ble påført av svenske finner, og for problemene de hadde hatt under krigen.³⁸³

Den andre saken fra 1646 er en korrespondanse mellom oberst,³⁸⁴ og fra 1659 generalmajor,³⁸⁵ Georg Reichwein og stattholderen, der obersten ba om resolusjon i en rekke spørsmål i forbindelse med opprettelsen av det Akershusiske regiment.³⁸⁶ Blant dem er ønsket om å få visitere og nedtegne finnene for å finne ut hvem de var og hva slags gevær de hadde,

³⁸¹ *Norske Rigs-registranter tildeels i uddrag. Ellevte bind 1653-1656*. Ved E. A. Thomle. Christiania: Det norske historiske kildeskriftfond, 1890, s. 649

³⁸² *Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1662-1669. Tredie Bind, 1660-1667*, Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906, s. 208

³⁸³ *Statholderskabets Extraktprotokol 1642-1650. Første bind 1642-1646*, s. 305.

³⁸⁴ Østberg, *Finnskogene i Norge*, s. 126.

³⁸⁵ Gjeruldsen, Ole H., "Georg Reichwein". I *Norsk biografisk leksikon*. Hentet 24.10.14 https://nbl.snl.no/Georg_Reichwein.

³⁸⁶ "Generalmajor Georg Reichweins Kopibog 1646-57" i *Meddelelser fra det norske rigsarchiv. Indeholdende bidrag til Norges historie af utrykte kilder. Andet bind*. Det norske Rigsarchiv, Kristiania 1903. s. 1-97 og 177-248. s. 8

for i fremtiden å opprette et regiment av dem.³⁸⁷ Stattholderen svarte ”Er meegett nødvendig att dett scheer”.³⁸⁸

Allerede året etter nevnte Reichwein, i en ny skrivelse til stattholderen, ”en heell Hob Finner” som holdt til i Skrukkelia, Ullensaker, Eidsvold og Hedemarken.³⁸⁹ Han klaget på nytt over at han lite visste om finnenes antall og tilstand. Videre ba han om at det skulle utføres undersøkelser for å finne det ut, da det ”mig thyckes det kunde i frembthiden vell bringe nogen frucht och gaffn”.³⁹⁰ Den ivrige Reichwein rakk å sende nok et brev som nevnte finner dette året. Denne gang i forbindelse med grensene mot Sverige. Der nevnte han de små veiene over fjellene i Hof, Grue og Vinger som finnene flittig brukte ”och osz wdj forleeden feigde themmelig affbreck haffuer giortt”.³⁹¹

I forbindelse med arvehyllingen av Fredrik 3. i 1648 kom det klager på skogfinnene fra allmuen i Hof og Grue,³⁹² og fra bønder og allmue i Akershus len.³⁹³ I Hof var klagen et av flere argumenter for at de ikke med ”v-sedvanlig taxt besuergis”,³⁹⁴ i og også i Akershus var finnene et punkt i en lang liste av klager. I Grue ønsket man at kongen ”naadigst ville ramme middel til des afskaffelse”.³⁹⁵

Samme år kom den første forordningen om skogfinner. Den sa at finnene måtte ”sig bort at føye” innen førstkommende jul, hvis ikke de ville ha det ”forbrudt hvis de have med at fare”.³⁹⁶ De kunne allikevel få bli i Norge på en betingelse, nemlig at de bosatte seg i bygdene og skattet og skyldte, og ”udi alle maader roeligen og tilbørliger forholder”.³⁹⁷

1650-årene

I 1650 ble finner igjen nevnt i Reichweins stadige brevveksling med stattholderen. Denne gangen beskrev han en passasje i skogen ved Vinger, der ingen tropper av betydning kunne

³⁸⁷ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 13-14.

³⁸⁸ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 13.

³⁸⁹ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 38-39.

³⁹⁰ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 39.

³⁹¹ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 41.

³⁹² *Stattholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1642-1650. Andet Bind 1647-1650.*

Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906, s. 105-106, *Aktstykker til de norske stændermøders historie 1548-1661. Annet bind, første hefte. Fredrik III's hyldning 1648.* Oslo: Kjeldekriftfondet ved Oscar Albert Johnsen, 1951, s. 180.

³⁹³ *Norske Rigs-registranter tildeels i uddrag. Niende bind 1648-1649.* Ved Otto Gr. Lundh og O. A. Øverland. Christiania: Det norske historiske kildekriftfond, 1887, s. 153-154.

³⁹⁴ *Stattholderskabets Extractprotokol 1642-1650. Andet bind. 1647-1650,* s. 105.

³⁹⁵ *Aktstykker til de norske stændermøders historie,* s. 180.

³⁹⁶ *Gamle Kongelige Forordninger og Privilegier.* Udgivne for Kongeriget Norge. Kjøbenhavn: 1751, s. 845.

³⁹⁷ *Gamle Kongelige Forordninger og Privilegier,* s. 845.

komme gjennom, men bare finnene med sine små grupperinger.³⁹⁸ Det kommer ikke tydelig frem om finnene hørte til Reichweins tropper, eller om de var av fiendens mannskap. I en skrivelse tre år senere er det derimot tydelig at finnene ikke var av hans folk. Han beskrev nemlig for stattholderen et område som han ikke fryktet for, ”wden for smaa løbendes partier aff dj Finner som der ombkring boer”.³⁹⁹

I 1655 skrev Reichwein til Gregers Krabbe og sa at han hadde hørt at finnene var tilsagt å komme seg ut av Norge, uten at han visste hvorfor eller til hvilket formål. Krabbe forklarte da at dette hadde sin bakgrunn i en ordre til fogdene om å ikke la skogfinner oppholde seg i lenet, eller hugge bråter.⁴⁰⁰ To år senere sendte Reichwein et nytt brev, der han ba stattholderen betenke seg om ikke finnene kunne bringes under lydighet, og om man ikke ”kunde gjøre en troupe aff dennem?”.⁴⁰¹

1660-årene

Fra Reichweins brev i 1655 skulle det ta seks år før finnene igjen ble nevnt i denne type materiale. Men da de først ble nevnt, var det til gjengjeld i form av en klagestorm fra hele Østlandet i 1661. Anledningen til dette var arvehyllingen på Akershus. I *Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661* satte man opp 28 punkter med ønsker og bekymringer i den forbindelse. I et av punktene ble det ønsket at skogfinnene ”ei maa tolereres, mens [...] afskaffes”, på grunn av deres fremferd i skogene.⁴⁰² Også i forbindelse med innberetningene til landkommisjonen ble finnene nevnt. I brevet fra Christiania Lagdømme beskrives finnene nemlig som et ”barbarisk Folk, som holder til næsten udi øde Skouge og Marker” og ”rotter sig sammen til 20, 30 og mere”.⁴⁰³ Allmuen i Øvre Romerike turte derfor ikke å ”dennem udi deres Vildnisser at antaste”, ikke minst fordi de også var gode skyttere.⁴⁰⁴ Videre nevnes det at allmuen allerede hadde lært nyttige teknikker for jakt, fiske og bråtebrenning av finnene, og at de derfor ”deres Compagni nu ikke behøver”.⁴⁰⁵ Derfor

³⁹⁸ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 182-183.

³⁹⁹ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 215.

⁴⁰⁰ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 230-231.

⁴⁰¹ ”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog”, s. 242.

⁴⁰² ”Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661” i *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, indeholdende bidrag til Norges historie af utrykte kilder, Første bind.* s. 28-49. Christiania: Feilberg og Landmarks Forlag, 1870, s. 41.

⁴⁰³ ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

⁴⁰⁴ ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

⁴⁰⁵ ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

burde finnene også ”vorde entlediget”, altså bli utvist, ”førend de sig saavidt forøger, at de med Lempe ei staaer til at udrottes”.⁴⁰⁶

I tillegg kom det supplikker fra allmue og bønder i Solørbygdene, Tynset, Åmot og Elverum, Land, Ringerike og Norderhov, Sigdal og Modum.⁴⁰⁷ I alle tilfellene ble det klaget over skogfinnenes harde utnytting av skogens ressurser, og i alle tilfellene var finnene et av flere klagepunkter i supplikken. I Solør ble det bedt om halv skatt, mens supplikantene i de andre bygdene la mer vekt på at skogfinnene burde forbys å være i området, eller ”allerheldst att sadan vkrud motte gandsche vdryddis”.⁴⁰⁸ Svaret fra myndighetene var som oftest at øvrighetspersoner i bygdene skulle bruke forordningen fra 1648 til å regulere finnenes fremferd i skogene.

Samme år klaget bønder og allmue i Grue over en navngitt finne. Problemet var Henrik Steffensen, som i to år hadde bodd og hugget i deres seterskog uten lov. Bøndene fant det urettferdig at de, til tross for at denne skaden, måtte betale full skatt.⁴⁰⁹

Senere på året kom en supplikk fra en enke på Toten. Hun besverget seg over lagmannen i fem punkter, og i et av punktene mente hun at fogden urettmessig hadde bortbygset noe av hennes eiendom til skogfinner.⁴¹⁰

I det begivenhetsrike året 1661 har jeg også funnet den første klagen fra en finne. Det var Mikkell Matsen på Hadeland som mente at fogden urettmessig hadde tatt fra ham 10 fe, 8 får og 4 geiter mens han selv var bortreist for å hente kone, barn og buskap til sin nyopptatte plass.⁴¹¹

To år senere kom neste klage fra en finne. Denne gangen var det en Sigfrid Pedersen på Eidsvoll som klaget over at naboer og fogd ikke lot ham være i fred. Han hadde fått lov til å slå seg ned på en plass av forrige fogd, og mente han ikke var til fortrenghet for noen. Han ønsket derfor å få bevilling på plassen mot årlig betaling. Myndighetene henviste til forordningen av 1648, som skilte mellom bofaste og løse finner.⁴¹²

⁴⁰⁶ ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

⁴⁰⁷ *Norske supplikker 1660-1662. Annet bind.* Utgitt for Kjeldeskriftfondet ved Vera Eriksen og Rolf Fladby. Oslo: 1990, s. 97, 101-105, 125-126, 164-165, 177, 179-180.

⁴⁰⁸ *Norske supplikker. Annet bind*, s. 177.

⁴⁰⁹ *Norske supplikker. Annet bind*, s. 98.

⁴¹⁰ *Norske supplikker. Annet bind*, s. 127-128.

⁴¹¹ *Norske supplikker, Annet bind*, s. 111.

⁴¹² *Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1662-1669. Første Bind 1662-64.* Christiania: det norske Rigsarkiv, 1910, s. 282.

I 1667 var det intet mindre enn fire saker fra området vest for Mjøsa. I ett tilfelle ønsket allmuen i Toten å slippe unna en planlagt skatteøkning. I den forbindelse ble også finnene nevnt som et problem som burde forbys.⁴¹³

I tillegg kom det to saker, en fra Toten, Jevnaker og Gran og en fra Land, der finner gikk sammen om å klage på at de var tilsagt å flytte fra sine plasser.⁴¹⁴ I begge tilfellene ble det argumentert med at de tross alt hadde bodd på plassene sine og skattet og skyldt i mange år, og at noen var gift med norske koner og hadde tjent kongen som soldater. I begge tilfellene var det også noen fra allmuen som stilte seg bak klagen. For finnene i Toten, Jevnaker og Gran var svaret at beslutningen om flytting måtte bli stående, på grunn av mange klager og den kongelige befalingen om at finnene måtte ut av riket.⁴¹⁵ Sannsynligvis menes med dette forordningen av 1648. I Land skulle derimot de finnene som kunne bevise å ha vært soldater, var gift med norske koner, eller hadde en plass de kunne leve av, få bli i landet. I tillegg fikk de beskjed om at dersom de i fremtiden ”hafr supplicando at andrage da gjøre det en huer for sig sielf, och iche vdi hobetaal”.⁴¹⁶

Den siste klagen fra dette området 1667 kom fra en Pål på Toten, som på vegne svogeren Sigfrid Jakobsen Finne klaget over bondelensmannen. Finnen hadde nemlig forsynt seg med høy på en gjestgivergård, som betaling for noe. Senere hadde han blitt overfalt av bondelensmannen.⁴¹⁷ Etter svaret å dømme, må han også ha blitt fratatt høyet. Det var nemlig enighet om at gjerningsmannen burde fengsles eller løslates mot kausjon, og at finnen burde få erstatning for det tapte.⁴¹⁸

Året etter kom det en supplikk fra en gruppe bønder på Ringerike, der de klaget over å ha blitt innstevnet i en sak om ulovlig hugst. De mente at skaden var så liten at de burde slippe unna. De påstod også at finnene hugg mye mer enn de hadde gjort, uten at fogden gjorde noe med det.⁴¹⁹ Det ble bestemt at saken skulle gå sin gang på tinget, og at det angående fogdens forskånsel av skogfinnene måtte sendes en ny supplikk.⁴²⁰

⁴¹³ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Tredie Bind 1666-1667*, s. 302.

⁴¹⁴ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Tredie Bind 1666-1667*, s. 354-355 og 358-359.

⁴¹⁵ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Tredie Bind 1666-1667*, s. 354-355.

⁴¹⁶ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Tredie Bind 1666-1667*, s. 354-355.

⁴¹⁷ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Tredie Bind 1666-1667*, s. 208.

⁴¹⁸ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Tredie Bind 1666-1667*, s. 209.

⁴¹⁹ *Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1662-1669. Fjerde Bind 1668-1669*. Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906, s. 57.

⁴²⁰ *Statholderskabets Extraktprotokol 1662-1669. Fjerde Bind*, s. 57.

1670-årene

Forordningen om skogfinner fra 1648 ble gjentatt i 1673 etter forslag fra stattholder Gyldenløve.⁴²¹

1680-årene

I 1683 kom en omfattende skogsforordning. I den var det naturlig nok et avsnitt om bråtebruk. Dette skulle være forbudt for alle. For løsgjengere og skogfinner som bodde i skogen, skulle det i tillegg være dødsstraff for å bryte forbudet.⁴²² Noe av det samme går igjen i Christian V's norske lov, som kom i 1687. Også i følge den skulle finner som oppholdt seg i skogen, og gjorde skade der, straffes på livet.⁴²³

Som kjent, ble det i 1685 sendt ut et pålegg til visestattholderen, om at han skulle befale fogd, sorenskriver og seks lagrettemenn å forfatte et manntall over alle finner i deres fogderier.⁴²⁴

Året etter ble finner nevnt i en betenkning angående skog og trelast, som ble avgitt av J. Juel på kongens befaling. De var, i følge ham, en av de problemene som måtte tas tak i ”om landet skal bestaa”.⁴²⁵

1690-årene

I 1690 engasjerte også fogden seg i en sak angående en finne. Fogden i Hof, Johan Steinkuhl, hadde nemlig anlagt sak ved svensk rett, for å forsvare finnen Mikkell Torsens rettigheter i husmannsplassen Possåsen. Det var en svensk finne som hadde tatt fra ham denne plassen, som den dag i dag er å finne helt på grensa mellom Norge og Sverige. Visestattholderen ble bedt om å protestere på det sterkeste hos svenske myndigheter på grunn av denne saken. Det kan også se ut som at denne saken resulterte i at Steinkuhl ble avsatt som fogd.⁴²⁶

⁴²¹ *Norske kongebrev med innlegg, bd. II. Kongebrev under Christian V.* Ved Rolf Fladby. Universitetsforlaget, 1974. sak 1673:94.

⁴²² *Forordninger, aabne Breve, Placater m.m. for Kongeriget Norge i Tidsrummet 1648-1813. Til Brug for den Lovstuderende. Iste Bind 1648-1770.* Ved Julius August S. Schmidt. Christiania: Chr. Tønsbergs Forlag, 1851, s. 116.

⁴²³ *Kong Christian V's norske lov*, (Bok 6, Kap. 17, Art. 30).

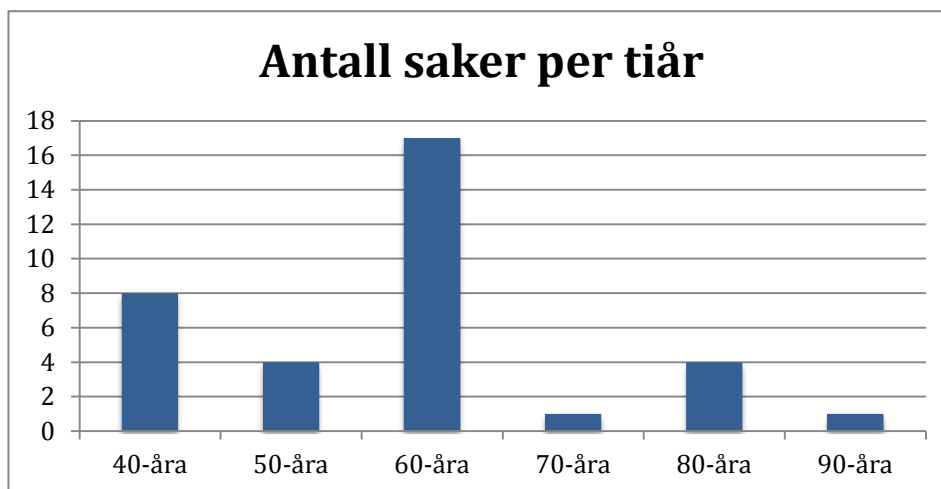
⁴²⁴ *Norske kongebrev med innlegg, bd. III. Kongebrev under Christian V.* Ved Rolf Fladby og Gunvor Fossli. Oslo: Universitetsforlaget, 1985, sak 1685:360.

⁴²⁵ *Norske kongebrev med innlegg, bd IV. Kongebrev under Christian V.* Ved Rolf Fladby og Gunvor Fossli. Oslo: Norsk Lokalhistorisk institutt, 1989, sak 1686:11

⁴²⁶ *Norske kongebrev med innlegg, bd. V. Kongebrev under Christian V.* Ved Rolf Fladby og Gunvor Fossli. Oslo: Norsk Lokalhistorisk Institutt, 1992, sak 1690:281.

Oppsummert

Kronologisk

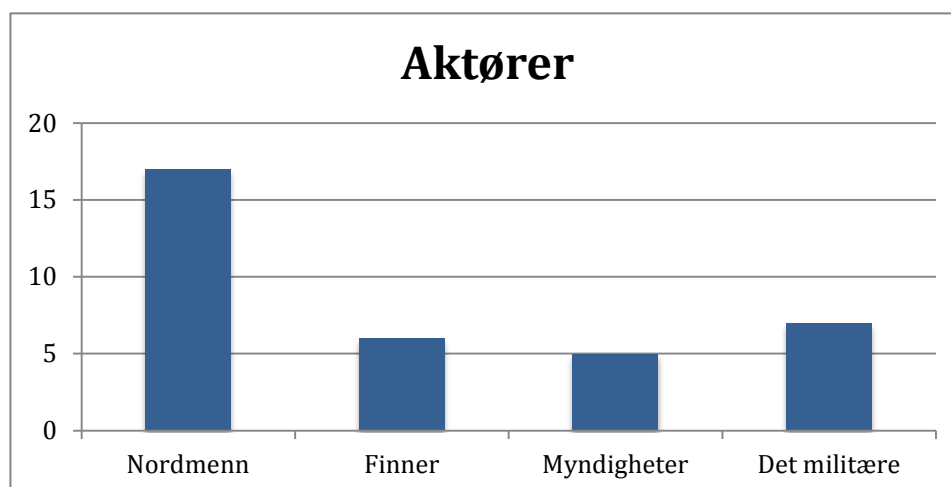

Tabell 17: Antall supplikker, lover, forordninger etc. som nevner finner, sortert etter tiår.

Konsentrasjonen av supplikker ligger tydelig i årene rundt de to arvehyllingene, spesielt i 1661. Dersom man i statistikken forsøker å se bort fra Reichweins ivrige brevskrivning, som jo ikke var allmuens verk, blir denne konsentrasjonen rundt kongehyllingene enda mer tydelig. Generelle klager fra allmuen forekommer nesten bare i disse to periodene. Klager på konkrete hendelser og personer, både på finner og av finner, forekommer allikevel utover hele 1660-tallet. Etter dette ble det til gjengjeld det ganske stille med tanke på henvendelser fra allmuen.

Den første forordningen kom i 1648, men den store konsentrasjonen av dokumenter sendt fra myndighetene kommer fra 1670-åra og utover. I 1680-åra fikk man både skogordinansen og Christian V's norske lov, som begge hadde egne bestemmelser angående skogfinner.

Tematisk

Tabell 18: Oversikt over sakenes opphavspersoner.

Her har jeg valgt å kategorisere klagen etter hvem som var aktørene, eller opphavspersonene til klagen. Av de 35 sakene jeg har funnet, var fem av dem sendt ut av myndighetene selv. Det var en lov, tre forordninger og en befaling om å ta opp et manntall over finnene i landet.

I 17 saker var det nordmenn som klaget over finner. I denne gruppen er finnenes naboer, allmuen i bygdelagene, men også et par tilfeller av øvrighetspersoner og byborgere. To av sakene var klager på spesifikke personer og hendelser, mens de andre var klager på finner generelt. I fire av de femten generelle klagen ble finnene brukt som en av flere grunner til å be om skattelette eller andre goder. I de 11 andre sakene var kravet at finnene måtte bortvises. Av sakene som gjaldt skattelette var tre av dem fra Solør og den siste fra Toten, eller hvis man snur det andre veien; i tre av de fire generelle klagen fra Solør, var kravet skattelette.

I seks tilfeller var det finner, eller nordmenn på vegne av finner, som sendte inn klager. Disse sakene handlet i hovedsak om at finner følte seg urettferdig behandlet av naboer og øvrighet i bygdene.

I tillegg til disse ganske åpenbare kategoriene har jeg valgt å sette det militære i egen kategori. Dette vil egentlig bare gjelde oberst Reichweins korrespondanse, men denne er såpass spesiell at den fortjener en egen kategori. Den er nemlig, i motsetning til supplikkene, ikke direkte klager på finnene, men mer en beskrivelse. I noen av brevene er det tydelig at finner utgjorde et hinder for krigføringen, men sannsynligvis som vanlige motstandere fra svensk side. Angående de norske skogfinnene hadde ikke Reichwein noe negativt å si om dem, og han spekulerte også i om ikke finnene kunne gjøre seg godt som norske soldater. Derfor vil det være problematisk å sette disse beskrivelsene av finner i samme kategori som klagen fra allmuen.

Geografisk

Flest klager kom det fra Solørbygdene, med hele seks innsendte supplikker i perioden. Av dem var to spesifikt fra Hof, to fra Grue, og ingen fra Vinger.

Nest etter Solør kommer Toten, med fire klager. To av dem var klager fremført av finner, de to andre var henholdsvis en klage på en spesifikk hendelse, og en generell klage på finnene i området.

Akershus, Land og Ringerike er oppført med to saker hver. Alle tre områder leverte generelle klager på finnene, mens det i en av sakene fra Land var finner som klaget.

Ellers er det flere områder som bare er representert med en sak hver. Tynset, Elverum og Åmot og Sigdal og Modum var av de som sendte klager på finner. Ellers sto Hadeland og Eidsvoll for hver sitt tilfelle av finner som klaget.

Sammenfatning

Noe av det man først legger merke til med dette materialet er at det er veldig ujevnt fordelt i tid. En svært stor andel av klagene kom i 1660-åra, nærmere bestemt i forbindelse med arvehyllingen i 1661. Det er nok mer sannsynlig at det høye tallet i dette året skyldes at anledningen bød seg til å klage, heller enn at det spesielt mye problemer rundt finnene i disse årene.

Ellers har jeg ikke funnet klager fra allmuen etter 1668. Etter dette kom det bare én klage på finner, og den var fra J. Juel, altså ikke fra en av de som hadde jevnlig kontakt med finner.⁴²⁷ Dette betyr at etter en liten klagebølge i 40-åra, som delvis også kan skyldes en arvehylling, og en større i 60-åra, så stilner klagene på finnene. Kanskje kan dette sees som et tegn på at finnene mot slutten av 1600-tallet ble integrerte i det norske samfunnet, adopterte norsk skikk og sedvane, og derfor ikke lenger var et problem. Det kan også sees som et tegn på at den første finnefrykten hadde lagt seg, og at allmuen kom frem til at problemet ikke var så stort som de hadde fryktet. For at dette skal være tilfelle forutsettes det selvsagt at det hadde vært en finnefrykt i befolkningen, som ikke hadde rot i faktiske hendelser.

Om dette var tilfelle, er vanskelig å svare på. I klagene fra allmuen ser man at de fleste klaget på det samme. Nemlig at finnene tok for seg av ressurser, brant ned skogen og gjorde skade på jakt og fiskeri. Ettersom det er så stort sammenfall i hva det ble klaget over, i helt separate områder, kan jo dette være et tegn på at dette faktisk var noe finnene gjorde. Det kan imidlertid også være slik at allmuen formulerte klager ut fra ordlyden i forordningen om skogfinner fra 1648, som forteller om skaden som skogfinnene gjorde på ”Skove, Veidefang og Fiskeri”.⁴²⁸ Ordbruken i den og de senere klagene er svært lik.

Særlig bør man nok skille mellom de som klaget på finner som en del av et krav om skattelette, og de som klaget på finner med ønske om de skulle fjernes eller straffes. Dersom man ba om at finnene måtte fjernes, hadde man ikke noe annet å vinne på å klage, enn nettopp

⁴²⁷ Sannsynligvis Baron Jens Juel.

Dansk Biografisk Lexikon, tillige omfattende Norge for Tidsrummet 1537-1814. VIII Bind, Holst- Juul. Utgitt av C. F. Bricka. København: Gyldendalske Boghandels Forlag, 1894, s. 572-580.

⁴²⁸ *Gamle Kongelige Forordninger og Privilegier*, s. 845.

det å få bli kvitt finnene. Jeg ser derfor for meg at allmuen i disse tilfellene hadde en reell tanke om at finnene utgjorde et problem. I de tilfellene der supplikken var en bønn om skattelette blir saken derimot en annen. I disse sakene er det mer nærliggende å tro at det var lurt å slenge på alle gode grunner man kunne komme på. Hadde man da en finnebosetning i nabolaget, ville det vel være dumt å ikke nevne den. Ofte var finnene bare var et punkt i en lang rekke av argumenter. Allikevel skal man være forsiktig med å si at problemet med finnene ikke var reelt i disse tilfellene. For det kan det jo selvsagt ha vært.

I forbindelse med dette er det også interessant å se at nesten alle tilfellene av klager på finner fra Solør, er nettopp slike ønsker om skattelette. På samme måte har nesten alle ønsker om skattelette på grunn av finner kommet fra Solør. Det å bruke finner som begrunnelse for skattelette var altså noe som nesten utelukkende kom fra dette området.

Det er også interessant å trekke inn innberetningen fra Christiania lagdømme i 1661, og klagene fra bønder og allmue i Øvre Romerike. At de allerede hadde lært de nyttige teknikkene av finnene, og derfor ikke lenger hadde behov for dem, er ganske forbløffende. Det må bety at allmuen ikke nødvendigvis var så redd for at de effektive teknikkene for korndyrking, jakt og fiske skulle utarme områdene, noe som jo gjerne var argumentet.⁴²⁹ Det handlet vel mer om hvem de unnet å få ta del i innhøstingen. At nordmenn hadde lært teknikkene, må også ha innebåret en viss kontakt og kunnskapsutveksling mellom de to gruppene. At de i samme klage da kalte finnene for ”et barbarisk folk”, og fortalte om hvordan allmuen ikke turte å møte dem i ”deris vildnisser”, må derfor være noe overdrevet.

Etter at klagestormen fra allmuen var over på 60-tallet, begynte myndighetene å regulere finnene i større grad en tidligere. At mesteparten av reguleringene kom så lenge etter hovedvekten av klagene kan være grunnet treghet i systemet. Allikevel ser det ikke ut som det var en tungrodd prosess å få på plass forordningen i 1648, så det må ha vært andre grunner i tillegg. Sannsynligvis hadde det med interessene i skogen å gjøre. Som jeg viste i kapittel 2, var det nettopp utover 1600-tallet at myndighetene virkelig begynte å få interesser i innlandsskogen. Da tømmer ble en viktig ressurs og inntektskilde for myndighetene, var de påpasselige med å regulere alt som kunne skade skogen. Dette gjaldt ikke bare skogfinner, men også allmuen for øvrig. Straffene var riktignok strengere for skogfinner enn for allmue, men det gjaldt også for alle typer løsgjengere. Bofaste finner som holdt til i bygdelagene og

⁴²⁹ ”Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661”, s. 41.

levde på norsk vis var ikke omfattet av den strengeste straffen. Slik sett står ikke skogfinner generelt i en særstilling i forhold til allmuen.

At finner, eller nordmenn på vegne av finner, også sendte supplikker til kongen er interessant. Dette må for det første bety at noen finner hadde nok kunnskap om både supplikkssystemet og det norske språket til å få det gjort. De må også ha hatt en følelse av at det nyttet, også for dem, å sende klager til kongen. At finner fikk gehør for sine saker i en del tilfeller tyder også på at de ikke ble forskjellsbehandlet, i det minste i det offentlige. For det andre må det bety at nordmenn i flere tilfeller har stått opp for finners sak, og ønsket dem godt. Til og med fogden i Solør gikk rettens vei da en norsk skogfinne ble fratatt plassen sin av svenske finner.

6. Analyse

Mulige grunner til konflikt

Ulovlig bosetting

En mulig grunn til konflikt mellom finner og nordmenn kunne vært finner som bosatte seg ulovlig på andres private grunn, eller i felles utmarksområder. I *Finnemanttallet* ser man at noen finner nok slo seg ned uten bygsel eller bevilling, men at de aller fleste på en eller annen måte hadde fått klarsignal til å bosette seg på de respektive brukene. I 12 tilfeller ble svart at bruket ikke var bygslet. Det behøver imidlertid ikke å bety at disse brukene var ulovlig bosatt. Det kan vel gå gjerne være andre grunner til dette, for eksempel at noen brukte stedet på avdøde foreldres bygsel.⁴³⁰ Samme opptelling viser også at i overkant av 120 av tilholdsstedene var enten bygslet, kjøpt eller på annen måte lovlig bosatt. Slik sett ser det ut som at det var en stor overvekt av de som faktisk var lovlig bosatt. Opptellingen i *Finnemanttallet* viser imidlertid også at slik informasjon ikke foreligger en del steder. Det er dessverre vanskelig å finne ut hvor mange av disse som var bruk og burde hatt informasjon om bygsel uten å ha det, og hvor mange som var husmannsplasser og ikke trengte informasjon om dette. Det er nemlig ikke alltid så greit å skille på husmannsplasser og leilendingsbruk fra hverandre. Sannsynligvis var det allikevel mange husmannsplasser blant disse, da flere av dem er oppført under samme stedsnavn som bygslede leilendingsbruk. I enkelte tilfeller er det også forklart at dette var husmenn. Med grunnlag i *Finnemanttallet* ser det altså ut som de aller fleste finnene var lovlig bosatt i 1686. Hvordan situasjonen var forut for dette, er imidlertid et åpent spørsmål som ikke kan besvares ut fra det materialet jeg har undersøkt.

Selv om de fleste bodde lovlig i 1686, klaget allmuen mye på finner som de mente bodde på plassene på urettmessig grunnlag. Spesielt på Ringerike var dette tilfelle. Som jeg nevnte i kapittel 3 skyldtes dette i stor grad ulike oppfatninger av hvem som hadde rett til utmarksområdene på Krokskogen. Allmuen mente at området tilhørte dem, mens de som hadde bygslet bort plassene der mente at det var deres områder. På Ringerike gjaldt det stort sett private jordeiere, og i mindre grad at fogden hadde bygslet bort det han mente var kongsallmenning. I all hovedsak var også jordeierne fra Christiania, og ikke lokale lokale

⁴³⁰ *Finnemanttallet*, s. 34.

bønder.⁴³¹ I supplikk materialet har jeg også funnet en klage over at lagmannen hadde gjort det samme på Toten.⁴³² Muligens kan en klage fra Eidsvoll også tolkes dit hen at fogden urettmessig hadde bygslet bort en plass til en finne.⁴³³ Så selv i de tilfellene der finnene i utgangspunktet hadde loven på sin side, ble slike bosetninger en kilde til irritasjon og forargelse dersom allmuen var uenige i jordeierens beslutninger.

Utarming av skogens ressurser

Ulovlig jakt og fiske

Noe av det allmuen gjerne klaget over var skogfinnenes utarming av skogens ressurser. I den forbindelse ble jakt og fiske gjerne nevnt.

I flere av supplikkene påstod allmuen at finnene tømte skogen for elg og fugl, og tok ut for mye fisk av fiskevannene.⁴³⁴ Attpåtil foregikk dette på ”vlouglige tider och fuell naar stoer snee er”.⁴³⁵

Fem saker fra tingbøkene for Hof viser også det samme, i tillegg til en uformell beskyldning om elgjakt fra Grue noen år tidligere. Alt i alt var det dog ikke så mange slike saker oppe på tinget, dersom man tar i betraktning hvor mange år som er undersøkt og den totale sakmengden. Hvor ofte finner var innblandet i slike saker i forhold til allmuen for øvrig er heller ikke undresøkt.

Av supplikken fra bønder og allmue i Øvre Romerike i 1661 ser man også at allmuen satte pris på de teknikkene for ”at brænde Braater, skyde og fiske” som de hadde lært av finnene.⁴³⁶

Svedjebruk

I tillegg til at skogfinnene jaktet og fisket utenom fastsatte tider, klaget allmuen generelt over finnenes ”utarming” av skogen. Hva som ligger i dette begrepet er ikke godt å si. En mulig tolkning kan være bruken av svedjeteknikken.

Ingunn Holm argumenterer for at svedjing var vanlig, og ikke forbudt på 1600-tallet, og at konfliktene rundt temaet i stor grad handlet om hvorvidt svedjen var anlagt på egen eller

⁴³¹ Se vedlegg III.

⁴³² *Norske supplikker, Annet bind*, s. 127-128.

⁴³³ *Statholderskabets Extraktprotokol 1642-1650. Første bind 1642-1646*, s. 282.

⁴³⁴ *Norske supplikker, Annet bind*, s. 180, ”Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661”, s. 41.

⁴³⁵ *Norske supplikker, Annet bind*, s. 177.

⁴³⁶ ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

andres grunn.⁴³⁷ Dette bekreftes i stor grad av funnene i tingbøkene, der både skogfinner og nordmenn var involvert i bråtebruk. Når bråter ble omtalt på tinget var det også, som Holm påpeker, i forbindelse med påstander om bråtebrenning på andres grunn. I *Finnemantallet* er det nevnt flere slike lovlige bråter hvor finner drev svedjebruk på egne områder, gjerne med tillatelse fra jordeieren, og det ble betalt tiende av avkastningen. I samme dokument ser det også ut som det var relativt vanlig å bruke svedjebruk som en måte å rydde ny åker og eng på. Dette stemmer overens med det Kari Tarkiainen beskriver fra Sverige og Finland.⁴³⁸

At skogfinnene i seg selv gjorde noe ulovlig eller sosialt uakseptabelt ved å bruke svedjeteknikken, er derfor ikke tilfelle. For at svedjingen skulle bli kjernen til konflikt, måtte det enten være fordi finnene hadde ulovlige bråtebruk på andres områder, eller at det foregikk i for stor skala i felles utmarksområder. Det kan eventuelt også være slik at finnene, som et fremmed folk, ikke ble unnet å ta del i skogens ressurser på linje med andre.

Det er da også noen tingboksaker gjelder ulovlig bråtebrenning eller hugst. Og i alle disse tilfellene var det nettopp fordi det var begått på annen manns grunn. Det var heller ikke uvanlig at nordmenn gjorde det samme. I flere tilfeller sto faktisk skogfinner og nordmenn side om side på tiltalebenken i slike saker. Dersom jeg tar utgangspunkt i statistikken fra kapittel 4 ser man at av en finnebefolkning på gjennomsnittlig 6,5%, var finner på en eller annen måte involvert i 5% av slike saker. Det betyr at de per person var mindre involvert i dette enn sine norske naboer. I noen av disse 5% var finner også bare representert som vitner, så andelen finner som var saksøkt for slike forbrytelser var enda litt lavere. Det ligger imidlertid noen forbehold bak disse tallene, da en økning i folketall mellom 1660-åra og 1686 må påregnes. Det er også problematisk å operere med et gjennomsnitt av de tre bygdene. Det var nemlig store forskjeller mellom dem, noe som vil bli behandlet senere.

Heller ikke myndighetene særbehandlet finner spesielt med tanke på svedjebruket.

Bråtebrenning var forbudt for alle, og selv om straffene var høyere for ikke-bofaste finner enn for andre, var dette i tråd med lovgivningen rundt løsgjengere for øvrig.

⁴³⁷ Holm, "Skogfinsk og norsk svedjetradisjon", s. 68-169.

⁴³⁸ Tarkiainen, *Finnarnas historia i Sverige I*, s. 134.

Et ”fantefolk” av røvere og barbarer?

Tyveri

I klager fra allmuen ble det tidlig fremholdt at finnene var ”barbarer” som stjal og herjet i skogene.⁴³⁹

Det ble innrømmet for Eilert Sundt i på hans reise til finnskogene i Solør i 1848, at sagn om røvertokter mot både norske og svenske gårder i tidligere krigstider fremdeles florerte innad i de skogfinske kretser.⁴⁴⁰ Om dette var hendelser som utspant seg på 1600-tallet, eller beretninger fra senere tider, angir ikke Sundt. Men at noen skogfinner på et eller annet tidspunkt bedrev slik kriminalitet virker dermed trolig.

Dersom man legger til grunn tyverisaker i tingbøkene, ser man derimot at finner bare var saksøkt i tre slike saker. En i hvert av områdene.⁴⁴¹ I tillegg til dette var noen finner beskyldt for et tyveri i Solør, uten å bli saksøkt for det.⁴⁴² Av disse sakene er det vel også bare sistnevnte som kan sies å være i nærheten av å ligne et slikt ”røvertokt” som finnene selv beskrev i 1848.

Statistikken over tyveri- og voldssaker som ble fremlagt i kapittel 4 viser mye av det samme. Den gjennomsnittlige andelen av slike saker som involverte finner ligger på 6%. Samtidig utgjorde om lag 6,5% av den samme befolkninga. Det betyr at finner ikke var mer involvert i slike saker enn sine norske naboer. Dersom man også legger til grunn finnenes rolle i disse sakene, ser man at de svært sjelden var saksøkt, men tvert i mot ofte fornærmet i tyveri- og voldssaker. Som med statistikken på bråtebrenning og hugst er det noe usikkerhet bak disse tallene, ettersom det er vanskelig å regne gjennomsnitt av så ulike områder som de tre eksemplene tross alt er.

Heller ikke i supplikkmaterialiet finner man beskrivelser av konkrete hendelser hvor finner hadde stjålet. Klagene er i hovedsak av generell art, og nevner sjelden verken enkelthendelser eller enkeltpersoner. Men hvordan kan det da ha seg at finnene selv nevner slike røvertokter, uten at det finnes konkrete spor av det i kildematerialet? For det første det åpnes for den muligheten at røvertoktene i de finske sagnene var beretninger fra senere tider, fra 1700-tallet.

⁴³⁹ *Norske supplikker, Annet bind* s. 97, ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

⁴⁴⁰ Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, s. 202.

⁴⁴¹ *Tingbok for Aker* 1681, fol 6, *Tingbok for Ringerike V*, 1664, fol 67b, *Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete*, s. 8.

⁴⁴² *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol. 67b.

Da ville de ikke synes i min kildegjennomgang. Men da det også ble sendt inn generelle klager på finner som stjal på 1600-tallet, er det trolig at slike hendelser har inntruffet også på denne tida. Kanskje er det supplikkene og tingbøkene som har mangler i dette tilfellet.

For det første inngår de aller fleste av klagene jeg har funnet i supplikker, sendt inn i forbindelse med arvehyllingene. Dette er dermed generelle ønskemål og klager til kongen, og i dem ser det ikke ut til ha vært vanlig å nevne konkrete hendelser eller navngitte personer. Derfor er det ikke så veldig underlig at konkrete tilfeller ikke er nevnt. Det er heller ikke sikkert at alle tyverisaker ble tatt til tinget, noe som kan forklare fraværet av slike saker i tingbøkene. En mulig forklaring på dette kan være at skogfinnene levde såpass isolert, i alle fall i begynnelsen av perioden og fortrinnsvis i Solør, at det var vanskelig å vite hvem disse finnene var og hvor de bodde. Uten denne informasjonen var det også vanskelig å dem innstevnet. Samtidig har jeg funnet mange eksempler på skogfinner på tinget, så dette er nok ikke en sannsynlig forklaring. Men at ikke alle saker ble tatt til tinget, av ulike grunner, er fremdeles den mest sannsynlige forklaringen på hvorfor det ikke forekommer konkrete tilfeller av røvertokter i tingbøkene.

Tigging og løsgjengeri

I *Finnemanntallet* ble det oppført 15 finske familier som bedrev tigging, og ni som var løsgjengere. Av disse var alle så nær som fire tiggerfamilier å finne i Solør, nærmere bestemt Vinger og Grue. Jeg har ikke funnet tall på hvor stor andel av norske familier som var tiggere og/eller løsgjengere, men inntrykket er at dette må ha vært et relativt vanlig syn i bygdene. Dette kan kanskje forklare hvorfor det ikke er klaget på eller gjort noe annet poeng ut av noen de tiggerfamiliene som er oppført i *Finnemanntallet*. Det er ikke nevnt i verken tingbøkene eller supplikk materialet at tiggende skogfinner skulle ha ført til noe spesielt ubehag for allmuen.

Heller ikke de familiene som er oppført som løsgjengere ble klaget noe videre over i *Finnemanntallet*, selv om det å være løsgjenger var ytterst straffbart og uakseptabelt. I tingbokmaterialet er det riktignok oppført en sak fra Solør i 1656 som omhandler husing av en løsfinne, og et par tilfeller fra Ringerike i 1672 angående løsgjengere som hadde drevet ulovlig hugst. Ellers er det merkelig rolig rundt de skogfinske løsgjengerne i tingbøkene. Det ser heller ikke ut som at allmuen har hatt noe problem med skogfinske løsgjengere spesielt. De klaget nemlig like heftig over alle typer skogfinner, og det var sjeldent noe krav fra allmuen om at løsfinner skulle bosette seg. De ser heller ut til å ha foretrukket "udrottelse"

eller ”afskaffelse” som en løsning på finneproblemet.⁴⁴³ Kravene om at finnene skulle bosette seg var nok heller noe som myndighetene presset på med, i likhet med hva de gjorde med løsgjengere for øvrig. I de omtalte sakene fra tinget ser man også at det var øvrigheten som hadde sørget for å få opp sakene på tinget, ikke allmuen. Disse observasjonene kan kanskje sees i sammenheng med det som ble nevnt i kapittel 2, nemlig at myndighetene var svært påpasselige med å regulere løsgjengerne, mens allmuen kanskje ikke hadde like store problemer med dem.

Oppsummert

Som vist er det flere mulige grunner til at konflikt mellom finner og nordmenn kunne oppstå. Skogfinnene kunne gjøre seg skyldige i alt fra ulovlig bosetting til tyveri og løsgjengeri, og på den måten sette seg i et dårlig lys. Allikevel er det ikke så mange av disse punktene som er forbeholdt finner alene. Både når det kommer til ulovlig ressursbruk og tyveri, tigging og løsgjengeri var nordmenn også godt representert i de samme statistikkene. At man har hatt problemer med enkeltfinner, på lik linje med at man kunne ha problemer med enkelte nordmenn, er derfor ganske sikkert. Dersom allmuen allikevel hadde et dårlig forhold til finnene som gruppe, må det ha andre forklaringer enn de enkelte hendelsene.

For det første kan det ha vært reell frykt for å måtte dele på ressurser som stakk under. Dette er ikke et utenkelig scenario, i alle fall i visse områder, ettersom skogen etter hvert ble en knapp men verdifull ressurs i sentrale strøk. Beiterett, jakt og fiske var også viktige deler av allmuens livsgrunnlag, så å dele dette med enda flere må ha vært sett som et problem. Som vi så i første kapittel, er det allikevel ikke alltid slik at de fremmede må være en reell trussel for at konflikt skal oppstå. Det kan bety at det godt kunne oppstå gnisninger selv om finnene i hovedsak var lovlig bosatt, og ikke på noen måte overrepresentert i kriminalstatistikken.

En annen, men beslektet forklaring kan være fremmedfrykt i allmuen, gjerne basert på uvitenhet. Nok en gang kan en historie fra Sundts opphold på Finnskogen illustrere dette.

Nogle Bønder havde i Forbittrelse mod en Finnefamilie, som uden Forlov havde nedsat sig i Skoven, samlet sig mandstærke og kom pludselig over dem med det Forsæt at jage Troldfolket bort; men i Hytten fandt de- en Bibel og en Violin! Dette var jo saa vakkre og

⁴⁴³ ”Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661” s. 41, ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

menneskelige Tegn, som det kunde være; de Forbittrede forbløffedes, forligte sig med Finnerne og gikk stiltfærdig bort.⁴⁴⁴

Grad av faktisk konflikt

Når de mulige grunnene til at det kunne oppstå konflikt nå har blitt behandlet, må det nå undersøkes om det faktisk oppsto konflikt mellom innvandrerne og det samfunnet de møtte. Jeg har valgt å dele denne delen opp etter de tre hovedområdene jeg skal undersøke, da situasjonen så ganske forskjellig ut i de ulike områdene, og det er vanskelig å gi en generell beskrivelse.

Ringerike

Ringerike skiller seg tydelig ut som et område med mye turbulens rundt skogfinnene. Det viser seg både i klagen i *Finnemantallet* og gjennom den relativt store andelen finnesaker i tingbøkene her. I supplikk materialet er det derimot ikke mulig å se at Ringerike skiller seg ut i forhold til resten av Østlandet. Området er representert med to klager, noe som gjør at det legger seg ganske midt i statistikken. Den ene av de to klagen var en generell klage i forbindelse med kongehyllingen i 1661. Den andre var et ønske fra en gruppe bønder og allmue om at en sak mot dem på tinget måtte trekkes. Dette fordi de mente at finnene gjorde vel så mye skade uten å bli stevnet. Den generelle klagen skiller seg ikke fra de fra andre områder, men den andre er litt interessant. For det første er det ikke en supplikk som klager over finner, det er heller den påståtte forskjellsbehandlingen man reagerer på. For det andre er et tydelig at dette er sendt inn for egen vinnings del, for å slippe å dømmes på tinget. Skogfinnene blir mer eller mindre brukt som en unnskyldning for å unngå ubehageligheter.

Alt i alt viser derfor supplikk materialet fra Ringerike overraskende lite konflikt mellom nordmenn og skogfinner. Dette står i stor kontrast til den situasjonen man får inntrykk av gjennom tingbøkene og *Finnemantallet*. Dersom man legger dette til grunn ser det nemlig ut som allmuens forhold til finnene ikke var så godt. Det er også tydelig at konfliktene i dette området stort sett dreide seg om retten til å bruke utmarka. Det kommer frem av den generelle klagen i *Finnemantallet*, som handler vel så mye om jordeierene som hadde gitt finnene rett til å slå seg ned i området, som om finnene selv. Dette bekreftes også av et par saker i tingbøkene, der det klages over at finner tok seg til rette i gamle utmarksområder som var viktige for allmuen. Spesielt er den store saken fra 1684 interessant i den forbindelse.

⁴⁴⁴ Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, s. 203.

Sannsynligvis var allikevel de fleste finnene i området bosatt lovlig, i det minste i Hole. Og selv om de fleste også betalte skatt og landskyld, var dette inntekter som gikk til de store jordeierne i Christiania, og ikke til allmuen. De var mest opptatt av å få tilbake makten over sine ”Settervolder, Setterboer og de støcher Huor deris fæ og Cræatur om sommeren schulle hafue deris beste Næring”.⁴⁴⁵

Dette støttes også av Bård Frydenlunds undersøkelser av forholdene på Ringerike, i hans hovedoppgave fra 2002. I Ringerike-bøndenes kamp om rettigheter til utmarksområder ”spilte likevel finnene en birolle, som et middel framfor å være målet i seg selv”.⁴⁴⁶ Konfliktene mellom finner og allmue bunnet vel derfor egentlig ut i en allerede pågående konflikt mellom allmue og jordeiere. En konflikt som igjen hadde sine røtter i en ”annen oppfatning av de uskrevne, sedvanerettslige rettighetene til allmenningen blant bøndene enn hos familien Leuchs representanter og hos de statlige representantene”.⁴⁴⁷

Også dersom tingbøkene blir lagt til grunn ser man spor av mye konflikt mellom skogfinner og allmue på Ringerike. I kapittel 4 regnet jeg ut at rundt 25% av drapssakene, 9,5% av tyveri- og voldssakene og 15% av sakene angående ulovlig hugst og bråter, involverte finner. Dette er ganske mye dersom man tar i betraktning at finnene bare utgjorde ca. 4% av befolkningen i det samme området. I den forbindelse er det viktig å vite at finner ikke var saksøkt i alle disse sakene, men også godt kunne være på tinget som vitne, eller som offer for andres kriminelle handlinger. Samtidig kan fornærmede skogfinner i seg selv tyde på allmuens misnøye, gjennom at skogfinner ble utsatt for vold og lignende. Uansett viser både mengden finnesaker, alvorlighetsgraden på sakene, og finnenes rolle i dem at Ringerike var et turbulent område for skogfinnene.

Angående forskjeller innad i Ringeriksbygdene er det også motstridende opplysninger. Supplikkmaterialet skiller ikke mellom Hole og Norderhov, så der er det vanskelig å tolke noe ut av dette. I *Finnemanttallet* ser det derimot ut som det var mer misnøye med finnene i Norderhov enn i Hole. Det er nemlig i der klagene på enkeltfinner stammer fra, og det er også det av de to prestegjeldet hvor de finnene som ikke kunne vise bygselsbrev oppholdt seg. Ved en gjennomgang av tingbøkene kan man også ane at forholdet mellom finner og nordmenn kan ha vært noe mer problematisk i Norderhov enn i Hole.

⁴⁴⁵ *Finnemanttallet*, s. 167.

⁴⁴⁶ Frydenlund, ”*Stor av stand, større av velstand*”, s. 43.

⁴⁴⁷ Frydenlund, ”*Stor av stand, større av velstand*”, s. 97.

Aker

Mens det på Ringerike var mye turbulens rundt finnene, var det svært rolig i nabobygdene Aker, Asker og Bærum. I supplikkene er det et par klager fra Akershus, men ingen som sies å være fra disse tre bygdene. Riktignok er det bevart en klage fra "Kjøbstædernes Deputerede", fra slike sentrale strøk, men heller ikke den er spesifikt fra disse områdene.

I *Finnemantallet* fortelles det at de 66 finnene i området ikke var til spesiell skade for bøndene, men tvert imot kunne være til god hjelp. Selv om ikke alle hadde bygselsbrev, ser det heller ikke ut til å ha vært noen konflikter angående finnenes bosetting. Dette bekreftes også av tingbøkene, som ikke oppviser mer enn fire saker, hvorav bare en hadde en skogfinne som saksøkt, og en annen hadde en skogfinne som vitne. Sammenlignet med kriminalitetsnivået i resten av befolkningen, var finnene på, eller muligens litt under normalen. Samtidig må man huske at de undersøkte tingbøkene fra Aker bare dekker en kort periode.

Angående interne forskjeller, ser det ut som dette området var ganske jevnt. Muligens kan man ut fra *Finnemantallet* si at det var noe mer positiv tilbakemelding på finnene i Aker, enn det var i Asker og Bærum.

Solør

I det området som i ettertid skulle bli kjent for skogfinnene, var det selvsagt ganske mange innvandrerrfamilier. Som tidligere nevnt var dette et område som huset en broket gruppe skogfinner. Ikke i noen andre områder var finnene en så variert gruppe som i Solør. Noen få var selveiere, mange leilendinger. Noen satt som husmenn og mange finske ungdommer var i tjeneste. Et mindretall måtte gå i bygda og tigge, mens de fleste levde av jorda eller lønnet arbeid. Noen var krigshelter, mens andre var drapsmenn på flukt. Slik sett er nok Solør et område der finnene i stor grad viste samme ulikheter og statusforskjeller som man ville forvente å finne i allmuen for øvrig.

Allmuen i Solør var imidlertid ivrig på å klage over finnene til kongen. På statistikken over supplikker som angikk finner, ligger Solør helt i toppen. Jeg vil tro at mye av grunnen til dette ligger i supplikkenes formål. Noe av det mest spesielle med supplikkene fra dette området er nemlig at de nesten alltid ble sendt inn som et forsøk på å oppnå skattelette. Selv om man ikke skal utelukke at det kan ha vært misnøye og problemer med finnebosetningene i Solør, er det nok sannsynlig at problemene ble overdrevet i forbindelse med denne argumentasjonen.

Samtidig viser de tingbøkene fra Hof at flere lignende saker også kom til tinget. Der var det ikke skattelette som var ønsket, men en rettferdig dom. At det faktisk var betydelige uoverensstemmelser mellom skogfinner og nordmenn i denne perioden er derfor ikke til å ta feil av. Det er dog ikke undersøkt om disse konfliktene skilte seg fra konfliktene ellers i samfunnet, da tingbøkene ikke er transkribert i sin helhet. Derfor er det vanskelig å si om dette var unikt for skogfinnenes del. I den perioden det foreligger tingbøker som er transkribert fra start til slutt, er det imidlertid ikke funnet noen overvekt av finner. Heller ikke finnes det konkrete situasjoner der finner hadde tatt seg til rette i skogen fra disse årene, slik det ble påstått å supplikkene. Disse to kildetyperne samsvarer også ganske godt i tid. Slik sett er det sannsynlig at muligheten for skattelette fikk allmuen til å overdrive finneproblemet noe. Ellers ville vi nok sett spor av slike saker i tingbøkene i samme periode.

Etter 1660 økte imidlertid det faktiske antallet finnesaker i Solør. Sakene handlet i større grad også om strid om områder, og andelen saksøkte finner skjøt i været. Selv om disse senere sakene ikke er satt i sammenheng med lignende saker i allmuen, ser vi at antall saker per finne ikke var så stort i Solør, sammenlignet med de to andre bygdene. Dette skyldes selvsagt at antallet skogfinner i Solør var mye større enn ellers i landet.

I kapittel 3 ble det antydnet at mye av dette kan skyldes den lange avstanden mellom finnebosetningene og allmuen. ”Det af Finnerne beboede Strøg ligger længere inde og er om Vinteren, naar Sætrene staa tomme, ved et Par Mile bredt mennesketomt Skovland adskilt fra den norske Bygd nede ved Glommen” skrev Eilert Sundt i 1848.⁴⁴⁸ Sannsynligvis var ikke situasjonen særlig annerledes i 1686. Mange steder fikk nok finnene leve uforstyrret i de øde skogene, uten at allmuen visste hva de holdt på med. Dette forsterkes ytterligere av at ingen, ved opptaket av *Finnemantallet*, visste om det var brent bråter eller ikke i de store skogsområdene, men at dette burde sjekkes på et senere tidspunkt. Sannsynligvis var de store områdene med på å holde konfliktnivået lavere enn det kunne vært. Både fordi de store områdene nok skjulte mange bråter, ulovlig jakt og annen provoserende oppførsel fra skogfinnenes side, men også fordi de ga nok plass og ressurser til både skogfinner og nordmenn.

Det er ikke mulig å se så stor forskjell i konfliktnivået innad i Solørbygdene mellom 1638-1658. Hof sto riktignok for de fleste av klagen på enkeltfinner i denne perioden. Dette kan kanskje skyldes at lensmannen i Hof, som alene sto for de omtalte klagen, ikke hadde så

⁴⁴⁸ Sundt, *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge*, 193-194.

godt forhold til bygdas finner. Slik sett ser dette ut til å ha vært basert på en enkelt mann, eller eventuelt tilfeldigheter, heller enn en gjennomgående tendens. Av supplikkene som ble sendt kan det også nevnes at ingen av dem var fra Vinger. Om dette er tilfeldig, eller om konfliktnivået var lavere her enn i nabobygdene vites ikke. Andelen bygslede eller bevilgede bruk ser imidlertid ganske jevn ut innad i de tre bygdene, det samme gjelder bruken av bråter.

Hele landet

Som vist var det store forskjeller i konfliktnivået i de tre områdene. Samtidig er begge ytterpunktene representert i dette materialet, så den store ulikheten er nok ikke representativ for hele Østlandet.

Ettersom jeg ikke har undersøkt tingbøker for andre områder enn Aker, Solør og Ringerike, må vurderingen av konfliktnivået på resten av Østlandet baseres på supplikkmateriale, forordninger og *Finnemantallet*. I tillegg kan selvsagt funnene i de tre hovedområdene bidra til denne diskusjonen.

Supplikkmaterialet vitner om en gruppe som tok for seg av fellesskapets ressurser på en høyst uakseptabel måte. Allmuen ba om at finnene måtte ”afskaffes” og ”udrottes”.⁴⁴⁹ Selv om den glødende argumentasjonsteknikken i supplikkene kanskje får sakene til å høres alvorligere ut enn de var, må det ha vært noen høyst reelle konflikter som dannet grunnlag for dem. I de undersøkte tingbøkene er det også eksempler på slike enkeltkonflikter. Disse var sikkert alvorlige nok, men det er tvilsomt om situasjonen var enestående for finnene. Tilsvarende saker var til stadighet oppe på tingen med norske bønder på både påtale- og tiltalesiden. Det er ingen grunn til ikke å tro at dette også skulle gjelde de områdene hvor jeg ikke har undersøkt tingbøkene.

Også *Finnemantallet* vitner om de samme enkeltkonfliktene. Mens de fleste skogfinnene ser ut til å ha levd ganske greit sammen med allmuen, var det noen enkeltindivider som kunne være naboene til stor bry.

Også myndighetene satte etter hvert søkelyset på finnene. Spesielt utover andre halvdel av århundret begynte myndighetene å regulere skogfinners aktivitet i skogene med strenge lover og forordninger. Samtidig var dette en periode hvor myndighetene gikk sterkt inn for å regulere all aktivitet i skogene. Slik sett var nok ikke skogfinnene i noen større konflikt med

⁴⁴⁹ ”Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661” s. 41, ”Den almindelige Landcommission 1661”, s. 73.

myndighetenes interesser, enn det allmuen var. De strenge straffene for finner uten fast bosted er i tråd med annen løsgjengerlovgivning på samme tid.

Oppsummert

At det, som Einar Niemi skriver skulle være stor grad av konflikt rundt finnene er ikke helt i tråd med mine funn.⁴⁵⁰ Riktignok oppviser et par av områdene en del rettssaker, men det er ikke en stor overvekt av finnesaker i forhold til saker i allmuen ellers. Alt i alt ser det ut som at finnene i Norge var en like uensartet gruppe som allmuen selv var. Mens de aller fleste levde relativt konfliktfritt sammen med allmuen, var det noen som voldte problemer for sine naboer. Ikke ulikt slik samfunnet for øvrig artet seg.

Derimot er det store forskjeller i konfliktnivå ut fra hvilke områder man velger å fokusere på. I det sentrale Ringerike var det stort press på utmarksområdene som finnene bosatte seg i. Rent geografisk ligger Krokskogen slik til at det var mange som skulle høste i samme område. Dette innebar en grad av konflikt som var større enn den man ser i de øde skogsområdene i Solør. Her kunne finner og allmue i større grad dele på ressursene uten å trække hverandre på tærne, noe som også resulterte i et ikke fullt så problematisk forhold.

Dersom kun disse to bygdene legges til grunn, kan det se ut som at regelen er at finnene i sentrale områder hadde en mer konfliktfylt hverdag enn de i ødemarkene. Dette forklarer imidlertid ikke hvorfor finnene i Østlandets kanskje mest sentrale område, bygdene rundt Christiania, fikk en så varm velkomst. Dette kan forhåpentligvis forklares i løpet av de neste sidene.

Grad av integrering

I tillegg til å undersøke grad av konflikt, er det også interessant å forsøke å finne ut hvor godt integrerte finnene var i de ulike områdene.

Ringerike

Finnemanntallet avslører at ingen av de 64 finnene i Norderhov og Hole var gift med norske kvinner eller menn i 1686. Bare de aller færreste søkte ting og kirke, og det var heller ikke mange som hadde arbeid i bygda. Slik sett ser finnene på Ringerike ut til å ha vært lite i kontakt med allmuen.

⁴⁵⁰ Niemi, "Skogfinner", s. 395.

Det at finnene på Ringerike ikke søkte ting kan imidlertid ikke være hele sannheten. Dersom man tar en titt i tingbøkene ser man at finner var representert på tinget både titt og ofte. Ikke sjelden ble finner brukt som vitner, særlig i eiendomstvister på Krokskogen. Altså må de ha nytt en viss troverdighet, i det minste på tinget. Der det i *Finnemanttallet* mangler giftermål mellom finner og nordmenn, ser man noen eksempler på dette og leiermålssaker i tingbøkene, så noe godt må de vel ha syntes om hverandre. Det er også tydelig ut fra diverse vitneutsagn at finner og nordmenn har hatt en viss sosial omgang. Det finnes eksempler på at de drakk øl sammen, og at finner fikk låne penger av nordmenn. Ut fra informasjonen i tingbøkene modereres altså inntrykket fra *Finnemanttallet* noe, men finnene på Ringerike har sannsynligvis ikke vært av de best integrerte. Det ser heller ikke ut som mange nordmenn har vitnet til finners fordel på tinget, eller på noen måte hjulpet finner i forbindelse med søksmål.

Angående forskjeller innad i området, så kan det virke som at Hole hadde større grad av kontakt mellom finner og nordmenn enn Norderhov. Alle de finnene som arbeidet i bygda bodde nemlig i Hole. Ut fra tingbøkene virker det imidlertid som at kontakten gjennom leiermål, øldriking og den slags var ganske jevnt fordelt, kanskje med en overvekt av kontakt i Norderhov. Altså er det ikke så enkelt å trekke en entydig konklusjon ut fra disse opplysningene. Når finnene i Hole allikevel sannsynligvis var mindre innblandet i konflikt enn de i Norderhov, kan kanskje dette styrke førsteinntrykket av en mer integrert finnebefolkning i Hole.

Aker

Mens ingen av finnene på Ringerike var gift med nordmenn, var en del av finnene i Aker sorensskriveri det. I likhet med Ringerike forekom det leiermål på tvers av etnisitet her. Mange var også i bygda og arbeidet eller tjente. Slik sett må det ha vært en god del kontakt i dette området. De var også flittigere til å besøke ting og kirke enn sine naboer på Ringerike, i alle fall om man skal tro *Finnemanttallet*.

En annen, og kanskje mer spekulativ forklaring med tanke på integreringen i Aker dreier seg om antallet finnesaker i tingbøkene. Dette tallet er, som vist, ganske lavt i forhold til befolkningen ellers. Kanskje kan dette forklares med at finnene i dette området var såpass godt integrert at de ikke lenger ble titulert "finne" i tingbøkene. Dette blir allikevel bare antakelser, ettersom det ikke er undersøkt grundig.

Det var særlig Aker som utmerket seg positivt med tanke på integrering. Det var her de fleste med norske koner holdt til, og en stor andel av finnene her arbeidet for nordmenn. Allikevel ser det ut til at også finnene i Asker og Bærum var relativt godt integrerte.

Solør

Det var en ganske liten andel av finnene i Solør som var gift med nordmenn. En del finske ungdommer var dog i tjeneste hos nordmenn, eller arbeidet i bygda. I Solør finnes også en del eksempler på fremtredende personer, slik som sorenskriverens enke og lensmannen i Grue, som hadde finner i tjeneste. At finnene hadde et greit forhold til øvrighetene på stedet forsterkes også av både tingbøkene og supplikkene, som begge gir eksempler på fogder som hjalp finner i ulike situasjoner. Unntaket er altså lensmannen i Hof, som var i konflikt med to finner, og fogden som irriterte seg over finners manglende betaling av landskyld og oppmøte på tinget.

Selv om det kanskje ikke var så mye gifte på tvers av etnisitet i Solør, ser det ikke ut til å ha vært uvanlig at finner bodde i bygdelagene sammen med allmuen. Spesielt gjelder dette selvsagt selveierne i Vinger, og noen leilendinger i Hof.

Av tingbøkene ser man også at nordmenn ved noen tilfeller vitnet til finners fordel i retten, og til og med hjalp finner med selve søksmålet. Både leiermål og utlån av penger noe som kunne forekomme mellom finner og nordmenn. Dette, og gjengivelser av hendelsesforløp i tingbøkene, viser at det var en viss kontakt til tross for de store områdene.

Selv ingen av de tre bygdene skilte seg markant ut i forbindelse med konfliktnivået, gjør Hof det med tanke på integrering. Hof er nemlig det eneste prestegjeldet i Solør hvor finner i følge *Finnemanntallet* var gift med nordmenn. Det var også en god andel finner i Hof som bodde i bygda med allmuen. Angående det å søke kirke og ting, ser det ut til å ha vært ganske like tilstander i Grue og Hof, mens finnene i Vinger ikke var like flittige på det punktet. Samtidig var det i Vinger og Hof at flest finner var i tjeneste hos norske bønder.

Hele landet

I materialet fra hele Østlandet dukker det opp finner som var i tjeneste eller arbeid hos nordmenn, ekteskap på tvers av etnisitet, finner som gjorde innsats som soldater og tidvis høye andeler finner som søkte ting og kirke. I supplikkmaterialet fra Toten, Jevnaker, Gran og

Land finnes det også eksempler på nordmenn som stilte seg bak finners krav om lov til bosetting i de respektive bygdene.

Dette tyder på at i det minste noen finnefamilier i løpet av 1600-tallet ble godt integrert i det norske bondesamfunnet.

Oppsummert

Man vet at finnebefolkningen i de fleste områder var helt absorbert, eller assimilert, i den norske befolkningen innen noen generasjoner. Da Eilert Sundt besøkte Finnskogen i 1848 var dette det eneste området som fremdeles bar preg av skogfinsk kultur. I de andre områdene fløt det nok fremdeles skogfinners blod i befolkningens årer, men bevisstheten rundt det var begrenset. En slik assimilasjon skjer imidlertid ikke over natten. Først måtte finnene integreres så godt at man til slutt ikke visste forskjell på dem og nordmenn. Hvor langt denne integreringen var kommet da min periode slutter i 1700 er ikke godt å si. Det var nok finske familier over hele landet som etter hvert begynte å leve på norsk vis, og bli godtatt som likeverdige i det norske bondesamfunnet. Andre holdt nok lenger på sin spesielle kultur.

Igjen kan man se geografiske forskjeller. For eksempel viser Aker stor grad av integrering, mens finnene på Ringerike og i Solør av to vidt forskjellige grunner ikke var like godt integrerte.

Ikke overraskende virker det som at grad av integrering henger sammen med konfliktnivået. Jo mer integrerte, *tør man si assimilererte*, skogfinnene var, jo mer toleranse synes allmuen å ha vist. Samtidig henger grad av integrering tett sammen med geografiske forutsetninger i områdene skogfinnene kom til. I sentrale strøk, der bosetningene var tette og andelen nordmenn var høy, ble skogfinnene raskt integrerte. I usentrale strøk, der skogfinnene kunne bosette seg langt unna den etablerte bygda, gikk integreringen saktere. Da man i det sentrale Ringerike allikevel ser konflikter og lite integrasjon, kan dette forklares av den konflikten de ble innblandet i på Krokskogen. At Solør heller ikke slår ut som et spesielt konfliktfyllt område på statistikken skyldes nok de store skogsområdene som sparte området for mange konflikter. Allikevel ser også her eksempler på at integrering slo positivt ut på konfliktnivået, ved skogfinner som bodde i bygdene og var gift med nordmenn sjelden fikk negative bemerkninger i *Finnemantallet*. Samtidig var det til dels store konflikter med enkeltfinner som holdt seg et stykke unna lokalsamfunnet, ja kanskje til og med rømte til hver sin kant når allmuen nærmet seg.

7. Konklusjon

Mest av alt preges både konflikter og integrering av individuelle forskjeller. Nesten uavhengig av hvilket område som undersøkes, finnes eksempler på godt integrerte skogfinner med godt skussmål fra allmuen, men også på ”fanter” som kom i konflikt med både naboer og øvrighet. Altså viser finnebefolkningen seg, ikke overraskende, å være som befolkninger flest. Noen var flittige og hjelpsomme, andre late og egoistiske. Noen var fattige løsgjengere, andre rike selveiere.

Selv om nesten alle områder hadde representanter fra begge leire, er det ikke tvil om at det er store forskjeller ut fra hvilket område man fokuserer på. På Ringerike ble skogfinnene trukket inn i en allerede pågående konflikt angående rettigheter til områder, noe som førte til et turbulent forhold mellom dem og deres norske naboer. En relativt høy andel skogfinner i tingbøkene vitner også om et visst konfliktnivå i dette området. Graden av integrasjon av skogfinner på Ringerike viser også at det var en viss avstand mellom de to gruppene.

Dette står i sterk kontrast til forholdene i Aker, hvor skogfinnene var godt integrerte, med norske ektefeller og norske arbeidsgivere. Konfliktnivået mellom skogfinner og nordmenn synes i dette området å ha vært lavt. Det var få saker som involverte skogfinner på tinget, og skussmålene fra allmuen var gjennomgående gode da *Finnemannntallet* ble tatt opp i 1686.

I de øde skogsområdene i Solør finner vi at forholdene var forskjellige fra begge de to foregående områdene. De store utmarksområdene inneholdt sannsynligvis ressurser nok til å gi både skogfinner og nordmenn et respektabelt livsgrunnlag. Dette kan ha spart Solør for en del konflikter mellom de to gruppene. Det undersøkte tingbokmaterialet, som dog ikke er omfattende nok til å kunne gi et fullstendig bilde, bekrefter i stor grad at konfliktnivået holdt seg relativt lavt med tanke på den store mengden finner som holdt til her. Allikevel vitner det også om en del konflikter om ressursbruk og områder. Spesielt viser det at enkelte skogfinner kunne by på problemer i lokalsamfunnet. Samtidig som avstandene i Solør bidro til å holde konfliktnivået nede, var de også en av faktorene til at integreringen av skogfinnene i det norske samfunnet var dårligere her enn andre steder.

Alt i alt kan man gjerne si at konfliktnivå og integrering hang tett sammen, med mindre konflikter jo mer integrerte finnene var. Som vi har sett hadde dette igjen sitt utspring i forskjellige forutsetninger ved de ulike områdene, slik som den fysiske avstanden mellom

bondesamfunnet og finnebosetningen, og andelen finner i området. Andre faktorer kunne også spille inn, som vi har sett med den store eiendomskonflikten på Ringerike.

Skogfinnenes forhold til norske myndigheter bærer ikke preg av de samme geografiske ulikhetene som forholdet til allmuen. I hovedsak kan man si at myndighetene aksepterte skogfinner på lik linje med andre, forutsatt at de fulgte samme normer og regler som andre. Det var altså ingen systematisk forfølgelse eller diskriminering av skogfinner fra myndighetenes side. At det allikevel var ulike strafferammer for løsfinner og allmue er i tråd med bestemmelsene rundt løsgjengere for øvrig, og har mindre med etnisitet å gjøre enn klasse og oppførsel.

Videre ville det vært interessant å finne ut hva som skjuler seg av saker i de utranskriberte tingbøkene. Frem til disse er transkribert og utgitt, er jeg nødt til å ta høyde for at de kan inneholde saker som kan støtte opp om eller utfordre den konklusjonen jeg her har kommet til. Det er et stort behov for at dette arbeidet gjøres for flere år, og flere områder enn det som i dag er gjort.

Trykte kilder

Aktstykker til de norske stændermøders historie 1548-1661. Annet bind, første hefte. Fredrik III's hylldning 1648. Oslo: Kjeldeskriftfondet ved Oscar Albert Johnsen, 1951.

”Andragende fra Kjøbstædernes Deputerede ved Arvehyldningen 1661” i *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, indeholdende bidrag til Norges historie af utrykte kilder, Første bind.* s. 28-49. Christiania: Feilberg og Landmarks Forlag, 1870.

Avskrifter fra Solør og Østerdalens sorenskriverembete. Transkribert av Arild Kompelien. Skogfinsk Genealogi, fennia.nu

”Den almindelige Landscommission 1661” i *Meddelelser fra det norske Rigsarchiv, indeholdende bidrag til Norges historie af utrykte kilder, Første bind.* s. 50- 183. Christiania: Feilberg og Landmarks Forlag, 1870.

Finnemanttallet 1686, utgitt for Kjeldeskriftfondet av Erik Opsahl og Harald Winge. Oslo: 1990

Forordninger, aabne Breve, Placater m.m. for Kongeriget Norge i Tidsrummet 1648-1813. Til Brug for den Lovstuderende. 1ste Bind 1648-1770. Ved Julius August S. Schmidt. Christiania: Chr. Tønsbergs Forlag, 1851.

Gamle Kongelige Forordninger og Privilegier. Udgivne for Kongeriget Norge. Kjøbenhavn: 1751.

”Generalmajor Georg Reichweins Kopibog 1646-57” i *Meddelelser fra det norske rigsarchiv. Indeholdende bidrag til Norges historie af utrykte kilder. Andet bind.* Det norske Rigsarchiv, Kristiania 1903. s. 1-97 og 177-248.

Kong Christian den femtes Norske lov 15de april 1687 med kongeloven 1665. Universitetsforlaget, 1982.

Norske kongebrev med innlegg, bd. II. Kongebrev under Christian V. Ved Rolf Fladby. Universitetsforlaget, 1974.

Norske kongebrev med innlegg, bd. III. Kongebrev under Christian V. Ved Rolf Fladby og Gunvor Fossli. Oslo: Universitetsforlaget, 1985.

Norske kongebrev med innlegg. bd IV. Kongebrev under Christian V. Ved Rolf Fladby og Gunvor Fossli. Oslo: Norsk Lokalhistorisk Institutt, 1989.

Norske kongebrev med innlegg. bd. V. Kongebrev under Christian V. Ved Rolf Fladby og Gunvor Fossli. Oslo: Norsk Lokalhistorisk Institutt, 1992.

Norske Rigs-registranter tildeels i uddrag. Niende bind 1648-1649. Ved Otto Gr. Lundh og O. A. Øverland. Christiania: Det norske historiske kildeskriftfond, 1887.

- Norske Rigs-registranter tildeels i uddrag. Ellevte bind 1653-1656.* Ved E. A. Thomle.
Christiania: Det norske historiske kildeskriftfond, 1890.
- Norske supplikker 1660-1662. Annet bind.* Utgitt for Kjeldeskriftfondet ved Vera Eriksen og Rolf Fladby. Oslo: 1990.
- Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1642-1650. Første bind 1642-1646.* Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906.
- Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1642-1650. Andet Bind 1647-1650.* Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906.
- Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1662-1669. Første Bind 1662-64.* Christiania: det norske Rigsarkiv, 1910.
- Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1662-1669. Tredie Bind 1660-1667,* Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906.
- Statholderskabets Extraktprotokol af Supplicationer og Resolutioner 1662-1669. Fjerde Bind 1668-1669.* Christiania: det norske Rigsarkiv, 1906.
- Tingbok for Aker 1681.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html
- Tingbok for Aker 1682.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html
- Tingbok for Aker 1684.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html
- Tingbok for Aker 1685.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html
- Tingbok for Aker 1686.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html
- Tingbok for Aker 1687.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html
- Tingbok for Ringerike I, 1652-1653.* Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1988.
- Tingbok for Ringerike II, 1658-1660.* Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1992.
- Tingbok for Ringerike III, 1660-1662.* Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1993.
- Tingbok for Ringerike IV, 1662.* Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1995.
- Tingbok for Ringerike V, 1664.* Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1997.
- Tingbok for Ringerike VI, 1665.* Ringerike Slekthistorielag, 1999.

Tingbok for Ringerike, Bok 8, 1670. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1670.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 10, 1671. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1671.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 11, 1672. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1672.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 12, 1673. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1673.pdf>

Tingbok for Ringerike II-3, 1674. Ringerike Slektshistorielag, 2010.

Tingbok for Ringerike I-11, 1675. Ringerike Slektshistorielag, 2010.

Tingbøker for Ringerike 1676 (I-12), 1677 (I-13). Ringerike Slektshistorielag, 2011.

Tingbøker for Ringerike 1678 (I-14), 1679 (I-7). Ringerike Slektshistorielag, 2011.

Tingbok for Ringerike I-15, 1680. Ringerike Slektshistorielag, 2012.

Tingbok for Ringerike, Bok 24, 1681. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1681.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 25, 1682. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1682.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 27, 1683. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1683.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 29, 1684. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1684.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 31, 1685. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1685.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 33, 1686. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1686.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1692. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1692.pdf>

Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1693. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1693.pdf>

Tingbok for Ringerike 1694, nr 34. Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1694-1.pdf>

- Tingbok for Ringerike, Bok 35, 1687.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1687.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 36, 1688.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1688.pdf>
- Tingbok for Ringerike XXXIX og XL, 1690.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1689-1.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 40, 1691.* Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1691.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1696.* Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1696.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1697.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1697.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1698.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1698.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 40, 1695.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1695.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1693.* Transkribert av Thorleif Solberg,
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1693.pdf>
- Tingbok for Ringerike, Bok 34-41-42 + skifteprotokoll 2, 1699.* Transkribert av Thorleif Solberg, <http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1699.pdf>
- Tingbok for Solør og Østerdalen 1638-1641.* Ved Solveig Torp. Oslo: Tingbokprosjektet, 1994.
- Tingbok for Solør og Østerdalen 1649-1650.* Ved Solveig A. Torp. Oslo: Tingbokprosjektet, 1996.
- Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653.* Ved Solveig Torp. Oslo: Tingbokprosjektet, 1998.
- Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

Utrykte kilder

Det norske Riksarkivet, Finnemantallet, Danske Kanselli, Skapsaker, Skap 15, pakke 125 B, Litr. L og K og pakke 125 G.

Statsarkivet i Hamar. Tingbok 10, Solør og Østerdalen sorenskriveri, Tingbok 1671-1671.

Statsarkivet i Hamar. Tingbok 12, Solør og Østerdalen sorenskriveri, Tingbok 1673-1673.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 2, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, Tingbok 1656-1660.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 3, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1660-1662.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 4, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1662-1662.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 9, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1670-1671.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 10, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1672-1672.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok II 2, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1672-1673.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 15, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1680-1680.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok I 18, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1684-1684.

Statsarkivet i Kongsberg, Tingbok II 9, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri. Tingbok 1681-1681.

Litteratur

- Arneberg. I Store norske leksikon. Hentet 11.03.14 fra <http://snl.no/Arneberg>.
- Bakke, Gudmund. *Hole bygdebok bd. 3. Bygda og folket. Bosetningshistorie på Røyse (Holefjerdings)*, Hole kommune, 2004.
- Bratberg, Terje. *Grinder: storgård*. I Store norske leksikon. Hentet 11.03.14 fra <http://snl.no/Grinder%2Fstorg%C3%A5rd>.
- Bratrein, Håvard Dahl. "Tiende" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 446-447. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Brenden, Randi. "Åsta Holth" i *Norsk biografisk leksikon*. Hentet 02.10.14. https://nbl.snl.no/%C3%85sta_Holth.
- Bull, Edv. *Akers historie*. Kristiania: Olaf Norlis forlag, 1918.
- Dyrvik, Ståle. *Norsk historie 1625-1814. Vegar til sjølvstende*. Oslo: Det Norske Samlaget, 1999.
- Dansk Biografisk Lexikon, tillige omfattende Norge for Tidsrummet 1537-1814. VIII Bind, Holst- Juul*. Utgitt av C. F. Bricka. København: Gyldendalske Boghandels Forlag, 1894.
- Engen, Jorunn I. *Eidskog bygdebok, bd. 3. Gnr. 34-53*. Eidskog kommune, 1988.
- Engen, Jorunn I. *Eidskog bygdebok bind IV. Gnr. 53-60*. Eidskog kommune 1995.
- Ersland, Geir Atle og Hilde Sandvik. *Norsk historie 1300-1625. Eit rike tek form*. Oslo: Det Norske Samlaget, 1999.
- Fagerlund, Rainer. "Den äldre vasatiden 1523-1617" i *Finlands historia bd 2*. Av Rainer Fagerlund, Kurt Jern og Nils Erik Villstrand. s. 11-124. 2. opplag. Schildts, 1996.
- Faldaas, Willy M. "Finsk innvandring til Norge 350 år 1645-1995. – men hvor ble det av jubileet?" i *Finnkultur nr. 2- 2007*. s. 18-25. Solør-Värmland Finnkulturforening, 2007.
- Frydenlund, Bård. "Stor av stand, større av velstand" - innblikk i Christiania-elitens makthegemoni 1750-1814. Hovedfagsoppgave i historie. Universitetet i Oslo, 2002.
- Fryjordet, Torgeir. *Skogadministrasjonen i Norge gjennom tidene. Bind I, Skogsforhold, skogbruk og skogadministrasjon fram til 1850*. Landbruksdepartementet og direktoratet for statens skoger, 1992.
- Gjeruldsen, Ole H., "Georg Reichwein". I *Norsk biografisk leksikon*. Hentet 24.10.14 https://nbl.snl.no/Georg_Reichwein.

- Gotaas, Thor. *På loffen. Landstrykere og vagabonder langs norske landeveier*. Spartacus forlag, 2013.
- Holm, Ingunn. "Skogfinsk og norsk svedjetradisjon". i *Heimen- lokal og regional historie, nr. 2, 2013*. s. 162-177. Trondheim: Landslaget for lokalhistorie, 2013.
- Hveberg, Harald. *Grueboka, bd. I, Bygda*. Grue kommune, 1948.
- Hylland Eriksen, Thomas og Torunn Arntsen Sørheim. *Kulturforskjeller i praksis. Perspektier på det flerkulturelle Norge*. Gyldendal, 2006.
- Imsen, Steinar. "Supplikk" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800, 2. utg*, s. 436. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Imsen, Steinar. "Tingbok" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800, 2. utg*, s. 448-449. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Imsen, Steinar og Knut Johannessen. "Gårdklasser" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800, 2. utg*, s. 149-150. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Kalberg, Torbjørn. *Samfunnsendring og sosial kontroll. Bidrag til norsk løsgjengerhistorie*. Oslo: Universitetet i Oslo, 1974.
- Kjeldstadli, Knut. *Samensatte samfunn. Innvandring og inkludering*. Oslo: Pax forlag, 2008.
- Klemsdal, Tormod. *Sarpfossen og området omkring, noen trekk av fossens og områdets naturhistorie og kulturhistorie*, Foredrag 10.12.2004, Tune historielag. Hentet 11.03.14 fra http://folk.uio.no/klemsdal/Dokument/Foredrag/Sarpsfossen%20med%20omland,%20natur-%20og%20kulturverdier/Tune%20historielag%2010_12_04.pdf
- Krefting, Jacob. *Anna Krefting*. I Norsk biografisk leksikon. Hentet 07.11.14 fra https://nbl.snl.no/Anna_Krefting.
- Lillevold, Eyvind. *Vinger bygdebok. Gards- og slektshistorie, bd. 3. Austmarka med Varaldskog*. 1977.
- Lillevold, Eyvind. *Vinger og Eidskog*. 1965
- Minken, Anne. *Tatere i Norden før 1850. Sosio-økonomiske og etniske fortolkningsmodeller*. Ph.D. avhandling. Universitetet i Tromsø, 2009.
- Mandt, Gunnar. *Brandval-boka, bd. I. Bygdehistorie*. Red. Ottar Weberg. Brandval kommune, 1953.
- Niemi, Einar. "Skogfinnene" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800, 2. utg*, s. 393-395. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Norsk Skogfinsk Museum. "Skogfinner". Hentet 16.05.14. <http://www.skogfinnsmuseum.no/index.php?name=Skogfinner.html>

- Næss, Hans. "Trolldomsprosesser" i *Norsk historisk leksikon, Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 459-460. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Peder Leuch. I Store norske leksikon. Hentet 11.10.14 fra http://snl.no/Peder_Leuch.
- Register over prester i Øvre Romerike og Solør Prosti. Norsk slekthistorisk forening 2001.
Hentet 11.03.14 fra http://old.genealogi.no/Prestehistorie/prosti_romerikeoevre.html
- Sandmo, Erling. *Voldssamfunnets undergang. Om disiplineringen av Norge på 1600-tallet*. Oslo: Universitetsforlaget, 2002.
- Sandnes, Jørn. "Lex non scripta. Den norske heimeretten" i *Historisk tidsskrift* bd. 78, s. 146. Oslo: Universitetsforlaget, 1999.
- Skasdammen, Åsmund. "Om Finnskogen" ved Finnskogen Turistforening, 2000.
<http://arkiv.finnskogen-turistforening.no/omfinnskogen.html>
- Sogner, Sølvi. "Over kjølen" i *Norsk innvandringshistorie, bind 1. I kongens tid, 900-1814*. Av Erik Opsahl og Sølvi Sogner. s. 333-355. Oslo: Pax forlag, 2003.
- Sunden-Cullberg, Ann. *Tolvmilaskogen. Om svedjefinnarna i Skandinaviens skogar*. Oslo: Spartacus forlag, 2001.
- Sundt, Eilert. *Beretning om Fante- eller Landstrygerfolket i Norge. Bidrag til Kundskab om de laveste Samfundsforholde*. 2. opplag. Christiania: 1852.
- "Svedjebruk" i Store norske leksikon. Hentet 01.10.14. <https://snl.no/svedjebruk>.
- Tarkiainen, Kari. *Finnarnas historia i Sverige 1. Inflyttarna från Finland under det gemensamma rikets tid*. Helsinki: SHS, 1990.
- Trøseid, Hans Marius. *Hof bygdebok bind III. Gards- og slektshistorie for Østsiden og Finnskogen*. Åsnes kommune, 1995.
- Tveiten, Gunnar. *Hole herred, Ringerike. En bygdebeskrivelse*. Nytt opplag. 1982.
- Wiedling, Tor. *Eneveldets menn i Norge. Sivile sentralorganer og embetsmenn 1660-1814*. Oslo: Riksantikvaren, 2000.
- Winge, Harald. "Del II, Flere mennesker. Nye næringer. Større mangfold" i *Asker og Bærums historie. Asker og Bærum til 1840*. Av Liv Marthinsen og Harald Winge. Universitetsforlaget, 1983.
- Winge, Harald. "Leilendingsskatt" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 255-256. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Winge, Harald. "Soldatlegd" i *Norsk historisk leksikon. Kultur og samfunn ca. 1500 ca. 1800*, 2. utg, s. 407. Oslo: Cappelen Akademisk forlag, 1999.
- Østberg, Kristian. *Finnskogene i Norge*. Grue. 1978.

VEDLEGG

VEDLEGG I- Visestattholder Just Høgs brev

Hilssen med Gud,

Jeg hafuer villet Eder hermed forstendige, at der er hans Kongl. Maj. Till mig Ergangne Allernaadigste villie og befalning af dend 5 huius, med Siste Post Jndlangit, at J med Forderligste tillige med Sorenschrifueren og Sex Mænd, forfatter Jt Rigtig Mandtall paa alle Slags Finner, Som sig Udj det Eder Allernaadigste Anfortroede Foegderi opholder, oc Der udj Rigtigen Specificerer Een Hvers Nafn og huor Sterch hand paa familie sig befinder, saa og forklarer Stedets og Pladzens Nafn og beleyligheed, hvor hand sig opholder, og huor lenge hand der hafuer verit, eller huor hand er Kommen fra, om bonden Eller Andre Angrenssende Eiedeeler, hafuer schaede Eller fordeel Der-af, om hand boer paa gaard, gaardz part hus, Eller Røednings-pladz; Naar hand Sig noget tillbøxliit hafuer, af huem og huad hand hafuer gifuet i bōxssel Om hand Af steedet Gifuer landschyld till nogen, till huem og huor meget, om og huor megit hand Suarer udj Kongelige Skatter oc Rettigheder, oc om hand bethaler sin thiende, om hand vedbørligen Søger Kirchen og tinget, eller sig Derfra Endtholder, om hand saa som underschiøtte Fischer eller Anden privat tienistis nafn sig opholder hos nogen, og hos huem, vere sig huem Det vere Kunde, om hand Nogen Kiendelig schaede med hugst og braatte, eller Andet paa schoufuene giort hafuer, huor megit og paa huad Steeder, om hand derfore ved lov og dom er blefuen Søgt till Strafliedelse og bøeder, huad der paa er fult, Eller udj Kongl. Maj. Regenschaber der fore Suarit, og paa huad tiider, med viidere om stendigheeder, som i Self, Saa vel som Sorenschrifueren udj Eders foegderies District, till hans Kongl. Maj. Tieniste fornø den Eragte Kand Oc hafuer J alt forskrefne i bemelte Sex Mendz Nerverelsse flittig at Examinere, J Pennen at forfatte og tillige med Sorenschrifueren oc Sex Mænd at underschrfue og forseigle

Skulle og nogen af samme Finner sig veigre Eller undsslage, for Eder Sckrifueren og de Sex Mend, naar de derom saabetidelig af Eder Dertukk er blefuen advarit, at de sig ey loulig Kunde vndschyldte, Jo at Kunde fremkomme, hafuer i dem paa deris Egen bekostning ved lensmand og hielp strax at lade paagribe og for Eder Jndbringe till at examinere som før Ermelte sampt omstendelig at berette, om nogen Jmod formodning schulle under Een Eller Anden privat tieniste schiin, fordriste sig till dennem at tage udj forssuar, at de iche Kom frem, at giøre behørlig Reede for sig om alt forskrefne, Efter at J dem som Sig saadant maatte understaae, vedbørlig hafuer tilkiende gifuet, at det er Saaledis hans Kongl. Maj. Allernaadigste villie og befalning Saasom i sambtlig forandragne forretning med Allerforderligste hafuer till mig at Jndsende, Effter som tillige Allernaadigste der ved er Expresse Anbefahlet, at de som der med lengere ude blifuer, end at deris Allerunderdanigste beretning paa forskrefne Maaede der ofuer Jnden trej Maaneders forløb fra forandragne 5 Huius at Regne udj det Kongelige Danschee Cancelie i Kiøbenhafn Kand vere Nedssent derfore med tilbørlig Straf schall vorde Anseet befahlendes Eder Gud,

Af Christiania dend 18. Decembris Anno 1685

J. Høegh⁴⁵¹

⁴⁵¹ *Finnemanntallet*, s. 17-18.

VEDLEGG II- Nøkkelpersoner i *Finnemanttallet*

- Anniken Krefting: Gift med Herman Krefting, eier av Bærum jernverk. Drev verket etter hans død.⁴⁵²
- Arne Grinder: Lensmann i Grue og eier av skogseiendommer.⁴⁵³
- Arne Torsteinsen Arneberg: Lensmann.⁴⁵⁴ Bror til sogneprest Kolbjørn Torsteinsen og Ola Torsteinsen.⁴⁵⁵
- Arne Trandum: Bonde, selveier.⁴⁵⁶
- Bertte: Enke etter Peder Jørgensen.⁴⁵⁷ Prest i Vinger 1664-1676.⁴⁵⁸
- Børge Melsnes: ?
- Ditlev Brochtorf: Oberst.⁴⁵⁹
- Halsten Trandum: Bonde, selveier. Stor eiendomsbesitter.⁴⁶⁰
- Hallvor Lystad: ?
- Hans Must: Blant annet visepresident og borgermester i Kristiania 1685-1700, og trelasthandler.⁴⁶¹
- Herr Lars på Grue: Sogneprest i Grue.⁴⁶²
- Jacob Luth: Fogd på Ringerike 1657-1667. Involvert i sagbruksvirksomhet og trelasthandel, i tillegg til å være jordeier på Ringerike.⁴⁶³
- Jens Bang: Oberstløytnant, tidligere fogd.⁴⁶⁴
- Johan Stenkuhl: Fogd i Solør og Østerdalen.⁴⁶⁵
- Kristen Kristensen: Fogd over Ringerike og Hallingdal 1668-1680, og en betydelig jordeier på Ringerike.⁴⁶⁶
- Jørgen Philipsen:
- Kristen Jensen: Fogd i Solør, og eier av store skogseiendommer. Senere flyttet til Fredrikstad pga. upopularitet i Solør?⁴⁶⁷

⁴⁵² Krefting, Jacob. *Anna Krefting*. I Norsk biografisk leksikon. Hentet 07.11.14 fra https://nbl.snl.no/Anna_Krefting.

⁴⁵³ Bratberg, Terje. *Grinder: storgård*. I Store norske leksikon. Hentet 11.03.14 fra <http://snl.no/Grinder%2Fstorg%C3%A5rd>.

⁴⁵⁴ *Finnemanttallet*, s. 107.

⁴⁵⁵ Trøseid, Hans Marius. *Hof bygdebok bind III. Gards- og slektshistorie for Østsiden og Finnskogen*. Åsnes kommune, 1995, s. 467-468.

⁴⁵⁶ Engen, *Eidskog bygdebok bd. 3*, s. 74, Lillevold, *Vinger bygdebok bind III*, s. 291.

⁴⁵⁷ *Finnemanttallet*, s. 75

⁴⁵⁸ *Register over prester i Øvre Romerike og Solør Prosti*. Norsk slekthistorisk forening 2001. Hentet 11.03.14 fra http://old.genealogi.no/Prestehistorie/prosti_romerikeoevre.html

⁴⁵⁹ *Finnemanttallet*, s. 69

⁴⁶⁰ Engen, Jorunn I. *Eidskog bygdebok bind IV. Gnr. 53-60*. Eidskog kommune 1995, s. 343-344.

⁴⁶¹ Wiedling, Tor. *Eneveldets menn i Norge. Sivile sentralorganer og embetsmenn 1660-1814*. Oslo: Riksantikvaren, 2000, s. 253.

⁴⁶² *Finnemanttallet*, s. 244

⁴⁶³ Bakke, Gudmund. *Hole bygdebok bd. 3. Bygda og folket. Bosetningshistorie på Røyse (Holefjerdings)*, Hole kommune, 2004, s. 594 og 596.

⁴⁶⁴ *Finnemanttallet*, s. 96.

⁴⁶⁵ *Finnemanttallet*, s. 67.

⁴⁶⁶ Bakke, *Hole bygdebok bd. 3*, s. 347.

⁴⁶⁷ Klemsdal, Tormod. *Sarpsfossen og omradet omkring, noen trekk av fossens og områdets naturhistorie og kulturhistorie*, Foredrag 10.12.2004, Tune historielag. Hentet 11.03.14 fra http://folk.uio.no/klemsdal/Dokument/Foredrag/Sarpsfossen%20med%20omland,%20natur-%20og%20kulturverdier/Tune%20historielag%2010_12_04.pdf

- Kristian Lund: Blant annet etatsråd. Var også justitiarius i Overhoffretten på den tiden Finnemanttallet ble tatt opp.⁴⁶⁸
- Kolbjørn Torsteinsen: Sogneprest i Sørums, med røtter i Solør.⁴⁶⁹ Bror til Arne Torsteinsen og Ole Torsteinsen.⁴⁷⁰
- Lars Jakobsen: Assessor i Overhoffretten og president i Christiania.⁴⁷¹
- Mads Trulsen: Borger i Christiania.⁴⁷²
- Mikkel Sørensen:
- Morten Nielsen: Borger i Christiania, tidligere fogd over Solør, Odalen og Østerdalen.⁴⁷³
- Nils Skansgarden: Lensmann i Vinger.⁴⁷⁴
- Ola Busk: ?
- Ola Grue: ?
- Ola Langfoss: Bonde, selveier.⁴⁷⁵
- Ola Torsteinsen: Trelasthandler.⁴⁷⁶ Bror til sogneprest Kolbjørn Torsteinsen og lensmann Arne Torsteinsen.⁴⁷⁷
- Per Nilsen Leuch: Godseier og kjøpmann. Eier av Bogstad gods fra 1673.⁴⁷⁸
- Tosten og Torger Arnesen: ?
- Åseruds eiere: Tor Torsen Åserud, selveier og bonde.⁴⁷⁹ Kronen eide 1/3, og Tor 2/3.⁴⁸⁰

⁴⁶⁸ Wiedling, *Eneveldets menn i Norge*, s 237, *Finnemanttallet*, s 246.

⁴⁶⁹ Arneberg. I Store norske leksikon. Hentet 11.03.14 fra <http://snl.no/Arneberg>.

⁴⁷⁰ Trøseid, *Hof bygdebok bind III*, s. 467-468.

⁴⁷¹ *Finnemanttallet*, s. 244

⁴⁷² *Finnemanttallet*, s. 249

⁴⁷³ *Finnemanttallet*, s. 98-99.

⁴⁷⁴ *Finnemanttallet*, s. 254.

⁴⁷⁵ Engen, *Eidskog bygdebok bd. 3*, s. 317.

⁴⁷⁶ Trøseid, *Hof bygdebok bind III*, s. 467.

⁴⁷⁷ Trøseid, *Hof bygdebok bind III*, s. 467-468.

⁴⁷⁸ Peder Leuch. I Store norske leksikon. Hentet 11.10.14 fra http://snl.no/Peder_Leuch.

⁴⁷⁹ Lillevold, *Vinger bygdebok bind III*, s. 351.

⁴⁸⁰ Lillevold, *Vinger bygdebok bind III*, s. 351.

VEDLEGG III- Referat av tingboksaker

Praktisk om fremstillingen

Jeg har nummerert hver sak. Dette tallet står i kursiv sammen med et sidetall. Dette er siden i originaldokumentet der finnene først blir nevnt i saken. Det vil si at en sak kan gå over flere sider før den aktuelle sidehenvisningen, dersom finnen ikke kommer inn før sent i saken, for eksempel som vitne.

Jeg har også ført overskrifter som gir informasjon om når og hvor saken ble behandlet. Dersom det er flere separate saker som blir behandlet på samme ting, blir disse oppført under samme overskrift, men med linjeskift, nytt saknummer og ny sidehenvisning.

Tingbøker som er tapt, utanskriberte, eller ikke er brukt her, er ikke oppført i det hele tatt. Tingbøker som er undersøkt uten at de underholder finnesaker er oppført, men med merknaden ”Ingen saker angående finner”.

Saker fra Arild Kompeliens referat er ikke gjengitt her, men er å finne på hjemmesidene til Skogfinsk Genealogi.⁴⁸¹

Sakene

Ringerike 1652⁴⁸²

Saketing på Gusgarden i Norderhov 16. desember

Sak 1:37b Fogden stevnet Trond Gardhammar for en elghud han skulle ha stjålet av Erik finne, og siden solgt i Christiania for 7 ½ riksdaler og ei geit. Erik møtte på tinget og fortalte om hendelsesforløpet. Trond skulle skaffe huden tilbake til finnen, eller betale ham tilsvarende hudens verdi.

Sak 2:38a Erik finne vitnet sammen med Ivar Skottland i en sak angående en hest som hadde gått i noen feller. Personen som hadde satt opp fellene måtte erstatte hesten med 8 riksdaler.

Saketing på Gusgarden i Norderhov 17. desember

Sak 3:40b Ola Nilsson finne ble stevnet for retten av Hans Hansen Møller, på grunn av en hest verdt 8 riksdaler. Finnen innrømmet at han hadde fått hesten, men at han ikke var forliket med Hans om kjøpet. Ola måtte betale det hesten var verdt.

Ringerike 1653⁴⁸³

Saketing på Gusgarden i Norderhov 28. mars

Sak 4:45a Borgermester Hans Eggertsen i Christiania stevnet flere for utestående landskyld og rettigheter. En av dem var Erik finne, som skyldte 8 riksdaler i bygsel. Erik erkjente gjelda.

⁴⁸¹ fennia.nu

⁴⁸² *Tingbok for Ringerike I, 1652-1653*. Slekthshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1988. s. 1-79.

⁴⁸³ *Tingbok for Ringerike I, 1652-1653*, s. 80-103.

Ringerike 1658⁴⁸⁴

Saketing på Gusgarden i Norderhov 10. desember

Sak 5:64a Per finne på Sørumsø og Mattis hadde vært på gaupejakt, og hadde fått lov til å gå over Anders Borgeruds eiendom for å følge sporet. Om natta hadde de blitt overfalt av tre menn, og Anders hadde sett at de tok fra Per og Mattis klær, gevær, to gauper og matpakkene deres. De hadde også skutt hundene for dem, og generelt gitt dem hard medfart. Anders stevnet derfor gjerningsmennene, og mente at finnene burde få erstatning for det tapte. Saken ble utsatt.

Ringerike 1659⁴⁸⁵

Saketing på Tandberg i Norderhov 15. juli

Sak 6:97b Kari Nilsdatter Sørumsø stevnet Kresten Krestensen for overfall på vei til kirka. Flere, blant andre Mattis finne og Erik finne, vitnet om at Kresten hadde vært innom et hus samme dag som overfallet skal ha skjedd, og spurt om det ikke var noen finnekvinne der. For ”alle dj finder J verden er Vill hun giøre ord paa mig”⁴⁸⁶ Videre sa han at ”der schal sprehte en dieffuel i hendis hoffued, som der haffr gjort til forens” og at når han så henne i kirka fikk han så vondt i øynene at ”dj maa Sprethe vd”.⁴⁸⁷

Saketing på Tandberg i Norderhov 12. oktober

Sak 6:106b I saken mellom Kari Sørumsø og Kresten Krestensen vitnet flere om hendelsen. Blant annet skulle Kresten ha spurt om ikke ”finde quinden” var inne på Sørumsø, ”Tj han kunde Jnted Werre i fred for Hende med hinds Proses”.⁴⁸⁸ Kresten tilsto ugjerningen og måtte betale 4 merker sølv for hvert slag, pluss omkostninger til Kari. Foruten dette måtte han bøte til kronen. Angående påstanden om at han skal ha fått så vondt i øynene at holdt på å sprette ut da han så Kari i kirka, overlot retten dette til høyere avgjørelse, ”Thi saadant gaar offuer Woris forstand”.⁴⁸⁹

⁴⁸⁴ *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660*. Slekthistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1992, s. 11-34.

⁴⁸⁵ *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660*, s. 1-6.

⁴⁸⁶ *Tingbok I 2, 1656-1660*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 97a-97b, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/99/, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/100/

⁴⁸⁷ *Tingbok I 2, 1656-1660*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 97a-97b, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/99/, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/100/

⁴⁸⁸ *Tingbok I 2, 1656-1660*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 106b, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/109/

⁴⁸⁹ *Tingbok I 2, 1656-1660*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 106b, http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/109/

Ringerike 1660⁴⁹⁰

Saketing på Tandberg i Norderhov 11. april

Sak 7:121a Finnen Søren ble stevnet av Frantz Nilsen for ”nogen schellerj som hand haffuer tilsagt hannem”.⁴⁹¹ Søren møtte ikke, så han måtte bøte til kongen og betale erstatning til Frantz.

Saketing på Tandberg i Norderhov 25. september

Sak 8:13b Frantz Nilsen hadde stevnet Henrik og Kari Sørums og ”thiltalle dennem for offuerlast Vdi hans Eyet huus”.⁴⁹² Frantz la frem flere brev til belysning av saken, og Kari ville føre tre navngitte vitner. Hun la også frem en supplikk som refererte til en tidligere konflikt der Kari mente at Frantz hadde påført henne en form for skade. Hun ville bruke Mathias Sass som fullmektig. Saken ble utsatt så Kari kunne få ført vitnene sine.

Saketing på Frøyshov i Hole 10. desember

Sak 9:23b Flere fra allmuen ble innstevnet for gjeld av Rasmus Christensen på Bragernes. Blant dem var Per finne, som mente å ha levert ham to lass vier for dette. Han måtte skaffe bevis for leveransen innen 14 dager.

Rettergang på Tandberg i Norderhov 11. desember

Sak 8:25b I saken mellom Franz Nilsen og finnene på Sørums møtte Kresten Krestensen i Mølla, og la frem bevis på at han skulle være prokurator i saken. Han hadde også med et provsbrev fra 19. januar samme år, der det kom frem at Henrik og Kari hadde ”Schielt Franntz Nielssenn for en scielm”.⁴⁹³ Kresten la også frem provsbrev fra Toten, datert 1649, der det kom frem at Henrik skulle ha unnsagt fogden på livet. Henrik hadde i etterkant av dette forpliktet seg til å aldri mer gjøre noe lignende mot noen.

Franz ville vite ”Om Finden iche bør at Stinges med kniffuen Jgiennemb haand, eller bøde Derfore” siden det var hans fulle intensjon å skade ham.⁴⁹⁴

Sak 10:26b Rasmus Christensen hadde stevnet en del av allmuen for gjeld. Blant annet gjaldt dette Henrik finne på Sørums. I regnskapet som kona til finnen hadde inngitt var det tatt med tømmer som Rasmus nektet for å ha mottatt, og en feilregning på noen elghuder. Henrik måtte imidlertid betale gjelda, og eventuelt bevise at tømmeret var levert.

⁴⁹⁰ *Tingbok for Ringerike II, 1658-1660*, s. 36-57, *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662*. Slekthistoriegruppa i Ringerike Historielag. 1993, s. 1-27.

⁴⁹¹ *Tingbok I 2, 1656-1660*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 121a.
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29313/123/

⁴⁹² *Tingbok I 3, 1660-1662*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, s. 13b.
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29314/14/

⁴⁹³ *Tingbok I 3, 1660-1662*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 25b,
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29314/26/

⁴⁹⁴ *Tingbok I 3, 1660-1662*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, s. 25b,
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29314/26/

Sak 11:29a Fogden hadde stevnet Per Stubdal for knivstikking av Henrik finne på Sørumsdal, for en tid tilbake. Henrik møtte og forklarte at han hadde fått to knivstikk, og kona hans to. Dette kunne han delvis vise frem i retten. Per måtte betale Henrik og kona 20 daler.

Ringerike 1661⁴⁹⁵

Domsavsigelse på Tandberg i Norderhov 22. januar

Sak 8:41a I saken mellom Franz Nilsen og Henrik og Kari Sørumsdal ble finnene dømt til å bøte 4 mark sølv til kongen for æresskjelling. Henrik måtte også betale 4 mark sølv for trusler, og stille borgen. Hvis han ikke kunne stille garantister, måtte han i ”Kongens Jernn paa Aggershuus”.⁴⁹⁶ I tillegg skulle det betales doble bøter for at Henrik hadde trukket kniv mot Franz i hans eget hus. Kari måtte også betale 4 mark sølv til kongen for å ha overfalt stevningsmennene. Finnene måtte til slutt betale Franz 10 daler i kost og tæring. I tillegg til at lensmannen skulle ha for kosten den tida de hadde sittet i arrest, ettersom det var kjent at de var gode for å selv kunne koste dette.

Franz ble frikjent for en anklage for å ha hugget i hjel Karis hund med en sabel, på grunn av manglende bevis.

Saketing på Frøyshov i Hole 2. september

Sak 12:77a Mattis finne stevnet Bård Fjellstad, enka på Bønsnes og Gudbrand Hundstad for korn og oppenger som de skal ha skyldt Torgaut Sjurson, hans kones forrige mann. Saken ble utsatt.

Saketing på Tandberg i Norderhov 3. september

Sak 13:79b Det ble bedt om vitner på hvilke gårder i Norderhov som ikke var blitt tilsådd de to siste årene. Blant mange andre gjaldt dette Per finne på Stubdal, som ikke hadde sådd verken i 1659 eller 1660. Det kunne 6 fra allmuen vitne om.

Tandberg i Norderhov 4. desember

Sak 14:103b Knut Gile, Rasmus Gile, Ola Andersen Knestang og Johannes Skomaker måtte møte 1 mark hver for ikke å ha fulgt lensmannens befaling om å ta fatt på Helje Grøterud og Lars Flattum etter drapet på finnen på Sørumsdal.

Ringerike 1662⁴⁹⁷

Ting på Tandberg i Norderhov 27. januar

Sak 15:14a Saken angående drapet på finnen Henrik Sørumsdal ble utsatt til 3. februar.

⁴⁹⁵ *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662*. Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag. 1993 s. 28-93.

⁴⁹⁶ *Tingbok I 3, 1660-1662*, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 41b

http://arkivverket.no/URN:rg_read/29314/42/

⁴⁹⁷ *Tingbok for Ringerike III, 1660-1662*, s. 94-99, *Tingbok for Ringerike IV, 1662*. Slektshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1995.

Tandberg i Norderhov 3. februar

Sak 15:15a Kari Sørums hadde "Ladet Hidføre" Helje Kristoffersen, som sammen med Lars Flattum hadde på "Mordisch Viss Jndkommet Vdj hindess huss och gaard", og tatt hennes mann av dage uten grunn.⁴⁹⁸ Kari mente at Helje var hovedmannen, men at også Kresten i mølla burde straffes, fordi han var en indirekte årsak til hendelsen.

Som vitne møtte Mattis finne, som hadde vasket Henriks sår dagen etter angrepet. Han hadde telt 15 slag i hodet, og observert at begge armene var slått i stykker. Henrik hadde sagt til Mattis at den yngste av mennene holdt ham, og den eldste slo. Sjur Veksal og Guttorm Veien som var oppnevnt til synsmenn, hadde også sett offeret, og kunne bekrefte de samme skadene som Mattis hadde sett. Hvem som hadde gjort ugjerningen kunne de derimot ikke si noe om, heller ikke hvilket av sårene som hadde vært det dødelige. Men de så at noen av dem var laget med kårde, de andre med øks og gevær.

Den tiltalte selv vitnet om at han og Lars Flattum hadde hatt en hest gående i marka. Denne skal ha kommet inn på Henriks rugbråte, hvorpå Henriks sønn Pål hadde skutt hesten. Da Helje hadde gått til lensmannen, hadde lensmannen sagt at de kunne gå til Sørums å kreve betalt for hesten. Helje hadde ment at dette kunne ende med klammeri, men lensmannen sa at dersom de nektet å betale, kunne Helje "Slaae Arme och been i thue paa hannem, och fører hamb thill mig. Ieg schall giffue hamb mad och Øll".⁴⁹⁹

Etter samtalen med lensmannen hadde Helje og Lars gått til Kresten i mølla og forklart situasjonen. Der hadde de drukket tre-fire kanner øl og noe brennevin, før de hadde kjøpt en kårde av Kresten for tre daler. Kresten hadde sagt noen oppmuntrende ord om å ta finnen, før de satte kursen mot Sørums.

Vel fremme på Sørums hadde de funnet Henrik ved bordenden. De hadde spurt om han ville betale for hesten, men han hadde bare svart noe de ikke kunne forstå. Så hadde Henrik tatt geværet ned fra veggen, og ville skyte dem. Helje hadde da brukt kården, i nødverge påstod han, og også fått fra finnen geværet og slått noen slag med det. Lars hadde brukt øksa. Etter slagsmålet hadde de to gått tilbake til mølla og levert tilbake kården. Der hadde de blitt sittende å drikke fra fredag til søndag.

Henriks enke bekreftet dette hendelsesforløpet, og la til at mannen hennes hadde sagt at Helje og Lars begge hadde gitt ham banesår.

På vegne av Åse, kona til Gudbrand Sagmester vitnet Guttorm Veien og Torbjørn Dæli også at Åse hadde vært ved stua til Kresten i Mølla rundt dette tidspunktet, og hun hadde sett to personer som kom fra Sørums. Kresten hadde gått ut til dem og spurt om de fikk tatt ham. Ja visst, hadde de da svart. Helje mente at Åse måtte bevise det hun hadde fortalt.

⁴⁹⁸ Tingbok I 4, 1662-1662, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 15a
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/17/

⁴⁹⁹ Tingbok I 4 1662-1662, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 16a
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/18/

Kresten i mølla mente så at verken enka på Sørum, som hadde mistet sin ære, eller fangene, som var ”Misledere Der Sad paa Sit Liff”, måtte få godkjent vitnemålene sine.⁵⁰⁰ Samtidig førte han selv to vitner som skulle forsøke å vise at Kresten ikke visste om drapsmennenes intensjoner da de kjøpte gården.

Helje Grøterud ble dømt til ”At miste Sinn Fred, och Lide paa Sinn Halss”, og hodet skulle så opp på stake.⁵⁰¹ Alle hans eiendeler skulle gå til kronen og den døde arvinger.

Angående Lars Flattum, som ikke var tilstede, kunne ikke saken avgjøres før han selv var møtt i retten etter lovlig stevnemål. Angående Kresten i mølla ble saken utsatt til 13. februar.

Ting på Tandberg i Norderhov 13. februar

Sak 15:18a Kresten Krestensen i mølla mente fremdeles at han ikke hadde oppfordret til drap, og hadde fått Heljes ord på dette. Kresten måtte møte på neste ting med seks manns ed.

Saketing på Tandberg i Norderhov 3. mars

Sak 16:25b Fogden hadde stevnet en del par fordi barnefødsleene hadde skjedd for tidlig etter giftermålet. Blant de 14 parene var Morten finne og hans kone.

Sak 17: 23b Kresten Krestensen hadde på borgermesterens vegne innstevnet Kari Sørum for ulovlig bruk av borgermesterens gård Sørum, og for uthugging i skogen.

Kresten mente Kari skulle betale for skaden, og for forfalt landskyld. Hun mente at landskylda var betalt, men ville ikke uttale seg videre i saken på grunn av sitt forhold til Kresten. Saken ble utsatt til neste ting, da Kari måtte vise landskyldseddel.

Ting på Frøyshov i Hole 4. mars

Sak 18:26b Fogden hadde stevnet en del par fordi barnefødsleene hadde skjedd for tidlig etter giftermålet. Blant de seks parene var Henrik finne og hans kone. Alle seks par måtte betale 9 merker.

Rettergang på Tandberg i Norderhov 20. mars

Sak 15:29a Lars Flattum møtte sammen med Helje Grøtterud, for Helje mente at Lars også hadde slått finnen. Et innlegg opplest av Mathias Sass gikk ut på at Lars var bosatt i Modum, og at han dermed burde dømmes der. Egentlig burde han også gå fri i saken, ettersom det var Hejle som hadde levert banesåret.

Dommen ble allikevel at Lars, i likhet med Helje, skulle ”Medste sin Fred, och lide paa sin halss”, hvis ikke øvrigheten da benådet ham for sin fattige kone og små barns skyld.⁵⁰²

⁵⁰⁰ Tingbok I 4, 1662-1662, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 16b
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/19/

⁵⁰¹ Tingbok I 4, 1662.1662, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 17b
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/20/

⁵⁰² Tingbok I 4, 1662-1662, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 29a.
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29315/31/

Ting på Tandberg i Norderhov 3. oktober

Sak 19:66b Erik finne var stevnet ved lensmannsstevning av Nils Persen Svenske, men hadde ikke møtt opp. Boten var 1 mark sølv til kongen, og kost og tæring.

Saketing på Tandberg i Norderhov 31. oktober

Sak 15:73b Kari Sørum hadde igjen innstevnet Kresten i Mølla for kården han hadde lånt Helje. Åse vitnet igjen om samtalen hun hadde hørt ved mølla den dagen. Kresten ble frikjent.

Ringerike 1664⁵⁰³

Saketing på Frøyshov i Hole 20. juni

Sak 20:49b Sjurd Gjesval var innstevnet for å ha solgt øl under bededagene. Dette har ført til at Henrik Fekjær ble tatt av dage av en finne som siden forsvant. Sjurd fortalte at han ikke hadde solgt mer enn ei halvkanne, noe vitner bekreftet. Ni andre skulle også ha vært tilstede under hendelsen, av disse var fem finner. Fogden mente alle disse burde bøte, men Sjurd sa han bare hadde solgt øl til en svenske. Finnene hadde drukket på Sørum. Saken ble utsatt.

Rettergang på Tandberg i Norderhov 29. juni

Sak 19:50b Det ble utskrevet bøter til flere av de involverte i øltappingssaken. Blant dem var Henrik finne.

Ting på Tandberg i Norderhov 26. september

Sak 21:67b Morten finne var innstevnet for å ha tatt noe lin fra Svein Helling. Helling hadde fått lov av jordeieren til å rydde en bråte til noe lin, men dette var på en del Morten leide. Morten hadde derfor fjernet linet uten lov. Finnen ble dømt til å føre linet tilbake, og å bøte 1 mark sølv.

Ringerike 1665⁵⁰⁴

Skiftebehandling på Sørum i Norderhov 5. februar

Sak 22:2a Skifte etter Henrik Sørum. Erik Lauritsen møtte på enkens vegne, sønnen Pål møtte på egne vegne, og Peder Haug på sin hustru Martes vegne.

Ringerike 1670⁵⁰⁵

Ting på Tandberg i Norderhov 7. april

Sak 23:29b Lars Finde hadde stevnet Ellef Sørum for et gevær som skulle finnes hos Ellef. Lars mente at geværet var hans. Saken skulle opp på neste ting, i mellomtiden skulle begge samle bevis.

⁵⁰³ *Tingbok for Ringerike V, 1664.* Slekthshistoriegruppa i Ringerike Historielag, 1997.

⁵⁰⁴ *Tingbok for Ringerike VI, 1665.* Ringerike Slekthshistorielag, 1999.

⁵⁰⁵ *Tingbok for Ringerike, Bok 8, 1670.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slekthshistorielag.com/Tingboker/1670.pdf>

Saketing på Tandberg i Norderhov 23. juni

Sak 23:48a Fortsettelse av saken fra 7. april. Lars Finde hadde to vitner, Johannes Larsen og Lars Monsen, som begge vitnet på at geværet tilhørte finnen. Ellef måtte gi geværet tilbake, og betale Lars 2 riksdaler.

Ringerike 1671⁵⁰⁶

Saketing på Frok i Norderhov 6. juni

Sak 24:32b Jørgen Larsen på Bjørge hadde stevnet en del menn for ulovlig hugst på hans eiendom. Peder finne, husmann under Lars Støveren, innrømmet å ha hugget ti tylfter tømmer med leilendingens tillatelse.

Saketing på Gomnes i Hole 8. juni

Sak 25:34b Fogden hadde stevnet Mattis Eriksen finne på Krokskogen for drap på Lars Mogensen finne forleden vinter. Lars Mogensen hadde segnet om i Jens Haugs hus, etter noe munnhuggeri med Mattis. Han døde senere, og man oppdaget to knivstikk på ham. Mattis hadde forlatt stedet etter munnhuggeriet, men senere kommet tilbake og sagt flere ting som tydet på at han var den skyldige. Blant annet "Gud bedre mig fattig mand for Reyse Jeg hafuer giordt".⁵⁰⁷

Som vitner stilte Mattis' kone Lisbet Henriksdatter, Steffen Finde, Ellef Haugens kone Sigri Hansdatter og Jens Haugen. Forklaringene samsvarte, og Mattis' kone hadde heller ingen formildende omstendigheter å komme med, fordi mannen hadde vært vekk siden hendelsen inntraff. Fogden foreslo at Mattis for "hans begangen drab bør at lide paa sit Liiff" og at boloddet skulle gå til kongen.⁵⁰⁸ Det var enighet om dette, da det ikke fantes omstendigheter som kunne frifinne Mattias.

Ringerike 1672⁵⁰⁹

Alminnelig ting på Gomnes i Hole 19. august

Sak 26:59a Fogden stevnet mange bønder, inkludert finnene på Krokskogen, for ulovlig hugst i kongelig allmenning. Saken ble satt på vent til neste ting, men mange, inkludert finnene på Krokskogen, måtte bøte ½ mark sølv for ikke å ha møtt på tinget.

Alminnelig sake- og skatteting på Gomnes i Hole 30. september

Sak 26:90a Fortsettelse av saken fra 19. august. Bøndene mente at de hadde rett på å hugge i allmenningen, ettersom de hadde lite utrust til gårdene, og de betalte foring og vissøre til

⁵⁰⁶ *Tingbok for Ringerike, Bok 10, 1671*. Transkribert av Thorleif Solberg, <http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1671.pdf>

⁵⁰⁷ *Tingbok I 9, 1670-1671, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri*, fol. 37b http://arkivverket.no/URN:rg_read/29321/39/

⁵⁰⁸ *Tingbok I 9, 1670-1671, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri*, fol. 38b http://arkivverket.no/URN:rg_read/29321/40/

⁵⁰⁹ *Tingbok for Ringerike, Bok 11, 1672*. Transkribert av Thorleif Solberg, <http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1672.pdf>

kongen for dette. Det ble derimot sagt at finnene ikke burde ha denne retten til tømmerhugst, ettersom de ikke hadde gårder å skatte av.

Finnene på Krokskogen, unntatt Henrik Henriksen, ble dømt til å betale for å ha uteblitt fra tinget, så sant de ikke kunne dokumentere lovlig forfall. Dette gjaldt også mange andre bønder i bygda.

Rettergang på Gomnes i Hole 13. november

Sak 27:119a Lensmannen hadde fått fogden til å stevne en del løsfinner for retten. Man mente at finnene hadde brukt av jord og skog ulovlig, og uten bygsel eller lov til å være der. Det ble bestemt at de skulle gi til kongen det de hadde høstet av ressurser. Etter Fredrik 3. forordning av 1648 skulle de også ”for føye sig bort her af fougderien” med mindre de slo seg ned og skattet og skyldte som andre undersåtter.⁵¹⁰

Rettergang på Frok i Norderhov 14. november

Sak 28:120b Som i Hole, hadde lensmannen meldt noen løsfinner i Norderhov for ulovlig bruk av ressurser. Den eneste av disse som møtte på tinget, påstod at han kun hadde hugget og arbeidet for borgerskapet og andre, og derfor ikke hadde gjort noe ulovlig. Han mente også at dette var tilfellet med de andre innstevnede, som ikke møtte. Saken skulle bero til neste ting, for å kunne samle riktige opplysninger.

Man mente at også de bofaste finnene, som hadde huset løsfinnene, burde bøte etter loven med 1 mark sølv.

Lensmannen hadde også innstevnet enkeltpersoner for ulovlig bruk. Første finne ut var Lars Dybendal, som skulle ha hatt to bråter i et område fogden mente hørte ham til. Finnen viste en gammel bevilgningsseddel på området rundt Flåtan, utskrevet av forrige fogd. Han mente også at han hadde bygselsseddel på det aktuelle området, utskrevet av Jacob Luth, men at han hadde tatt med feil seddel til tinget. Han skulle 14 dager på å finne den rette seddelen.

Også Mattis Stubdal var av de stevnede, for en bråte han hadde hatt uten bygsel eller tillatelse. Mattis la frem kopi av en bygselsseddel med Jacob Luths navn. Retten kunne ikke akseptere kopien, og finnen fikk 14 dager på å frembringe originalen. Den samme Mattis ble også stevnet av fogden for en bråte han skulle ha hatt på hans område under Dybendal. Finnen innrømmet å ha sådd og høstet en bråte ved Store Flåtan, men mente at han ikke visste at dette lå til Dybendal. Fogden mente på sin side at dette kunne han bevise. Saken skulle bero til om mandagen etter.

Rettergang på Frok i Norderhov 18. november

Sak 28:122b Saken mellom Mattis Stubdal og fogden måtte utsettes igjen, da finnen ikke møtte på tinget.

⁵¹⁰ Tingbok I 10, 1672-1672, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, s. 120a
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29322/129/

Alminnelig sake- og skatteting på Gomnes i Hole 20. desember

Sak 29:124a Erik Sorteberg finne, alle finnene på Krokskogen, og mange andre, måtte bøte for ikke å ha møtt på tinget.

Ringerike 1673⁵¹¹

Alminnelig saketing på Gomnes i Hole 21. mars

Sak 30:81b Finnene på Krokskogen, og mange andre, måtte bøte for ikke å ha møtt på tinget.

Saketing på Gomnes i Hole 21. april

Sak 31:85a Andres Rasmussen Kroksund hadde blitt drept med øks i Henrik Eskildsens ølbod litt før påske. Av de 10 innkalte vitnene (alle finner), mente alle at det nok var løsfinnen Simen Jørgensen som hadde begått ugjerningen. Simen hadde vært tilstede ved hendelsen, og stukket derifra like etter. I følge et av vitnene hadde det også vært konflikt mellom de to tidligere. Hvorvidt offeret var finne eller ikke, kommer ikke frem av tingboka.

Alminnelig ting på Gomnes i Hole 20. august

Sak 32:107b Sammen med noen andre forordninger ble “forordning om Shou finder herudj Norge”, datert 20. juni 1673, lest opp.⁵¹²

Alminnelig saketing på Frok i Norderhov 21. august

Sak 33:111a Som i Hole ble forordningen om skogfinner lest opp sammen med flere andre forordninger.

Ringerike 1674⁵¹³

Ting på Gomnes i Hole 22. januar

Sak 34:2b Fogden hadde innstevnet flere fra allmuen for restskatt for 1673. Blant dem var Mogens finne som skyldte 16 s.

Alminnelig saketing på Frok i Norderhov 11. juni

Sak 35:12b Peder finne på Kittelsby ble fordret etter boka 20 dr. 10 s. Peder møtte og vedkjente seg gjelda.

⁵¹¹ *Tingbok for Ringerike, Bok 12, 1673*. Transkribert av Thorleif Solberg.

<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1673.pdf>

⁵¹² *Tingbok II 2, 1672-1673, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri*, s. 107b

http://arkivverket.no/URN:rg_read/29323/113/

⁵¹³ *Tingbok for Ringerike II-3, 1674*. Ringerike Slektshistorielag, 2010.

Ringerike 1675⁵¹⁴

Ting og tiendeskriving på Gomnes i Hole 18. oktober

Sak 36:91a Henrik Henriksen kom frem og sa at han i tre år hadde brukt en plass som var innført i jordeboka for ½ fjerding. Dette var det samme plassen som Mattis Gregersen tidligere hadde hatt. Ettersom han mente at plassen ikke var nok til å skatte og skylde av, sa han den nå fra seg.

Rettergang på Mo i Hole 12. november

Sak 37:106a De tre finnene Henrik Henriksen, Henrik Eskildsen og Anders Mogensen skomaker var blitt innkalt til tinget for å forklare seg om en tyv som angivelig skulle ha holdt til hos dem en periode. Tyven var Tomas Pedersen.

De tre finnene møtte, og Henrik Eskildsen ble først spurt om det stemte at tyven hadde vært hos ham. Henrik tilsto at Tomas hadde sovet hos ham i tre netter, men at han ikke kjente ham, eller visste at han var tyv. Henrik Henriksen forklarte at tyven hadde kommet fra Eskild og Anders skomaker, hvor han hadde vært en periode.

Anders svarte også at han ikke hadde hatt så mye med tyven å gjøre, og at han hadde vært på Krokskogen i ca. fire år. Inntil da hadde han vært i Solør.

Det ble begjært at de tre finnene måtte arresteres, men fogden svarte at Henrik Eskildsen og Henrik Henriksen hadde bygget opp plassene sine langsommelig, og skattet og skyldt av dette. Dessuten hadde ingen hørt noe annet enn at de hadde skikket og forholdt seg vel. Derfor kunne han ikke fengsle disse uten dom. Men han befalte lensmannen å sette dem i sitt eget hus, slik at de var tilstede da saken skulle opp igjen. Når det gjaldt Anders Mogensen skomaker, var saken en annen. Han skulle i fengsel inntil det kunne stilles kausjon.

Ringerike 1676⁵¹⁵

Alminnelig saketing på Frok i Norderhov 15. mars

Sak 38:23b Peder Rasmusen Hønen stevnet Eline Hverven for retten, for at hun og hennes avdøde mann skulle ha drevet fremleie av plassen sin. Morten Eriksen finne var en av de som skulle forklare seg i saken, sammen med andre som man mistenkte for bruk av plassen. Finnen holdt fast på at han ikke brukte noe i den omtalte plassen, men kun fikk litt betaling for arbeide han gjorde der. Han betalte ikke husleie der, og hadde ikke vært der i fullt et år.

Alminnelig saketing på Gomnes i Hole 17. mars

Sak 39:27b I likhet med flere andre var Henrik Pedersen finne på Krokskogen stevnet for leiermål. I likhet med de andre innstevnede møtte ikke Henrik på tinget, og måtte bøte for det.

⁵¹⁴ *Tingbok for Ringerike I-11. 1675.* Ringerike Slektshistorielag, 2010.

⁵¹⁵ *Tingbøker for Ringerike 1676 (I-12), 1677 (I-13).* Ringerike Slektshistorielag, 2011. s. 3-33.

Rettergang på Bjørnstad i Hole 4. august 1676

Sak 40:51b Henrik Henriksen og Henrik Eskildsen erkjente at de skyldte Lars Jacobsen 16 tønner god rug, som skulle betales innen 1. mars 1677. Dette ble tinglyst.

Sak 39:52a Henrik Pedersen, tidligere på året dømt for leiermål, ble stevnet for leiermålsbøter. Dette gjaldt også for flere andre.

Ringerike 1677⁵¹⁶

Ingen saker angående finner

Ringerike 1678⁵¹⁷

Alminnelig saketing på Tandberg i Norderhov 14. februar

Sak 41:5b I en sak om skogbrann, ble flere fra allmuen anklaget for å ha tent på et stykke skog. Den nevnte skogbrannen hadde blitt slukket ganske lett, men i forbindelse med den ble det snakk om en større skogbrann, som hadde pågått i flere dager oppe ved Sandungen. Da ble det ti år gamle vitnet spurt om finnen Mikkel Ågårdslia hadde snakket med dem da de var på setra oppe ved Sandungen. Hun kunne bekrefte at han hadde vært der i forbindelse med noen sauer, men at han ikke hadde nevnt et ord om brannen.

Ringerike 1679⁵¹⁸

Ingen saker angående finner

Ringerike 1680⁵¹⁹

Rettergang på Ågårdslia i Norderhov 7. juli

Sak 42:68b I en sak om eiendommer og grenser på Krokskogen, var Mattis Stubdal innkalt som vitne. Han fortalte at hans bror Anders hadde bygslet stedet av fogden på Ringerike. Jacob Li bekreftet det Mattis fortalte, og la til at både Anders, og Henrik etter ham, hadde svart sine rettigheter og søkt ting og kirke på Ringerike.

Rettergang på Gjølås i Soknedalen 27. og 28 juli

Sak 43:75b I en sak om eiendommer og grenser i Soknedalen, ble Erik Henriksen finne nevnt som rydningsmann for en plass kalt Gjølås. Hans kone var også tilstede, og vitnet på hvordan det hadde foregått når Erik hadde fått bygsel fra fogden. Han hadde betalt halve bygselsummen, men resten ”dog ey bleff betalt formedelst Erich bortrømte”.⁵²⁰ Erik hadde hugget og brent en bråte, men før han fikk sådd den måtte han altså rømme på grunn av skade han hadde gjort med bråteilden. Siden hadde han ikke kommet tilbake.

⁵¹⁶ *Tingbøker for Ringerike 1676 (I-12), 1677 (I-13)*. s. 33-66.

⁵¹⁷ *Tingbøker for Ringerike 1678 (I-14), 1679 (I-7)*. Ringerike Slektshistorielag, 2011. s. 3-56.

⁵¹⁸ *Tingbøker for Ringerike 1678 (I-14), 1679 (I-7)*, s. 56-96.

⁵¹⁹ *Tingbok for Ringerike I-15, 1680*. Ringerike Slektshistorielag, 2012.

⁵²⁰ *Tingbok I 15, 1680-1680*, og Hallingdal sorenskriveri, fol. 76b

http://arkivverket.no/URN:rg_read/29333/82/

Ringerike 1681⁵²¹

Alminnelig sake-, skatte- og våpenting på Gomnes i Hole 15. mars

Sak 44:11a I forbindelse om en sak mellom fogden og Paul Tostensen angående bortbygset jord, nevnes det at det er gjort skade på områder av skogfinner og andre.

Rettergang på Gomnes i Hole 15. november

Sak 45:76a Fogden hadde etter hjemstevne latt innkalle en del bønder og skogfinner for ulovlig bjelke- og bråtehugst. Av de som hadde drevet bjelkehugst nevnes kun nordmenn, mens blant de som hadde drevet bråtehugst nevnes 7 nordmenn og 6 finner. Tre og tre av nordmennene hadde drevet bråtene sammen, mens den siste hadde drevet sammen med en finne. De resterende finnene hadde drevet hver for seg. Alle vedgikk å ha hatt bråter, og fogden mente at alle burde levere fra seg både høstet og uhøstet korn. Saken utsatt til 2. desember, for at finnene skulle kunne få tak i bygselssedlene sine.

Rettergang på Gomnes i Hole 2. desember

Sak 45:84b Fortsettelse av sak fra 15. november. Ingen av finnene møtte på tinget. Fogden mente at finnene hadde gjort så stor skade, over så mange år, at de skulle ha forbrutt alt de hadde avlet. Bøndene, derimot, ville søke om nåde hos den høye øvrighet, og det ble bestemt at de skulle få beholde kornet frem til dette skulle behandles. Unntaket var en bonde som ikke møtte på tinget denne dagen. Han måtte i likehet med finnene levere det han hadde avlet.

Ringerike 1682⁵²²

Rettergang ved Samsjødam og på Sommedal i Ådalen 29. mai

Sak 46:51b Lagmannen hadde stevnet noen bønder for ulovlig tømmerhugst. Peder finne var en av dem som var innstevnet som vitne mot bøndene.

Ringerike 1683⁵²³

Ingen saker angående finner

Ringerike 1684⁵²⁴

Rettergang på Østsetermarken på Krokskogen 14. og 15. august

Sak 47:46a Peder Rasmussen, og andre bønder og allmue i Norderhov hovedsogn og Haug anneks, stevnet en rekke finner for retten. De saksøkte var Mattis Stubdal, Pål Spålen, Lars

⁵²¹ *Tingbok for Ringerike, Bok 24, 1681.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1681.pdf>

⁵²² *Tingbok for Ringerike, Bok 25, 1682.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1682.pdf>

⁵²³ *Tingbok for Ringerike, Bok 27, 1683.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1683.pdf>

⁵²⁴ *Tingbok for Ringerike, Bok 29, 1684.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1684.pdf>

Flåtan, Mattis Heggeli, Mikkel Ågårdslia, Jakob Stubbals enke, Pål Purainen, Pål Mattisen og samtlige finner som hadde tilhold på skogene i Østmarken. Den påståtte ugjerningen var brudd på kongelig forordning og forbud, ved at de gjorde skade på blant annet skoger og setervoller, gjerdet inn febeite og var til generell skade for bøndene. Allmuen mente at området hadde vært allmenning siden ”Arilds tid”.

Mattis Stubbald møtte, og påstod at bygselen var gitt av Jakob Luth, og at seddelen lå hos jordeieren Leuch i Kristiania. Han påstod også at nåværende fogd skulle ha fått kopi av denne, noe fogden ikke kunne huske. Annen hjemmel kunne ikke fremvises. Ellers fant man at Mattis hadde gjerdet inn store områder som ellers kunne være nyttig til beite, og at skogen var veldig ødelagt av bråtehugst og avbrenning. Mattis måtte også innrømme at han hadde tatt det høyet som bøndene hadde slått på setervollen. Saken om Mattis skulle vente til neste alminnelige saketing. Og dersom Mattis ”ey stiller Nøyachtig borgen och forsikring”, skulle han og hans eiendeler være i arrest frem til saken skulle opp igjen.⁵²⁵

Jakob Stubbals enke møtte og viste bygselseddel på Ingeborgseter, utstedt av Jakob Luth, til en Greger Hansen. Hun viste også noen kvitteringer på betaling til fogden, men kunne ikke vise videre hjemmel. Peder Rasmussen mente at området hadde vært seter for gårdene siden ”Arilds tid”, og han protesterte på bygselsseddelen og mente at Jakob Luth umulig kunne ha noe med å bortbygsle dette.

Mattis Heggeliens kone møtte, hun hadde ingen bygselseddel eller hjemmel, men mente at Peder Nilsen Leuch hadde bevilget dem plassen, og var deres hjemmelsmann.

Mikkel Ågårdslia møtte og hadde ikke hjemmel eller bygselseddel, annet enn en beskjed skrevet av Mads Trulsens (kone?) Else, til fogden.

Lars Flåtan møtte, og hans husbond Kristen Kristensen var også tilstede. Kristensen sa at han ville stille opp for Lars dersom det ble reist tiltale mot ham.

Pål Purainen møtte og sa at han ikke hadde brukende plass, men at han var skomaker og hadde tilhold hos Lars Flåtan. Jordeieren Kristen Kristensen vedgikk dette, og sa at finnen også tjente på hans sag.

Pål Mattisen var løsgjenger, og møtte ikke i retten.

Peder Rasmussen og allmuen sa at de tidligere nevnte plassene Heggeli, Ågårdslia og Flåtan fra ”Arilds tid” hadde vært allmuens seter og setervoller.

Videre gikk følget til Spålen, og Pål Spålen møtte. En del bønder fra Vangsbygden sverget på at finnen ikke bare hadde fortrenget dem fra seter og setervoller, men også innhegnet dette, ruinert skogen med bråtebrenning og drevet fiske. Man fant at det var gamle seterbygninger i området, som beviste at dette var gammel allmenning. Man fant også at skogen rundt området var ruinert av finnene. Pål Spålen mente at han hadde bygslet området av Jakob Luth, men at Kristen Kristensen hadde fratatt ham bygselseddelen. Annen hjemmel hadde han ikke.

⁵²⁵ Tingbok I 18, 1684-1684, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 46b
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29337/52/

Noen bønder klaget også på at Pål Spålen hadde drevet noen hester fra beite. En av hestene var hugget i låret, og en Jens Hval mistet en hest. Pål sa at hestene hadde beitet på hans rugbråte, og at det stemte at han hadde fått dem jaget. Men han nektet for å ha påført dem skade. Saken om Pål skulle bero til neste alminnelige saketing, og så sant finnen ikke kunne stille forsikring og borgen, skulle han og hans verdier være i arrest frem til da.

Alminnelig saketing på Tandberg i Norderhov 21. oktober

Sak 47:56b Fortsettelse av forrige sak. Av finnene møtte Mattis Stubdal, Pål Spålen's kone, Lars Flåtan, Mattis Heggelis kone og Jakob Stubdals enke.

Mattis Stubdal viste bygselsseddel utstedt av Jakob Luth. Resten av de tilstedeværende finnene hadde ikke noe mer å tilføye til saken.

Alle de innstevnede finnene ble dømt til å ”forføye sig aff disse for om Rørte shouffer och marcher”, og å flytte til bygden eller annet sted hvor de kunne holde seg med lovlig næring og arbeide.⁵²⁶ Hvis dette ikke ble etterfulgt kunne man rive og ødelegge boplassene deres. Avlingene de hadde høstet eller sådd samme året skulle deles mellom kongen og allmuen, ettersom allmuen hadde ført saken for egen regning. Mattis Stubdal og Pål Spålen ble dømt til å betale for ødelagte og innhegnede seterbuer. Angående det store skadeverk som hadde blitt gjort, som denne saken ikke gjorde opp for, skulle allmuen komme tilbake til dette.

Det ble også bestemt at de som hadde kjøpt landområder av tidligere fogder, enten skulle få tilbake kjøpspengene fra allmuen, eller at allmuen måtte betale landskyld.

Alminnelig saketing på Gomnes i Hole 23. oktober

Sak 48:68b Peder Skog ved Østentjernet hadde blitt stevnet av Christen Tommesen for å ha brent ned skog. Det ser ikke ut som at finnen møtte på tinget, eller hadde vitner til sin fordel. Det bestemt at han skulle bøte 1 mark sølv til saksøkeren, og 1 riksdaler i omkostninger.

Ringerike 1685⁵²⁷

Alminnelig skatte- og saketing på Gomnes i Hole 25. februar

Sak 49:16b Angående tyveri av noe høy, ble Peder Eriksen finne og hans sønn Ole innkalt som vitner. Saken var mellom nordmenn, og finnene skulle vitne mot de som var saksøkt for ugjerningen. De visste ikke så mye om saken.

Rettergang på Sessrud i Soknedalen 5. oktober

Sak 50:94b Noen var stevnet for ulovlig bråtehugst på et sted kalt Gjøllås. I den forbindelse ble en Erik finne nevnt som tidligere beboer og bruker på Gjøllås. Han skulle ha hatt bråter og gjort skade, og siden rømt derifra.

⁵²⁶ Tingbok I 18, 1684-1684, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, fol. 57b
http://arkivverket.no/URN:rg_read/29337/64/

⁵²⁷ *Tingbok for Ringerike, Bok 31, 1685*. Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1685.pdf>

Ringerike 1686⁵²⁸

Ingen saker angående finner

Ringerike 1687⁵²⁹

Ingen saker angående finner

Ringerike 1688⁵³⁰

Ingen saker angående finner

Ringerike 1689⁵³¹

Rettergang på Trøgstad i Norderhov 26. februar

Sak 51:7a Paul Tostensen hadde stevnet noen bønder for retten for å ha bortført rug fra hans eiendom i 1684. Dette var den rugen som ble tatt i arrest fra Pål Spålen. Fogden mente at området kornet var tatt fra var Ringerikes allmenning, og alltid hadde vært det, frem til Paul Tostensen hadde tilegnet seg det uten allmuens viten. Derfor mente man at det måtte være opp til Paul Tostensen å bevise sine adkomster. Saken ble utsatt.

Trøgstad i Norderhov 9. april

Sak 51:8a Fortsettelse av forrige sak. Bøndene skulle tas i ed for å få greie på om det var mer enn de oppmålte 20 ½ tønner rug som var bortført. Men bøndene ville ikke gjøre ed, for de holdt ikke finnen Pål Spålen ”døgtig at gjøre noen ed på hans løgnaktige foregivende”.⁵³² Rugen ble til slutt tildømt Paul Tostensen, og bøndene måtte betale ham i samme mengde rug, eller rede penger.

Ringerike 1690⁵³³

Ingen saker angående finner

⁵²⁸ *Tingbok for Ringerike, Bok 33, 1686.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1686.pdf>

⁵²⁹ *Tingbok for Ringerike, Bok 35, 1687.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1687.pdf>

⁵³⁰ *Tingbok for Ringerike, Bok 36, 1688.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1688.pdf>

⁵³¹ *Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1692.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1692.pdf>

⁵³² *Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1692, fol. 8a.*

⁵³³ *Tingbok for Ringerike XXXIX og XL, 1690.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1689-1.pdf>

Ringerike 1691⁵³⁴

Alminnelig saketing på Trøgstad i Norderhov 24. februar

Sak 52:110 Fogden fordret dom over begåtte leiermål. Blant dem var Goro Amundsdatter Lerberg, for leiermål med Jørgen finne. Hennes bror svarte i retten at hans søster var syk. Hun ble dømt til å betale 12 lodd sølv.

Alminnelig saketing på Gornes i Hole 16. november

Sak 53:148a Allmuen ble spurt om tilstanden til de to fraflyttede finneplassene til Mattis Gregersen finne og Lars Siversen finne på Krokskogen. Allmuen svarte at plassene hadde ligget øde siden finnene flyttet for ca. 16 år siden. Skogen hadde da vært uthugget.

Alminnelig saketing på Trøgstad i Norderhov 19. november

Sak 54:159b Paul Ibsen av Kristiania fordret dom over en del av allmuen i Norderhov for gjeld de skyldte ham. Blant dem var Pål Purainen, som hadde hugget 8 tylfter tømmer som skulle leveres til sommeren. Han fikk frist til st. hans neste år for å levere tømmeret. Ellers måtte han betale de 5 riksdalene han skyldte, og med ½ daler i omkostninger.

Ringerike 1692⁵³⁵

Ingen saker angående finner

Ringerike 1693⁵³⁶

Alminnelig saketing på Trøgstad i Norderhov 14. november

Sak 55:139b Fullmektigen lot protokollføre de som hadde begått leiermål i Norderhov. En av dem var den løse kvinnen Kari finne på Aslaksrud, som intet eide. Hun var blitt ”besovet” av en rytter fra Hadeland.

Alminnelig saketing på Gornes i Hole 16. november

Sak 56:142b I en sak mellom to kvinner, angående skjellsord og fornærmelse, kom det frem at finne-Gudbjørg hadde fortalt til den enes sønn at den andre hadde stjålet hestetenner og hatt i øltønna si. Da svarte hun tilbake at finne-Gudbjørg hadde sagt at også hans mor hadde stjålet en lerretsbunke og en sølvskje på Helgeland.

Ringerike 1694⁵³⁷

Ingen saker angående finner

⁵³⁴ *Tingbok for Ringerike, Bok 40, 1691.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1691.pdf>

⁵³⁵ *Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1692.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1692.pdf>

⁵³⁶ *Tingbok for Ringerike, Bok 34, 1693.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1693.pdf>

⁵³⁷ *Tingbok for Ringerike 1694, nr 34.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1694-1.pdf>

Ringerike 1695⁵³⁸

Ingen saker angående finner

Ringerike 1696⁵³⁹

Rettergang på nordre side av Store Samsjøen i Ådalen, på Peder finnes husmannsplass, 18. mars

Sak 57:13b I en sak om tømmerhugst uten tillatelse var Peder finne og hans sønn kalt inn som vitner. De skulle si noe om grensene i området, og om den aktuelle tømmerhugsten. Peders kone og en pike skulle også vitne om den urett som Amund og Anders Eivindssønner skulle ha begått mot Anders Solli. Saken ble utsatt.

Rettergang ved store Samsjø 27. mars

Sak 57:16a Fortsettelse av forrige sak. Peder Matsen finne vitnet om grensa.

Rettergang på Støveren i Soknedalen 1. oktober

Sak 58:44a Peder finne ble nevnt i forbindelse med en grensetvist. Man husket hva han hadde sagt og gjort med tanke på grensene tidligere, og tok dette med i en vurdering av hvor grensa skulle gå.

Alminnelig saketing på Gomnes i Hole 16. november

Sak 59:50a Jørgen Henriksen finne lot tinglyse sin bygselseddel på en finneplass, utskrevet på Madame Verdelmands vegne. Fogden protesterte mot bygselseddelen. Han mente at ettersom bygselseddelen viste 2 ½ lispund, og innføringen i matrikkelen viste 5 lispund, måtte de resterende 2 ½ lispund tilhøre kongen, og at finnen dermed burde bygsle den siste halvdel av ham.

Ringerike 1697⁵⁴⁰

Alminnelig saketing på Trøgstad i Norderhov 5. mars

Sak 60:73a Fogden spurte allmuen om hvorvidt plassen Spålen var bebodd eller ikke. Allmuen svarte at plassen ikke hadde vært bebodd eller brukt siden Pål Spålen flyttet derifra for rundt 10 år siden. Skogen var da uthugget og oppbrent.

Samtidig ble det også spurt om Katnos, en plass under Spålen. Allmuen sa at plassen aldri hadde vært en boplass, men setermark. Finnene hadde også hugget og hatt bråter på plassen.

⁵³⁸ *Tingbok for Ringerike, Bok 40, 1695.* Transkribert av Thorleif Solberg.

<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1695.pdf>

⁵³⁹ *Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1696.* Transkribert av Thorleif Solberg.

<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1696.pdf>

⁵⁴⁰ *Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1697.* Transkribert av Thorleif Solberg.

<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1697.pdf>

Saketing på Gomnes i Hole 17. november

Sak 61:121a Erik Andersen finne, på madame Werdelmans gods, var en av mange som ble nevnt i forbindelse med restanse på kongelige skatter og avgifter.

Ringerike 1698⁵⁴¹

Ingen saker angående finner

Ringerike 1699⁵⁴²

Alminnelig saketing på Moe i Hole 27. februar

Sak 62:121b Det ble foretatt tinglysning av fogden Tønders skjøte av justisråd Bram på blant annet 1 lispund i Henrik Larsen finnes plass.

Alminnelig saketing på Moe i Hole 6. juli

Sak 63:227b Man publiserte et skjøte utstedt av Johan Svendsen finne. Skjøtet var på 1 skinns skyld uten bygsel i Pjåka, og var til Torkil Olsen Havnor.

Aker 1681⁵⁴³

Ingen saker angående finner

Aker 1682⁵⁴⁴

Ingen saker angående finner

Aker 1684⁵⁴⁵

Ingen saker angående finner

Aker 1685⁵⁴⁶

Ingen saker angående finner

⁵⁴¹ *Tingbok for Ringerike, Bok 41, 1698.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1698.pdf>

⁵⁴² *Tingbok for Ringerike, Bok 34-41-42 + skifteprotokoll 2, 1699.* Transkribert av Thorleif Solberg.
<http://ringerike-slektshistorielag.com/Tingboker/1699.pdf>

⁵⁴³ *Tingbok for Aker 1681.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

⁵⁴⁴ *Tingbok for Aker 1682.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

⁵⁴⁵ *Tingbok for Aker 1684.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

⁵⁴⁶ *Tingbok for Aker 1685.* Tingbokprosjektets tingboksøk.
http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

Aker 1686⁵⁴⁷

Alminnelig sake- og våpenting på Haug i Vestre Bærum 24. mars

Sak 64:6 Else Sigfridsdatter hadde stevnet Lars Larsen finne på Krokskogen for noe rug hennes stefar hadde gitt henne før han reiste til Sverige. Hun førte to vitner, nemlig Abraham Torstensen fra Lier, og Henrik Steen. Begge vitnet på at de hadde hørt hennes stefar si at hun skulle ha rugen, og at hans bror, den omtalte Lars Larsen, skulle påse at hun fikk dette. Lars kunne ikke nekte for å ha høstet rugen. Lars måtte betale Else for rugen.

Alminnelig skatte- og saketing i Aker 11. oktober

Sak 65:31b En løsgjenger med navn Kittel Åsmundsen ble fremført for tinget. Ha gjorde rede for hvor han hadde oppholdt seg de siste 20 årene. Blant annet hadde han ”opholdt sig hos finderne paa skoufuene” i løpet av de siste fire årene.

Aker 1687⁵⁴⁸

Alminnelig skatte- og saketing i Aker 8. august

Sak 66:73b Laurits Luken finne var innstevnet som vitne i en sak angående slagsmål. Han hadde ikke noe å vitne om.

Allminnelig saketing på Akers tingstue 18. oktober

Sak 67:82a Fogden hadde ved lensmannsstevne latt innstevne en del kvinner som hadde begått leiermål. Blant annet hadde Elen Larsdatter Lyse blitt ”besøvet” av en finne ved navn Gusta??. Mens hun lå syk i den største elendighet, var han stukket til Sverige.

Solør og Østerdalen 1638⁵⁴⁹

Nor tingstue i Vinger 11. september

Sak 68:78 Allmuen klaget over at svenske finner gjorde stor skade på skog og fiske.

Solør og Østerdalen 1639⁵⁵⁰

Ingen saker angående finner

Solør og Østerdalen 1640⁵⁵¹

Ingen saker angående finner

⁵⁴⁷ *Tingbok for Aker 1686*. Tingbokprosjektets tingboksøk.

http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

⁵⁴⁸ *Tingbok for Aker 1687*. Tingbokprosjektets tingboksøk.

http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

⁵⁴⁹ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1638-1641*. Ved Solveig Torp. Oslo: Tingbokprosjektet, 1994.

⁵⁵⁰ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1638-1641*.

⁵⁵¹ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1638-1641*.

Solør og Østerdalen 1641⁵⁵²

Ingen saker angående finner

Solør og Østerdalen 1649⁵⁵³

Ingen saker angående finner

Solør og Østerdalen 1650⁵⁵⁴

Ingen saker angående finner

Solør og Østerdalen 1651⁵⁵⁵

Ingen saker angående finner

Solør og Østerdalen 1652⁵⁵⁶

Ting på Hveberg i Grue 3. februar

Sak 69:8b To bønder måtte for retten for å ha skutt en elg hver på skaren. Begge møtte og innrømmet at de hadde skutt elgene, men at dyrene skulle ha vært jaget til dem av finner. Begge måtte bøte etter loven.

Alminnelig saketing på Hveberg i Grue 24. mars

Sak 70:18a Gunder Holstad ble stevnet av Bjørn Østmarken ved ”hjemstevne” fordi han hadde kjøpt en hest av en finne, men ikke betalt.

Sak 71:19a Noen finner innrømmet å ikke ha betalt skatt før inneværende år, og skulle kreves for dette. Christen Jensen kunne fortelle at han hadde betalt skatten for dem på Akershus.

Ting på Gjøsegård i Vinger 14 juni

Sak 72:26b I en sak mellom Morten finne og Oluf Stangnes og Torbjørn Olsen vitnet Audun Rud om at finnen hadde kommet til ham en ettermiddag, og like etter hadde Oluf og Torbjørn også dukket opp. De ville ha tak i finnen fordi de mente han skyldte Ole Rogersen en daler for ei tønne salt. Finnen mente at han ikke hadde fått nok salt i tønna, og at daleren skulle betales når han hadde fått det resterende saltet. Senere på kvelden hadde Torbjørn slått og revet finnen så han blødde og sagt til ham at han ønsket å ”schyde dig med din egen borse”.⁵⁵⁷ Da det kom frem at finnen ikke hadde med seg gevær, gikk de løs på ham igjen, med nevene og et vedtre. Morten kom seg unna, men morgenen etter fant de ham på nytt. Selv om Audun sa at de skulle la ham være, fikk de til slutt tatt en daler fra ham, og skiltes med det. Saken ble satt opp til neste ting for flere vitnemål fra Auduns folk.

⁵⁵² *Tingbok for Solør og Østerdalen 1638-1641.*

⁵⁵³ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1649-1650.* Ved Solveig A. Torp. Oslo: Tingbokprosjektet, 1996.

⁵⁵⁴ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1649-1650.*

⁵⁵⁵ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653.* Ved Solveig Torp. Oslo: Tingbokprosjektet, 1998.

⁵⁵⁶ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653.*

⁵⁵⁷ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 27b

Ting på Nor i Vinger 6. september

Sak 72:40b Fortsettelse av forrige sak. To vitner fra allmuen vitnet om at de hadde sett Oluf Stangnes plukke opp et gevær, men de visste ikke hans hensikter med dette geværet. De hadde også observert et slagsmålet, men visste ikke hva som var blitt sagt. Torbjørn Olsen møtte ikke på tinget, og måtte bøte. Angående Oluf Stangnes' skjebne, skulle dette "beroe til Sagens videre vdførschning".⁵⁵⁸

Sak 73:41b Fogden stevnet Otto Grasmo for retten for en hendelse som hadde utspilt seg omtrent et år tidligere. Svensken Hans Andersen og "en Anden Finde" skulle ha kommet til Grasmo om natten og fått sove der.⁵⁵⁹ Om morgenen var Hans Andersens eiendeler stjålet. Hans far hadde ikke sett ham siden.

Otto sa at han ikke hadde vært hjemme denne natta, men et par naboer innrømmet at de hadde reist til Grasmo fordi det hadde kommet bud om en svenske som ville være der uten tillatelse. De bekreftet at de hadde tatt fra ham noen eiendeler, og vaktet over ham til han forsvant.

Dommen var at eiendelene skulle leveres tilbake. Angående forsvinningen av finnen måtte dette bero inntil man hadde mer informasjon.

Ting på Nor i Vinger 7. september

Sak 74:44a Anders Simensen stevnet ved "hjemstevne" en del folk for gjeld på sin egen og Christen Jensen vegne. Blant de femten innstevnede var finnene Erik og Johan, som skyldte skatt. De hadde ikke bodd så lenge på plassen, så skatten måtte nok ikke betales. Men de måtte bøte for at de ikke møtte på tinget.

Alminnelig ting på Hveberg i Grue 9. september

Sak 75:47b En svensk fogd hadde meldt fra om at to norske bønder angivelig skulle ha stjålet en andel rug fra noen svenske finner som bodde ved grensa. Begge de tiltalte møtte i retten, men påstod at rugen var avlet på deres områder. Bøndene ble allikevel dømt til å betale 3 ort hver "wdj tagh" og at rugen skulle leveres tilbake. De skulle også "giffue kost och Terringh".⁵⁶⁰

Solør og Østerdalen 1653⁵⁶¹

Alminnelig ting på Hov i Hof 22. mars

Sak 76:82a Fogden hadde stevnet Halvor Gjerdrum for retten, fordi han skulle ha slått Peder finne. Finnen påstod også at han samtidig ble frastjålet noen penger og en boks med tobakk, og da han hadde konfrontert Halvor for dette morgenen etter, ble han slått på nytt. Erik Svinkerud vitnet til finnens fordel. Halvor, derimot, mente at finnen hadde kommet løpende mot ham med kniv i en tidligere slåsskamp, og at finnen var skyldig i å ha flådd merrer og

⁵⁵⁸ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 40b

⁵⁵⁹ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 42a

⁵⁶⁰ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*, fol. 47b

⁵⁶¹ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1651-1653*.

hester. Saken ble utsatt så Halvor kunne skaffe noen til å vitne for seg. Hvis ikke måtte han bøte etter loven.

Solør og Østerdalen 1656⁵⁶²

Alminnelig ting på Bryn i Grue 11. september

Sak 77:2b Fogden stevnet en del finner for retten fordi allmuen hadde fortalt at de huset løsfinner som ødela skogene. Spesielt skal Steffen Steffensen ha hatt en Peder Eriksen i hus. Både Steffen og Peder møtte på tinget, og Peder fortalte at han skattet til Sverige, men ikke hadde bygselsbrev. Steffen Steffensen fikk frist til neste tingmøte på å fremlegge sitt bygselsbrev, for å få klarhet i hvorvidt det var en del av avtalen at han kunne ta folk inn hos seg.

Allmuen mente at det var disse to finnene, og ingen annen, som gjorde skade ”I Skoffuen paa deris gildre”.⁵⁶³ Allikevel var det ingen som hadde sett denne Peder i skogen med verken gevær eller hund.

Solør og Østerdalen 1657⁵⁶⁴

Ting på Hov i Hof 5. september

Sak 78:67b Alf Magnes og Alf Tornebye saksøktes av fogden fordi noen reinsdyr hadde blitt stjålet av finner mens de skulle vokte over dem. Man hadde forsøkt å lete frem både finner og reinsdyr, og finnene var tatt. Reindsyrene var imidlertid ikke kommet til rette. De to tiltalte ble dømt til å skaffe reinsdyrene tilbake, eller betale 3 ½ daler for hvert bortstjalne dyr. Finnenes videre skjebne sies det ingenting om.

Solør og Østerdalen 1658⁵⁶⁵

Alminnelig ting på Hov i Hof 23. juli

Sak 79:113b Peder finne hadde etter ”hjemstevne” fått Peder Gjerdrum for retten, på grunn av en gjeld han ikke hadde betalt. Finnen fremla bevis på gjelden, men den saksøkte møtte ikke i retten, og måtte bøte 1 mark sølv ”med kost och teringh”.⁵⁶⁶

⁵⁶² *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*. Tingbokprosjektets tingboksøk, http://www.dokpro.uio.no/tingbok/tingbok_ramme.html

⁵⁶³ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol 2b.

⁵⁶⁴ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*

⁵⁶⁵ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*

⁵⁶⁶ *Tingbok for Solør og Østerdalen 1656-1658*, fol. 113b

VEDLEGG IV- Tabell over tingboksaker

RINGERIKE								
År	Type sak	Finnes rolle		Navngitte finner	Påtale	Sted	Fol.	Sak-nr.
1652	Tyveri	Fornærmet	X	Erik	Fogden	Norderhov	37b	1
	Skadeverk (på hest)	Vitne	X	Erik		Norderhov	38a	2
	Gjeld/Ubetalt hest	Saksøkt	X	Ola Nilsson	Hans Hansen Møller	Norderhov	40b	3
1653	Gjeld på bygsel	Saksøkt	X	Erik	Hans Eggertsson	Norderhov	45a	4
1658	Overfall og tyveri	Fornærmet	X	Per på Sørum og Mattis	Anders Borgerud	Norderhov	64a	5
1659	Overfall	Vitner	X	Mattis og Erik	Kari Nilsdatter Sørum	Norderhov	97b, 106b	6
	"	Fornærmet	X	Kari Nilsdatter Sørum	"	"	"	"
	"	Nevnt, negativ omtale	X	Nei	"	"	"	"
1660	Utskjelling	Saksøkt	X	Søren	Frantz Nilsen	Norderhov	121a	7
	Utskjelling og trusler	Saksøkt	X	Henrik og Kari på Sørum	Frantz Nilsen	Norderhov	13b, 25b, 41a	8
	Gjeld	Saksøkt	X	Per	Rasmus Christensen	Hole	23b	9
	Gjeld	Saksøkt	X	Henrik på Sørum	Rasmus Christensen	Norderhov	26b	10
	Vold	Fornærmet	X	Henrik og Kari på Sørum	Fogden ved lensmanns stevning	Norderhov	29a	11
1661	Gjeld	Innkrever	X	Mattis	Mattis	Hole	77a	12
	Unnlatt såing	Hadde ikke sådd	X	Per på Stubdal	-	Norderhov	79b	13
	Ikke fulgt ordre	Nevnt/fornærmet	X		-	Norderhov	103b	14
1662	Drap	Fornærmet	X	Henrik	Kari Sørum	Norderhov	14a, 15a, 18a, 29a, 73b	15
	"	Vitne	X	Mattis	"	"	"	"
	For tidlig barnefødsel	Saksøkt	X	Morten	Fogden	Norderhov	25b	16
	Ubetalt landskyld/ ødeleggelse av skog	Saksøkt	X	Kari Sørum	Kresten Krestensen	Norderhov	23b	17
	For tidlig barnefødsel	Saksøkt	X	Henrik	Fogden	Hole	26b	18
	Ikke møtt på tinget	Saksøkt	X	Erik	Lensmannspåtale? Evt. Nils Pedersen Svenske	Norderhov	66b	19
1664	Salg av øl på helligdag	Saksøkt (som kjøpere av øl)	X	Per Henriksen, Mons, Mattis, Henrik og Jørn		Hole/ Norderhov	49b, 50b	20
	"	Nevnt/uformelt beskyldt for drap	X	Nei		Hole	49b	"
	Tyveri	Saksøkt	X	Morten		Norderhov	67b	21

1665	Skifte	Etterlatte	X	Kari Nilsdatter Sørum. Barna Pål, Henrik, Marte, Gunnbjörg, Kirsten og Anne	-	Norderhov	2a	22
1670	Tyveri	Fornærmet	X	Lars	Lars	Norderhov	29b, 48a	23
1671	Ulovlig hugst	Saksøkt	X	Peder	Jørgen Larsen	Norderhov	32b	24
	Drap	Fornærmet	X	Mattis Eriksen	Fogden	Hole	34b	25
	"	Saksøkt	X	Lars Mogensen	"	"	"	"
	"	Vitner	X	Lisbet Henriksdatter og Steffen	"	"	"	"
1672	Ulovlig hugst/Ikke møtt på tinget	Saksøkte	X	Bla. Henrik Henriksen	Fogden	Hole	59a, 90a	26
	Ulovlig bruk av jord og skog	Saksøkte	X	Henrik Pedersen, Henrik Larsen, Pål Pedersen, Henrik Eskildsen, Jørgen Henriksen, Henrik Henriksen, Daniel, Lars Andersen, Nils Jakobsen Flakseter, Jakob Pedersen, lange Peder, Lars Syversen og Mogens.	Lensmannen/Fogden?	Hole	119a	27
	Ulovlig bruk av jord og skog/ikke møtt på tinget	Saksøkte	X	Lars Dybendal, Mattis Stubdal	Lensmannen/Fogden?	Norderhov	120b, 122b	28
	Ikke møtt på tinget	Ikke møtt	X	Erik Sorteberg	-	Hole	124a	29
1673	Ikke møtt på tinget	Ikke møtt	X	Peder Henriksen, Henrik Henrik-sen, Simen Flakseter, Bertel Flak-seter, Sigfrid Jakobsen, Mikkell Sigfridsen, Nils Jakobsen, Peder Madsen, Henrik Pedersen og Lars Sigfridsen	-	Hole	81b	30
	Drap	Saksøkt	X	Simen Jørgensen	Fogden?	Hole	85a	31
	"	Vitner	X	Henrik Eskildsen, Anne Henriks-datter, Anders Eriksen, (Maren Syversdatter), Pål Pedersen, (Kirsten Larsdatter), Mattis Knut-sen, Jakob Andersen, Eli Johans-datter og Sigfrid Jakobsen	"	"	"	"
	Opplesing av forordning om skogfinner	-	X	-	-	Hole	107b	32
	Opplesing av forordning om skogfinner	-	X	-	-	Norderhov	111a	33
1674	Gjeld på skatt	Saksøkt	X	Mogens	Fogden	Hole	2b	34
	Gjeld	Saksøkt	X	Peder på Kittelsby		Norderhov	12b	35
1675	Oppsigelse av plass	Oppsiger	X	Henrik Henriksen	-	Hole	91a	36
	"	Nevnt som tidligere beboer	X	Mattis Gregersen	"	"	"	"
	Husing av tyv	Saksøkte	X	Henrik Eskildsen, Henrik Henriksen og Anders Mogensen Skomaker		Hole	106a	37
1676	Ulovlig fremleie	Vitne/medskyldig	X	Morten Eriksen	Peder Rasmussen Hønen	Norderhov	23b	38
	Leiermål/ innkreving av leiermålsbøter	Saksøkt	X	Henrik Pedersen	Fogden	Hole	27b, 52a	39

	Gjeld	Saksøkte	X	Henrik Eskildsen og Henrik Henriksen		Hole	51b	40
1778	Skogbrann	Nevnt/uformelt mistenkt	X	Mikkel Ågårdslia	Paul Ibsen	Norderhov	5b	41
1680	Eiendomstvist	Vitne	X	Mattis Stubbdal, Anders og Henrik		Norderhov	68b	42
	Eiendomstvist	Nevnt, negativ omtale	X	Erik Henriksen		Sokne-dalen	75b	43
1681	Eiendomstvist	Nevnt/uformelt beskyldt	X	Pål Andersen		Hole	11a	44
	Ulovlig hugst/Ikke møtt på tinget	Saksøkte	X	Henrik Henriksen, Henrik Eskildsen, Syver Jakobsen, Jørgen Henriksen, Simen Flakseter, Mogens Andersen,	Fogden	Hole	76a, 84b	45
1682	Ulovlig hugst	Vitne	X	Peder		Ådalen?	51b	46
1684	Ulovlig bruk av jord og skog/Skadeverk	Saksøkte	X	Mattis Stubbdal, Pål Spålen, Lars Flåtan, Mattis Heggeli, Mikkel Ågårdslia, Jakob Stubbdals enke, Pål Purainen og Pål Mattisen	Peder Rasmussen og andre bønder	Norderhov /Krok-skogen	46a, 56b	47
	Nedbrenning av skog/Ikke møtt på tinget	Saksøkt	X	Peder Skog	Christen Tommesen	Hole	68b	48
1685	Tyveri	Vitner	X	Peder Eriksen og Ole Pedersen		Hole	16b	49
	Ulovlig bråtehugst	Nevnt/uformelt beskyldt	X	Erik		Sokne-dalen?	94b	50
1689	Bortføring av korn	Nevnt	X	Pål Spålen		Norderhov	7a, 8a	51
1691	Leiermål	Saksøktes "medsynder"	X	Jørgen	Fogden	Norderhov	110	52
	Utgreiing av plassers tilstand	Nevnt/uformelt beskyldt	X	Mattis Gregersen, Lars Syversen	-	Hole	148a	53
	Gjeld	Saksøkt	X	Pål Purainen	Paul Ibsen	Norderhov	159b	54
1693	Leiermål	Saksøkt	X	Kari	-	Norderhov	139b	55
	Fornærmelse	Nevnt	X	Finne-Gudbjørg		Hole	142b	56
1696	Ulovlig tømmerhugst	Vitne	X	Peder Matsen		Ådalen?	13b, 16a	57
	Grensetvist	Nevnt/brukt som "referanse"	X	Peder		Sokne-dalen?	44a	58
	Tinglysing av byggeseddel	Tinglyser	X	Jørgen Henriksen	-	Hole	50a	59
1697	Utgreiing av plassers tilstand	Nevnt/uformelt beskyldt	X	Pål Spålen	-	Norderhov	73a	60
	Gjeld på skatt	Saksøkt	X	Erik Andersen	-	Hole	121a	61
1699	Tinglysing av byggeseddel	Tinglyst område på hans plass	X	Henrik Larsen	-	Hole	121b	62
	Publisering av	Utsteder av skjøte	X	Johan Svendsen	-	Hole	227b	63

AKER								
År	Type sak	Finnes rolle		Navngitte finner	Påtale	Sted	Fol.	Sak-nr.
1686	Tyveri	Saksøkt	X	Lars Larsen	Else Sigfridsdatter	Vestre	6	64
	Løsgjengeri	Nevnt	X	Nei	-	Aker	31b	65
1687	Vold	Vitne	X	Laurits Luken	-	Aker	73b	66
	Leiermål	Saksøkt "medsynder"	X	Gusta??	Fogden	Aker	82a	67
SOLØR								
År	Type sak	Finnes rolle		Navngitte finner	Påtale	Sted	Fol.	Sak-nr.
1638	Klage	Klaget over	X	Nei	-	Vinger	78	68
1652	Ulovlig elgjakt	Nevnt/uformelt beskyldt	X	Nei		Grue	8b	69
	Hestehandel	Fornærmet	X	Nei	Bjørn Østmarken	Grue	18a	70
	Gjeld på skatt	Saksøkt	X	Nei	-	Grue	19a	71
	Vold	Fornærmet	X	Morten		Vinger	26b, 40b	72
	Tyveri	Fornærmet	X	Hans Andersen	Fogden	Vinger	41b	73
	"	Vitne	X	Anders Jacobsen	"	"	"	"
	Gjeld	Saksøkt	X	Erik og Johan	Anders Simensen	Vinger	44a	74
	Tyveri	Fornærmet	X	Nei	Svensk fogd?	Grue	47b	75
1653	Vold og tyveri	Fornærmet	X	Peder	Fogden	Hof	82a	76
1656	Husing av løsfinner	Saksøkt	X	Steffen Steffensen og Peder Eriksen	Fogden	Grue	2b	77
1657	Tyveri	Nevnt/uformelt beskyldt	X	Nei	Fogden	Hof	67b	78
1658	Gjeld	Innkrever	X	Peder	Peder	Hof	113b	79
1663	Leiermål/ leiermålsbøter	Saksøkt	X	Henrik Pålsen	Fogden	Hof	15?	80
	"	Vitner	X	Erik Jensen og Anders Olsen	"	"	"	"
	Gjeld	Saksøkt	X	Mattis	Knut Gjerdrum	Hof	10.okt	81
1671	Ulovlig hugst, ulovlig bosetting, generell misnøye	Negativt omtalt/ uformelt beskyldt	X	Anders Liitiäinen, Oluff Taas (Ola Tossavainen?) og Morten Liitiäinen	-	Hof	13a	82
	Leiermål	Saksøkt	X	Henrik Vappuinen (og Lisbet Pedersdatter og Peder Henriksen?)	?	Hof	25ff	83
	Ulovlig myrslått	Saksøkt	X	Henrik Henriksen Vappuinen	Trond Trangsrud	Hof	?	84
	Oppfordring til betaling av landskyld	Nøytralt omtalt	X	Pål Raatikainen	-	Hof	18.nov	85
	Ulovlig elgjakt	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen, Jakob Liitiäinen og Johan Liitiäinen (og Steffen Bertelsen og Jørgen Jensen?)	?	Hof	18.nov, 39a	86
	"	Vitner	X	Henrik Henriksen Vappuinen, Mattis Mortensen og Peder Knudsen	"	"	"	"
	Ikke møtt på tinget	Saksøkt	X	Pål Rattich, Jens Andersen, Jørgen Jøransen, Erik Larsen, Steffen Olsen og Henrik Pålsen.	?	Hof	18.nov	87

	Tatt betaling for bråter beliggende i kongens allmenning	Medskyldig/ Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Fogden?	Hof	18.nov	88
	Ulovlig myrslått	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Oluf Strete	Hof	18.nov	89
	Eiendomstvist	Vitne	X	Henrik, husmann på Berg	Oluf Noesøn Berg	Hof	18.nov	90
1672	Ulovlig elgjakt	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Fogden	Hof	18b	91
	"	Vitner	X	Johan Mortensen, Jakob Mortensen og Morten Mortensen (og Jørgen Jensen og Steffen Bertelsen?)	"	"	"	"
	"	Negativt omtalt/ medskyldig	X	Ole Larsen husfinne og Mattis	"	"	"	"
	Tap av hest/ Ikke møtt på tinget	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen og hans sønn Anders	Arne Arneberg	Hof	5.des, 19b (1673) og 22b (1673)	92
	"	Negativt omtalt	X	Morten Sigfridsen og Per Snichoen	"	"	"	"
	"	Nøytralt omtalt	X	Johan Liitiäinen	"	"	"	"
1673	Ulovlig jakt	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Arne Arneberg	Hof	21	93
	Husing av tyv	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	?	Hof	21?	94
	Ulovlig bråte	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Embret Trondgaarden, Knud Saure og Brynnild Korsgaarden	Hof	21?	95
	Leiermål	Negativt omtalt	X	Johan Andersen	?	Hof	24.okt	96
	Gjeld på landskyld	Saksøkt	X	Pål Raatikainen	?	Hof	56b	97
1674	Gamle saksaker	Saksøkt	X	Henrik Vappuinen, Anders Liitiäinen og Mattis Liitiäinen	-	Hof	9.jul	98
1675	Kreves for penger	Negativt omtalt	X	Mattis Henriksen	?	Hof	20.jan	99
	Ulovlig elgjakt	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	?	Hof	7.okt	100
	"	Vitner	X	Morten Liitiäinen, Jakob Liitiäinen og Anders Eriksen Purainen	"	"	"	"
	"	Kausjonister	X	Anders Eriksen Purainen og Morten Liitiäinen	"	"	"	"
1676	Leiermål	Saksøkt	X	Henrik Henriksen	?	Hof	7.mar	101
	Ikke villet stille som soldater	Saksøkt	X	Henrik og Erik Vermund og Lasse og Tomas Hovelsås	Sikt-forvalteren	Hof	13.okt	102
1681	Ulovlig bråtehugst /tyveri/klage	Negativt omtalt/ uformelt beskyldt	X	Lasse og Ole Moeholl, Jørgen Andersen og Anders Andersen	-	Hof	12.apr	103
	Ikke gjort det arbeid de var skyldige	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen og Henrik Pålsen Rotberget	Sognepresten	Hof	12.apr	104
	Ulovlig elgjakt	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	?	Hof	93	105
	"	Nøytralt omtalt	X	Mattis Affuindsåsen	"	"	"	"
	Kontroll av rugbråte	Negativt omtalt	X	Mattis Vappuinen og Henrik Henriksen Vappuinen	-	Hof	20.okt	106
1682	Gjeld	Saksøkt	X	Anders Purainen og Anders Liitiäinen	Engbret Lauritsen Barhaug i Nes	Hof	27.feb	107
	Gjeld	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Engbret Barhaug	Hof	31.okt	108

1683	Opplesing av kontrakt	Nøytralt omtalt	X	Anders Liitiäinen	-	Hof	142b	109
1684	Krav etter dødsfall	Krevet	X	Anders Liitiäinen, Mattis, Mikkel Possåsen	-	Hof	14.jul	110
1690	Eiendomstvist	Fornærmet/ innklager	X	Mikkel Torsen	-	Hof	4.jul, 3.jul (1693)	111
	"	Negativt omtalt	X	Pål Mikkelsen	"	"	"	"
	"	Vitne	X	Anders Liitiäinen	"	"	"	"
	Leiermål	Saksøkt	X	Anders Henriksen	?	Hof	14.aug	112
	"	Negativt omtalt/ medskyldig	X	Mali Henriksdatter	"	"	"	"
	"	Negativt omtalt	X	Anders Liitiäinen	"	"	"	"
1692	Tinglysing? av byggselsbrev	Nøytralt omtalt	X	Oluf Olufsen Tossavainen	-	Hof	1.mar	113
1693	Leiermål	Saksøkt	X	Anne Josepsdatter	-	Hof	14a, 4.jul	114
	"	Negativt omtalt/ medskyldig	X	Morten Andrsen Liitiäinen	?	Hof	3.mar	115
	Trolldoms- beskyldninger	Innstevnet for å bevise	X	Anders Liitiäinen	?	Hof	3-4.aug	116
	"	Uformelt beskyldt	X	Anne Josepsdatter	"	"	"	"
1694	Gjeld	Saksøkt/Skylder	X	Anders Mortensen Liitiäinen (og Oluf Josepsen?)	-	Hof	12.nov	117
	Tyveri av tømmer	Saksøkt	X	Anders Liitiäinen	Oluf Troens Elsett	Hof	13.nov	118
1695	Utredning av arv	Nøytralt omtalt	X	Anders Purainen, Lisbet Olsdatter og Karen Andersdatter (og Annika Steffensdatter, Henrik Tomassen, Johan Danielsen Midtskog og Henrik Henriksen?)	-	Hof	40	119
	Opplisting av tjeneste-drenger	Nøytralt omtalt	X	Svend Jakobsen/Josefsen, Mattis Jensen Rotberget og Lars Kiechin (og Nils Tommesen, Bertel Pedersen og Lars?)	-	Hof	1.jul	120
	Ulovlig tømmerhugst	Saksøkt	X	Henrik Rotneberget	Niels Jensen Hveberg	Hof	14.nov	121
1698	Skadeverk på rugbråte	Fornærmet	X	Anders Purainen	Anders Purainen	Hof	5.jul	122
1699	Gjeld på tømmer	Saksøkt/Skylder	X	Anders Liitiäinen (og Ole Josepsen?)	?	Hof	2.mar	123
	Ikke betalt tiende	Saksøkt	X	Henrik Rotberget	Fogden	Hof	30.jun	124

VEDLEGG V- Tabell over *Finnemantallet*

AKER HERRED 28/1 1686, Aker herreds ting.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Venner	Ola Venner	7	Bevilget		Per Nilsen	Har ryddet og forbedret plassen fra grunnen.	1/2 rdl.	Men noen dagers arbeide.	Ja
	X Olsen	1							
	Morten Grøttum	5	Nei		Per Nilsen	Har ryddet på plassen.	1/2 rdl.	Særskilt avtale med jordeiern	Ja
	X MortenX	1							
	Lars Lyse	3	Bevilget		Per Nilsen	Har ryddet på plassen.	1 rdl.	Ja	Ja
	X Larsen	1							
	Sakarias Grøttum	4	Bevilget		Per Nilsen	Har forbedret plassen.		Frihet mot oppyddelse, og med noen dagers arbeide.	Ja
Lille Sandungen	Lars Sandungen	5			Etatsråd Lund	Må flytte til bygda til våren.		Hugst av 4 tylfter tømmer i avgift.	Nei, har ingen avling/ jordeieren betaler.
Åklungen?	Mattis Hoklungen	3						Hugst av 4 tylfter tømmer i avgift.	Nei, har ingen avling/ jordeieren betaler.
Rottungen	Henrik Rottungen	6	Nei		Etatsråd Lund	Må flytte til bygda til våren	Ikke skyldsatt	Nei, ikke avtalt	Nei
		36							

ØSTRE BÆRUM, VESTRE BÆRUM OG ASKER SOGN 4/1 1686, Blommenholm.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Stein	Henrik Henriksen	5	Bygslet, 60 rdr.		Lagmann Jørgen Philipsen		1 skpd. salt?	Ja	Ja
Bærum jernverk	X Henriksen	1							
Bærum jernverk	X Henriksen	1							
Holmevannet	Henrik Larsen								
Holmevannet	Lars Larsen	8	Nei		Anniken Krefting			1 rdr.	Ja
Bjørnshuseie	Pål Persen	5				Er i hus hos andre finner.			
Berg	Jørgen Jakobsen	4	Bygslet, 6 rdr.		Mikkel Sørensen		2 pund, 1 fj. salt	Ja	Ja
	X Jørgensen	1							

(Fogd: Kristen Hansen Smidt, Sorenskriver: Jens Karstensen)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Ikke til fortrengsel for naboen, derimot hjelpsom. To døtre er gift med nordmenn		Ja	Ja		Nei	Ikke annet enn til plassens oppryddelse	19
		Reservesoldat						19
	Ikke til fortrengsel for naboene. Norsk kone	Soldat i 12 år	Sjelden (lang vei)	Sjelden (lang vei)		Nei	Ikke annet enn til plassens oppryddelse	20
Tjener i bygda								20
	Ikke til fortrengsel. Svensk kone		Ja	Ja		Nei		20
		Reservesoldat						20
Har næret seg med arbeide.	Norsk kone		Ja	Ja		Nei	Har ikke gjort skade på skogen	20-21
Arbeider på etatsråd Lunds tømmerbruk	Ikke til skade.		Sjelden (lang vei)	Sjelden (lang vei)		Noe krok-fiske	Få bråter. Ikke skog å gjøre skade på.	21
Arbeider på etastråd Lunds tømmerbruk			Sjelden (lang vei)	Sjelden (lang vei)				21-22
Arbeider på etatsråd Lunds tømmerbruk.	Ikke til skade					Noe fugle-jakt		22
(Fogd: Kristen Hansen Smidt, Sorenskriver: Jens Karstensen)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Ingen klager, godt skussmål		Ja	Ja	Har farens pass	Nei	Ikke her i bygda.	24-25
Tjener som hammer-svenn på jernverket								24
Dreng på jernverket								24
							Ryddet bråter med tillatelse fra Dom-inicus Braunmann	25
Arbeider for Anniken Krefting. Brenner kull til verket.	Temmelig godt skussmål. Ikke til skade.		Ja	Ja		Nei	Ikke som kjent her i bygda.	25-26
Arbeider og tigger	Ingen klager.						Nei	26
	Ingen har skade av ham. Godt skussmål.		Ja	Ja		Nei	Har hatt bråter, og betalt tiende for det. Ingen kjent skade.	26-27
		Reservesoldat						26

Solli	Per Pålsen	2	Bygslet, 8 rdr.	Mikkel Sørensen			1 fj. Tunge	Ja	Ja
Solli	Mons Henriksen	2							
Solli	Marta	1							
		<u>30</u>							

SKEDSMO PRESTEGJELD 7/1 1686, Berg tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Nøkleby	Jørgen Knutsen	4	Bygslet, 10 + 8 rdr.	Fogd Jens Pålsen/ Katrine Pålsdatter	Katrine Pålsdatter		1 fj.	Ja	Ja
	X Jørgensdatter	1							
	X Jørgensdatter	1							
	X Jørgensen	1	Bygslet						
	X Jørgensen	1							
Elnes	Henrik Lauitsen/ X Henriksen	7	Bygslet	Katrine Pålsdatter					Jordeiern har betalt
	X Henriksen	1							
Skøyeneie	Erik Persen	5							Ja
	Anders Eriksen	2							Ja
		<u>23</u>							

ENEBAKK SOGN 9/1 1686, Sikkebøl tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Gjevelsrud	Per Mattissen	3	Bygslet	Kristen Eskildsen, rådmann i Kristiania			Halv-gård	Ja	Ja
Gjevelsrud	Mattis Jakobsen	6	Nei	Kristen Eskildsen, rådmann i Kristiania					2 rdr. til gårdens skatt. Arbeider for presten for tienden (som andre husmenn i sognet).
Kjærsrud	Pål Andersen	1	Bygslet				5 fj. (bruker halve)		
	X Pålsen	1							
	X Pålsen	1							
	X Pålsen	1							
		<u>13</u>							

AURSKOG PRESTEGJELD 11/1 1686, Kjølstad tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
---------------	--------------	-----------	---------------	--------------------------------	--------------------	------------------	-------	--------------------	-------

	Bonden og naboer har ingen skade av ham.		Ja	Ja		Nei	Har hatt bråter på Krokskogen, og betalt tiende for det. Ingen kjent skade gjort.	27-28
								27
Tjener								27

(Fogd: Jens Persen Holst, Sorenskriver: Wexel Hansen)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Godt rykte hos naboer		Ja	Ja		Nei	Bråter i "egen" skog, med jord-eiernes tillatelse.	29-30
Gift på skattegård								29
Gift på skattegård								29
		Soldat						29
								29
	Godt skussmål hos allmuen	Har vært soldat i 8 år	Ja			Nei	Ja, skogen ødelagt av bråte, med husbondenes tillatelse.	30-31
		Har vært soldat i 8 år						30-31
Arbeider hos allmuen						Nei	Nei	31
Arbeider hos allmuen	Norsk kone	Har vært soldat i 3 år					Nei	31

(Fogd: Jens Persen Holst, Sorenskriver: Wexel Hansen)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
Har tidligere arbeidet hos allmuen i 9 år, før han fikk eget bruk.	Norsk kone		Ja	Ja	Har sogne-prestens pass fra Aurskog. Skikken seg vel der.	Nei	Bråter i "egen" skog, med jordeiernes tillatelse.	31-32
Har tidligere arbeidet som svarver og smed, før han fikk eget bruk.	Norsk kone		Ja	Ja	Har seddel fra presten i Grue.	Nei	Hugget i jordeiernes skog, med hans tillatelse. Noen få bråter, uten tiltale.	32
							Nei, og ingen skog tilhørende bruket.	32
Bor på skattegård		Har vært soldat						32
Bor på skattegård		Har vært soldat						32
Bor på skattegård								32

(Fogd: Jens Persen Holst, Sorenskriver: Wexel Hansen)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
----------	--------------------	------------------------------	----------------	---------------	----------------------	----------------	------------------------	------

Mangen Ødegård	Per Sigfridsen	9	Bygslet, 8 rdr. (mangler bygsel- seddelen)	Herr Jens Buholt (sogneprest)	Hans Kongl. Maj.			1 rdr. årlig	Ja
Nordre Mangen	X Persdatter	1							
Mangen Ødegård	Per Henriksen	5						Med arbeide	
Mangen Ødegård	Jens Jensen	3						Med arbeide	
Mangen	Johannes Sigfridsen	7	Nei, brukt på avdøde foreldres bygsel.					Ja	Ja
Mangen	Johan Johansen	2						Betaler husleie.	
Mangen	Per Mattissen								
Ovlien	Morten Mortensen	4	Bygslet, 2 1/2 rdr.	Assessor Anders Simensen	Assessor Anders Simensen		1 fj. (bruker halve dette).	1 1/2 rdr. årlig. Muligens noen skatter jordeieren ikke får godtgjort av finnen.	Ja
Ovlien	XX	1							
Ovlien	XX	1							
Ovlien	Per Mortensen	4	Bygslet, 2 1/2 rdr.	Assessor Anders Simensen	Assessor Anders Simensen		1 fj. (bruker halve dette).	1 1/2 rdr. årlig	Ja
Ovlien	XX	1							
Ovlien	Hans Mikkelsen					Flyttet til Nes under feiden, etter oppfordring av myndighetene.			
		<u>38</u>							

NES SOGN 7/1 1686, Vågstad Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Mangstranda	Pål Steffensen	2	Nei. Hadde det forrige gang han bodde der.			Har tatt opp plassen fra grunnen, og bodd her før. Bygslet da av Assessor Anders Simensen. Betalte da skatt og landskyld.		Nei	Nei. Svarer fogdens rettigheter.
	Steffen Pålsen	1							
Skreksrud	Hans Mikkelsen	4	? Har fått lov til å slå seg ned der.						
	Anders Hansen	1							
	Mikkel Hansen	1							
	Eskil Hansen	1							
	Mattis Hansen	1							

			Ja	Ja		Ja	Har hatt mye bråter, gitt tiende for dette, og ikke blitt tiltalt.	33
Tjener								33
Arbeider som smed							Nei	33
Arbeider for føden.		Rømt fra militærtjeneste i Sverige.						33-34
			Ja	Ja		Ja	Ikke så mye, ikke tiltalt.	34
Arbeider for føden.					Justitiarius Lunds pass fra Krogsbogen, har vært hans "skjötter".			34
Arbeidet for føden	Skikket seg vel							31
			Ja	Ja		Nei	Hugger til et eller to kv. Rugsæd årlig, uten tiltale.	34-35
Tjener								35
Inneboende mor								35
			Ja	Ja		Nei	Hugger årlig på egen part et kv. Bråteland, uten tiltale.	35
Tjener/arbeider for føden.							Nei	35
								38

(Fogd: Kristen Jørgensen, Sorenskriver: Hans Tomassen Holst)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Norsk kone.			Nei.			Er bevilget å få skjære på Assessor Anders Simensens sag. Bøndene rundt klager på bruk i skogen.	36-38, 47
Har vært skytter i 3 år								37-38
Arbeider (svarver) for føden.	Ingen klager	Flyttet fra skogen til bygda under krigen, på oppfordring. "Anden hver mand"	Ja				Nei	38
Tjener								38
Tjener								38
Tjener								38
Tjener								38

Runni	Eskil Mikkelsen	2							
Rustad	Mattis Mikkelsen	1						Har vært fritatt mot å sette opp stua. Skal frem-over betale 1 rdr. husleie.	
	Per Nettmangen	1							
		<u>15</u>							

EIDSVOLL PRESTEGJELD 8/1 1686, Mork Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygslet/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Bjørnstad	Johannes Mattissen	6	Bygslet, 8 rdr.		Hans Kongl. Maj.		7 fj.	Ja	Ja
Brattlia	Per Persen	4							
	Kjersti Jensdatter	7	Bygslet, 4 rdr.	Herr Lars Gram	Presten			Ja	Ja
	Mikkel Jakobsen	1							Nei
Vestlia	Abraham Bentsen	1	Bygslet, 3 rdr.				2 skinn	Ja	Ja
Vestlia	Jørgen Eriksen	5			Assessor Anders Simensen				
Øyangen	Per Persen	6	Bygslet, 4 rdr.	Fogd Klaus Bastiansen	Assessor Anders Simensen		2 skinn	Ja	Ja
Øyangen	Lars Larsen	7	"	"	"		"	"	"
Rognli	Per Tomassen	5	Bygslet, 4 1/2 rdr.	Assessor Anders Simensen	Assessor Anders Simensen		2 skinn	Ja	Ja
Rognli	Anders Andersen Øyangen	4							
Almelias eiendom	Henrik Nilsen Høverdalen	6							Har ikke noe å skatte av.
Almelias eiendom	Markus Johannessen	2							Har ikke noe å skatte av
Almelia	Johannes Mattissen		Bygslet, 2 rdr.	Assessor Anders Simensen	Hans Kongl. Maj.		2 skinn	Ja	Ja
Bergvatn	Lars Johannessen	2							Har ikke noe å skatte av
Garsjøen	Johannes Tomassen	3	Bygslet, 8 rdr.	Assessor Anders Simensen	Assessor Anders Simensen		1 fj.	Ja	Ja
Garsjøen	Lars Bertelsen	2							Har ikke noe å skatte av
Østerud	Johannes Bertelsen	2				Prestens sæter			
Øvre Minne	Mattis Henriksen	4							Har ikke noe å skatte av
Gammerud	Per Persen		Bygslet, 4 rdr.	Sogneprest Mats Gram		Ble frakjent plassen ved dom, da den ble dømt under gården Gjødning.		Ja	Ja

Tjener/fattig husmann som arbeider	Ingen klager	Rømt fra soldattjeneste i Sverige					Nei	38
	Norsk kone. Ingen klager. Selger jaktbytter til prosten Jens Colstrup.		Ja			Ja.		38-39
	Ikke møtt på tinget. Fryktet utkastelse av landet.							39, 46-47
(Fogd: Kristen Jørgensen, Sorenskriver: Hans Tomassen Holst)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Norsk kone		Ja	Ja			Har ikke misbrukt skogen.	40
I husvære, tigger.			Ja				Ikke nå.	40-41
I stor armod							Skader ikke skogen	41
Arbeider		Soldat i 5 år			Har pass for soldattjenesten			41, 144
			Ja	Ja			Ikke vært noen til skade med sitt skogbruk	41-42
Tjener								42
Arbeider som "skinder"			Ja	Ja				42
Arbeider som smed			Ja	Ja				42
			Ja	Ja			Ikke til skade	42
Arbeider		Soldat i 8 år						43
Arbeider			Ja	Ja				43
Arbeider		Har ikke vært soldat	Ja	Ja				43
			Ja	Ja			Ikke til skade	40
Arbeider		Har ikke vært soldat						43
	Norsk kone		Ja	Ja				43
Arbeider, svak stakker			Ja	Ja				43-44
Arbeider	Kom til Norge pga. et drap.		Ja	Ja				44
Arbeider som svarver		Rømt fra soldattjeneste i Sverige	Ja					44
			Ja	Ja			Hadde bråter sammen med/på omgang med bøndene. Dette kan ha vært til noe skade.	40

Burås	Ola		Bygslet	Sogneprest Mats Gram		Ryddet plassen			
		<u>67</u>							

NANNESTAD SOGN 11/1 1686, Nannestad Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Sandsnes-setra	Mattis Andersen	5	Bevilget mot opprydning.	Fogd	Hans Kongl. Maj. (almenning)		2 skinn	Ikke betalt pga. Fattigdom og misvekst.	Nei
Sandsnes-setra	X Xdatter	1							
	Ola Mattissen	3							
		<u>9</u>							

STANGE SOKN 12/1 1686, Fokhol Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Nordre Spetalen	Per Danielsen	4	Bygslet	Fogd Knut Andersen	Hans Durch		2 kalvskinn	1 mk. 8 sk. årlig	Ja
Søndre Spetalen	Johannes Mattissen	1	Bygslet, 4 rdr. + 9 rdr. til forrige bruker	Inspektør på Eidsvold jernverk, Henrik Bølling	Hans Durch		2 kalvskinn	1 ort 8 sk. årlig	Ja
		<u>5</u>							

RINGSAKER SOKN 14/1 1686, Lille Ringsakers Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Onsum	Anders Johansen	9	Bygslet, 4 rdr. + 1 tn. Rug og 1 tn. Neper	Ola Gunnarsen		Tilpantet seg plassen for 33 rdr.	3 skinn		Ja
Onsum	Nils Johansen								
Onsum	Ola Olsen								
Rind	Nils Johansen	2	Bygslet						
Bokkerustad	Mikkel Mikkelsen	1	Bygslet, 16 rdr.	Lukas Hansen			1/2 hud		Ja
Bokkerustad	Ola Olsen		Bygslet	Eiermannen Berulv Jensen			1/2 hud		
Søndre Mesnalia	Ola Olsen	2	Bygslet, 1 rdr.	Fogd Berulv Jensen	Hans Kongl. Maj. (almenning)			Ja	Ja

								53

(Fogd: Kristen Jørgensen, Sorenskriver: Hans Tomassen Holst)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
Arbeider med lagning (lage tønner og kar) og tigger							Ingen skade gjort.	45-46
Gjetepike	Nasjonalitet ikke oppgitt							45
Arbeider		Anden hver mand i seneste krigstid	Ja				Nei	46

(Fogd: Fredrik Knutsen Hammer, Sorenskriver: Hans Blichfeldt)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Norsk kone. Bygslet et skogstykke sammen med en norsk mann.		Ja	Ja			I starten "merkelig" store bråter. Senere jevnlig bråter som de har betalt tiende for. Områdene er nå til glede for de som har sæterdrift.	48-49
			Ja	Ja			Ingen kjent skade på skogen.	49-50

(Fogd: Fredrik Knutsen Hammer, Sorenskriver: Hans Blichfeldt)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Kona har tidligere tjent for godtfolk på Toten, inkl. hos lensmannen.	Hadde en sønn som var soldat, og døde i krigen.	Ja				Har brukt merkelig store bråter og veldig mye skog er felt. Har ikke blitt nektet, eller fått spørsmål for dette.	50-52
<i>Tilhold hos broren</i>							<i>Leide skog til bråteland av Ola og Sven Åsen.</i>	52
<i>Arbeidet for bla. Anders Unsom og andre bygdefolk.</i>							<i>Leide skog til bråteland av Aasens oppsittere.</i>	54
	Norsk kone	Sønn som er soldat						52
	Norsk kone (+ hennes 3 barn)	Soldat i krigen, skiløper og fyrører.	Ja	Ja			Ikke noe ulovlig.	52-53
								54
			Ja	Ja			Leid skog til bråteland. Ingen kjent skade.	53-54

		<u>14</u>							
LØTEN SOKN 18/1 1686, Grimset Tingstue.									
Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Stensåsen/ Skardberget	Pål Mattissen	7	Bygslet, 10/14 rdr.	Fogd Berulv Jensen	Assessor Anders Simensen		9 skinn	Nei	Ja
Skardberget/ Stensåsen	Mattis		Bygslet						
Stensåsen	Mikkel Mikkelsen								
Skardberget/ Stensåsen	Per Henriksen					Bortrømt under krigen.			
Totberget	Johannes Mattissen	4							
Stensåsen	Eskil Eskilsen	1							
	Mikkel Pålsen	4							
		<u>16</u>							
ROMEDAL SOGN 18/1 1686, Arneberg Tingstue.									
Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Brattvol	Henrik Olsen	5	Bygslet, 30 rdr.	Kaptein Jakob Michelet	Hans Kongl. Maj. (assigneret kap. Johan Horst)		1 1/2 hud	Ja	Ja
Brattvol	X Henriksdatter	7							
Rasjø Kinde	Pål Finne	7	Bevilget	Assessor Anders Simensen		Har ikke gitt noe i bygsel, men har skutt fugl og ferskmat for assessoren.			
	X EskildsX	1							
Mælum	Mikkel Mikkelsen		Bygslet	Morten Nilsen			1 hud		
		<u>20</u>							
ODALEN PRESTEGJELD 12/2 1686, Østre Os Tingstue.									
Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Songnes	Erik Larsen	5							Nei

(Fogd: Fredrik Knutsen Hammer, Sorenskriver: Hans Blichfeldt)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
			Ja	Ja			Brukbart tømmer hogd, resten bråte- land. Ganske store mengder. Ikke saksøkt for dette.	54-56
							<i>Hugget en del bråteland.</i>	55
							<i>Hugg bråte med bofinnen mot betaling.</i>	52-53
							<i>Usigelig mye skog nedfelt til bråte</i>	55-56
Husmann, har ingen bruk		Reservesoldat og skiløper i kri-gen. "Casserit" fordi han ikke "raader sig wel i hofuedet".						56
Har tjent hos Pål Stensåsen.		Reservesoldat						56
Husmann hos Even Sol- berg. Har tidligere tjent samme sted, og for godtfolk		Har vært reservesoldat i 4 år						57
(Fogd: Fredrik Knutsen Hammer, Sorenskriver: Hans Blichfeldt)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
			Ja	Ja	Har pass fra Odalen		Brukte bråter i Odalen, kom da i konflikt med noen i Romedal, fordi de mente han hadde hugget og brent i deres almenning.	57-58
								57
	Søster har norsk mann					Ja, for asse- ssoren		58-59
Tjener på en gård								65
								53
(Fogd: Johan Steinkuhl, Sorenskriver: Hans Tomassen Holst)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
Husmann under Oberst Bülów, som bygsler plassen. Forsørger seg med jakt	Norsk kone. Både finnen han bor hos og jordeiern vil ha ham vekk. Truer folk, og har vært i fengsel under krigen. Møtte ikke på tinget	I Oberst Bülow's tjeneste		Nei		Ja, u- lovlig	Ødelegger skogen	60-62

Songnes	Lars Eriksen	1							
	Birgitte Eriksdatter	1							
Songnes	Anders Bentsen	4							
	Erik Andersen	1							
	X Andersdatter	1							
	Eskil Eskilsen	7					Noen dagers arbeide som husleie	Nei, har ikke hatt noe bruk	
Morskogen	Erik Larsen	6	Bevilget	Assessor Anders Simensen				Nei, har ikke hatt noe bruk	
	X Eriksdatter	1							
	X Eriksdatter	1							
Toner	Sigfrid Eskildsen	6						Nei, har ikke hatt noe bruk	
	X EskildsX	1							
	X EskildsX	1							
	X EskildsX	1							
	X EskildsX	1							
Auli	Anders Johansen								
Tronshatten	Henrik Olsen		Bevilget	Fogd Johan Steinkuhl/ Moens oppsittere.					
Rasseberget	Henrik Olsen		Bygslet, 30 rdr.	Fogd Johan Steinkuhl				Ja	
		<u>38</u>							

VINGER PRESTEGJELD 1/3 1686, Søndre Raustad tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Fagernes	Johan Persen	5	Kjøpt, 250 rdl.	Ola Langfos			2 huder		Ja
Fagernes	Tomas Johansen	4	"	"			"		"
Fagernes	Tomas Persen	1	"	"			"		"
Fagernes	Klemet Johansen	1							
Fargernes	Anders Eriksen	1							
Fagernes	Kari Eskildsdatter	1							
Varaldskog	Johan Persen		Bygslet, 30 rdr. + 30 rdr. Erstat. til brukerne/ Kjøpt 40 rdr.	Fogd Kristen Jensen/ Ditlev Brocktorff			8 skinn		
Varaldskog	Mattis Johansen	7	"	"		Nå pantsatt	"		Ja
Varaldskog	Nils Brynildsen	0							
Varaldskog	Jakob Persen	2							Nei

Kolbensrud	Mattis Johansen	5	Bygslet, 8 rdl. in-specie og en voksen bukk	Arne Trandum?	Arne Trandum			Ja	Ja
Kolbensrud	Johan Johansen	3	"	"	"			"	"
Kolbensrud	Anne Larsdatter	4							Nei
Finnsrud	Lars Sigfridsen	8	Bygslet	Arne Trandum					
Finnsrud	Anders Nilsen	5							Nei
Åserud-skogen	Steffen Persen	5	Nei		Åseruds eiere	Bruker ikke plassen.		Gjør noe arbeide som "husleie"	Nei
Bøslungen	Per Andersen	8	Bygslet, 2 1/2 rdl.				3 skinn	Ja	Ja
Ellingsrud	Pål Jørgensen	7	Bygslet, 8 rdl. og en geit	Mortten Nielssen og Herr Ola Grue				Ja	Ja
Sigernes	Klemet Simensen	5	Kjøpt	Presteenka Berte			1 hud, 9 skinn		Ja
Sigernes	Pål Jakobsen	4	"	"			"		"
Sigernes	Erik Johansen	1							
Sigernes	Kjersti Persdatter	1							
Sigernes	Marte Persdatter	1							
Sigernes	Henrik Andersen	5							Nei
Sigernes	Samuel Persen	4							Nei
Almenninga	Sigfrid Sigfridsen	4	Bygslet					1 rdl. "særlig" husleie	1/2 rdl. til hjelp for Klanderud
Almenninga	Kari Eskildsdatter	1							
Løvhøyden (Eidskog)	Anne Mortensdatter	5						1 rdl. "særlig" husleie	1/2 rdl. til hjelp for Ljøner
	Erik Olsen	1							
Løvhøyden (Eidskog)	Sigfrid Sigfridsen		Bevilget, 2 tn. rug.	Halsten Trandum					
Løvhøyden (Eidskog)	X Persen	1							
Løvhøyden (Eidskog)	X Persen	1							
	Hemming Xsen	3							Nei
Vesbergseter	Hans Henriksen	6	Bevilget	Fogd Johan Steinkuhl	Hans Kongl. Maj. (almenning)	Kan så en tønne bygg			1 rdl.
Vesbergseter	Henrik Hansen	4	"	"	"	"			"
Vesbergseter	Anne	3	"	"	"	Kan så 1/2 kvarter			"
Vesbergseter	Henrik Jørgensen	6							
Havsjømoen	Mattis Pålson	4							

					Lever nylig avdøde sogneprest Herr Lars Slaichier			70
								70
Tigger i bygda			Nei		Nei			71
	Brev fra Hole prestegjeld (konas fødested, hvor de oppholdt seg i 7 år) om at de har skikket seg og kan anbefales.				Fremviste pass fra Arvika			71-72
			Ja					73
Tigger og arbeider for føden			Ja					73
			Ja	Ja			Hugger ikke skogen til uplikt	73-74
			Ja	Ja				74-75
			Ja	Ja				75
								75
Tjener								75
Tjener								76
Tjener								76
Arbeider på gårdsbruk.	Fattige stakkarer	Rømt fra et kompani i Sverige						76
Tigger for føden	Fanter	Rømt fra et kompani i Sverige						76
							Har hatt rugbråter på sitt forrige bosted	76-77
Tjener								77
								77
		Garnisons-soldat på Kongsvinger festning						77
							Hadde noe bråtebruk her.	76-77
Tjener								33
Tjener								33
Arbeider med svarveri	Fattige folk							78
		Utplyndret av fienden under krigen.			Viser to pass.			78-80
		Soldat i 3 års tid.						80
								80
Tigger for føden						Nei		81
Tigger for føden	Fanter							81

Vestfjell-skogen	Pål Pålsen		Bygslet, 1 voksen bukk	Fogd Johan Steinkuhl		Kan så 2 tønner bygg. Måtte flytte på grunn av krigen.			
	Pål Pålsen	6				En "ringe sæterplass"			1 rdr.
Utgården	Sigfrid Mattissen	1							
Brødbøl	Lisbet Tomasdatter	1							
	Valborg Mattisdatter	2							
Finnsrud	Anne Sivertsdatter	2							
Søndre Bøslungen	Daniel Pålsen	7							Nei
Ausbøl	Mattis Ivarsen	1							
	Lisbet Henriksdatter	1							
	Johan Henriksen	3							Nei
	Simen Mattissen	5							1 rdl. folkeskatt 1681, 1 rdl. koppskatt 1682.
Jerpsett	Erik Jensen	1							
Ingelsrud	Nils Eriksen	1							
Ingelsrud	Marte	1							
	Gjertrud Steffensdatter	2							
	Anne Steffensdatter	1							
	X Pålsdatter	1							
		<u>163</u>							

GRUE PRESTEGJELD 8-9/3 1686, Grinder tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Vålberget	Steffen Persen	4	Bygslet, 20 rdl.	Fogd Kristen Jensen	Tosten og Torger Arnesen Kongshaug		1/2 skpd.	3 rdl. årlig	Ja
Vålberget	Mattis Karlsen	1							
Vålberget	Steffen Steffensen	4	"	"	"			"	"
Vålberget	Ola Henriksen	1							
Vålberget	Margrete Karlsdatter	1							

	Brev fra Vinger: samtlige visste intet annet enn det som godt og ærlig var.							81-82
Arbeider for føden			Ja				Ingen skog som kan gjøres skade på	81-82
Tjener								83
Tjener								83
Tigger for føden								83
								83
Arbeider og tigger for føden	Lever i stor elendighet og armod.				Lever nylig avdøde sogneprest Herr Lars Slaichier	?		83-84
Tjener								84
Tjener hos lensmann Niels Skansgarden								84
Arbeider med svarveri i bygda		Rømt fra soldatvesnet i Sverige	Ja		Kona fremviste svensk pass	Nei		84-85
Arbeider med svarveri i bygda		Hjulpel 7 soldater fra Ola Ellingsens kompani til å rømme fra fangenskap i Sverige, med stor livsfare.				Nei		85
Tjener								86/ 33
Tjener								86
Tjener								86
Tigger for føden								86
Tigger for føden								86
Tjener								37
(Fogd: Johan Steinkuhl, Sorenskriver Nils Arnesen.)								
Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
			Ja	Ja				88
Tjener								88
		Kona har vært frem og tilbake over grensen i krigstiden						88-89
Tjener								89
Tjener								89

Vålberget	Karl Matsen	4							Nei
Vålberget	Lars Steffen Steffensen Pentikäinen	4						Nei	Hjelper leilendingen med arbeide til skattens betaling
Vålberget	Pål Henriksen								
	Jøran Jøransen Holman	1							Nei
	Henrik Steffensen	1							Nei
	Anniken Jørnsdatter	1							
Kjerkesjøen	Steffen Olsen Kuosmainen	6	Nei		Lensmann Arne Olsen Grinder	Passer plassen mot svenske finner.			Nei
Løvhaugen	Tomas Persen	8	Bygslet, 10 rdl.	Fogd Kristen Jensen	Sogneprest til Sørum, Colbjørn Torsteinsen	Skyldsatt etter finnenes ankomst.	1/2 skpd.	3 rdl.	Ja
Løvhaugen	Jens Persen	2	"	"	"	"	"	"	"
Løvhaugen	Sven Jakobsen	1							
Løvhaugen	Bertel Henriksen	1							
Løvhaugen	Karen Eriksdatter	1							
Løvhaugen	Mattis Persen	7							Nei
Løvhaugen	Anders Matsen	5							Nei
Løvhaugen	Karen Larsdatter	4							
Løvhaugen	Per Sigfridsen	3							Nei
Løvhaugen	Ola Persen	5							Nei
Løvhaugen	Marit Olsdatter Raatikainen	1							
	Morten Bertelsen	1							Nei
	Berte Mattisdatter	1							
	Berte Eriksdatter	1							
	Marit Henriksdatter	1							
	Marit Mattisdatter	1							
Rotneberg-seter	Lars Larsen	9			Lensmann Arne Olsen Grinder	Passer plassen mot svenske finner.		Med noen dagers arbeide.	Nei
Rotneberget	Pål Henriksen	5							Nei
Rotneberget	Elias Mikkelsen	4							Nei
Fensjøen	Steffen Steffensen Vaissinen		Bevilget	Fogd Jens Bang		Ryddet av finnen			
Fensjøen	Johan Mortensen Nikkarainen	6	Bygslet, 4 rdl.				3 lispd.	Ja	Ja
Fensjøen	Johan Eriksen	1							
Fensjøen	Anders Kristoffersen Nikkarainen	3							

		Rømt til Sverige, og senere kommet tilbake						89
		Skal ha vært frem og tilbake over grensa				Ja		89-90
Tjente								95
Løsfinne	Rømt til Sverige for ikke å møte							90
Løsfinne	Rømt til Sverige for ikke å møte							90
Løsfinne								90
Har stort sett sin føde og opphold hos lensmann Arne Olsen Grinder							Nei	90-91
			Ja	Ja				91-92
			Ja	Ja				92
Tjener								92
Tjener								92
Tjener								92
			Ja					92
			Ja					92-93
								93
			Ja					93
			Ja					94
Tjener								94
Løsfinne, har tidligere tjent for bønder og finner			Ja					93
Løsfinne								93-94
Løsfinne, spinner for føden								94
Løsfinne								94
Løsfinne								94
			Ja					94-95
			Ja				Nei	95-96
Tigger i bygda			Ja					96
								96
			Ja	Ja				96-97
Tjener								97
								97

Fensjøen	Mattis Kristoffersen Nikkarainen	1							Nei
Fensjøen	Erik Sivertsen Hämäläinen	4							Nei
Fensjøen	Morten Eskildsen	1							
Fensjøen	Marte Mattisdatter	3							
	Tomas Tomassen	1							Nei
Øyeren	Per Pellinen		Bevilget	Fogd Kristen Jensen	Hans Kongl. Maj				
Øyeren	Erik Porkka		Bygslet	Fogd Kristian Moten Nilsen	Hans Kongl. Maj				
Øyeren	Mattis Persen Räisänen	5	Bygslet, 5 rdl.	Fogd Johan Steinkuhl	Hans Kongl. Maj.		3 lispd.	Ja	Ja
Øyeren	Morten Mortensen Käiväräinen	4							Nei
Øyeren	Per Jakobsen	6							Nei
Øyeren	Jakob Persen Soikkainen	4							Nei
Øyeren	Berte Eriksdatter	6							Nei
Trøen	Samuel Simensen	6	Bygslet, 5 rdl.		Herr Ola Grues arvinger/ Morten Nilsen		Ikke skyldsatt		Nei
Trøen	Johan Simensen	3							Nei
Trøen	Henrik Andersen Ronkainen	4							Nei
Lystad-skogen	Morten Eriksen Haljainen	5		Hallvor Lystad	Hallvor Lystad	Bosatt i en bråte Hallvor Lystad selv hadde hugget.			Nei
Femoen	Mattis Persen	7				En tørr mo		Med noen dagers arbeide.	Nei
	Mattis Jakobsen								
Floberg	Pål Henriksen								
	Eskil Eskilsen								
		<u>159</u>							

HOF PRESTEGJELD 10-11/3 1686, Hof tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Rotberget	Gjertrud Mattisdatter	1	Bygslet, 16 rdl. + 2 mårsinn	Fogd Kristen Jensen		Skyldsatt etter finns ankomst	1 fj.		Ja
Rotberget	Henrik Pålsen	11							
Rotberget	Samuel Henriksen	3							
Rotberget	Mattis Jonsen Käiväräinen	7							Nei
Rotberget	Hans Henriksen Sormuinen	3							Nei

			Ja					97
	Rømt fra Sverige etter å slått i hjel to svenske finner		Ja					97-98
								98
								98
Løsfinne	Rømt fra Sverige etter å ha stukket en svensk finne med kniv.		Ja					98
								98
	Rømte fra landet etter å ha gitt falsk kunnskap i krigen.							99
			Ja	Ja				99
			Ja					99
Har tjent hos godt folk i bygda		Var hos bøndene i bygda i krigstida	Ja					99-100
			Ja					100
								100-
			Ja					101
Arbeider i bygda.			Ja					101
Arbeider som skomaker i bygda.			Ja					101-102
			Ja				Har vært bevilget noen bråtebruk, mot å jobbe for jordeiern.	102
			Ja					102-103
Tjente hos allmuen								32
Tjente								95
Vokst opp hos finnen Per Larsen Røttem								56

(Fogd: Johan Steinkuhl, Sorenskriver Nils Arnesen.)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
								104-105
								105
								105-106
			Ja					106
			Ja					106

Gransjøen	Simen Henriksen Markkuinen	6	Nei		Lensmann Arne Torsteinsen Arneberg?	Uklarhet rundt landegrenser og eierforhold. Svenskene vil ha plassen.			
Midtskog- berget	Henrik Vappuinen		Bevilget	Fogd Jens Bang					
Midtskog- berget	Henrik Piesainen	8	Bygslet, 6 rdl.		Sogneprest i Sørum, Kolbjørn Torsteinsen, Ola Torstein- sens arvinger	Skyldsatt etter at finnene kom til plassen	1/2 fj.	2 1/2 mark	Ja
Vermunds-skog	Henrik Jensen	4	Bygslet, 10 rdl.		Arne Kjølen		6 grå-skin	Med 8 dagers arbeide.	
Vermunden	Erik Larsen		Bevilget	Arne Kjølen					
Gjuvberget	Anders Mortensen Liitiäinen	0	Bygslet, 20 rdl.	Ola Torsteinsen	Ola Torstein- sens arvinger	Ryddet av finnen. jordeierns bror, Lensmann Arne Torsteinsen Arneberg mente at verken bygsel eller landskyld var betalt.	1 lispd.		Ja
Gjuvberget	Bertel Persen Manninen	5							Nei
Gjuvberget	Lars Röntyinen	4							Nei
Gravberget	Anders Mortensen Liitiäinen	7	Bygslet, 50 rdl.	Fogd Jens Bang	Hans Kongl. Maj.	Ryddet og skyldsatt etter finnets ankomst.	1 fj.	5 merker	Ja
Gravberget	Ola Josefsen Hakkarainen	5	Bygslet, 4 rdl.		"	Bygslet del av plassen etter Anders Liitiäinen	"	"	"
Gravberget	Kari Pålsdatter Pellinen	1							
Gravberget	Ola Persen Mainon	5							Nei
Gravberget	Anders Johansen Liitiäinen	6							Nei
Gravberget	Valborg Tomasdatter Purainen	3							
Gravberget	Henrik Henriksen	5							Nei
Gravberget	Pål Danielsén Vaissinen	3							Nei
Gravberget	Johan Mortensen Liitiäinen	6							Nei
Gravberget	Jakob Mortensen	6							Nei
Risberget	Anders Eriksen Purainen	6	Bygslet, 1 mårskin	Fogd Johan Steinkuhl	Hans Kongl. Maj	Ryddet og skyldsatt etter finnets ankomst	1/2 hud	1 mark, 6 sk.	Ja
Risberget	Johan Davidsen Pöntinen	1							
Risberget	Ola Olsen Tossavainen	4							

Risberget	Morten Mortensen Liitiäinen	7	"	"	"	"	"	1 mark, 6 sk.	"
Risberget	Sakarias Johansen Siekkinen	1							Nei
Risberget	Valborg Larsdatter Kärkkäinen	1							
Risberget	Mattis Jørgensen Haikoinen	4							Nei
Risberget	Henrik Eriksen Paioch	3							Nei
Risberget	Erik Eriksen Møller	3							Nei
Retteråsen	Johan Larsen Vauhkoinen	8	Bygslet, 16 rdl.	Herr Lars på Grue	Ola Grues arvinger/ Morten Nilsen	I bygda hos allmuen	8 skinn	2 rdl.	Ja
Vestre Eid	Henrik Henriksen Puttoinen	7	Leiet, 2 voksne bukker og 3 mark			I bygda hos allmuen		4 dagers arbeide i året som husleie	
	Berte	1							
	Marte	1							
Håvelsåsen	Per Persen Nikkarainen	5	Bygslet, 10 rdl.	Ola Torsteinsen		I bygda hos allmuen		1/2 rdl.	Ja
Håvelsåsen	Lars Larsen				Bård Åsnes et Consortis			Arbeider som husleie	
Snarhol	Kristoffer Davidsen	1							
Braskerud	Mattis Mattissen Rompainen	3							Nei
Braskeud	Mikkel Mikkelsen								
Braskerudeie	Sigfrid Pålsen Reed	5							Nei
Braskerud	Kari Sigfridsdatter	1							
Jerdrum	Kjersti Sigfridsdatter	1							
Rauåsen	Per Rauåsen Snichoen	5	Bygslet, 5 rdl.		Hof prestebol	I bygda hos allmuen	8 skinn	3 mark, 8 sk.	Ja
	Anders Andersen	1							Nei
	Mattis Mattissen Rompainen	1							1 mark
	Eli Mattisdatter Rompainen	1							
Lille Håvelsåsen	Johan Olsen	6	Bygslet, 1 voksen bukk		Børge Melsnes	I bygda hos allmuen		12 sk	Ja
Lille Håvelsåsen	Lars Kähköinen	3							Nei
Komperud	Henrik Matsen/ Pål Mattissen		Bygslet, 12 rdr.		Herr Lars på Grue				

		Gjort god kunnskap	Ja	Ja				114
Tjener								114
Tjener								115
								115
			Ja					115
			Ja					115-116
Har tidligere tjent for bønder.	Norsk kone (hun odelsberettiget til plassen)		Ja	Ja				116
Har tidligere arbeidet for føden.	Norsk kone?							116-117
Tjener for bønder i Hof								117
Tjener for bønder i Hof.								117
			Ja	Ja				117
								94
Tjener hos sorenskriverens enke								117
Tjener/arbeider for føden	Norsk kone	Var i kaptein Horts kompani, men "kasseret" pga. udyktighet	Ja					117-118
<i>Tjente hos Arne Braskerud et år. Senere tilhold hos ham i 4 år.</i>								53
Søker sin føde hos godtfolk etter beste evne			Ja					118
Tjener								118
Tjener								118
	Norsk kone							118
Arbeider som skomaker		Reservesoldat	Ja					119
Tjener	Oppfostret hos Ola Busk							119
Tjener								119
		Har vært skrevet med innkalt allmue til vakt.	Ja	Ja				119
Arbeider for føden		Rømt fra soldatvesnet i Sverige	Ja					119
								58

Bjertnes	Sigfrid Eskildsen		Bygslet	Sogneprest Hans Jensen.		Måtte gi opp gården på grunn av fattigdom			
Tannsjø	Erik Larsen								
Tannsjø	Sigfrid Eskildsen								
	Henrik Henriksen								
		<u>179</u>							

ELVERUM PRESTEGJELD 12/3 1686, Nordre Houm tingsted.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Galåsen	Henrik Henriksen Himainen	6	Bygslet, 24 rdr.	Rådmann Jakob Diriksen	Jakob Diriksens arvinger			3 rdr. årlig	Ja
Galåsen	Anders Henriksen	4							
Galåsen	Samuel Mortensen Kauppinen	2							
Galåsen	Lars Larsen	4	"	Rådmann Jakob Diriksen	Jakob Diriksens arvinger			3 rdr. årlig	Ja
Galåsen	Anders Persen	3							
Galåsen	Johannes	1							
Galåsen	Pål Larsen Hakkarainen	3							
Tørrberget	Anders Olsen Kuosmainen	5	Bevilget, 1 bjørne-skin	Fogd Johan Steinkuhl					Ja
Tørrberget	Anders Andersen	3							
Tørrberget	Ola Andersen Kuosmainen	4							
Tørrberget	Gjertrud Olsdatter	1							
Tørrberget	Berte Persdatter	3							
Sørhus	Anne Mattisdatter	1							
Tørrberget	Anders Ronkainen	6							Ja
Tørrberget	Henrik Larsen Nuotinen	3						Med 5 dagers arbeide	
Osheden	Per Pålsen Raatikainen	8	Bevilget, 1 reveskinn	Fogd Johan Steinkuhl					Ja
Osheden	Marte Toloinen	1							
		<u>58</u>							

HADELAND OG JEVNAKER PRESTEGJELD 3/3 1686, Granvollen Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Teiterud	Bertel Einavollen	2			Grans Prestebol				
	X Bertelsdatter	1							
	X Bertelsdatter	1							

								65
Hadde værelse på stedet				Nei				64
Prestens husmann i sætra.								65
Tjente for allmuen								116

(Fogd: Johan Steinkuhl, Sorenskriver Nils Arnesen.)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
							Nei	122
								122
Har noen ganger tjent i Trysil			Ja		Levert presten. Har skikket seg vel.			122-123
							Nei	123
								123
Tjener for full lønn								123
								123-125
	Skikket og forholdt seg vel, til god hjelp for presten og andre på veien mellom Elverum og Trysil.	Kunnskapsmann under krigen	Ja					126-127, 129
								127
								127
Tjener								127
Tjener								127-128
Tjener								127
								128
Arbeider						Nei		128
	Ingen klager. Plassen til god nytte langs veien.							129-130
Tjener								129

(Fogd: Kornelius Hvid, sorenskriver: Michael Von Schönberg)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Norsk kone. Ingen klager		Ja				Hugger ikke skogen til uplikt	131
Tjener								131
Tjener								131

Helgedalen	Ola Helgedalen	8	Bygslet	Løytnant Valentin Friis og Johannes Bilden	Assessor Anders Simensen	I Hadelands almenning. Først mot Assessorens vilje. Har nå bevilgning.			Gir tiende når han har avling
	X Olsdatter	1							
	X Olsdatter	2							
Røksåsen	Bent Bentsen	6	Bygslet, 6 tn. rug.	Fogd Bent Jørgensen	Hans Kongl. Maj.		2 lisp.	Ja	Ja
Røssumåsen	Anders Bentsen	4	Bygslet, 10 rdr.	Fogd Jakob Matsen				Ja	Ja
Skrukkelia	Pål Svartungen	6	Bygslet, 3 rdr.	Fogd Kornelius Hvid				Ja	Når han har avling
Skrukkelia	Nils Jakobsen	6			Mikkel Skrukkelia?				
Skrukkelia	Pål Eriksen	5	Bygslet, 8 rdr.	Herr Amtmann Daniel Knoff	Assessor Anders Simensen		4 skinn		Ja
Skrukkelia	Johannes Jensen	5	Bevilget	Assessor Anders Simensen					
Skrukkelia	Mikkel Simensen	1	Bygslet, 10 rdr.	Herr Amtmann Daniel Knoffs fullmektige Johannes Bilden	Assessor Anders Simensen		4 skinn	Ja	Ja
Skrukkelia	Tomas Skrukkelien	3	Bygslet, 10 rdr.	Fogd Jakob Eggertsen	Assessor Anders Simensen		8 skinn	Ja	Ja
	Mattis Tomassen	1							
Skrukkelia	Per Halvosen	4	Bygslet, 8 rdr.	Herr Amtmann Daniel Knoff.	Assessor Anders Simensen?		4 skinn	Ja	Ja
Skrukkelia	Mikkel Seter	3	Bevilget	Assessor Anders Simensen					
Bjørtoft/ Skrukkelia	Erik Bjørtoft	1	Bygslet, 4 rdr.	Herr Amtmann Daniel Knoffs fullmektige Johannes Bilden	Assessor Anders Simensen		2 skinn	Ja	Ja
Lyse sætervolden	Anders Andersen	2	Bygslet, 7 rdr. + 2 mårsinn	Fogd Bent Jørgensen				Ja	Ja
	Lars Persen	2	Bygslet, 7 rdr.		Assessor Anders Simensen				
Kjølvlei	Lars Johansen	5	Bevilget	Bleginds gårds besittere					
Amundrud	Jens Henriksen	9	Bygslet, 6 rdr.	Fogd Nils Bentsen			1 skinn		
Langen	Anders Andersen	4			Assessor Anders Simensen				Ja
	X Andersen	1							
	X Andersen	1							
Langen	Markus Knutsen	5							

	Det vites ikke om noe ulovlig han har gjort, men flere bønder sverger på at han er til fortrenghet i deres setermærk.	Anden hver mand under krigen	Ja				Det er ikke tømmer til bruket.	131-132
Tjener								132
								132
	Norsk kone						Ulovlig hogst vites ikke om. Må besiktiges.	132
	Norsk kone		Ja	Ja			Ulovlig hogst vites ikke om. Må besiktiges.	133
			Ja	Sjelden			Gir tiende av sine bråter. Ulovlig hugs vites ikke om. Må besiktiges.	133
Arbeider som skomaker og tømmerhugger			Ja					133-134
		Reservesoldat i 5 år	Ja	Ja				134
Arbeider som skomaker.			Ja					134
			Ja	Ja				134-135
			Ja	Ja				135
På "skøtteri" hos Oberst Brockenhus		Reservesoldat						135
	Norsk kone		Ja	Ja				135
	Norsk kone, ingen uskikkelighet vites.		Ja					135-136
	Norsk kone	Har vært reservesoldat	Ja	Ja				136
	Norsk kone		Ja	Ja			Ulovlig hugst vites ikke om. Må besiktiges.	136-137
	Norsk kone		Ja					137
	Norsk kone	Har vært soldat i 12 år	Ja					137
	Lever "skikkelig" i menigheten	Har vært soldat i 9 år						137
	Ingen uskikkelighet					Noen gan-ger		137-138
		Reservesoldat						138
		Reservesoldat						138
Arbeider		"Anden hver mand" under krigen						138

	Henrik Høvra	5	Bevilget, gitt 8 rdr.	Fogd Nils Bentsen	Assessor Anders Simensen	Originalen av bygselsseddelen ble ham fratatt av Fogd Bent Jørgensens fullmektig Kaspar Andersen.		Ja	Ja
	Pål Tveita	7			Kirkegods		2 sold korn		
	Mattis Snellingen	5	Bygslet, 7 rdr.	Fogd Jakob Matsen	Assessor Anders Simensen				
	Mattis Gagnumsetra	8	Bygslet, 7 rdr.	Fogd Jakob Matsen	Assessor Anders Simensen				
Gjerdingen	Lars Persen	5	Bygslet, 20 rdr.	Fogd Nils Bentsen	Assessor Anders Simensen		2 skinn		
Brattholt	Per Brattholt	6	Bygslet, 16 rdr.	Byfogden i Kristiania Kristen Kristensen				Ja	Ja
Brattholt	X Xdatter	1							
Brattholt	X Xsen	1							
	Amund Skjerva	3	Byglset, 10 rdr.		Assessor Anders Simensen		3 skinn	Ja	Ja
Hansekleiven	Ola Larsen	5				Beliggende i bygda			
	X Larsdatter	1							
	X Larsdatter	1							
	Per Sigfridsen	3				Beliggende i bygda			
	Ola Persen	1							
	Bertel Persen	1							
	X Pålsdatter	1							
		<u>143</u>							

VARDAL PRESTEGJELD 20/2 1686, Hunds Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Øvre Bjugstad	Ola Larsen	7	Bygslet, 20 rdr.	Børge Rosenkrantz	Oberst Kaspar Brockenhus		1/2 skip-pund malt + 1/2 hud	Ja	Ja
Svartåsen	Henrik Persen	3	Bygslet, 8 rdr. Mangler bygsel-seddelen	Fogd Nils Bentsen	Hans Kongl. Maj.	På kongens allmenning, i følge de tilstedeværende.	2 skinn	Ja	Ja
	Kristopher Henriksen	1							
Gillerhaugen	Nils Persen	1	Bygslet, 3 rdr.	Fogden					
		<u>12</u>							

TOTEN PRESTEGJELD 1/3 1686, Hofsvangen Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Synsteby	Jakob Bruen	3	Bygslet, 4 rdr.	Fogd Nils Bentsen	Hans Kongl. Maj		2 kalv-skin		Ja
	X Jakobsdatter	1							

			Ja	Ja			Har sammen med løsfinner drevet ulovlig hogst. Assessoren har saksøkt ham, og han er forvist fra landet. Har ikke penger til boten.	138-139
	Ingen uskikkelighet som man vet om.							139
	Ingen uskikkelighet som man vet om.						Nei	139
	Ingen uskikkelighet som man vet om.							139-140
	Ingen uskikkelighet som man vet om.							140
	Lever "skikkelig" i menigheten	Har vært soldat i 6 år, og er det fremdeles.						140
Tjener								140
Tjener								140
	Norsk kone	Har vært soldat i 10 år						140-141
	Lever "skikkelig" i menigheten							141
Tjener i bygda								141
Tjener i bygda								141
Arbeider i bygda								141
Tjener i bygda								141
		Har vært soldat i 10 år						141
Tjener								37

(Fogd: Kornelius Hvid, sorenskriver: Michael Von Schønberg)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Norsk kone. Ingen klager		Ja	Ja			Har ikke brukt noe utenfor brukets tilliggende skog og eiendom	142-143
	Norsk kone. Får klager av en bonde i sognet, fordi han mener finnen hugger på hans eiendom.		Ja	Ja			En bonde i sognet påstår at han hugger ulovlig.	143
		Soldat						143
	Norsk kone. Har forholdt seg skikkelig i menigheten.		Ja	Ja			Nei	143-144

(Fogd: Kornelius Hvid, sorenskriver: Michael Von Schønberg)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Norsk kone. Har forholdt seg skikkelig i menigheten.		Ja	Ja			Hugger ikke skogen til uplikt	144-145
	Norsk mann							144

	X Jakobsdatter	1							
Høverli	Mattis Høveren	6	Bevilget, 3 rdl. Bygslet, 14 rdr. og 1 tn. rug.	Fogd Nils Bentsen/ Fogd Jakob Matsen Lund		I almenningen	3 kalv-skinn	Nei	Ja
	Ola Mattissen	1							
	Lars Brennsetra	8	Bevilget, gitt 8 1/2 rdr, 16 sk.	Fogd Bent Jørgensen				Nei	Når han har avling
Riddersæter	Lars Riddersetter	9			Oberst Kaspar Brockenhus				Når han har avling
Holmstad	Mattis Jensen	6			Assessor Anders Simensen	I bygda	2 huder	Ja	Ja
	Steffen Mattissen	1							
Hegsum	X X	1			Lagmann Jørgen Philipsen				
	Grå-Mattis	1							
	Anders Bertelsen	1							
Åsmarka	Jørgen Knutsen								
Åsmarka	Anders Johansen		Nei					Ettersom han brukte	
Gauklia	Anders Johansen		Bygslet, 5 rdr.	Fogd Jakob Eggertsen					
	Per Tomassen		Bygslet, 6 rdr. + 2 mårskeinn	Fogd Bent Jørgensen					
	X Xdatter								
	Ola Olsen								
		<u>39</u>							

LAND PRESTEGJELD 24/2 1686, Tingvoll Tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Horn	Jakob Persen	5	Bygslet, 15 rdr. + 1 ku	Kristopher Hansen på Bragernes			1 skpd.		
	XX	1							
	XX	1							
Engelia	Erik Mikkelsen	6	Bygslet, 6 rdr.	Tidligere bygdelensmann på Hadeland			1 1/2 fj.		
Granumseie	Mikkel Mikkelsen	5						Arbeider for bonden som husleie	
Nordråkeie	Nils Jonsen	1							
	Johannes Jensen	3				Er husmann hos Lars Hvalleby		Arbeider som husleie	

	Norsk mann							144
			Ja	Ja			Har hugget en del rundt plassen sin.	145-146
I tjeneste hos Baron Løvendal								145
	Almuen fornemmer ikke at han lever uskikkelig		Ja				Ulovlig hogst vites ikke om. Må besiktiges.	146
	Det vites ikke om noe ulovlig han har gjort.		Ja					146-147
	Det vites ikke om noe ulovlig han har gjort..						Ulovlig hogst vites ikke om. Må besiktiges.	147
		Soldat						147
								147
Tigger								147
Tjener								131
Husmann hos en finne.								
Hos Erik Droger	Ryddet skog for sognepresten, som ønsket seg sæter til dyrene.						Leide skog av sognepresten, ryddet dette etter prestens vilje.	50-51
							Hadde bråter her. Leide bråteland av Erik Droger.	51
							Hadde bruk her. Var mest egnet til seterhavn.	42
Tjente hos godtfolk på Toten. Inkl. Lensmannen Poul Fogstad.								51
Tjente hos finnen Nils i 2 år, og 2 år tilhold hos ham.								53

(Fogd: Kornelius Hvid, sorenskriver: Bent Persen)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/fiske	Bråter/tømmerhugst	Side
	Svensk kone. Forholdt seg skikkelig, bortsett fra bråtene.		Ja	Ja		Nei	Gårdens skog førødet av bråter.	149-150
Tjener	Norsk eller finsk?							150
Tjener	Norsk eller finsk?							150
	Norsk kone. Lever "skikkelig" i menigheten		Ja	Ja		Nei	Bråter rundt plassen	150
Arbeider	Norsk kone. Har forholdt seg skikkelig.		Ja	Ja		Nei	Nei	150
Arbeider.	Norsk kone. Ingen uskikkelighet.		Ja			Nei		150
	Norsk kone. Forholder seg ærlig.	Har vært soldat i 7 år	Ja			Nei		150

	Mats Mikkelsen	3				Er husmann hos Per Jensen Nørdroug			
Gullerud	Bertel Bentsen	5							
Gudmunds-rud	Mattis Mattissen	5	Bygslet				2 skinn		Ja
		<u>35</u>							

LIER FOGDERI 24/2 1686, Valle.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Svarteberg	Henrik Henriksen	7	Bygslet, 4 + 4 rdr.	Fogd Søren Persen/Johan von Cappelen	Johan von Cappelen	Var bråteland der tidligere. Har forbedret plassen.			Ja
Gorbu-setra	Erik Henriksen	9	Nei					1 rdr. årlig i husleie	Nei, bruker ikke noe.
Toverudeie	Jørgen Jakobsen		Bygslet						
		<u>16</u>							

SIGDAL PRESTEGJELD 27/1 1686, Haugen tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. Str	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Finnerud	Henrik		Bevilget	Jakob Hallvorsen Hovland/ Amund Hoffar		Tatt opp og for-bedret av finnen. Skyldsatt etter hans ankomst. Nå bosatt av nordmenn.		Ja	Ja
		<u>0</u>							

MODUM PRESTEGJELD 30/1 1686, Spone tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Glitreplasser	Anders Severinsen Glitre	5	Bygslet, 6 rdr.	Fogd David Sinclair			2 skinn	Ja	Ja
Glitreplasser	Mattis Henriksen	2							
Mellom Glitre	Gunnar Jensen	4	Bygslet, 4 rdr.	Fogd David Sinclair				Ja	Ja
Mellom Glitre	Ola Ivarsen	3							
Mellom Glitre	Erik Mattissen	6							
	Pål Persen	5	Bygslet, 8 rdr.	Fogd David Sinclair					
	Per Olsen	7							Ja
	Johannes Mattissen	1							
		<u>33</u>							

NORDERHOV PRESTEGJELD 9/3 1686, Trøgstad tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/skjøte	Av hvem bygslet/bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Heggeli	Mattis Heggeli	6	Nei				1 skinn	Med tømmerdrift	Ja
Flåtan	Lars Flåtan	3	Bygslet, 10 rdl.	Fogd Hans Nilsen/Seigneur Jakob Luth	Kristen Kristensen		1/2 hud	Ja	Ja
Flåtan	Pål Purainen	2							
Ågårdslia	Mikkel Ågårdslia	7			Mats Trulsen		1 rdl.		Ja

Arbeider	Norsk kone. Godt skussmål av allmuen.		Ja			Nei	Nei	151
Arbeider	Norsk kone					Nei	Nei	151
	Svensk kone. Godt vitnesbyrd av almuen		Ja	Ja				151

(Fogd: Johan von Cappelen, sorenskriver: Mathias Persen)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
			Ja	Ja				157- 158
	Bonden har ikke hatt skade av ham		Ja				Nei	158
							Ingen kjent skade på skogen.	26

(Fogd: Nikolai Becker, sorenskriver: Jørgen Hansen Nakskov)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
			Ja	Ja			Nei	161- 162

(Fogd: Nikolai Becker, sorenskriver: Jørgen Hansen Nakskov)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
			Ja	Ja				162
Arbeider								162
Kona har tidligere tjent norske bønder		Har vært soldat i 10 år	Ja	Ja				162
Arbeider								162
Arbeider			Ja	Ja				163
	Norsk kone	Har vært soldat i 7 år. Var ute i krigen.	Ja	Ja				163
Arbeider								163
Husmann hos Even Ellingsen. Arbeider	Norsk kone							163

(Fogd: Henrik Persen, Sorenskriver: Jens Tygesen Lund)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/ fiske	Bråter/ tømmerhugst	Side
	Til stor skade	"Anden hver Mand"						164
								165
								165
	"Efter almuens tilstand"		Ja					165

Stubbdal	Mattis				Per Nilsen Leuch	Frakjent etter hjemretten, fraflyttet	1 lispd.		Ja
Spålen	Pål Andersen				Etatsråd Kristian Lund	Fraflyttet	1 skinn	Ja	Ja
Ingeborg-setra	Ingeborg Setra	1		Seigneur Jakob Luth		I allmuens sæterhavn.			
		<u>19</u>							

HOLE PRESTEGJELD 10/3 1686, Gomnes tingstue.

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
	Henrik Eskildsen	6	Bygslet, 6 rdl.	Jakob Luth	Hans Kongl. Maj.	Skyldsatt etter finns ankomst.	1 fj.		Ja
	Per Henriksen	5	Bygslet, 12 rdl.	Jakob Luth	Hans Must	Tatt opp og skyldsatt etter finns ankomst.	1/2 fj., 1 skinn	Ja	Ja
	Johannes Johansen	4							
	Sigfrid Jakobsen	1	Bygslet	Kristen Kristensen	Hans Must		1 lispd., 8 daler	Ja	Ja
	Mattis Eriksen	10	Bygslet	Jakob Luth		Samme plass som over?			
	Jørgen Henriksen	5	Bygslet, 7 rdl.	Fogd Hans Nilsen/ Lars Jakobsen	Hans Must		1 fj.	Ja	Ja
	X Xsen	1							
Flaksetra	Simen Flaksetra	7	Bygslet	Jakob Luth	Hans Must		1 lispd.	Ja	Ja
Flaksetra	Mattis Knudsen	2							
	Mons Matsen	4				Bruker ikke plassen.			
		<u>45</u>							

KROKSKOGEN (uspesifisert, nevnt under andre distrikter)

Plassens navn	Finnens navn	Fam. str.	Bygsel/ skjøte	Av hvem bygslet/ bevilget/kjøpt	Nåværende jordeier	Annet om plassen	Skyld	Landskyld/ husleie	Skatt
Krokskogen	Henrik Henriksen		Bygslet, 1/2 rdr.	Jakob Luth				Ja	Ja
	Per Pålsen								
Krokskogen	Mons Henriksen		Bygslet, 7 rdr.	Jakob Luth					Ja
	Johan Johansen								
	Per Mortensen								
		<u>0</u>							

		"Anden hver Mand"						165
								165
								165

(Fogd: Henrik Persen, Sorenskriver: Jens Tygesen Lund)

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/fiske	Bråter/tømmerhugst	Side
	"Efter almuens tilstand"		Ja	Ja				166
								166
Arbeider i bygda								166
			Ja					166
								166
								166-167
Dreng								167
								167
Arbeider i bygda								167
Arbeider i bygda								167

Stilling	Forhold til allmue	I krigen/ militærtjeneste	Søker kirke	Søker ting	Pass og "beskjed"	Jakt/fiske	Bråter/tømmerhugst	Side
	Mulig sak mot ham på Ringerike. Men bøndene på Krokskogen hadde ingen skade av ham.						Årlige bråter. Tiende betalt av dette.	24
Tjente hos Jørgen Mikkelsen							Vites ikke om han gjorde skade her.	27
							Hadde brukt bråter. Tiende betalt av dette.	27
Herr Justitiarius Lunds skytter					Har pass for å ha vært skytter for Lund			34
Hos Mattis Eriksen								35